

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ROMAN

JULES VERNE

Bayan Branican

3. BASIM

Jules Verne

1828'de Fransa'da doğdu. Jules Verne, denizcilik gelenegi olan bir ailenin çocuğuydu ve bu durum onun yazın hayatını derinden etkiledi. Küçük bir çocukken gemilerde tayfalık yapmak için evden kaçtı ama yakalanıp ailesine teslim edildi.

1847'de hukuk öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi. Ancak Paris'teyken tiyatroya ilgisi derinleşti. 1850'lerin sonlarında ilk oyunu yayımlandı. Babası, hukuk öğrenimini bıraktığını duyduğunda aralarında büyük bir tartışma çıktı ve harcamaları için gönderilen para kesildi. Bu durum Jules Verne'i öykülerini satarak para kazanmaya zorladı.

Paris'in kütüphanelerinde jeoloji, mühendislik ve astronomi okunarak geçirilen uzun saatlerden sonra, Jules Verne ilk kitabı *Balonla Beş Hafta'yı* yayımladı. Bu romanı, *Dünya'nın Merkezine Seyahat*, *Dünya'dan Ay'a* ve *Denizler Altında 20 Bin Fersah* gibi romanlar izledi.

Romanlarının büyük beğeni toplaması Jules Verne'i zengin bir adam yaptı. 1876'da büyük bir yat aldı ve Avrupa'nın çevresini yatıyla dolaştı.

1905'te Amiens'te öldü.

Jules Verne
Bayan Branican
Özgün Adı: *Mistress Branican*

İthaki Yayınları - 288
Edebiyat - 232

3. Baskı, İstanbul / Ekim 2009

● Türkçe Çeviri: Volkan Yalçınoklu, 2004
● İthaki, 2004

Yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir alıntı yapılamaz.

Sanat Yönetmeni: Murat Özgöl
Redaksiyon: Deniz Öztürk
Düzeltili: Esin Coşkun
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan Aydın
Kapak, İç Baskı: İdil Matbaacılık
Davutpaşa Cad. No: 123 Kat: 1
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 482 36 01
Sertifika No: 11410

İthaki™ Penguin Kitap-Kaset Bas, Yayıncılık, Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur
Mühürdar Cad. İtler Ertüzün Sok. 4/6 34710 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
ithaki@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilkokul.com

Bayan Branican

Jules Verne

Çeviren: Volkan Yalçıntoklu

Jules Verne Kitaplığı;
Jules Verne kitaplarını yıllar önce
Türkçeye kazandırmış olan
A. İhsan Tokgöz'e¹ ithaf edilmiştir.

* A. İhsan Tokgöz: Türk yazar, yayıncı ve siyaset adamı. Jules Verne'in romanlarını Türkçe'ye ilk çeviren kişidir. 1890 yılında Alem Basımevi'ni kurdu ve Edebiyat-ı Cedide akımının yayın organı olan Servet-i Fünun Dergisi'ni yayımlamaya başladı. İkinci Meşrutiyet'ten Birinci Dünya Savaşı sonlarına değin Yüksek Ticaret Mektebi'nde coğrafya öğretmenliği yaptı. 1919'da Avrupa'ya giderek Heyet-i Temsiliye'nin amaç ve fikirlerini batı kamuoyuna duyurmaya çalıştı. Lozan Barış Konferansı sırasında da Türk Basın Bürosu'nun yöneticiliğini yaptı. 1931'de Ordu milletvekili olarak girdiği TBMM'de yasama görevini ölümüne değin sürdürdü. Başlıca yapıtları: Altı Hafta Nil'de Seyahat, Avrupa'da Ne Gördüm, Tuna'da Bir Hafta, Tirol Cephesinde Ateş Hatında, Matbuat Hatıralarım,

BİRİNCİ BÖLÜM

FRANKLİN

Uzun bir yolculuğa çıkmak üzere veda edilen dostları bir daha görememenin iki yolu vardır: Dönüşte geride bırakılanları bulamamak ya da geri dönememek. Ancak, 15 Mart 1875 sabahı Franklin'in güvertesinde yola çıkma hazırlıklarını sürdüren denizciler bu olasılıkları hiç akıllarına getirmiyorlardı.

O gün, Kaptan John Branican'ın yönetimindeki Franklin, Kaliforniya'daki San Diego Limanı'nı terk ederek, Kuzey Pasifik denizlerine doğru yelken açacaktı.

Dokuz yüz tonluk üç direkli şirin bir gemi olan Franklin'in mizana direği, randa, flok ve fleş, gabya ve babafingo yelkenleriyle donanmıştı. Sualtı kesimine doğru uzanan kıvrımlı kık bölümü, suyu hafif bir açıyla karşılamak üzere hazırlanmış burnu, birbirlerini koşut olarak izleyen direklerden oluşmuş hafif

eğimli direk takımı, metal çubuklar kadar sert galvanizli telleriyle, zarif yelkenlilerin en son modellerine örnek oluşturunuyordu. Kuzey Amerika deniz ticaretinde, hızlarıyla en gelişmiş buharlı gemilerle yarışan bu yelkenlilerin avantajlarından yararlanılıyordu.

Franklin öyle mükemmel inşa edilmiş ve o güne dek öyle cesurca yönetilmişti ki, daha yüksek bir ücret önerilse bile denizcilerinden hiçbiri başka bir gemide görev almayı kabul etmezdi. Her biri iyi bir gemi ve iyi bir kaptanın verdiği güvenin farkındaydı.

Franklin, San Diego'daki William H. Andrew Şirketi adına uak denizlerde yapacağı ilk yolculuğunun arifesindeydi. Singapur üzerinden Kalkûta'ya giderek Amerika'da üretilen malları boşalttıktan sonra, Hindistan ürünlerini yüklenerek Kaliforniya limanlarından birine getirecekti.

Kaptan John Branican yirmi dokuz yaşında genç bir adamdı. Çekici ve kararlı yüz ifadesi ve olağanüstü bir yigittliği yansıtan çizgileri, cesaretinin yapısal olarak var olduğunun göstergesiydi. Bu genç, fiziksel cesareten kat kat üstün olan psikolojik cesarete sahipti. Napolyon'un "gecenin ikisi cesareti" olarak tanımla-

dığı bu nitelik, her an için hiç beklenmeyen olaylara karşı koyabilmeyi sağlıyordu. Fırça gibi sert saç'arı, siyah gözbebeklerinden mızrak gibi fırlayan canlı ve içten bakışlarla parlayan gözleri, yüzüne güzelliğin ötesinde bir anlamlılık kazandırıyordu. Onun yaşında bir adamın böyle gürbüz bir bedene, böyle güçlü kol ve bacaklara sahip olabileceğine inanmak çok güçtü. Ruhunun ateşliliği ve kaslarının gücü el sıkışından anlaşılıyordu. Asıl üzerinde durulması gereken yanı, bu çelik vücudun içinde her an bir başkası için yaşamını feda etmeye hazır bekleyen, cömert ve iyiliksever yüregiydi. John Branican kişilik yapısı ve soğukkanlılığı sayesinde kahramanlık eylemlerini gözü kapalı bir şekilde gerçekleştiren cankurtaranlara benziyordu. Gözüpekliğini erkenden belli etmişti. Kendisi daha çocukken, bir gün körfezin çatlamış buzlarının ortasındaki, bir başka günse alabora olmuş bir kayıktaki çocukların hayatını kurtarmıştı. Yaşamının sonraki dönemlerinde de, gençliğindekileri aratmayan fedakarlıklar göstermişti.

Birkaç yıl önce annesini ve babasını kaybetmiş olan John Branican, San Diego'nun en iyi ailelerinden birine mensup olan öksüz

Dolly Starter'la evlenmişti. Genç kızın gösterişsiz çeyizi, bir ticaret gemisinde sıradan bir ikinci kaptan olarak görev yapan genç denizcinin durumuyla uyuşuyordu. Ancak, Dolly'nin, Tennessee eyaletinin en ıssız ve ulaşılmaz bölgesinde taşralı bir yaşam süren zengin amcası Edward Starter'ın mirasçısı olduğunu da unutmamak gerekirdi. Bu arada, evliliğin ilk yılında dünyaya gelen ve kısaca Wat dedikleri küçük Walter'in doğumuyla renklenmiş üç kişilik yaşamları mütevazı bir şekilde sürüyordu. Bu durumda John Branican, karısının da anlayışla karşıladığı gibi, mesleğini bırakmayı düşünmüyordu. Ne yapacağına ileride miras kaldığında, ya da Andrew Şirketi sayesinde zengin olduğunda karar verecekti.

Zaten genç adam işinde çabuk yükselmişti. Daha sonra da bahsedeceğimiz gibi, emin adımlarla yürüyerek hedefine hızla yaklaşıyordu. Akranlarının çoğunun bir ticaret gemisinde ikinci kaptanlık yaptığı bir yaşta, o uzun yol kaptanı olmuştu. Bu erken başarıyı elde etmesinde ve tüm dikkatleri üzerinde toplamasında yeteneklerinin yanı sıra özverili davranışlarının da rolü vardı.

John Branican'ın ünü San Diego'da olduğu

gibi Kaliforniya'nın tüm limanlarına da yayılmıştı. Fedakarlığıyla yalnızca denizcilerin değil, Amerika'nın tüccar ve armatörlerinin de gözdesi olmuştu.

Birkaç yıl önce, Coronada-Beach'in girişinde karaya oturan *Sonora* adlı iki direkli Peru yelkenlisinin mürettebatı, gemiyle kara arasında bir bağlantı kurulamasaydı denizin dibini boylayacaktı. Palamarı bu kör kayalıkların arasından kıyıya ulaştırmak, hayatını yüz kere tehlikeye atmaya bedeldi. Ancak John Branican hiç duraksamadan dalgaların onasına atılmış, sığ kayaları aşarak korkunç dalga çatlamalarıyla altüst olmuş kumsala varmıştı.

Canını hiçe sayarak tehlikelerin üzerine gitmeyi sürdürmüş, kendine engel olmak isteyenlere direnmiş, yüzerek gemiye ulaşarak *Sonora*'nın gemicilerinin kurtulmasını sağlamıştı.

Bu olaydan bir yıl sonra, Batı Pasifik kıyılarının beş yüz mil açığında patlayan bir fırtına John Branican'a kendisini yeniden gösterme fırsatı vermişti. Kaptanı ve mürettebatının yarısı dalgalarla sürüklenen *Washington* gemisinin ikinci kaptanıydı. Altı denizciyle birlikte rotasını kaybetmiş *Washington*'un yönetimine

geçen John Branican, derme çatma yelkenleri açarak gemiyi San Diego Limanı'na getirmeyi başarmıştı. Manevra edilmesi çok güç olan bu teknenin gövdesi, Andrew Şirketine ait beş yüz bin dolarlık değerli bir yükü barındırıyordu.

Gemi San Diego Limanı'na demirlediğinde, genç denizci yoğun bir ilgiyle karşılanmıştı. Halk, deniz koşullarında edindiği kaptanlık rütbesini tek bir sesle onaylıyordu.

Sonra Andrew Şirketi onu yapımı yeni biten Franklin'in kaptanlığına atadı. Gemiye yönetebilecek güce sahip olduğuna inanan ikinci kaptan görevi kabul ederek, bu güveni boşa çıkarmamak için mürettebatını titiz bir şekilde seçmeye koyuldu. İşte, John Branican'ın yönetimindeki Franklin ilk yolculuğuna bu koşullar altında çıkacaktı.

Geminin hareketi şehirde büyük yankılar uyandırmıştı. Andrew Şirketi, San Diego'nun en saygın ticari kurumlarından biriydi, M. William Andrew'un usta yönetimi altında, ilişkilerinin güvenilirliği ve kredilerinin sağlamlığı konusunda haklı bir ün kazanmıştı. Bu değerli armatör herkes tarafından sayılıyor, hatta daha da ötesi seviliyordu. Bu görevi John

Branican'a vermesi halkın tüm kesimlerinde coşkuyla karşılanmıştı.

Bu durumda, 15 Mart sabahı çok sayıda izleyicinin –daha doğrusu, genç kaptanın tanıdığı ya da tanımadığı dostlarından oluşan bir kalabalığın– geminin geçişini son kez selamlamak üzere *Pacific-Coast-Steam-Ship* rıhumına yığılmasına şaşırmamak gerekiyordu.

Franklin'in mürettebatı kaptan da dahil olmak üzere on iki kişiden oluşuyordu, her biri kendilerini kanıtlamış, güvenilir denizcilerdi ve John Branican'ın emrinde çalışmaktan mutluluk duyuyorlardı. Harry Felton adındaki ikinci kaptan oldukça başarılı bir subaydı. Kaptanından beş altı yaş daha büyük olmasına rağmen, onun konumunu kıskanmıyor, ona itaat etmekten gocunmuyordu. John Branican'ın bu görevi hak ettiğine inanıyordu. Daha önce de birlikte yolculuğa çıkmış olan bu iki gemici birbirlerini takdir ediyorlardı. Zaten M. William Andrew ne yapsa iyi yapardı. Birçoğu daha önce onun gemilerinde çalışmış olan Harry Felton ve adamları ona tüm yürekleriyle bağlıydılar. Şirketlerinin refahıyla beraber her geçen gün çoğalan kalabalık bir denizci ve subay ailesini andıyorlardı.

Bu durumda Franklin mürettebatının bu yeni sefere korkusuzca, hatta büyük bir canlılıkla atılacağı kolayca söylenebilirdi. Anneler, babalar, akrabalar güle güle demeye gelmişti, ancak yakınlarını yeniden görmekte gecikmeyeceklerine inanarak vedalaşıyorlardı: "Merhaba ve görüşmek üzere, öyle değil mi?" Aslında söz konusu olan tehlikeli denizlerde uzun yıllar sürecektir bir keşif ya da ticaret yolculuğu değildi. Bu güzel mevsimde Kaliforniya ile Hindistan arasında altı ay sürecektir bir sefere çıkılıyordu. Bu denizciler daha zor yolculuklara da çıkmışlar, aileleri daha endişelendirici uğurlamalara katılmışlardı.

Bu arada yola çıkma hazırlıkları tamamlanmak üzereydi. Limanın ortasına demirlemiş olan Franklin, şimdiden sayıları ile denizciliğin önemini gösteren gemilerden uzaklaşmaya başlamıştı. Bulunduğu konum itibarıyla üç direklinin dar geçitleri aşmak için römorköre ihtiyacı yoktu. Demirini almasıyla, yelkenlerine dolacak olan hoş bir esinti onu körfezin dışına sürükleyecekti. Kaptan John Branican, Coronada Adaları'nın açıklarında parıldayan bu denizde bundan güzel bir hava, bundan elverişli bir rüzgar bulamazdı.

Sabah onda tüm mürettebat güvertede toplanmıştı. Gemicilerin tekrar karaya inmeyecekleri dikkate alınırsa, yolculuğun onlar için başladığı söylenebilirdi. Sancak tarafındaki merdivene yanaşmış birkaç kayık, babalarını ve dostlarını son kez kucaklamak isteyen kişileri bekliyordu. Franklin flock yelkenlerini açar açmaz, bu tekneler onları rıhtıma geri götürceklerdi. Pasifik havuzunda gelgitler zayıf olsa da, kısa süre içinde gerçekleşecek olan deniz çekilmesi sırasında yola koyulmak uygun olacaktı.

Ziyaretçiler arasında adları özel olarak anılması gereken iki kişi vardı; bunlar şirket yönetim kurulu başkanı M. William Andrew ve küçük Wat'ı taşıyan dadının eşlik ettiği Bayan Branican'dı. Yanlarında Dolly'nin kuzini Jane Burker ve eşi Len Burker vardı. Ailesi olmayan Harry Felton'un vedalaşacağı kimse yoktu, ama elbette ki M. William Andrew ona iyi dileklerini sunmakta gecikmeyecek, ayrıca Kaptan John'un eşinin temennileri de bunlara eşlik edecekti, zaten o da daha fazlasını beklemiyordu.

Bu dilekleri kabul ettiği sırada Harry Felton, altı gemicinin demiri bocurgata çekmeye

hazırlandığı ön kasarada bulunuyordu. Metalik bir sesle çarpışan halkaların gürültüsü duyuluyordu. Andrew Şirketi'nin ilk harflerini taşıyan flama büyük direğin zirvesinde dalgalanırken, randa yelkeninin ucundaki Amerikan bayrağı açılıyor, çizgili kumaşı ve yıldızlı tarlası göğe doğru geriliyordu. Ön kasarada bulunan yelkenler açılmış, geminin flokları ve trinketalarının yardımıyla biraz yol almasından sonra direklere çekilmeye hazır bulunuyorlardı.

Güverte köşkünün önünde duran John Branican, yolculuk hazırlıklarını gözden kaçırmadan M. William Andrew'dan konşimanto ile ilgili son talimatları alıyordu. Sonra, armatör belgeyi kaptana geri vererek şunları söyledi:

"Koşullar güzergahınızı değiştirmeye zorlarsa John, çıkarlarımız neyi gerektiriyorsa öyle davranın ve karaya ayak bastığınız ilk limandan bana haber gönderin. Sanırım Franklin Filipin Adaları'ndan birinde mola verecek, herhalde Torres Boğazı'nı aşmak gibi bir niyetiniz yok?"

"Hayır, Bay Andrew," diye yanıtladı Kaptan John. "Franklin'i Avustralya'nın kuzeyin-

deki bu tehlikeli denizlere sürüklemeyi düşünmüyorum. Hawaii ve Marianna Adalarını izleyerek Filipinler'deki Mindanao'ya vardiktan sonra, Selebes'lerin yanından kıvrılıp Makassar Boğazı'nı aşarak Java Denizi üzerinden Singapur'a ulaşacağım. Bu noktadan Kalküta'ya doğru izleyeceğim güzergahta Batı Pasifik rüzgarlarının yolunu değiştireceğini sanmıyorum. Yine de bana önemli bir not iletmek zorunda kalırsanız, telgrafınızı konaklamayı düşündüğüm Mindanao'ya, ya da daha kesin olması için Singapur'a gönderin."

"Anlaşıldı John, Kaltûta'daki fiyatları da bana bir an önce bildirin, Franklin'in dönüşteki yüklemesini bu rayiçlere göre belirleyeceğim."

"Varır varmaz göndereceğim Bay Andrew," diye yanıtladı John Branican.

O anda, Harry Felton yanına yaklaştı:

"Yola çıkmaya hazırız, kaptan."

"Deniz çekiliyor mu?"

"Yavaş yavaş."

"Tamam, kulağınız bende olsun."

Son durumu gözlemleyen Kkaptan John, William Andrew'a dönüp;

"Beni Franklin'in kaptanı olarak atamanız-

dan dolayı size bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Umarım güveninize layık olurum," dedi.

"Bundan hiç kuşku duymuyorum John," diye yanıtladı William Andrew, "şirketimin işlerini daha emin ellere teslim edemezdim."

Armatör, genç kaptanın elini sıktıktan sonra güvertenin arkasına yöneldi.

Bayan Branican, bebek, dadısı, Bay ve Bayan Burker ile birlikte kocasına doğru ilerliyordu. Ayrılık anı çok yakındı. Kaptan John Branican'ın eşi ve ailesiyle vedalaşmak için fazla zamanı yoktu.

Bilindiği gibi Dolly henüz evliliğinin ikinci yılındaydı ve küçük oğlu daha dokuz aylıktı. Bu ayrılık içinde derin bir hüzün yaratsa da duygularını belli etmek istemiyor, yüreğinin çarpıntılarını bastırmaya çalışıyordu. Hassas yapılı kuzini Jane ise heyecanını gizleyemiyordu. Kocasının kaba ve buyurgan davranışlarının yol açtığı sıkıntılara Dolly'nin yanında teselli buluyor ve onu çok seviyordu. Endişelerini dışa vurmasa da, Dolly'nin bunları tüm gerçekliğiyle hissettiğinin farkındaydı. Kuşkusuz ki, Kaptan John altı ay sonra geri dönecekti, ama yine de bu onların ilk ayrılığıydı,

Dolly gözyaşlarını tutacak kadar güçlü olsa da, Jane'in onun için ağladığı söylenebilirdi. Len Burker'a gelince, sıcak bir duygunun bakışlarını hiçbir zaman yumuşatmadığı bu adam, bu ayrılık sahnesini umursamaz bir şekilde kuru gözlerle izlerken, kafasında farklı düşüncelerle aşağı yukarı yürüyordu. Yola çıkmakta olan bu gemiye bağlılıklarını kanıtlarcasına gelen ziyaretçilerle ortak bir duygulanımı paylaşmadığı ortadaydı.

Karısının ellerini tutup onu kendine doğru çeken Kaptan John, yumuşak bir sesle şunları söyledi:

"Sevgili Dolly, yola çıkıyorum... Yokluğum uzun sürmeyecek... Birkaç ay sonra beni yeniden göreceksin... Sana yeniden kavuşacağım, Dolly'm... İçin rahat olsun! Böyle bir gemi ve mürettebatla, denizin tehlikelerinden endişelenmenin anlamı yok! Bir denizci eşi gibi güçlü ol... Geri döndüğümde küçük Wat'ımız on beş aylık kocaman bir çocuk olacak... Konuşacak, ve dönüşümde ondan duyacağım ilk sözcük ..."

"Senin ismin olacak John!" diye yanıtladı Dolly. "İsmin ona öğreteceğim ilk sözcük olacak! İkimiz her zaman senden söz edeceğiz...

John'um her fırsatta bana yaz! Mektuplarını büyük bir sabırsızlıkla bekleyeceğim! Bana yaptığın, yapmayı planladığın her şeyi anlat... Birbirimize düşüncelerimizle bağlandığımızı hissetmek istiyorum..."

"Evet, sevgili Dolly, sana yazacağım. Yolculuk sırasında olup biten her şeyden haberdar olacaksın... Mektupların, sevgi sözcüklerinin de bulunduğu bir seyir defterini andıracak!"

"Ah! John, seni uzaklara götüren bu denizi kıskanıyorum! Hayatta hiçbir şeyin sevenleri ayırmamasını istiyorum! Ama hayır... Bunları aklımdan geçirmemem gerekir..."

"Sevgili karım, bu yolculuğa yavrumuza ve sana refah ve mutluluk sağlamak için çıktığımı unutmamalısın! Bir gün hayallerimiz gerçekleştiğinde, birbirimizden asla ayrılmayacağız!"

O sırada Len Burkner ve Jane yaklaştılar. Kaptan onlara döndü:

"Sevgili dostum Len," dedi, "karımı ve oğlumu size bırakıyorum! Onları, San Diego'daki tek akrabaları olarak size emanet ediyorum!"

"Bize güvenin, John," diye yanıtladı Len

Burker, sesinin kaba tonunu yumuşatmaya çalışarak. "Jane ve ben buradayız... Dolly bakımsız kalmayacaktır."

"Tesellisiz de kalmayacaktır," dedi Bayan Burker. "Dolly seni ne kadar sevdiğimi biliyorsun! Her gün birkaç saatimi seninle geçireceğim... John'dan söz edeceğiz..."

"Evet, Jane," diye yanıtladı Bayan Branican, "her an onu düşüneceğim!"

Yeniden kaptanın yanına gelen Harry Felton sohbeti böldü:

"Kaptan," dedi, "zaman geldi..."

"Tamam, Harry," diye yanıtladı John Branican, "büyük flok yelkenini ve randayı yükseltin."

İkinci kaptan, ani bir kalkış bildiren emirleri yerine getirmek üzere uzaklaştı.

"Bay Andrew," dedi genç kaptan armatöre yönelerek, "kayık, eşim ve ailesiyle birlikte sizi rıhuma götüreceğim... Ne zaman isterseniz..."

"Hemen gidelim John," diye karşılık verdi M. William Andrew, "ve bir kez daha iyi yolculuklar!"

Franklin'in sancığına yanaşan teknelere inmeye başlayan yolcular da, "Evet! İyi yolculuklar!" diye tekrarladılar.

"Hoşçakal Len! Hoşçakal Jane!" dedi John, ellerini sıkarak.

"Hoşçakal! Hoşçakal!" diye karşılık verdi Bayan Burker.

"Ve sen, sevgili Dolly'm, artık gitmen gerekiyor!" diye ekledi John. "Franklin denize açılmak üzere."

Gerçekten de gemi randa ve flok yelkenlerinin etkisiyle yalpalamaya başlamış, gemiciler şarkı söylemeye koyulmuşlardı:

İşte birinci

Güzel birinci!

Yükseliyor, yükselecek.

İkinci geliyor, her şey yolunda!

İşte ikinci

Güzel ikinci!

Yükseliyor, yükselecek.

Üçüncü geliyor, her şey yolunda...

Şarkı böyle devam ediyordu.

Bu arada karısını iskele kapısına götüren Kaptan John, Dolly'nin merdivene ayak basacağı anda, konuşamayacağını ve konuşsa bile yanıt alamayacağını hissederek onu son bir kez daha kucakladı.

O zaman, Dolly'nin dadının kucğından aldığı bebek kollarını babasına doğru uzattı,

gölümseyerek küçük ellerini sallarken, ağzından şu sözcük döküldü:

"Ba... ba!... Ba... ba!..."

"John'um," diye haykırdı Dolly, "böylece ayrılmadan önce ilk sözlerini duymuş oldun!"

Genç kaptan ne kadar güçlü görünse de, gözlerinden süzülüp küçük Wat'ın yanına düşen gözyaşına engel olamadı.

"Dolly!" diye mırıldandı, "Hoşçakal! Hoşçakal!"

Sonra bu hüzünlü sahneyi sona erdirmek için güçlü bir sesle, "Demir tarayın!" diye bağırdı.

Birkaç saniye sonra, yolcuların bindiği kayık gemiden uzaklaşarak rıhtıma yöneliyordu.

Kaptan John yeniden yola çıkma hazırlıklarına koyulurken, demir zincir deliğine doğru yükseliyordu. Son bağından da kurtulan Franklin'in rüzgarla dolan yelkenlerinin kıvrımları şiddetle çarpıyordu. Büyük flok yelkeni tamamıyla açılırken, sereni boyunca uzanan randa yelkeni gemiyi hafifçe orsaliyordu.

Franklin'in kendi etrafında küçük bir tur atmasına yol açan bu manevra, körfezin girişinde demirlemiş birkaç geminin uzağından geçmesini sağlıyordu.

Kaptanın yeni bir talimatıyla, mürettebatın kollarıyla uyum içinde açılan büyük yelken ve mizana yelkeni direklere çekildi. Sonra, iskele tarafına doğru hafifçe yönelen Franklin, rüzgarı arkasına alarak ilerlemeye başladı.

Kıyıda toplanan çok sayıda izleyici bu ilginç manevraları takdirle karşılıyordu. Bu zarif geminin rüzgarın oynak esintileri altında yana doğru yatmasıyla, ortaya göz alıcı bir manzara çıkıyordu. Manevralar sırasında gemi, üzerinde M. William Andrew, Dolly, Len ve Jane Burker'in bulunduğu rıhtımın ucuna yüz metre kadar yaklaşmıştı.

Karısını, ailesini, dostlarını yeniden gören genç kaptan, onları son bir kez daha selamladı.

Açık seçik duyulan sesine, dostlarına doğru uzanan eline herkes karşılık verdi.

"Hoşçakalın! Hoşçakalın!" diye bağırdı John.

"Çok yaşa!" diye haykırdı izleyici kalabalığı, yüzlerce mendil sallanırken.

Bu, Kaptan John Branican'ın herkes tarafından ne kadar çok sevildiğinin göstergesiydi! Şehrin en çok gurur duyduğu çocuklarından biri değil miydi? Evet! Dönüşte, korfezin

girişinde belirlediği zaman, tüm dostları yine orada olacaktı.

Limanın ağzına ulaşan Franklin, geçitlere giren bir posta gemisinin yolunu kesmemek için orsalamak zorunda kaldı. İki gemi Amerika Birleşik Devletleri'nin renkli bayraklarıyla birbirlerini selamladılar.

Rıhtımda kımıldamadan bekleyen Bayan Branican, serin bir kuzeydoğu esintisiyle yavaş yavaş gözden kaybolan Franklin'e bakıyordu. Onu, direkleri Island Burnu'nda görünmez hale gelene dek izlemek istiyordu.

Ancak, körfezin dışındaki Coronada Adaları'nın çevresini dolaşmakta gecikmeyen Franklin, büyük direğinin zirvesinde dalgalanan flamasını bir yalıyarın ayça biçimindeki oyuntusunun arasından gösterdikten sonra kaybolmuştu.

"Hoşçakal, John'um ... Hoşçakal!" diye mırıldandı Dolly.

Nedeni açıklanamaz bir önsezi, şu sözleri eklemesini engellemiştir:

"Görüşmek üzere!"

AİLE DURUMU

Bu hikayedeki olayların bize daha yakından tanıtacağı Bayan Branican'ın özelliklerini kısa ama özlü bir şekilde ifade etmek gerekir.

Hikayenin geçtiği dönemde Dolly yirmi bir yaşındaydı. Amerikan kökenliydi. Ancak soyagacında fazla gerilere gitmeden, onu bu ülkenin önemli ailelerinin de mensup olduğu İspanyol, ya da daha doğrusu Meksika ırkına bağlayan bir kuşakla karşılaşılıyordu. Annesi, Aşağı Kaliforniya'nın hâlâ Meksika'ya bağlı olduğu dönemde kurulan San Diego'da doğmuştu. Yaklaşık üç yüz elli yıl önce, İspanyol Juan Rodriguez Cabrillo tarafından keşfedilen ve önceleri San Miguel adı verilen bu geniş körfez, 1602'de bugünkü ismini almıştı. Sonra, 1846'dan itibaren bu bölgede üç renkli çubuklu bayrak değil, konfederasyonun yıldızlı bayrağı dalgalanmaya başlamıştı ve bölge o

günden beri –son adıyla söylemek gerekirse– Amerika Birleşik Devletleri'nin topraklarına dahil olmuştu.

Bayan Branican orta boyu, derin ve siyah gözlerinin ateşiyle ışıldayan yüzü, sıcak teni, açık kumral gür saçları, İspanyollarda sık rastlanmayan güçlü el ve ayakları, güven verici olduğu kadar kibar yürüyüşü, oturmuş kişiliğini ve yüreğinin temizliğini yansıtan yüz ifadesiyle, çevresindeki insanların bakışlarını üzerinde toplayan kadınlardan biriydi. Evlenmeden önce, çekici bayanlarıyla ünlü San Diego'nun en güzel kızlarından biri olarak kabul ediliyordu. Ciddiyet, düşüncelilik, görgülülük gibi ahlaki erdemlerinin evliliği süresince daha da gelişeceği hissediliyordu.

Evet! Bayan Branican ismini alan Dolly, en güç koşullarda dahi görevini yerine getirmesini bilirdi. Kişiliği, bir prizmanın aldaıcı yansımalarından etkilenmeden derinlemesine incelendiğinde, soylu bir yüreğe ve güçlü bir iradeye sahip olduğu görülüyordu. Gerektiğinde –Bayan Branican söz konusu olduğunda, bu kelime basmakalıp bir söz olmaktan çıkardı– John için yaşamını feda ederdi, tıpkı onun da kendisi için ve her ikisinin de çocuk-

ları için yapacakları gibi. Genç kaptanın ailesinden ayrılacağı anda "baba" sözcüğünü söylemeye çalışan bu bebeği taparcasına seviyorlardı. Küçük Wat'ın teninin rengi annesine benzese de, yüz hatları tamamıyla babasını andırıyordu. Sağlıklı görünümüne bakıldığında, çocuk hastalıklarına kolaylıkla karşı koyacağı anlaşılıyordu. Zaten, hasta olsa da, ona gösterilecek özeni tahmin etmek güç değildi! Ah! Annesi ve babası yaşamı henüz biçimlenmeye başlayan bu küçük varlık için ne görkemli gelecek hayalleri kuruyorlardı!

Kuşkusuz ki, John'un durumu ikisini ayıran bu mesleği bırakmaya elverişli olsa, Bayan Branican dünyanın en mutlu kadını olurdu. Ancak, Franklin'in kaptanlığına getirildiği bir dönemde onu işinden ayırmayı nasıl düşünebilirdi? Ve sonra evin geçimini ve yalnızca tek bir bebeğe indirgenemeyecek bir ailenin ihtiyaçlarını karşılamak gerekmiyor muydu? Dolly'nin çeyizi evinin asgari gereksinimlerine ancak yetiyordu. John Branican, amcasının eşine bırakacağı mirası dikkate almakta haklıydı. Neredeyse altmış yaşında olan Edward Starter'ın Dolly'den başka mirasçısı olmadığı düşünülürse, genç kadının bu servete ulaşma-

ması için akıl almaz koşulların bir araya gelmesi gerekirdi. Anne tarafından kuzini Jane Burker'in Dolly'nin amcasıyla hiçbir akrabalık ilişkisi yoktu. Yani Dolly zengin olacaktı... Ancak bu servete belki on, belki de yirmi yıl sonra sahip olacaktı. Bu yüzden John Branican'ın gelecek için kaygılanması yersizse de, şu an için çalışması gerekiyordu. Franklin'in özel işlerinden yüzde aldıkça, Andrew Şirketi hesabına yolculuk yapmakta kararlıydı. Denizciliğinin yanında becerikli bir tüccar da olan John'un, Starter Amca'nın mirasına kavuşmadan önce hatırı sayılır bir servete sahip olacağı düşünülebilirdi.

Starter'ı tanımlamak için tam bir Amerikalı olduğunu söylemek yeterliydi.

Dolly'nin babasının erkek kardeşiydi, dolayısıyla sonradan Bayan Branican adını alan genç kızın öz amcasıydı. Öksüz oldukları için onu Dolly'nin babası, kendinden beş altı yaş büyük olan ağabeyi büyütmüştü. Bu yüzden, genç Starter ona karşı her zaman derin bir minnetle beraber büyük bir saygı beslemişti. Amca Starter koşulların elverişliliği sayesinde servete giden yolda emin adımlarla ilerlerken, büyük kardeşi sıklıkla hedefe ulaşmayan kes-

tirme sokaklarda yolunu kaybediyordu. Edward Starter, Tennessee eyaletinde satın aldığı ve tarıma açtığı topraklardan büyük kârlar sağlamak amacıyla uzaklara gitse de, işi gereği New York'ta kalmak zorunda olan ağabeyiyle ilişkisini kesmemişti. Dolly'nin babası karısını kaybettikten sonra, onun doğduğu kent olan San Diego'ya yerleşip orada vefat etmişti. Dolly ve John Branican'ın evlilik kararı bu ölümden kısa bir süre önce alınmıştı. Yas döneminden sonra evlenen genç çiftin tek varlığı, Dolly'nin babasından kalan küçük bir mirastı.

Evliliklerinden kısa bir süre sonra, Starter'ın Dolly Branican adresine gönderdiği mektup San Diego'ya ulaştı. Amca yeğenine ilk kez mektup yazıyordu; içeriğine bakılırsa aynı zamanda sonuncusu olduğu da söylenebilirdi.

Kısa ve özlü bir biçimde yazılmış olan mektupta şunlar vardı:

Starter çok uzakta olmasına ve onu hiç görmemesine rağmen ağabeyinin öz kızı olan yeğenini unutmamıştı. Onu hiç görmemiş olması, Starter kardeşlerin büyük Starter'ın evlenmesinden sonra hiç karşılaşmamış olma-

nından kaynaklanıyordu. Ayrıca genç Starter Tennessee'nin en ıssız bölgelerinden biri olan Nashville'de yaşamını sürdürürken, Dolly San Diego'da oturuyordu. Tennessee ile Kaliforniya arasındaki birkaç yüz millik mesafeyi aşmayı gözüne kestiremeyen genç Starter bu yolculuğu oldukça yorucu buluyordu, yegeninin onu görmeye gelmesine de katlanamıyor, ondan kendisini rahatsız etmemesini rica ediyordu.

Gerçekten de bu adam tıpkı bir ayı gibi yaşıyordu. Amerika'nın pençeli ve kürklü boz aylarına benzemese de, toplumsal ilişkilerden uzak durmaya özen gösteren insan kılıklı bir ayıyı andırıyordu.

Bu durum Dolly'nin endişelenmesini gerektirmiyordu. Varsın bir ayının yegeni olsun! Yine de bu ayı bir amca yüreği taşıyordu. Ağabeyine olan borcunu unutamıyor, onun kızını servetinin tek mirasçısı olarak görüyordu.

Genç Starter bu servetin şimdiden taşımakta güçlük çekilecek kadar ağır olduğunu da ekliyordu. Beş yüz bin dolara ulaşan bu malvarlığı, Tennessee eyaletinde tarıma açılan alanların rağbet görmeye başlamasıyla daha da artacağı benziyordu. Topraklardan ve hay-

vanlardan oluştuğu için paraya çevrilmesi kolaydı; istenildiğinde uygun bir fiyata satılır, alıcılar eksik olmazdı.

Bütün bunlar eski toprak Amerikalılara özgü gerçekçi ve biraz kaba bir dille söylenmiş olsa da, söylenmesi gereken söylenmişti. Genç Starter'ın tüm mirası Bayan Branican'a, ya da Dolly'nin çabalarıyla Starter soyunun devamını sağlayacak olan çocuklarına kalacaktı. Bayan Branican'ın mirasçı bırakmadan önce ölmesi halinde Starter'ın serveti, bunu seve seve kabul edeceği kuşkusuz olan devlete kalacaktı.

Mektupta iki konudan daha söz ediliyordu:

1° Starter bekardı ve bekar kalacaktı. Mektupta yer alan bir tûmcede "Sıklıkla yirmi ile otuz yaşları arasında yapılan bir saçmalığı altmışında yapmayacağını" söylüyordu. Bu durumda hiçbir şey bu servetin doğal akışını değiştiremeyecek, tıpkı Mississippi'nin Meksika Körfezi'ne döküldüğü gibi, Branican ailesine ulaşacaktı.

2° Genç Starter yeğenini olabildiğince geç zenginleştirmek için elinden gelen her şeyi yapacaktı. Yüz yaşından önce ölmek için her

yolu deneyecekti. Ömrünü mümkün olduğunca uzatmak konusundaki bu takıntısına kızmamak gerekiyordu.

Nihayet, genç Starter Bayan Branican'dan mektubuna cevap vermemesini rica ediyor, hatta emrediyordu. Zaten şehirlerle onun oturduğu ormanlık bölge arasında haberleşme olanakları azdı. Ona gelince, o zaten yazmayacaktı –ölümünü bildiren mektup da onun elinden çıkmayacaktı.

İşte, Bayan Branican'ın aldığı ilginç mektubun içeriği buydu. Starter Amca'nın yegane mirasçısı olacağına şüphe yoktu. Bir gün, toprakları tarıma açma konusunda usta olan bu adam sayesinde daha da artacak bir servetin sahibi olacaktı. Ancak yüz yaşını aşmaya niyetli görünen Starter'ın kararlılığı dikkate alındığında –ve Kuzey Amerikalıların ne kadar inatçı olduğu düşünüldüğünde– John Branican'ın mesleğini bırakmamakta haklı olduğu söylenebilirdi. Zekası, cesareti ve fedakarlığı sayesinde, karısı ve çocuğuna Starter Amca öbür dünyaya gitmeden önce de rahat bir yaşam sağlayabilirdi.

Franklin'in Batı Pasifik'e doğru yelken açtığı sırada, genç çiftin durumu işte böyleydi.

Hikayede karşılaşılabilecek olayları kavramaya yarayacak bu bilgileri verdikten sonra, şimdi bakışlarımızı, Dolly'nin San Diego'daki tek akrabaları olan Bay ve Bayan Burker'ın üzerine çevirelim.

Amerikan kökenli, otuz yaşlarında bir adam olan Len Burker, Aşağı Kaliforniya'nın başkentine birkaç yıl önce gelmişti. Soguk yüz ifadesi, sert çizgileri, güçlü bedeniyle oldukça çalışkan ve kararlı gözüken New Englandlı bu yankee, ne düşündüğünü ve ne yaptığını kimseye belli etmemekte ustaydı. Kapağını kimseye açmayan kapalı bir kutuya benziyordu. Bununla birlikte, kimseyle ilişki kurmayan bu adamın Bayan Branican'ın kuzini olmasını sağlayan evliliğine kimsenin itirazı olmamıştı. Bu durumda, Burker'ların dışında akrabası olmayan kaptanın Dolly ve oğlunu onlara emanet etmesine şaşırmmamak gerekiyordu. Ancak, bu kararı almasındaki asıl etmen, iki kuzinin birbirlerine karşı beslendikleri büyük sevgiydi.

Kaptan John, Len Burker'ın yüz ifadesinin mimiksiz maskesi altında gizlenen sinsiliğinin, büyük bir zorbalıkla toplum kurallarını ve başkalarının haklarını çiğnediğinin farkına

varmış olsaydı, kuşkusuz ki böyle davranmazdı. Hükmedici tavırlarının ve çekici dış görünümünün büyüüne kapılan Jane, beş yıl önce, sonu kötü bitecek bu evlilikten kısa bir süre sonra ölen annesiyle birlikte yaşadığı Boston'da bu yankee'yle hayatını birleştirmişti. Len Burkner, dolambaçlı sokakları kullanmadan alışıldık yollarda ilerleseydi, Jane'in çeyizi ve annesinden kalan miras, yeni evlilerin rahat bir yaşam sürmelerine yetecekti. Karısının servetinin bir bölümünü tükettikten sonra Boston'daki kredisi azalan Len Burkner, şehri terk etmeye karar verdi. Amerika'nın diğer kıyısında, kötü ününün yayılmadığı bu yeni bölgelerde, New England'da bulamayacağı olanaklara sahip olabilecekti.

Kocasının çevirdiği işlerin farkına varan Jane, Len Burkner hakkında kötü söylentilerin dolaştığı Boston'dan ayrılma fikrine olumlu yaklaşmıştı. Bu kenti terk ederek kalan tek akrabasının yanına gitmekten mutluydu. Üç yıldır San Diego'da yaşayan Len Burkner, karanlık işlerini gizlemekteki ustalığı sayesinde henüz kimsede şüphe uyandırmamıştı.

İşte, Dolly'nin henüz Bayan Branican olmadığı bir dönemde iki kuzinin bir araya gel-

mesini saglayan olaylar böyle bir seyir izlemişti.

Genç kadın ve genç kız birbirleriyle çok sıkı ilişkiler geliştirdiler. Jane'in Dolly üzerinde ağırlığını hissettireceği düşünülse de, beklenenin tam aksi gerçekleşti. Dolly güçlü kişiliği sayesinde kısa bir sürede genç kadının en büyük destekçisi oldu. John ve Dolly'nin kendininkine hiç benzemeyen bir evliliğe atılmaları Jane'i çok sevindirdi. Sırlarını ve acılarını onlarla paylaşmaya karar verseydi, bu genç çiftin sıcak beraberliğinde ne büyük avuntular bulabilirdi.

Bu sırada Len Burker'in durumu kötüye gitmeye başlıyor, işleri yıkıma doğru ilerliyordu. Jane'in servetinin Boston'dan ayrıldıklarında ellerinde kalan son kısmı da tükenmişti. Bu kumarbaz ya da aşırı hayalperest adam, her şeyini şansa bağlayan tiplerdendi. Aklın yasalarına aykırı olan macera tutkusu kötü bir sona doğru ilerliyordu, başka türlü olması da beklenemezdi.

Len Burker, San Diego'ya gelir gelmez Fleet Street'te bir büro tutmuştu –akla gelen iyi ya da kötü her düşüncenin bir işe girişmek için yeterli olduğu, mağara gibi kokan büro-

lardan biriydi bu. Bir olgunun küçük ayrıntı-larını abartarak onu temel belirleyen olarak göstermekte oldukça usta olan ve başkalarının mülklerini kendininmiş gibi görmeye hevesli olan bu adam, kısa süre sonra giriştiği yirmi işte de başarısız olmuş ve büyük zarara uğra-mıştı. Bu hikayenin başladığı dönemde, bat-maktan kurtulmak için her yolu denemeye hazır olan Len Burkner'in evinde para sıkıntısı çekilmeye başlanmıştı. Yine de işlerini büyük bir gizlilikle yürüttüğü için, yararlandığı bir-kaç kredi sayesinde, yeni dolaplar çevireceği yeni işlere giriyordu.

Bu gidişatın bir felaketle sonuçlanması ka-çınılmazdı. Şikayetlerin duyulmaya başlayaca-ğı tarih uzak değildi. Belki de bu maceracı yan-kee tıpkı Boston'u olduğu gibi San Diego'yu da terk edecekti. Oysa ticari etkinliğin her geçen yıl daha da güçlendiği bu şehirde, akıllı ve dü-rüst bir insan yüz kere zengin olma fırsatını ya-kalayabilirdi. Ancak bunun için mantıklı dü-şünebilme, ince bir kavrayış ve doğru karar ve-rebilme gibi Len Burkner'da bulunmayan nite-liklerle donanmış olmak gerekiyordu.

Bu arada, John Branican ve William And-rew da dahil olmak üzere hiç kimse Burkner'in

işlerinden şüphelenmiyordu. Ticaret ve sanayi dünyasında, bu maceraperestin –Tanrı'ya şükür ki yalnızca bu ismi hak ediyordu– yakın bir iflasa doğru sürüklendiği bilinmiyordu. Zaten bu felaket gerçekleştiği zaman bile, bu adamın zengin olmak için her yolu deneyebilecek bir ahlaksız olduğu değil, şansı yaver gitmemiş bir tüccar olduğu düşünülecekti. John Branican ona karşı büyük bir sempati beslemese de, onun güvenilmez biri olduğunu hiç aklından geçirmemişti. Yani büyük bir güvenle, yokluğu sırasında Burker'ların karısına destek olacaklarına inanıyordu. Dolly'nin onların yardımına ihtiyaç duyacağı bazı koşulların ortaya çıkması halinde kapıları ona açık olacak ve yalnızca bir dostun değil, bir kız kardeşin sıcaklığıyla karşılanacaktı.

Zaten Jane Burker'ın duygulannın içtenliğinden şüphelenmeye gerek yoktu. Kuzinine sınırsız bir sevgiyle bağlıydı. İki genç kadın arasındaki bu yakın dostluğa karşı çıkmayan Len Burker, aksine bu ilişkinin gelecekte ona sağlayacağı yararları düşünerek karısını teşvik etmişti. Zaten onun söylenmesi gerekmeyen hiçbir şeyi söylemeyeceğini biliyor, kişisel özellikleri, giriştiği yüz kızartıcı işler ve sarsıl-

maya başlayan evliliğinde çektiği sıkıntılar konusunda açık vermeyerek tedbirli davranacağına inanıyordu. Bu meseleler gündeme geldiğinde, kocasının boyunduruğu altında olan Jane, onun düşüncesizliğini, tüm ahlaki değerlerden yoksun olduğunu ve gerektiğinde en bağışlanmaz davranışlarda bulunabileceğini bilse de, onun etkisinden kurtulamıyordu. Ve onca düş kırıklığından sonra, ona karşı hâlâ nasıl saygı duyabilirdi? Ancak –bunu ne kadar yinelese azdır– ondan korkuyordu, bir çocuk gibi kendini onun ellerine teslim etmişti. Eğer Burker'ın, güvenliği yüzünden kaçması gerekirse, karısı bir işareti üzerine dünyanın daha emniyetli bir bölgesine kadar peşinden giderdi. Nihayet kendine olan saygısından dolayı, ona açmamasına rağmen yaşadığı sıkıntıları belki de hisseden kuzini Dolly'ye bile hiçbir şey söylemiyordu.

Şu an için gerek John ve Dolly Branican, gerekse Len ve Jane Burker hakkında verilen bilgiler, gelecekte karşılaşılabilecek olayları kavramak için yeterlidir. Bu durumun, çok yakında ve aniden gerçekleşecek olan beklenmedik olaylarla ne ölçüde değişeceğini kimse önceden kestiremezdi.

PROSPECT-HOUSE

Kaliforniya eyaletinin yaklaşık olarak üçte birini kaplayan ve otuz yıl önce otuz beş bin kişiyi barındıran Aşağı Kaliforniya'nın nüfusu günümüzde yüz elli bin kişiye ulaşmaktadır. Batı Amerika'nın sınırlarına dek uzanan bölge toprakları o dönemde işlenmemiş bir halde bulunuyor ve yalnızca hayvan yetiştirilmesi için elverişli bir ortam oluşturunuyordu. Kara ulaşımının at arabalarının tekerlekleriyle açılan tek tük yollarla, deniz ulaşımının tek bir hat üzerinden yapıldığı bu terk edilmiş bölgeyi böyle bir geleceğin beklediğini kim tahmin edebilirdi ki?

Bununla birlikte, 1769'dan itibaren, San Diego Körfezi'nin birkaç mil kuzeyindeki iç bölgelerde bir şehrin ilk belirtilerinin görüldüğü söylenebilirdi. Yani şu anki şehir, Kaliforniya bölgesinin en eski yerleşim merkezi

olmakla övünebilir.

Yaşlı Avrupa'ya Birleşik Krallığın elinde tutmakta ısrar ettiği birkaç sömürgeyle bağlı olan yeni kıta, bu bağlardan şiddetli bir başkaldırıyla kurtulmuştu. Kuzey Amerika Eyaletler Birliği bağımsız bayrağı altında toplanırken, İngiltere'ye, Kanada ve Kolombiya gibi konfederasyona bağlanmakta gecikmeyecek olan sömürgeleri dışında bir şey kalmıyordu. Aynılıkçı hareket, ne olursa olsun zincirlerinden kurtulmaktan başka bir şey düşünmeyen Orta Amerika halklarına doğru yayılmıştı.

Kaliforniya Anglosakson egemenliği altında değildi, Meksikalılara aitti ve bu durum 1846'ya dek böyle sürüp gitti. O tarihte, on bir yıl önce kurulmuş olan San Diego belediyesinin federal cumhuriyete katılması kabul edilmiş ve bu bölge, uzun süredir olması gerektiği gibi Amerikan topraklarına dahil olmuştu.

Göz alıcı bir manzarası olan San Diego Körfezi, Napoli Körfezi'ne benzetilebilir, ancak daha doğru bir karşılaştırma yapılabilmesi için Vigo ya da Rio de Janerio Körfezlerinin özellikleri dikkat alınarak incelenmesi gerekir. On iki mil uzunluğu, iki mil genişliğiyle ticari bir filo-

nun demirlemesine elverişli olduğu kadar, askeri bir donanmanın manevralarını gerçekleştirmesine de uygundu. Zaten askeri bir liman olarak kabul ediliyordu. Oval şekliyle batıda dar bir liman ağzına açılan körfez, Island Burnu ve Loma ya da Coronada Burnu arasına sıkışmış bir halde bulunuyordu. Açık deniz rüzgarlarından etkilenmiyor, Pasifik'in çalkantılarını deniz yüzeyini ancak hafifçe dalgalandırıyordu, en az yirmi üç ayak derinliğe kadar gemilerin kolayca yararlandığı bu körfez, San Francisco'nun güneyi ve San-Quentin'in kuzeyi arasındaki kıyıda mola vermek için kullanılan en elverişli ve güvenilir uğrak yeri idi.

Bunca doğal avantaja sahip olan şehrin ilk sınırlarının dışına taşacağı muhakkaktı. Daha o zamanlar, komşu çalılık lar üzerinde, bir süvari birliğinin yerleşmesi için hazırlanmış barakalar yükseliyordu. El attığı her işi başarıyla tamamlayan M. Hotron'un girişimiyle bu bölgede inşa edilen ek yerleşim merkezi, zamanla körfezin kuzeyinde bulunan yamaçlar üzerinde art arda dizilen binalar topluluğu halinde şehirle birleşmişti. Bu genişleme Amerikalılara özgü bir ivedilikle gerçekleşmiş, toprağa ekilen bir milyon dolar, müstakil evler, kamu

binaları, işyerleri ve villalar halinde yeşermişti. 1885'te on beş bin olan nüfusu, bugün otuz beş bine ulaşmıştı. İlk demiryolu hattı 1881'de döşenen bu kent günümüzde *Atlantik and Pasific Rood, Southern California Rood* ve *Southern Pasific Coast Steam* denizcilik şirketlerinin gemileriyle San Francisco'yla sıkı bir iletişim halinde bulunmaktadır.

Bu güzel ve huzurlu şehir, havadarlığı, sağlığa elverişli koşulları ve iklimiyle övülmeye değerdi. Çevresindeki verimli kırlarda bağlar, zeytin, limon, portakal ağaçları, kuzey ülkelerinin ağaçları, meyveleri ve sebzeleriyle yana yetişmekteydi. Sanki Normandiya ile Provence bir araya gelmişti.

Bir renk cümbüşü içinde, özel bir imgelem gücüyle dört bir yana doğru inşa edilmiş olan San Diego, toprakların darlığından şikayet etmeyenler için sağlıklı bir yerleşim merkezi oluşturunuyordu. Her yerde, sağlık için birebir olan temiz havayla dolu meydanlar, alanlar, geniş caddeler ve gölgelikler vardı.

Gaz, telgraf, telefon gibi gelişmenin tüm nimetleri modern bir Amerikan şehirden başka nerede bulunacaktı? Kentlilerin aydınlanmak, mektup göndermek ve başka bir

semti telefonla aramak için parmaklarını oynatmaları yeterliydi. Yükseklikleri yüz elli ayağı bulan elektrik direkleri şehrin sokaklarını ışıltı ışıltı aydınlatıyordu. Henüz süt dağıtımı *General Milk Company* tarafından yapılmıyor ve saatte dört mil hızla ilerleyen yürüyen kaldırımlar bulunmuyorsa da, San Diego belli bir zaman sonra bu olanaklara da kavuşacaktır.

Bu özelliklerinin yanında, önemli hizmetlerin gerçekleştiği çeşitli kurumları, mal giriş çıkışlarının her geçen gün daha da arttığı gümrük binasını, iki bankayı, ticaret odasını, göçmen bürosunu, büyük işyerlerini, ağaç malzemesi ve un satışının yapıldığı toptancı dükkanlarını, değişik mezhep üyelerinin ibadet ettiği kiliseleri, üç çarşığı, tiyatroyu, ortaokulu, yoksul çocuklar için yapılmış *Russ County, Court House* ve *Maronic and Old Fellows* adlı büyük okulları ve nihayet üniversite düzeyinde eğitim veren çok sayıda yüksekokulu da saymak gerekiyordu. Bağrında bunca gönenç unsurunu bir araya getirmiş olan, maddi ve manevi değerlerine titizlikle sarılan bu genç şehrin geleceği hakkında öngöründe bulunmak zor değildi. Peki, gazeteleri var mıydı? Evet! *Herald*'in da aralarında bulunduğu ve haftalık

yayınları da bulunan üç gazete mevcuttu. Turistler yeterli konfordan uzak koşullarda konaklama kaygısı duyabilirler miydi? Orta ölçekli pansiyonları saymazsak, Horton House, Florence Hotel, Gerard Hotel adlı yüzer odalı üç görkemli tesis ve körfezin karşı kıyısında, Coronada Burnu kumsallarına tepeden bakan göz alıcı villaların arasında bulunan ve en az beş milyon dolara malolan yeni otel emirlerine amadeydi.

Güney Kaliforniya'nın bu genç ve dinamik başkentini görmek için eski kıtanın tüm ülkelerinden ve yeni kıtanın tüm bölgelerinden gelen turistler, kentin cömert sakinleri tarafından büyük bir konukseverlikle karşılanıyor ve zamanın nasıl geçtiğini anlamamaları dışında bu ziyaretten pişmanlık duymuyorlardı.

San Diego canlı ve hareketli olduğu kadar, birçok Amerikan kenti gibi, yoğun işlerinin karmaşasını düzene koymuş bir şehirdi. Yaşam hareketle ifade edilseydi, orada sözcüğün tam anlamıyla yaşandığı söylenebilirdi. Zaman ticari etkinliklerin gerçekleştirilmesi için ancak yetiyordu. Ancak bu durum, içgüdüleri ve alışkanlıklarıyla bu çevrintinin içine atılanlar için geçerli olsa da, varlığı bitmek bilme-

yen boş zaman içinde sürüklenen kişiler için aynı şey söylenemezdi. Hareket durduğunda zaman akıp gitmek bilmiyordu!

Franklin yola çıktığından beri Bayan Branican da bu hareketsizliğin etkisi altındaydı. Dolly kocasının çalışmalarını evlendiği günden beri yakından izlemişti. Denize açılmadığı zamanlarda bile, Kaptan John'un Andrew Şirketi adına yapacak pek çok işi oluyordu. Yürüttüğü ticari faaliyetlerin yanı sıra, kaptanlığını üstleneceği üç direkli geminin inşa çalışmalarına da katılmak zorundaydı. Derin bir bağlılığın göstergesi olan büyük bir gayretle en ufak bir ayrıntıyı dahi gözden kaçırmıyor, yaşamını geçireceği evi inşa eden ev sahibinin özeninden daha da fazlasını gösteriyordu. Çünkü gemi yalnızca bir ev ya da servet harcanarak yapılan bir araç değil, onca insanın yaşamının emanet edileceği bir tahta ve demir topluluğuydu. Dahası bu gemi, yeniden terk etmek üzere geri döndüğü anavatanının bağrından kopmuş bir parça değil miydi? Ancak, ne yazık ki deniz yolculuklarının sonu her zaman başladığı limanda bitmiyordu.

Dolly, John'un şantiyesine sık sık gidiyordu. Egimli omurganın üzerinde yükselen ısı-

karmoz takımı, iri bir deniz memelisinin kemik yapısını andıran bu eğriler, birbirlerine eklenen borda kaplamaları, karmaşık görünümlü gövdesi, yükleme ve boşaltma işlemlerinde kullanılacak ambar kapaklarının bulunduğu güverte, yerlerine yerleştirilmek üzere yere yatırılmış bir halde bekleyen direkler, iç dekorasyonlar, mürettebat köşkû, kış güverte ve kamaralar Dolly'nin son derece ilgisini çekiyordu. John'un ve yol arkadaşlarının yaşamı, kendilerini Pasifik'in dalgalarından koruyacak Franklin'e bağlıydı. Bunun bilincinde olan Dolly'nin düşüncesinde, kurtuluş şansını bağlamadığı tek bir tahta parçası dahi kalmıyor, şantiyenin gürültüsü içinde çınlayan tüm çekiç darbeleri yüreğinde yankılanıyordu. John ona çalışmanın her aşamasıyla ilgili bilgileri verirken, her tahta ya da metal parçasının görevini anlatıyor, inşaat planının ayrıntılarını açıklıyordu. Kocasının Tanrı'dan sonra tek hakimi olacağı bu gemiyi seviyordu Dolly! Ve bazen, kaptana eşlik edememesinin, onunla beraber yolculuğun tehlikelerine göğüs gerememesinin ve Franklin'in onu kocasıyla birlikte San Diego Limanı'na geri getirememesinin nedenlerini kendi kendine soruyordu.

Evet! Kocasından ayrılmayı hiç istemiyordu! Uzun yıllar birlikte yolculuk eden denizci çiftlerin yaşamı, eski kıtada olduğu gibi yenisinde de kuzey halklarının alışkanlıkları arasında yer almıyor muydu?

Ancak ortada Wat vardı, Dolly onu anne şefkatinden uzakta, bir dadının ellerine bırakamazdı. Hem onu bebekler için oldukça sakıncalı olan bir yolculuğun tehlikelerine de atamazdı. Bu da olmazdı! Babasının dönüşünde onu sağlıklı bir gülümsemeyle karşılaması için, dünyaya getirdiği bu çocuğun yanından bir an olsun ayrılmayacak, onu şefkatle saracaktı! Zaten bir gemicinin karısının, yüreği asla kabul etmese de bu kaçınılmaz ayrılıklara alışması gerekmiyor muydu?

Yani boyun eğmeliydi ve o da boyun eğdi. Ancak John'un hareketinden sonra, hayatına anlam veren hareketliliğin kesilmesiyle kendini boşlukta hissetti, eğer bebeğe beslediği sevgi olmasaydı, her şey ne kadar tekdüze ve anlamsız gelecekti.

Bayan Branican'ın evi, körfezin kuzey kıyısını çevreleyen tepelerin arka planında kalıyordu. Tahta çitlerle çevrilmiş, zeytin ve portakal ağaçlarıyla kaplı bir bahçenin ortasında bulu-

nan bir dağ eviydi bu. Zemin kattaki salon ve yemek salonunun kapı ve pencereleri bir koridora açılıyordu, birinci katın balkonu tüm ön cepheyi kaplıyordu, onun üzerinde çatının sivri köşeleri, incelikli kesimleriyle dikkati çekiyordu, bu sade ama çekici evin dış özellikleri bunlardı. Zemindeki salon ve yemek salonu mütevazı bir şekilde döşenmişti; birinci katta bebeğin ve Bayan Branican'ın odaları bulunuyordu; evin arkasında mutfak ve servis için kullanılan ek bir bölme vardı. Güneye bakmasından dolayı, Prospect House'ın konumu muhteşimdi. Manzara tüm şehri kapsayarak, Loma Burnu'ndaki konutlara dek uzanıyordu. İş merkezlerinden biraz uzak olsa da, Pasifik'in tuz kokulu güney rüzgarlarının okşadığı temiz havası, bu olumsuzluğu fazlasıyla unutturuyordu.

Dolly özlem dolu uzun saatlerini bu evde geçirecekti. Dadı ve hizmetçi, ev işlerinin yerine getirilmesi için yeterliydi. Evi ziyaret eden tek misafirler Bay ve Bayan Burkler'di. M. William Andrew söz verdiği gibi, dolaylı ya da dolaysız yollardan gelen haberleri büyük bir merakla bekleyen genç kadına iletmek için sık sık Prospect House'a uğruyordu. Gemi gün-lükleri, gemilerin karşılaşmalarıyla, konakla-

dıkları limanlarla, denizlerde yaşanan gelişmelerle ilgili haberleri daha mektuplar yerine ulaşmadan getiriyorlardı. Yani Dolly her şeyden haberdar olacaktı. Prospect House'ın sessizliğine alışmış olduğu için, komşuluk ilişkilerine fazla önem vermiyordu. Hayatını anlamlandıran tek bir düşünce vardı. John olduktan sonra, ev komşularla dolup taşsa bile ona boş gelecekti ve bu boşluğu kaptanın geri dönüşüne dek hissedecekti.

İlk günler oldukça sıkıntılı geçti. Dolly Prospect House'dan hiç ayrılmıyor, Jane Burker her gün ziyaretine geliyordu. Birlikte küçük Wat ile ilgileniyor, Kaptan John'dan söz ediyorlardı. Dolly yalnız kaldığında günün büyük bir bölümünü köşkün balkonunda geçiriyordu. Bakışları körfeze, Island Burnu'na ve daha uzaktaki Coronada Adaları'na uzanıyor, sonra ufuk çizgisinde kayboluyordu. Franklin çok daha uzaklardaydı... Ancak hayalinde ona ulaşıyor, kocasının yanındaki yerini alıyordu... Kıyıya yaklaşan bir gemi gördüğünde, kendine Franklin'in de bir gün güvertesindeki John ile birlikte böyle geri döneceğini söylüyordu.

Bununla birlikte, Prospect House'da sürekli olarak kapalı kalması, küçük Wat'ın sağlığı

için uygun değildi. Geminin hareketinden iki hafta sonra güneşin açması ve ılık bir yelin havayı ısıtmasıyla, Bayan Branican dolaşmaya çıkma zamanının geldiğine karar verdi. Gezinti yaya olarak yapıldığından, San Diego'nun çevresi dolaşılıyor, eski şehir Old Town'a kadar uzanıyordu. Doganın ve temiz havanın etkisiyle giderek gürbüzleşen ve neşesi yerine gelen bebek, bazen dadısının kollarının arasından ellerini çıkararak annesine gülümsüyordu. Daha uzun süren gezintiler için, üçünü de, hatta Bayan Barker'ı da hesaba katarsak dördünü de taşıyan bir fayton kiralyorlardı. Bir gün, Florence Oteli'ne tepeden bakan, villalarıyla ünlü Knob Hill Tepesi'ne gidip, batıda adaların ötesine doğru uzanan manzarayı izlerlerken, bir başka gün, öfkeli dalgaların gökgürültüsünü andıran patlamalarla kumsallarını dövdüğü Coronada plajını ziyaret ediyorlardı. Sonra, deniz kabarmasının kıyılarının yüksek kayalıklarını dalga serpintileriyle kapladığı "Lits de Mussel"e uzandıklarında, Dolly John'un yolculuk ettiği ve belki de dalgalarının Franklin'i salladığı uzak denizlerin yankılarını taşıyan bu denize ayaklarını sokuyor, kımıldamadan beklerken, genç kap-

tanın gemisiyle düş bulutlarının kıvrımlarında buluşarak John'un ismini mınıldanıyordu.

30 Mart günü sabah onda balkonda oturan Bayan Branican, Bayan Burker'in hızlı adımlarla Prospect House'a doğru geldiğini gördü. Jane kötü bir haber getirmediğini belirtmek istercesine, neşeyle elini sallıyordu. Dolly hızla aşağı inerek kapıyı açtı.

"Ne haber Jane?" diye sordu.

"Sevgili Dolly," diye yanıtladı Bayan Burker, "hoşuna gidecek bazı haberler getirdim! M. William Andrew'un yanından geliyorum, bu sabah limana giren Boundary, Franklin'le karşılaşmış..."

"Franklin'le mi?"

"Evet! Fleet Street'te ona rastladığımda bu haberi yeni almıştı; sana ancak öğleden sonra uğrayabileceğini söyledi, ben de seni bir an önce bilgilendirmek için buraya koştum..."

"John'dan haber var mı?"

"Evet, Dolly."

"Nasılmış? Söylesene!"

"Franklin ve Boundary sekiz gün önce, açık denizde karşılaşmışlar ve iki gemi arasındayla iletişim kurulmuş."

"Her şey yolunda mıymış?"

"Evet, sevgili Dolly, iki kaptan birbirleriyle konuşabilecek kadar yaklaşmışlar ve Boudary mürettebatının duyduğu son sözcük senin adınmış!"

"Zavallı John'um!" diye haykırdı Bayan Branican gözlerinden yaşlar süzülerek.

"Bu haberi sana ulaştırmaktan çok mutluyum!"

"Teşekkür ederim Jane!" diye karşılık verdi Bayan Branican, "Bunun beni ne kadar mutlu ettiğini bilemezsin! Ah! Keşke sevgili John'umdan her gün haber alabilseydim! Boudary'nin kaptanı onu görmüş... John onunla konuşmuş... Sanki bana ikinci kez hoşçakal demek istemiş!"

"Evet, sevgili Dolly, tekrar edeyim ki, gemide her şey yolundaymış."

"Jane," dedi Bayan Branican, "Boudary'nin kaptanını görmem gerek... Bana her şeyi, nerede karşılaştıklarını tüm ayrıntılarıyla anlatmalı..."

"Bilmiyorum," diye yanıtladı Jane; "ama geminin seyir defterinden her şeyi öğrenebiliriz, Boudary'nin kaptanı da sana en doğru bilgileri verecektir."

"O zaman hemen giyineyim, birlikte gide-

riz..."

"Hayır ... Bugün olmaz Dolly," diye yanıtladı Bayan Burker, "Boundary'ye bugün gidemeyiz."

"Neden?"

"Çünkü gemi henüz bu sabah geldi ve karantinada tutuluyor."

"Ne kadar sürecek?"

"Yalnızca yirmi dört saat... Bu sıradan bir işlem, ama yine de gemiye kimse giremez."

"Peki, M. William Andrew nasıl haber aldı?"

"Kaptanın gümrüğe ilettiği bilgiler sayesinde. Sevgili Dolly, sakın ol, yarın bu bilgilerin doğru olduğunu göreceksin... Yalnızca bir gün daha sabretmen gerekiyor."

"Tamam, Jane," diye yanıtladı Bayan Branican. "Yarın sabah dokuza doğru sende olacağım. Benimle Boundary'ye gelmek ister misin?"

"Memnuniyetle, sevgili Dolly. Seni yarın bekliyorum, karantina kalkar kalkmaz kaptan bizi kabul edecektir..."

"Bu Kaptan Ellis, John'un arkadaşı değil miydi?" diye sordu Bayan Branican.

"Ta kendisi, Dolly, zaten Boundary de

Andrew Şirketi'nin gemisi."

"O zaman anlaştık Jane... Söylediğim saatte geleceğim... Ancak bugün geçmek bilmeyecek! Yemeğe kalır mısın?"

"Elbette, sevgili Dolly'cim. Bay Burker akşama kadar eve dönmeyecek, öğleden sonrayı birlikte geçirebiliriz..."

"Teşekkürler Jane, hep John'dan söz edelim!"

"Ya küçük Wat? Bebeğimiz nasıl?" diye sordu Bayan Burker.

"Çok iyi!" diye yanıtladı Dolly. "Bir kuş kadar neşeli! Babası onu tekrar gördüğünde nasıl sevinecek! Jane, yarın gemiye dadısıyla beraber Wat'ı da götürmek istiyorum. Biliyorsun, birkaç saat için de olsa çocuğumdan ayrılmak istemem! Gözümün önünde olmadıkça rahat edemiyorum!"

"Haklısın, Dolly," dedi Bayan Burker. "Küçük Wat'ı da yanında götürmen iyi fikir... Hava güzel... Körfez sakın... Bu onun ilk deniz yolculuğu olur."

Jane akşam beşe kadar Prospect House'da kaldı. Sonra, Boundary'ye gitmek üzere sabah dokuzda buluşacaklarını hatırlatarak evine döndü.

BOUNDARY'DE

Ertesi sabah erkenden kalkıldı. Hava hari-kaydı. Karadan esen yel, gecenin son karanlıklarını açık denize doğru sürüklüyordu. Dadı küçük Wat'ı giydirirken, Bayan Branican da tuvaletiyle uğraşıyordu. Öğle yemegini Bayan Burker'da yiyeceğini düşünerek hafif bir kahvaltı yaptı, kaptanı ziyaret etmek iki saat alacaktı. Bu yürekli kaptanın anlatacakları kim bilir ne kadar ilginç olacaktı!

Bayan Branican ve bebeği kucagına alan dadı, San Diego saatleri sekiz buçuğu çalarken köşkten ayrıldılar. Kentin yüksek semtlerinin iki yanı çitlerle çevrilmiş villa ve bahçelerle kaplı geniş yollarını hızlı adımlarla inerek, iş merkezlerinin yer aldığı daha dar ve sıkışık binalardan oluşmuş sokaklara yöneldiler.

Len Burker, *Pasific Coast Steam Ship Şirketi*'nin bürosunun da bulunduğu Fleet Street'te

oturuyordu. Neredeyse tüm şehrin katedildiği yarım saatlik bir yürüyüşten sonra, Bayan Branican Jane'in kapısını çaldı.

Sade bir evdi bu, hatta çoğu zaman kapalı panjurlu pencereleriyle hüzünlü bir görünümü vardı. İş yaptığı birkaç kişi dışında kimseyi evine kabul etmeyen Len Burkер'in komşuluk ilişkileri zayıftı. Sabahtan akşama dek süren işlerinden dolayı ortaklıkta görünmediği için, Fleet Street'te bile onu kimse tanımıyordu. Çok yolculuk ediyor, karısına hiç söz etmediği işleri nedeniyle sık sık San Francisco'ya gidiyordu. O sabah da yerinde değildi. Jane Burkер, kocasının Boundary'ye kadar kendilerine eşlik edememesinden dolayı özür dileyerek, öğle yemeğine yetişeceğini söyledi.

"Hazırım, sevgili Dolly'm," dedi bebeği öptükten sonra. "Biraz dinlenmek ister misin?"

"Yorgun değilim," diye yanıtladı Bayan Branican.

"Bir şey gerekiyor mu?"

"Hayır, Jane! Bir an önce Kaptan Ellis'in yanında olmak istiyorum! Hemen gidelim!"

Bayan Burkер'in yanında, ev işlerini görmek için kocasının New York'tan getirdiği yaşlı bir kadın vardı. Uzun yıllardır ailenin

hizmetinde olan Nö adlı bu melez, Len Burker'a sütannelik yapmıştı ve hâlâ tıpkı çocuklugunda olduğu gibi üzerine titiyor, onunla yakın bir ilişki sürdürüyordu. Evin idaresini elinde tutan bu katı ve buyurgan yaratık, Len Burker üzerinde etkili olan tek kişiydi. Jane onun saygı sınırlarını aşan talimatlarına birçok kez katlanmak zorunda kalmıştı. Ancak, tıpkı kocasınıninkine olduğu gibi, bu yaşlı kadının hakimiyetine de ses çıkarmıyordu. Kişiliğinin zayıflığından kaynaklanan bir boyun eğiş içinde her şeyi oluruna bırakıyor, yaşlı kadın ev işlerini ona hiç danışmadan yürütüyordu.

Jane evden çıkacağı sırada melez, Len Burker'ın öğle yemeğinde evde olacağını ve gecikmemesi gerektiğini bildirdi. Bayan Branican ile önemli bir konuyu görüşecekti.

"Görüşmek istediği nedir?" diye sordu Dolly kuzinine.

"Nereden bilebilirim ki?" diye yanıtladı Jane Burker, "Haydi Dolly, gidelim!"

Kaybedilecek zaman yoktu. Bayan Branican ve Jane Burker, beraberlerindeki sütanne ve bebekle rıhtıma yöneldiler. On dakika sonra oradaydılar.

Karantinanın kalktığı Boundary henüz Andrew Şirketi'nin iskelesinde boşaltma işlemlerine başlamamıştı. Körfezin ucundaki Loma Burnu'nun iki yüz metre açığında, demirlemiş bir halde bekliyordu. Bu durumda gemiye ulaşabilmek için katedilmesi gereken iki millik yol, saatte iki sefer yapan ve *steam launch* adı verilen buharlı tekneyle alınacaktı.

Dolly ve Jane, giriş izninin çıkmasıyla birlikte Boundary'deki dostlarına ve yakınlarına kavuşmak isteyen on iki yolcunun da bulunduğu buharlı teknedeki yerlerini aldılar.

Palaman çözölen tekne, pervanesinin desteğiyle rıhtımdan ayrılarak körfezi enlemesine geçmeye başladı.

Gökyüzü pırl pırlı; körfez, San Diego evlerinin amfiteatru, eski şehre yukardan bakan tepesi, Island ve Loma Burunları arasındaki liman ağzı, sarayı andıran büyük Coronada Oteli ve güneşin batmasıyla ışıklarını deniz yüzeyine gönderen feneriyle belirliyordu.

Buharlı tekne sağda solda demirlemiş gemilerin, karşı yönden rüzgarı arkasına alarak gelen kayıkların ve balıkçı teknelerinin arasından büyük bir ustalıkla süzölüyordu.

Kıç taraftaki tahta sıralardan birine oturan

Bayan Branican'ın bir yanında Jane, diğer yanında ise çocuğu kucağında tutan stanne vardı. Bebek uyumuyor, gözleri ılık yelin soluğuyula canlanmışa benzeyen bu parlak ışıkla doluyordu. Tiz çığlıklar atarak teknenin üzerinden geçen bir çift martı gördüğünde kollarını iki yana açıyordu. Körpe yanakları ve Burker'ların evinde stannesinden emdiği sütün etkisiyle hâlâ nemli olan pembe dudaklarıyla oldukça sağlıklı görünüyordu. Duygulu gözlerle onu izleyen annesi öpmek için ona doğru eğildiğinde, kendini gülerek geriye atıyordu.

Ancak bir süre sonra Dolly'nin dikkati Boondary'nin görüntüsü üzerinde yoğunlaştı. Diğer gemilerin geride kalmasıyla şimdi daha net görünen  direkli geminin bayrakları güneşli gökyüzüne doğru salınıyordu. Açık denizin çalkantılarının uzağındaydı, sıkıca gerilmiş zincirinin bağlı olduğu ve dalgaların sönümlenen kıvrımlarının çarptığı burnunu batıya vermiştı.

Benliği bakışlarında odaklanan Dolly John'u düşünüyor, gözlerini benzerliğiyle onu götüren geminin kardeşini andıran bu yelkenliden ayıramıyordu! Zaten ikisi de aynı şırke-

tin ve aynı limanın gemileri değiller miydi? Aynı şantiyede yapılmamışlar mıydı?

Bu büyülu görüntünün çekimine kapılan Dolly'nin zihni anılarla doluyor ve giderek John'un da güvertede olduğuna, kendisini beklediğine, fark edince ona el sallayacağına ve kollarına atılacağına inanmaya başlıyordu. İsmi dudaklarından dökölüyordu... Ona sesleniyordu... Ve o da karşılık veriyordu.

Bir anda bebeğin attığı hafif bir çılgılla gerçekliğe geri döndü. Yönelindikleri, Amerika kıyıların binlerce mil uzağındaki Franklin değil, Boundary'ydi!

"O da bir gün burada olacak!" diye mınıldandı, Jane Burker'a bakarak.

"Evet, sevgili Dolly," diye karşılık verdi Jane, "o zaman bizi güvertede John karşılayacak!"

Geleceğı düşündüğünde, genç kadın yüreğini anlaşılmaz bir endişenin kapladığını hissediyordu.

Bu arada buharlı tekne San Diego rıhtımıyla Loma Burnu arasındaki iki millik yolu on beş dakikada almıştı. Yolcular kumsaldaki yük iskelesine indiler.

İskelenin kenarında, içinde iki gemicinin

bulunduğu bir tekne bekliyordu; Bayan Branican'ın kendini tanıtıp Kaptan Ellis'in yerinde olup olmadığını sormasının ardından kayığa binen yolcular, birkaç kürek darbesiyle gemiye ulaştılar.

Bayan Branican'ı tanıyan Kaptan Ellis iskele kapısına doğru ilerlerken, Dolly kendisini izleyen Jane ve çocuğu sıkı tutmasını istediği sütanneyle birlikte merdivenleri çıkıyordu. Kaptan onları kıç güverteye götürürken, yardımcı da Boundary'yi San Diego rıhtımına yanaştırmak için gerekli hazırlıkları yapıyordu.

"Bay Ellis," dedi Bayan Branican, "Franklin ile karşılaştığınızı öğrendim..."

"Evet, Bayan," diye karşılık verdi kaptan, "M. William Andrew'a da bildirdiğim gibi, harika bir şekilde yol alıyordu."

"John'u gördünüz mü?"

"Franklin ve Boundary birbirlerinin o kadar yakınından geçtiler ki, Kaptan Branican'la birkaç laf edebildik."

"Evet! Onu gördünüz!" diye tekrarladı Bayan Branican adeta kendi kendisiyle konuşmuşçasına, sonra kaptanın bakışlarında Franklin'in yansımını aradı.

Dolly gözlerini liman ağzının ötesine, ufka çevirmiş olmasına rağmen, Bayan Burker'in peş peşe sorduğu soruların yanıtlarını dikkatle dinliyordu.

"O gün rüzgar yolculuk için oldukça elverişliydi," diye devam etti Kaptan Ellis, "tüm yelkenlerini açmış olan Franklin, esintiyi arkasınaalarak yoluna devam ediyordu. Kaptan John elindeki dürbünle kış güvertedeydi. Ben, rüzgar karşı yönden geldiği için yolumu değiştiremezdim, o bir çeyrek mil kadar orsalararak Boundary'ye yaklaştı."

Bayan Branican Kaptan Ellis'in kullandığı terimleri tam olarak anlayamıyorsa da, onun John'u gördüğünü ve bir an için de olsa onunla konuştuğunu aklından çıkarmıyordu.

"Karşı karşıya geldiğimizde," diye ekledi kaptan, "kocanız bana el sallayarak bağırdı: 'Her şey yolunda Ellis! San Diego'ya varır varmaz, kanma, sevgili Dolly'me sevgilerimi iletin!' Sonra birbirlerinden uzaklaşan iki gemi, gözden kaybolmakta gecikmediler."

"Franklin'le hangi tarihte karşılaştınız?" diye sordu Bayan Branican.

"23 Mart günü," diye yanıtladı Kaptan Ellis, "sabah on biri yirmi beş geçel!"

Ayrıntılara geçildiğinde kaptan, Boundary ve Franklin'in karşılaştıkları 148° boylam ve 20° enlem derecesini haritada gösterdi, bu nokta San Diego'nun bin yedi yüz mil açığındaydı. Eğer hava koşulları bu şekilde devam ederse, Kaptan John'un Kuzey Pasifik yolculuğu hızlı ve rahat geçecekti. Kalküta'ya varır varmaz yükünü alacak, Hindistan'ın başkentinde fazla oyalanmadan Amerika'ya geri dönecekti. Franklin'in yokluğu, Andrew Şirketi'nin öngörülerine uygun bir şekilde, birkaç aydan fazla sürmeyecekti.

Kaptan Ellis, kimi zaman Bayan Burkert'in, kimi zaman da Bayan Branican'ın sorularını yanıtlarken, Dolly hayallere dalmış bir halde, kendisini Franklin'in güvertesinde zannediyordu! Onunla konuşan Ellis değil, John'du. Duyduğu sesin onunki olduğuna inanıyordu...

Bu sırada kış güverteye gelen ikinci kaptan, hazırlıkların tamamlandığını bildirdi. Ön kasaradaki gemiciler hareket emri için hazır bekliyorlardı.

Kaptan Ellis, gemide kalmayı tercih etmezse Bayan Branican'ı yük iskelesine bırakabileceğini söyledi. Dilerse körfezi Boundary'yle

geçerek rıhtıma ulaşabilirlerdi. Bu en fazla iki saat sürerdi.

Bayan Branican kaptanın önerisini memnuniyetle kabul ederdi. Ancak öğle yemegine davetli olduklarını ve melezin söylediği gibi, kocasıyla aynı zamanda eve dönmezse Jane'in güç durumda kalacağını anımsayarak, Kaptan Ellis'ten kendisini iskeleye bırakmasını rica etti. İlk hareket edecek buharlı tekneyi kaçırmak istemiyordu.

Emirlerin verilmesiyle, Bayan Branican ve Bayan Burker kaptandan izin istediler, Ellis'in küçük Wat'ın güzel yanaklarından öpmesinden sonra, beraberlerindeki sütanneyle birlikte kendilerini iskeleye götürecek olan kayığa bindiler.

San Diego rıhtımından ayrılan buharlı tekneyi bekleyen Bayan Branican, Boundary'nin manevralarını büyük bir dikkatle izliyordu. Gemiciler tayfabaşının gür sesiyle söylediği şarkının eşliğinde demiri çekerlerken, ikinci kaptan büyük flok yelkeninin, trinketanın ve randanın açılmasıyla ilgileniyordu. Bu donanımın limana kolayca varabileceklerdi.

Kısa süre sonra buharlı tekne iskeleye yanaştı. Dördüğünü çalmasıyla, Coronada Ote-

li'nden burna doğru gelen birkaç gecikmiş yolcu adımlarını sıklaştırdılar.

Buharlı teknenin bekleme süresi yalnızca beş dakikaydı. Yaklaşık yirmi kadar yolcu güvertede gidip gelirlerken, Bayan Branican, Jane Burker ve sûtanne sancak tarafındaki sıralara yerleştiler. Son düdükten sonra, pervanesinin harekete geçmesiyle tekne kıyıdan uzaklaştı.

Saat on bir buçuktu, körfez on beş dakikada katedildiğine göre, Bayan Branican Fleet Street'teki eve zamanında varacaktı. Tekne uzaklaştıkça, Dolly'nin bakışları Boundary'de sabitleniyordu. Demir alınıp yelkenler açıldıktan sonra gemi yavaş yavaş hareket etmeye başlıyordu. San Diego iskelesine bağlandığında, kaptanın uygun olduğu zamanlarda Dolly onu sık sık ziyaret edecekti.

Buharlı tekne hızla yol alıyordu. Şehrin göz alıcı amfiteatrının değişik katlarına yerleşmiş bulunan evler giderek büyüyorlardı. Rıhtıma yanaşmaya bir çeyrek mil kalmıştı.

O an ön taraftaki denizcilerden biri "Dikkat!" diye bağırdı ve bacanın önündeki kaptan köşkünde ayakta duran dümenciye döndü.

Bu bağırışı duyan Bayan Branican, diğer

yolcular gibi bakışlarını limana doğru çevirdi. Herkes teknenin ön tarafına yöneldi.

Rıhtım boyunca dizilmiş gemilerin arasından sıyrılan iki direkli bir gemi, burnu Island Burnu'na yönelmiş bir halde körfezden çıkmaya hazırlanıyordu. Kendine liman ağzına kadar rehberlik edecek olan bir römorkörün eşliğinde yoluna devam eden yelkenli, şimdiden belli bir hıza ulaşmıştı.

Gemi, buharlı teknenin yolu üzerinde ve o kadar yakındı ki, hızla manevra yaparak arkasına geçmek gerekiyordu.

Yolcular kaygılanmaya başlamışlardı, dört bir yana demirlemiş onlarca geminin varlığı dikkate alındığında, bu kaygılarının yerinde olduğu söylenebilirdi. Doğal bir içgüdüyle geriye doğru hamle yaptılar.

Yapılması gereken manevra belliydi: Motoru durdurarak gemiye ve brike yol vermek ve yola ancak geçiş serbest olduğunda devam etmek gerekiyordu. San Diego rıhtımlarından ayrılarak rüzgarın önüne atılan birkaç balıkçı teknesi geçişi daha da zorlaştırıyordu.

"Dikkat!" diye tekrarladı öndeki gemici.

"Tamam! Tamam!" diye yanıtladı dümen-ci. "Endişelenecek bir şey yok! Kolayca sıynla-

cağım!"

Ancak, kendini sıkıştıran büyük bir buharlı geminin belirmesiyle, römorkör kendinden beklenmedik bir şekilde alabanda iskele yaptı.

Tekneden ve römorkörünün manevrasına destek olmak için aynı tarafa yönelen yelkenliden yükselen çığlıklar birbirine karıştı.

Römorkör ve buharlı teknenin arasında en fazla yirmi ayak kalmıştı.

Jane ürkererek ayağa fırlarken, Bayan Branican içgüdüsel bir hareketle sütannenin kucağından aldığı küçük Wat'ı kollarıyla sardı.

"Sancağa doğru! Sancağa doğru!" diye bağırdı römorkörün kaptanı dümenciye. Aynı zamanda eliyle yapması gereken manevrayı gösteriyordu.

Römorkörün kaptanı son derece soğukkanlı davranarak, yelkenlinin yolundan çekilebilmek için dümeni sonuna kadar çevirdi. Biraz yol almış olan yelkenli römorköre yandan bindirme tehlikesiyle karşı karşıyaydı.

Tekne dümencinin bu şiddetli manevrasıyla sancak tarafına doğru yatarken, dengelerini kaybeden yolcular aynı yöne doğru sürüklen-diler.

Bu kez, sancak tarafına binen yükün ağırlığıyla teknenin alabora olması korkusundan kaynaklanan çılgınlıklar yükseldi.

O anda küpeştenin kenarında ayakta duran Bayan Branican, dengesini kaybederek bebegiyle birlikte denize uçtu.

Yelkenli, tekneye dokunmadan sıyrılıp geçtiğinde, çarpışma tehlikesi tamamıyla ortadan kalkmıştı.

"Dolly! Dolly!" diye haykırdı, tam düşeceği sırada yolculardan birinin yakaladığı Jane.

Buharlı teknenin tayfalarından biri hiç tereddüt etmeden aniden suya atlayarak Bayan Branican ve bebegine doğru yüzdü.

Elbiselerinin desteğiyle su yüzeyinde debelenerek çocuğunu tutmaya çalışan Dolly, tayfa yanına ulaştığında boğulmak üzereydi.

Teknenin önünde stop etmesiyle, güçlü kuvvetli iyi bir yüzücü olan tayfanın Bayan Branican'a yetişmesi zor olmamıştı. Ne yazık ki, onu belinden kavradığı anda soluğu kesilmesine çırpınan zavallı kadın kollarını açmış, çocuk suyun derinliklerinde kaybolmuştu.

Otuz yaşlarında cesur bir denizci olan Zach Fren, teknenin çevresindeki sulara bir-

çok kez dalsa da, dip akıntısıyla sürüklenen çocuğu bulamadı.

O arada, yolcular Bayan Branican'a durumunun gerektirdiği ilk yardım desteğini verirken, kendini kaybeden Jane ve çılgına dönen sûtanne onu ayıltmaya çalışıyorlardı. Buharlı tekne Zach Fren'in küçük Wat'ı kurtarma çabalarının sona ermesini hareketsiz bir şekilde ve umutsuzlukla bekliyordu.

Nihayet kendine gelmeye başlayan Dolly, Wat'ın ismini heceliyordu, gözleri açıldığında attığı ilk cıglık şuydu:

"Çocuğum!"

Kolları arasında Wat olmaksızın, son kez tekneye çıkan Zach Fren'i fark etti.

"Çocuğum!" diye bağırıyordu yeniden.

Sonra ayağa fırlayıp, etrafını çevreleyenleri iterek kış tarafa yöneldi.

Ve eğer engellenmeseydi kendini denize atacaktı.

Buharlı tekne San Diego'ya doğru yola koyulurken, bahtsız kadını sıkıca tutmak gerekiyordu.

Bayan Branican, seğiren yüz kasları, büzüşen elleriyle yeniden yere yıkılarak hareketsiz kaldı.

Birkaç dakika sonra iskeleyle ulaşılmısıyla Dolly Jane'in evine götürüldü. Melez kadın, henüz geri dönmüş olan Len Burkер'in talimatı üzerine doktor çağırmaya gitti.

Birazdan hastanın yanına gelen doktor, uzun çabalardan sonra Bayan Branican'ı hayata döndürmeyi başardı.

Dolly gözlerini ona dikerek, şöyle dedi:

"Ne var? Neler oluyor? Ah! Biliyorum!"

Sonra gülerek ekledi:

"John'um ... Geri geliyor... Geri geliyor! Karısına ve çocuğuna kavuşacak! John! İşte benim John'um!"

Bayan Branican aklını kaybetmişti.

ÜÇ AY SONRA

Bu çifte felaketin San Diego'da yarattığı üzüntü tasvir edilemeyecek ölçüde büyük olmuştı! Halkın Branican ailesine büyük bir sempatiyle yaklaştığı, Franklin'in genç kaptanına büyük ilgi gösterdiği biliniyordu. Oysa yola çıkışının üzerinden daha on beş gün geçmeden çocuğunu kaybetmiş, karısı ise aklını yitirmişti! Döndüğünde evini boş bulacak, ne küçük Wat'ın gülücüklerine, ne de belki de kendisini tanımayacak olan karısının şefkatine tanık olabilecekti! Limana geri geldiğinde, çok yaşa sesleriyle selamlanmayacaktı!

Ancak, başına gelen büyük felaketten haberdar edilmesi için geri dönüşünü beklemek gerekmiyordu. M. William Andrew genç kaptanı habersiz bırakamaz, bu korkunç kazayı bir rastlantı sonucu duymasına izin veremezdi. Singapur'daki temsilciliklerden birine hiç

beklemeden bir yazı ulaştırmak lazımdı. Böylece Kaptan John acı gerçeği Hindistan'a varmadan öğrenmiş olacaktı.

Bununla birlikte, M. William Andrew bu yazıyı hemen göndermek istemedi. Belki de Dolly'nin bilinç kaybı tedavi edilemeyecek kadar ağır değildi! Gösterilecek özen sayesinde yeniden kendine gelebilir miydi? Bu rahatsızlık kısa sürede iyileştirilebilecekse, John'u çocuğunun ölümü ve karısının çılgınlığı gibi iki acıyla sarsmanın ne alemi vardı?

M. William Andrew, Len ve Jane Burker'la görüştükten sonra, yazıyı gönderme kararını doktorlar Dolly'nin durumuyla ilgili kesin bir teşhise varıncaya dek erteledi. Bu ani bilinç yitimlerinin iyileşme olasılıkları zihinsel süreçlerde zamanla ilerleyen rahatsızlıklara göre daha fazla değil miydi? Evet! Birkaç gün ya da birkaç hafta daha beklemek yerinde olacaktı.

Bu arada şehri büyük bir hüžün kaplamıştı. Bayan Branican hakkında bilgi almak isteyenler Fleet Street'teki eve akın ediyorlardı. Çocuęun bedenini bulmak amacıyla yürütülen titiz çalışmalar hiçbir sonuç vermemişti. Hiç kuşku yok ki, ceset dalgalara kapıldıktan sonra denizin alçalmasıyla sürüklenip gitmiş-

ti. Zavallı küçük varlığın annesi iyileşirse, dua etmeye geleceği bir mezarı bile yoktu!

Doktorlar önce Dolly'nin hafif bir melan-kolinin etkisi altında olduğunu saptadılar. Hastaları kapatmayı gerektiren sinir krizlerine ve bilinçsiz şiddet eylemlerine hiç rastlanmı-yordu. Bu durumda, hastanın aşırılıklar sonu-cu kendine ve diğerlerine vereceği zararlara karşı önlem almak gerekmiyordu. Dolly, ruh-suz bir bedeni, korkunç felaketin izlerinin bi-lincinden tamamıyla silindiği bir varlığı andı-nyordu. Hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey duy-muyor gibi bir hali vardı. Sanki bu dünyaya ait değildi. Yüreğinin çarpması dışında yaşadığını gösteren hiçbir belirti yoktu.

Kazayı izleyen bir ay boyunca Bayan Brani-can'ın durumu buydu. Dolly'yi daha özenle bakılacağı bir sağlık evine yatırma konusu uzun uzun tartışılmıştı. Bu M. William And-rew'un fikriydi; ancak Len Burker'in önerisi bu kararın değişmesine neden olacaktı.

Len Burker, M. William Andrew'un büro-suna gelerek şunları söylemişti:

"Şimdi Dolly'nin rahatsızlığının kapatılma-yı gerektirecek kadar tehlikeli olmadığını öğ-renmiş bulunuyoruz ve bizim dışımızda akra-

bası olmadığı için onun bakımını üstlenmek istiyoruz. Dolly karımı çok severdi, onun desteğinin yabancılardan daha etkili olmayacağını kim iddia edebilir ki? İleride krizler baş gösterirse gerekli önlemleri almakta gecikmeyiz. Ne dersiniz Bay Andrew?"

Saygıdeğer armatör yanıt vermeden önce bir an duraksadı, çünkü içinde bulunduğu durumdan haberdar olmasa ve saygınlığıyla ilgili en ufak bir şüphe dahi duymasa da, Len Burker'dan pek hoşlanmıyordu. Yine de, Dolly ve Jane'in birbirlerine karşı besledikleri derin dostluk dikkate alınır ve Bayan Burker'in onun tek akrabası olduğu hesaba katılırsa, Dolly'ye bakma görevinin ona verilmesinin daha uygun olacağı söylenebilirdi. Önemli olan, bu bahtsız kadına gereken tedavinin şefkat dolu bir ortamda, aralıksız bir şekilde gerçekleştirilmesiydi.

"Bu görevi üstlenmenizde hiçbir sakınca görmüyorum," dedi M. William Andrew, "Dolly ona karşı bağlılığından şüphe duyulmayan kuzininin ellerine teslim edilebilir..."

"Bu bağlılık hiç azalmayacak!" diye araya girdi Len Burker.

Ancak bunları gizlemeyi başaramadığı so-

guk, çıkarıcı ve rahatsız edici bir ses tonuyla söylemişti.

"Öneriniz akla uygun," diye devam etti M. William Andrew, "bununla birlikte, bir noktaya değinmeden geçemeyeceğim: Ticaret merkezinin gürültüsünün ortasında bulunan eviniz, zavallı Dolly'nin iyileşmesi için uygun bir ortam sağlayabilir mi? Onun havadar ve huzurlu bir yere ihtiyacı var..."

"Zaten," diye yanıtladı Len Burkner, "bizim de niyetimiz Prospect House'da onunla birlikte oturmak. Bu tanıdık köşk ve yabancı olmadığı eşyaların görüntüsü sağlığına kavuşması için olumlu bir etki yaratabilir. Orada uygun-suz koşullardan uzakta olacak. Evinin dört bir yanı yeşilliklerle kaplı... Bir zamanlar çocuğuyla dolaştığı bu bildik yörelerde Jane ile gezintiye çıkacak... John burada olsaydı, o da bu önerimi benimserdi! Geri döndüğünde karısının paralı bakıcıların elinde olduğunu görünce neler düşünür? Bay Andrew, bahtsız akrabamızın iyileşmesini sağlayacak her şeyi titizlikle yerine getirmeliyiz."

Bu yanıt kuşkusuz ki insani duyguları bandırınıyordu. Ancak bu adamın sözleri neden hiçbir zaman güven uyandırmıyordu? Ne

olursa olsun, bu koşullar altında önerisi kabul edilmeyi hak ediyordu ve kaptanın ona derin bir minnet duyacağını söyleyen M. William Andrew'a da teşekkür etmekten başka yapacak bir şey kalmıyordu.

27 Nisan günü Bayan Branican Prospect House'a götürüldü, Jane ve Len Burker aynı günün akşamı köşke yerleştiler. Bu karar herkes tarafından onaylanmıştı.

Len Burker'ın hangi plan dahilinde hareket ettiği tahmin edilebilirdi. Hatırlanacağı gibi, kazanın meydana geldiği gün Dolly ile bir mesele üzerine görüşmek istemişti. Bu görüşme kesinlikle ondan isteyeceği bir miktar borç parayla ilgiliydi. Ancak o zamandan beri işler değişmişti. Len Burker'ın vasi sıfatıyla akrabasının gelirlerini idare etmesi ona, yasadışı yollarla da olsa, zaman kazandıracak kaynakları sağlayacaktı. Bu durumu sezinleyen Jane, kendini tamamıyla Dolly'sine adamanın mutluluğunu yaşarken, kocasının insani duyguların kılıfı altında gerçekleştireceği projelerden kuşkulananarak titriyordu.

Prospect House'da yaşam bu yeni koşullar altında sürecekti. Dolly, hızlı adımlarla o korkunç felakete doğru yola çıktığı odaya yerleş-

tirildi. Oraya geri dönen bu kadın artık bir ane değil, aklını yitirmiş bir deliydi. Onca sevilen bu köşk, kaptanın birkaç resminin asılı bulunduğu bu salon, birlikte mutluluk dolu günler geçirdikleri bu bahçe, ona geçmiş yaşamıyla ilgili hiçbir şey anımsatmıyordu.

O günden sonra Len Burker alışıldık işlerine geri döndü. Her sabah San Diego'ya inerek Fleet Street'teki bürosuna gidiyordu. Ancak, her akşam Prospect House'a dönmeyi ihmal etmediği gözlerden kaçmıyordu, kısa bir süre sonra şehir dışına yaptığı yolculukların süresi de kısaltmaya başlamıştı.

Melezin de efendisinin ardından eve yerleştiğini söylemeye gerek yok. Her zaman ve her yerde olduğu gibi, büyük bir bağlılıkla ona hizmet etmeye devam edecekti. Bayan Branican'a bakmayı seve seve kabul eden suttannenin işine yine de son verilmişti. Hizmetçi kadına gelince, Nö'nün tek başına yetişemeyeceği işlere yardım etmek üzere geçici olarak kalmasına izin verilmişti.

Zaten, Dolly'nin ihtiyacı olan şefkati ve titizliği Jane'in dışında kimse gösteremezdi. Kuzinine olan sevgisi daha da artmıştı, çocuğun ölümünden beri kendini bu kazanın baş so-

rumlusu olarak görüyordu. Eger Prospect House'a gelip Boundary'nin kaptanını ziyaret etmeyi önermemiş olsaydı, şimdi çocuk özlem dolu uzun saatlerinde annesinin yanında bulunacak, onu teselli edecek, Dolly aklını kaybetmemiş olacaktı!

Bayan Branican'ın durumuyla ilgilenenler, Jane'in gösterdiği özenin onun iyileşmesi için yeterli olacağına inanıyorlardı. M. William Andrew bile, onun daha emin ellere teslim edilemeyeceğini düşünüyordu.

Ziyaretleri sırasında, Dolly'nin durumunda herhangi bir gelişme olup olmadığını dikkatle gözlemliyordu. Kaptan John'un adresine, Singapur'a ya da Hindistan'a gönderilecek olan ilk mektupta, ona bu çifte felaketin haberini ulaştırmamayı hâlâ umut ediyordu. Çocuğunun ölümüyle birlikte, karısının ölüme eşdeğer olan bu rahatsızlığını bildirmek.. Ama hayır! Dolly'nin, gençliği, üstün zekası ve kararlı yapısı sayesinde, bilincini tutsak eden bu hastalığa yenik düşmeyeceğine inanıyordu! Bu yalnızca küllerin arasında gizlenen bir ateş değil miydi? Bir gün bir kıvılcım onu tutuşturmayacak mıydı? Yine de, aradan beş hafta geçmesine rağmen en küçük bir bilinç parıltısı bi-

le bu karanlıkları aydınlatamamıştı. Hiçbir fizyolojik uyarıya yanıt vermeyen bu sakin ve öl-gün içe kapanıklık halini gören doktorlar en ufak bir ümit ışığı görememişler ve ziyaretle-rini kesmekte gecikmemişlerdi. Hatta kısa sü-re sonra, bu bilinçsiz ve duygusuz zavallının karşısında bulunmaktan derin bir üzüntü du-yan M. William Andrew bile, iyileşmeden umudunu keserek Prospect House'a daha az gelmeye başlamıştı.

Len Burker'ın herhangi bir nedenle günü dışarda geçirmesi gerektiğinde, melez Bayan Branican'ı yakından izlemekle görevlendiril-mişti. Jane'in işine karışmasa da, onları hiç yalnız bırakmıyor ve hastanın durumuyla ilgi-li bilgileri efendisine iletliyordu. Bilgi almak için köşke gelenleri uzaklaştırırken, ziyaretle-rin doktorların tavsiyelerine aykırılığını, has-tanın sakinliğe ihtiyacı bulunduğunu, bu iliş-kilerin krizlere neden olabileceğini ileri sürü-yordu. Ziyaretçileri Prospect House'a uğrama-maları gereken nezaketsiz kişilermiş gibi geri gönderdiğinde, Bayan Burker da Nö'yu haklı buluyordu. Böylece Bayan Branican tam bir yaltıltılmışlığa doğru sürükleniyordu.

"Zavallı Dolly," diye düşünüyordu Jane,

"durumu daha da kötöleşip, aşırılıklara kapılırsa, onu bir sağlık evine kapatacaklar... O zaman onu tamamıyla kaybetmiş olacağım! Hayır! Onu bana bırakmaları gerekir... Kimse ona benim kadar şefkatle yaklaşamaz!"

Mayısın üçüncü haftasında, Jane kuzinine iyi geleceğini düşünerek, köşkün çevresinde gezintiye çıkılmasına karar verdi. Len Burkler, Nö'nun da onlara eşlik etmesi koşuluyla bu öneriye karşı çıkmadı. Ne de olsa tedbirli davranmak lazımdı. Yürüyüş ve açık hava Dolly'de ters etki gösterebilir, kaçma düşüncesine kapılabilirdi, böyle bir durumda Jane onunla başa çıkamayabilirdi. Kendine zarar verecek kadar ileri giden bir deliden her şey beklenebilirdi.. Üçüncü bir felakete izin vermemek gerekirdi.

İlk gün Jane'in koluna yaslanarak dolaşmaya çıkan Bayan Branican, hiçbir şeyle ilgilenmeyen, nereye götürülürse oraya giden edilgin bir yaratığı andınıyordu.

Önceleri, bu gezintiler sırasında herhangi bir aksilikle karşılaşılmaı. Bununla birlikte, melez, Dolly'nin davranışlarında birtakım değişiklikler olmaya başladığını gözlemlemekte gecikmedi. Her zamanki sakinliğinin ardından

can sıkıcı sonuçlara yol açabilecek bir taşkınlık hali ortaya çıkıyordu. Karşılaştığı küçük çocuklar birçok kez sinir krizi geçirmesine neden olmuşlardı. Zihnini meşgul eden kaybolan çocuğunun anısı mıydı? Wat'ı anımsıyor muydu? Bu belirti olumlu bir gelişmenin işareti olsa da, ardından gelen çırpınmalar hastalığın ağırlaştığını gösteren özellikler taşıyorlardı.

Bir gün Bayan Burker ve melez, hastayı Knob Hill Tepelerine götürmüşlerdi. Dolly göğün denizle birleştiği ufuk çizgisine karşı oturmuştu, tıpkı gözlerinin anlamlı bakışlardan yoksun olduğu gibi, beyni de her türlü düşünceden yoksunmuş gibi görünüyordu.

Bir anda yüzü canlanarak her yanı titremeye başladı, benzersiz bir ışıltıyla dolan gözleri ve titrek eliyle ufukta parıldayan bir noktayı gösteriyordu.

"Orada! Orada!" diye haykırdı.

Bu, parlayan beyazlığı güneş ışınlarıyla canlanan ve göğe doğru dalgalanan bir yelkendi.

"Orada! Orada!" diye tekrarladı Dolly. Gitgide daha da derinden gelmeye başlayan boğuk sesinin bir insandan çıktığına inanmak zordu.

Jane korkuyla ona bakarken, melez hoşnutsuzluğunu belirten bir ifadeyle kafasını sallıyordu. Hızla Dolly'nin kolunu yakalamaya çalışarak şu sözleri tekrarladı:

"Haydi gelin! Haydi gelin!"

Dolly onu duymuyordu.

"Haydi Dolly'm, buraya gel!" dedi Jane.

Ve onu çekerek, bakışlarını ufukta süzülen yelkenden uzaklaştırmaya çalıştı.

Dolly karşı koydu.

"Hayır! Hayır!" diye haykırdıktan sonra, melezi inanılmaz bir güçle itti.

Bayan Burker ve Nö büyük bir paniğe kapıldılar. Dolly'nin, John'un anısıyla dolu bu sarsıcı manzaranın çekiciliğine kapılarak ellerinden kurtulup Knob Hill'in yamaçlarını aşmasından ve denize doğru koşmasından endişeleniyorlardı.

Ancak bu aşırı uyarılmışlık hali aniden sona erdi. Güneşin bir bulutun ardına gizlenmesiyle, yelken görünmez olmuştu.

Kolları yana düşerken bakışlarındaki canlılık sönen Dolly yeniden eski durgunluğuna dönmüş, az önce göğsünü indirip kaldıran hıçkırıklar kaybolmuştu. Sanki yaşamdan yeniden elini ayağını çekmişti. Kendini elini tu-

tan Jane'e bırakarak, hiç direnmeden, sessizce Prospect House'a geri döndü.

O günden sonra Len Burker Dolly'nin köşk bahçesinden dışarı çıkmamasına karar verdi, Jane'in de bu buyruğa uymaktan başka çaresi yoktu.

Aynı günlerde M. William Andrew, Dolly'nin iyileşme umudu bulunmayan rahatsızlığını Kaptan John'a bildirmeye karar verdi. Yazdığı uzun mektubu Franklin'in mola verdikten sonra ayrılmış olması gereken Singapur'a değil, Kalküta'ya gönderdi.

Bununla birlikte, M. William Andrew'un Dolly ile ilgili hiç umudu kalmasa da doktorlar, dönüşünde kocasıyla karşılaşması gibi şiddetli bir travmanın içinde bulunduğu ruh halini değiştirebileceğini ileri sürüyorlardı. M. William Andrew, ne kadar zayıf da olsa bu olasılığı mektubuna eklemeyi ihmal etmedi. John'dan ümitsizliğe kapılmamasını rica ediyor, Franklin'in komutasını ikinci kaptan Harry Felton'a devrederek bir an önce San Diego'ya dönmesini istiyordu. Bu iyi yürekli adam Dolly'yi iyileştirmek için gerekli olan son deneyi gerçekleştirmek için kendi çıkarlarını bir kenara bırakıyor ve genç kaptana ya-

pılması gerekenleri kendisine telgrafla bildirmesini öneriyordu.

M. William Andrew'un kendisine açıklamayı uygun gördüğü mektuptan haberdar olan Len Burker yazılanları onayladı, ama John'un dönüşünün ümit edilen iyileşmeyi gerçekleştirecek ölçüde bir şok yaratacağına inanmadığını belirtti. Ancak, Jane'in John'un dönüşünün Dolly'yi sağlığına kavuşturacağına olan inancını dikkate alarak, bir an evvel San Diego'ya dönmesi için ona yazacağına söz verdi –ancak bu sözünü de tutmadı.

Haftalar geçmesine rağmen Bayan Branican'ın durumunda hiçbir değişiklik olmamıştı. Vücut fonksiyonlarında herhangi bir rahatsızlık görülme de, yüz ifadesindeki çöküntü kolayca fark edilebiliyordu. Tıpkı yüreğinin ateşinin söndüğü gibi, teninin kanlı canlı rengi de solmuştu, yüzündeki çizgilere bakıldığında onun yirmi bir yaşında bir kadın olduğuna inanmak çok zordu. Zaten köşkün bankalarından birinde ya da kendisine büyük bir özveriyle destek olan Jane'in yanında gezindiği zamanların dışında, kimsenin onu görerek bu ayrıntıları fark edecek fırsatı olmuyordu.

Haziran ayının başında San Diego Lima-

nı'ndan ayrılmasının üzerinden iki buçuk ay geçmiş olmasına rağmen, Franklin'den Boudary ile karşılaşmasının dışında hiçbir haber alınamamıştı. Eğer başından bir kaza geçmediyse, o tarihte Singapur'da verdiği molanın ardından yola çıkarak Kalküta'ya varması gerekiyordu. Kuzey Pasifik'te ve Hint Okyanusu'nda bir yelkenlinin gecikmesine neden olabilecek kötü hava koşullarından hiç söz edilmemişti.

Bununla birlikte, M. William Andrew gemiden haber alınamamasından kaynaklanan şaşkınlığını gizleyemiyor, temsilcisinin Franklin'in Singapur'dan geçişini bildirmemesine anlam veremiyordu. Bu konuyla ilgili kesin emirler almasına rağmen, Kaptan John'un orada mola vermemesi nasıl açıklanabilirdi? Ne olursa olsun, Franklin'in birkaç gün içinde Kalküta'ya varmasıyla her şey aydınlığa kavuşacaktı.

Bir hafta daha geçti. On beş Haziran'da hâlâ bir haber yoktu. O zaman Andrew Şirketi, John Branican ve Franklin hakkında acil bilgi vermesi için temsilciliğine bir yazı gönderdi.

İki gün sonra gelen yanıtta, Franklin'in Kalküta'ya gelmediği, hatta Bengal Körfezi yakınlarında bile gemiye rastlanmadığı bildirili-

yordu.

M. William Andrew'un şaşkınlığı yerini endişeye bırakmıştı. Bir telgrafın gizlenmesi mümkün olmadığı için, Franklin'in ne Kalküta'ya, ne de Singapur'a ulaşamadığı haberi tüm San Diego'ya yayılmıştı.

Branican ailesinin başına bir felaket daha mı gelmişti? Bu felaket, Franklin mürettebatının San Diegolü aileleri için de geçerliydi.

Bu üzücü haberler Len Burkер'i da etkilemişti. Yine de Kaptan John'a karşı hiçbir zaman içten bir yakınlık hissetmemişti, o başkalarının hatta kendi ailesinin başına gelenlere üzülecek bir adam değildi. Bununla birlikte, Franklin'le ilgili kaygıların artmaya başladığı günden beri daha endişeli görünüyor, işiyle ilgili de olsa her tür ilişkiden uzak duruyordu. San Diego sokaklarında, Fleet Street'teki bürosunda nadiren görülüyor, Prospect House'un bahçesinden çıkmak istemezmiş gibi davranıyordu.

Jane'e gelince, solgun yüzü, gözyaşlarıyla kızarmış gözleri, derin bir çöküntüyü yansıtan yüz ifadesi, yeniden zorlu sınavlardan geçmesi gerektiğine işaret etti.

Aynı günlerde Len Burkер, şu ana dek ya-

nında çalıştırdığı ve hizmetlerinden en ufak bir yakınma duyulmayan hizmetçi kadının işi-ne hiçbir gerekçe göstermeksizin son verdi.

Bundan böyle melez kadın işlerini tek başına yürütecek, onun ve Jane'in dışında kimse Bayan Branican'ın yanına girmeyecekti. Son talihsizliklerin etkisiyle sağlığı bozulan M. William Andrew, Prospect House'a yaptığı ziyaretlere ara vermek zorunda kalmıştı. Zaten Franklin'in büyük bir olasılıkla kaybolmuş olması konusunda söyleyebileceği, yapabileceği ne vardı? Hem Dolly'nin, gezintileri kestigin-den beri sakinleştiğini ve sinir krizi geçirmediğini biliyordu. Şimdi hastalığının özel belirtisi olan bir bilinçsizlik hali içinde yaşıyor, daha doğrusu bitkisel bir yaşam sürüyordu, sağlık durumu özel bir tedavi gerektirmiyordu.

Haziran sonunda, M. William Andrew'a Kalküta'dan yeni bir resmi yazı ulaştı. Denizcilik işletmeleri Filipinler, Selebes'ler, Java Denizi ve Hint Okyanusu hattında, yani izlemek zorunda olduğu rota üzerinde Franklin'in izine rastlanmadığını bildiriyorlardı. Geminin yola çıkışının üzerinden üç ay geçmiş olduğuna göre, bir çarpışma ya da bir deniz kazası sonucu batmış olduğu tahmin edilebilirdi.

HÜZÜNLÜ BİR YILIN SONU

Branican ailesini sarsan bu felaketler zinciri, Len Burkер'in durumunu dikkatle incelemek kadar etkilemişti.

Bayan Branican'ın mali durumu çok parlak olmasa da, zengin amcası Edward Starter'in tek mirasçısı olduğu unutulmamalı. Tennessee eyaletinin en ulaşılmaz bölgelerindeki geniş ormanlarında inzivaya çekilmiş olan bu ilginç adam, kendisiyle ilgili haberlerin yayılmasını yasaklamıştı. Daha elli dokuz yaşında olduğu hesaba katılırsa, mirasının uzun süre bekleneyeceği söylenebilirdi.

Ailesinden ona kalan tek akrabası olan Bayan Branican'ın çocuğunun ölümüyle ağır bir sinir hastalığına yakalandığını öğrenseydi, belki de vasiyetini değiştirirdi. Ancak bu çifte felaketten haberdar değildi; zaten mektup yazmak kadar mektup almayı da kesinlikle reddettiği için, bu değişiklikleri hiçbir zaman

öğrenmeyecekti. Len Burker bu yasağı Dolly ile ilgili gelişmelerden dolayı delerek, Jane'in de istediği gibi Edward Starter'a olup bitenler hakkında bilgi verebilirdi, ancak karsına sessiz kalmaları gerektiğini söylemiş ve tavsiyesine uymamıştı.

Çıkarları ve ödevleri arasında bir tercih yapması gerektiğinde, bir an için bile olsa tereddüt edecek bir adam değildi. İşleri her geçen gün daha kötüye gidiyor, bu son servet şansını kaçırmak istemiyordu.

Aslında durum çok açıktı: Bayan Branican çocuk bırakmadan ölürse, mirasından tek varisi olan Jane yararlanacaktı. Len Burker, küçük Wat'ın ölümünden beri Edward Starter'ın mirası üzerinde karısının, yani kendisinin hakkının çoğaldığını görmüş olmalıydı.

Yalnızca çocuğun ölümü, yalnızca Dolly'nin aklını kaybetmesi değil, doktorların sağlığına kavuşması için gerekli gördüğü John'un dönüşünün de suya düşmesi gibi peş peşe gelen bu olaylar zinciri, onun bu büyük servete yaklaşmasını sağlamamışlar mıydı?

Franklin'in akıbetinin derin kaygılara yol açtığı ortadaydı. John Branican'dan birkaç hafta daha haber alınmazsa, Andrew Şirketi'ne

gemisinin herhangi bir limanda demirlediğine dair bir bilgi ulaşmazsa, bu, Franklin'in ve mürettebatının San Diego'ya bir daha asla dönmeyecekleri anlamına gelmez miydi? O zaman Len Burkler ile miras arasında, aklını yitirmiş Dolly'nin dışında bir engel kalmayacaktı. Ve ümitsiz bir durumun pençesinde olan bu insafsız adamın, Edward Starter'ın ölümüyle mirasın tek sahibi haline gelecek olan Dolly'ye ne gibi oyunlar oynayacağı tahmin edilemez miydi?

Ancak, Bayan Branican'ın mirası alabilmesi için amcasından daha uzun yaşaması gerekiyordu. Bu durumda, bu bahtsız kadının Edward Starter'ın mirasını elde edene dek yaşaması, Len Burkler'in çıkarlarına uygun düşüyordu. İki olasılık planlarını suya düşürebilirdi: Dolly'nin zamansız ölmesi ya da ıssız bir adaya ulaşabilmiş olan Kaptan John'un ülkesine geri dönmesi. Ancak bu son ihtimal oldukça zayıftı, Franklin'in kaybına kesin gözüyle bakılıyordu.

Len Burkler'in içinde bulunduğu durum ve büyük sıkıntıların eşigindeyken hayal ettiği gelecek böyleydi. Gerçekten de, adaletin işlerine müdahale etmesi halinde, dolandırıcılık

suçlamalarıyla karşı karşıya kalacaktı. Tedbirsiz kişiler tarafından ona emanet edilen ya da ahlakdışı yollarla ele geçirdiği kaynakların bir bölümü artık kasasında değildi. Birinden aldığı parayı diğerinin borcunu kapatmakta kullanmasına rağmen, şikayetlerin gecikmeyeceği ortadaydı. Bu durum uzun süre devam edemezdi. İflasın, hatta bundan da öte, ağır suçlamalarla tutuklanacak bir adamın yaşayacağı ayıbın zamanı yaklaşıyordu.

Kuşkusuz ki, Bayan Burker kocasını tehdit eden bu gidişattan şüpheleniyordu, ancak onun yargının müdahaleleriyle karşılaşacağına inanmıyordu. Zaten bu sıkıntıların yansımaları henüz Prospect House'u etkilemiyordu.

Bunun nedeni şuydu; kocasının yokluğunda rahatsızlanan Dolly'nin mali işlerini idare etmek için bir vasi saptanması gerekiyordu. Bayan Branican'ın akrabası olması sıfatıyla, bu görev Len Burker'a verilmişti. Kaptan John'un evin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bıraktığı parayı kullanma hakkını elde eden Burker bunu kişisel gereksinimleri için harcamıştı.

Franklin'in yolculuğunun beş altı ay süreceği düşünüldüğünde, bunun büyük bir meb-

lağ olduğu söylenemezdi. Bunun dışında, Dolly'nin evlenirken getirdiği bir miktar para da vardı, birkaç bin doları aşmasa da, Len Burker bu parayı en acil ödemeleri yaparak zaman kazanmak için kullanıyordu.

Böylece bu onursuz adam vasilik yetkisini de kötüye kullanmakta hiç tereddüt etmemiş, hem hamisi hem akrabası olduğu Bayan Branican'ın malvarlığına göz koymaktan geri durmamıştı. Bu yasadışı kaynaklar sayesinde biraz soluk alabilme fırsatı bulmuş ve daha az şaibeli olmayan yeni işlere girişmişti. Gerekirse, kendini cezaevine götürecek olan bu yolu sonuna kadar izleyecekti.

Zaten Kaptan John'un dönüşü her geçen gün daha olanaksız hale geliyordu. Haftalar akıp gidiyor, Andrew Şirketi'ne altı aydır nerede olduğu bilinmeyen Franklin'den hiçbir haber gelmiyordu. Ağustos ve eylül ayı boyunca, Kalkûta ve Singapur'daki temsilciliklerde üç direkli Amerikan gemisinin akıbetini belirtecek en ufak bir ipucuna rastlanmamıştı. Artık Franklin'in tamamıyla kaybolduğu kabul edilebilirdi, bu kayıp San Diego için büyük bir yas anlamına geliyordu. Gemi nasıl batmıştı? Tahmin düzeyinde de olsa, bu ko-

nuyla ilgili düşünceler pek farklı değildi. Franklin'in yola çıkışından beri aynı hatta yolculuk eden ticaret gemileri ondan hiçbir ize rastlamamışlardı. Bu durumda haklı olarak Selebes ya da Java Denizi açıklarında etkili olan o korkunç kasırgalardan, o karşı koyulmaz tornadolardan birinin gemiyi içindeki her şeyle birlikte yuttuğu ve bu felaketten hiçbir canlının kurtulamadığı varsayımının üzerinde duruluyordu. Franklin'in San Diego Limanı'ndan ayrılışının üzerinden yedi ay geçtiği 15 Ekim 1875 günü, her şey onun bir daha asla geri gelmeyeceğine işaret ediyordu.

Aynı günlerde, bu inancın yaygınlaşmasıyla birlikte, felaketten ağır bir şekilde etkilenen mürettebat ailelerine yönelik bir yardım kampanyası başlatıldı. Franklin'in subay ve tayfaları San Diego Limanı'na aittiler, yoksulluk tehdidi altında yaşayan eşlere, çocuklara, anne ve babalara destek olmak gerekiyordu.

Bu girişime, kampanyaya önemli bir bağış yapan Andrew Şirketi öncülük etmişti. Çıkarlarını olduğu kadar tedbirli davranmak gerektiğini de düşünen Len Burkner, bu hayırsever kampanyaya katkı sağlamak istemişti. Şehrin diğer ticari firmalarının, mal sahiplerinin, pe-

rakendecilerinin de desteğiyle, kaybolan mürettebat ailelerinin bu uğursuz deniz kazasından gördüğü zararlar biraz olsun hafifletilmişti.

Tahmin edilebileceği gibi M. William Andrew, akli yetilerini kaybetmişse de günlük ihtiyaçlarını karşılayacak bir ödenęi Bayan Branican'a ayırmayı kendine görev sayıyordu. Kaptan John'un evin gereksinimlerini altı yedi ay boyunca karşılayacak miktarda bir para bıraktığını biliyordu. Ancak bu paranın tükenmek üzere olduğunu farkındaydı. Dolly'yi akrabalarına muhtaç durumda bırakmamak için, bu konuyu Len Burkner ile görüşmeye karar verdi.

Sağlığı henüz tamamiyle düzelmemişse de, 17 Ekim günü öğleden sonra Prospect House'un yolunu tuttu, şehrin yüksek mahallesi-ne çıkarak köşkün kapısına vardı.

Zemin kat ve birinci katın sıkı sıkıya kaplanmış panjurlarının dışında hiçbir şey değişmemişti. Prospect House kimsenin oturmadığı, sessiz ve sırlarla dolu bir eve benziyordu.

William Andrew çit parmaklıklarının ortasındaki kapıyı çalmasına rağmen ortalıkta kimse görünmedi. Ziyaretçiyi gören ya da du-

yan kimse yoktu.

Acaba o sırada Prospect House'da kimse yok muydu?

Zili ikinci kez çalmasının ardından, zemin kat kapılarından biri gürültüyle açıldı.

Kapıda beliren melez, M. William Andrew'u tanıyınca sıkkin bir ifadeyle elini salladı, ancak armatör bu hareketi fark etmemişti.

Sonra melez bahçe kapısına yöneldi, M. William Andrew kapıyı açmasını beklemeden, çitin üzerinden seslenerek:

"Bayan Branican evde mi?" diye sordu.

"Çıktı... Bay Andrew..." diye yanıtladı Nö, korkuyla karıştığı fark edilen bir duraksamayla.

"Nereye gitti?" dedi içeri girmekte ısrarlı görünen M. William Andrew.

"Bayan Burker'la dolaşmaya çıktı."

"Onu fazlasıyla uyaran ve krizlere yol açan bu gezintilere son verildiğini sanıyordum..."

"Evet, kuşkusuz öyleydi..." diye karşılık verdi melez. "Ancak birkaç günden beri... bu gezintilere yeniden başladık... Bayan Branican'a yararlı oluyorlar..."

"Bu durumun bana bildirilmemesine üzül-düm," dedi M. William Andrew. "Bay Burker

köşkte mi?"

"Bilemiyorum..."

"Bir bakın, evdeyse onunla görüşmek istediğimi söyleyin."

Melez büyük bir sıkıntıyla yanıt vermeye çalışırken, zemin katın kapısında beliren Len Burker bahçeyi geçerek ilerledi.

"İçeri gelmez misiniz Bay Andrew? Dolly ve Jane gezintiye çıktılar, ama ben onların yokluğunda sizi ağırlamak isterim."

Len Burker bu sözleri her zamanki soğuk ifadesiyle değil, hafifçe şaşırmış bir halde söylemişti.

Prospect House'a Len Burker ile görüşmeye geldiğine göre, içeri girmemesi için bir neden yoktu. Bahçe kapısını açtıktan sonra, salona geçme teklifini kabul etmeyerek bahçe-deki banklardan birine oturdu.

Sözlerine melezi doğrulamakla başlayan Len Burker, birkaç gündür yapılan gezintilerin Bayan Branican'ın sağlığına oldukça iyi geldiğini belirtti.

"Dolly kısa süre içinde döner mi?" diye sordu M. William Andrew.

"Akşam yemeğinden önce döneceğini sanmıyorum," diye yanıtladı Len Burker.

Bu yanıtı bir hayli canı sıkılan M. William Andrew'un posta saatinden önce bürosunda olması gerekiyordu. Zaten Len Burker da Bayan Branican'ı köşkte beklemesini teklif etmişti.

"Dolly'nin durumunda herhangi bir değişiklik var mı?"

"Ne yazık ki Bay Andrew ve korkarım zamanın ve tedavilerin gücü bu rahatsızlığı iyileştirmeye yetmeyecek."

"Kim bilir, Bay Burker? İnsanlara olanaksız gibi görünen şeyler Tanrı için olanaklıdır!"

Dünya işlerine ilahi müdahaleyi asla kabul etmeyen Len Burker kafasını salladı.

"Daha da acı olan şu ki," diye devam etti M. William Andrew, "artık Kaptan John'un dönüşüne de güvenemeyiz. Bu dönüşün zavallı Dolly'nin ruh halinde olumlu değişiklikler yapabileceği düşüncesinden vazgeçmeliyiz. Bildiğiniz gibi, Franklin'i yeniden görmek konusunda hiçbir umudumuz kalmadı."

"Biliyorum Bay Andrew, bu haberle birlikte, onca felaketin arasına bir yenisi daha eklenmiş oluyor. Yine de, Tanrı bu işe karışmasa da," diye ekledi alışılmadık alaycı bir tonla, "Kaptan John'un dönüşü bana o kadar olağa-

nüstü bir olaymış gibi gelmiyor.”

“Franklin'den hiç haber alınamadan geçen yedi aya ve bana ulaşan bilgilerle hiçbir sonuca varılamamasına rağmen mi?” diye karşılık verdi M. William Andrew.

“Ama Franklin'in açık denizde battığını gösteren hiçbir kanıt yok,” diye devam etti Len Burkner. “Geçmek zorunda kaldığı denizlerdeki kör kayalara çarparak battıktan sonra, John ve tayfalarının ıssız bir adaya sığınmadıklarını kim söyleyebilir? Eger durum böyleyse, bu güçlü ve kararlı denizciler kendilerini anavatana geri getirecek bir tekne inşa etmek için geminin kalıntılarını kullanamazlar mı? Verecekleri işaretler, adanın açıklarından geçen gemiler tarafından fark edilemez mi? Kuşkusuz ki, bu ihtimallerin gerçekleşmesi için biraz zamana ihtiyaç var... Hayır! John'un birkaç hafta olmasa da birkaç ay içinde geri döneceğine olan umudumu hiç kaybetmedim... Kaybolduğuna kesin olarak inanılan birçok kazazedenin geri döndüğünü gösteren birçok örnek var!”

Len Burkner, bu kez her zamankinden farklı olarak akıcı bir şekilde konuşuyordu. Duygusuz yüz ifadesi canlanmıştı. Sanki kazaze-

deler konusunda az çok olumlu değerlendirmelerde bulunarak M. William Andrew'a değil, kendi özgül endişelerine, San Diego açıklarında Franklin'i olmasa da, Kaptan John ve mürettebatını geri getiren bir başka gemiyi görmekle ilgili kaygılarına yanıt veriyordu. Bu, geleceğini üzerine kurduğu sistemin altüst olması demekti.

"Evet..." diye yanıtladı o zaman M. William Andrew, "neredeyse mucizevi denebilecek geri dönüşlerin yaşandığını biliyorum... Bana söylemiş olduğunuz her şeyi ben de aklımdan geçirdim... Ancak en ufak bir umut beslemem bile mümkün görünmüyor! Neyse, şimdi bugün sizinle görüşmek için geldiğim konuya geçelim, Dolly'nin size yük olmasını istemiyorum..."

"Oh! Yapmayın Bay Andrew..."

"Hayır, Bay Burker, bana, Kaptan John'un maaşının yaşadığı sürece karısına ödenmesi için izin verin..."

"Onun adına size teşekkür ederim," diye yanıtladı Len Burker.. "Bu cömertlik..."

"Yalnızca görevimi yapıyorum," dedi M. William Andrew. "Ve John'un bıraktığı paranın büyük kısmının harcanmış olduğunu dü-

şünerek...”

“Haklısınız Bay Andrew,” diye karşılık verdi Len Burker; “ama Dolly kimsesiz değil, ona destek olmak bizim de görevimiz...”

“Evet .. Bayan Burker’ın özverisine güvenebileceğimizi biliyorum. Yine de, Kaptan John’un eşine, ah! ne yazık ki dul eşine tarafınızdan sağlanan özen ve refahın bir bölümüne benim de iştirak etmeme izin vermenizi istiyorum.”

“Siz nasıl uygun görürseniz, Bay Andrew.”

“Size Franklin yola çıktığından beri Kaptan Branican’a ödenmesi gereken miktarı getirdim, vasi olarak bu ödeneği her ay hesabımdan çekebilirsiniz.”

“Madem öyle istiyorsunuz... Bay Andrew.”

“Size ödeyeceğim bu meblağ karşılığında bana bir makbuz verebilirsiniz...”

“Memnuniyetle, Bay Andrew.”

Ve Len Burker makbuzu kesmek için çalışma odasına gitti.

Bahçeye geri döndüğünde, Dolly ile karşılaşamamanın ve onu bekleyememenin üzüntüsü içinde olan M. William Andrew, karısının ve kendisinin zavallı hastaya gösterdikleri ilgi için yeniden teşekkür etti. Dolly’nin duru-

munda meydana gelebilecek değişikliklerin kendisine bildirilmesi konusunda karara varmalarından sonra izin isteyen Andrew'a kapıya kadar eşlik edildi. William Andrew, Jane'in eşliğinde Prospect House'a geri dönen Dolly'yi görmek umuduyla bir an etrafına bakındı ve San Diego'ya doğru yola koyuldu.

Gözden kaybolduğunda, Len Burkner melezi yanına çağırarak şunları söyledi:

"Jane Bay Andrew'un köşke geldiğini biliyor mu?"

"Elbette, Len. Tıpkı gelirken olduğu gibi giderken de görmüş olmalı."

"Buraya geldiğinde –en azından bir süre uğramayacak olsa bile– Jane'i, özellikle Dolly'yi görmemeli! Anladın mı, Nö?"

"Buna dikkat edeceğim, Len."

"Ya Jane ısrar ederse..."

"Oh! Sen istemediğini söyledikten sonra, Jane senin kararına karşı çıkamayacaktır."

"Olsun, yine de sürprizlere karşı uyanık olmak gerek! Tesadüfen karşı karşıya gelirlerse bu her şeyi kaybetmemiz anlamına gelir..."

"Ben buradayım," diye yanıtladı melezi, "korkacak bir şey yok! Biz uygun görmedikçe Prospect House'a kimse giremez!"

Ve gerçekten de, takip eden iki ay boyunca evin kapıları dışarıya hemen hemen hiç açılmadı. Jane ve Dolly küçük bahçeye bile çıkmıyorlardı. Ne verandada, ne de panjurları sıkı sıkı kapalı olan birinci kat pencerelerinde onları görmek mümkün değildi. Meleze gelince, dışarı yalnızca evin gereksinimlerini karşılamak için kısa süreliğine çıkıyor, Jane ve Dolly'nin baş başa kalmalarını engellemek amacıyla alışverişlerini Len Burkner'in evde olduğu saatlere denk getiriyordu. Yılın son aylarında Len Burkner'in Fleet Street'teki bürosuna çok nadir geldiği gözleniyordu. Hatta haftalar boyunca ortalıkta görünmediği hesaba katılırsa, işlerini azaltarak yeni bir geleceğin hazırlıklarını yaptığı söylenebilirdi.

Ve Branican ailesi için John'un denizde kaybolması, Dolly'nin aklını yitirmesi, çocuklarının San Diego Körfezi'nin derinliklerini boylaması gibi uğursuz olaylarla geçen 1875 senesi bu koşullar altında sona eriyordu.

ÇEŞİTLİ OLASILIKLAR

1876 yılının ilk ayları boyunca Franklin'den hiçbir haber alınamamıştı. Filipin, Selebés ya da Java Denizlerinden geçtiğini gösteren en ufak bir belirti yoktu, aynı durum Kuzey Avustralya'nın açıkları için de geçerliydi. Zaten, Kaptan John'un gemisini Torres Boğazı'na doğru sürüklediği nasıl kabul edilebilirdi? Bir keresinde, Sunda Adaları'nın kuzeyinde, Batawya'nın otuz mil açığında bir Amerikan gemisi tarafından bulunan bir pruva direği San Diego'ya getirilmiş, ancak yapılan titiz incelemeler sonucunda enkazın Franklin'in inşasında kullanılan tahtadan daha eski olduğu anlaşılmıştı.

Zaten bu parçanın kopabilmesi için geminin kör kayalara çarparak parçalanması ya da başka bir gemiyle çarpışması lazımdı. Oysa bu son ihtimale göre, her iki gemi de batmadık-

ça, çarpışmanın sırrının bu kadar uzun süre açığa çıkmadan kalması imkansızdı. Ancak, son on aydır başka bir geminin kaybı bildirilmediğine göre, tıpkı karaya oturma varsayımı gibi bu olasılığı da dikkate almamak gerekliyordu. Olayın çok basit bir açıklaması vardı: Franklin, Malezya açıklarında sık görülen ve hiçbir geminin karşı koyamayacağı tornadolardan birine yakalanarak batmıştı.

Yola çıkışından bir yıl sonra Franklin, uğursuz deniz kazaları yıllığında, kaybolmuş ya da kaybolduğu varsayılan gemiler arasında ki yerini almıştı.

1875-1876 kışı, genellikle ılıman iklimli olan Aşağı Kaliforniya'da bile oldukça sert geçmişti. Şubat ayının sonuna dek süren aşırı soğuklar nedeniyle, kimse Bayan Branican'ın Prospect House'dan ayrılmamasına, hatta hava almak için bahçeye bile çıkmamasına şaşır-mamıştı.

Bu inziva dönemi daha da uzasaydı, hiç kuşkusuz çevre sakinlerinin dikkatini çekecekti. Ancak şüpheler Len Barker'ın hastayı saklamakta ne gibi bir çıkarı olduğundan çok, Bayan Branican'ın durumunun ciddileşip ciddileşmediği üzerinde yoğunlaşacaktı. Yani

zorla alıkoyma düşüncesi kimsenin aklından geçmemişti. Kışın büyük bir bölümünü odasından çıkmadan geçirmiş olan M. William Andrew'a gelince, Dolly'nin son halini görmek için sabırsızlanarak havaların düzelmesini bekliyordu.

Dolly, mart ayının ilk haftasında Jane ve melez ile birlikte Prospect House çevresindeki gezintilerine başlamıştı. Andrew kısa bir süre sonra köşke yaptığı ziyarette, genç kadının dış görünümünün hiçbir kaygıya yer vermeyecek kadar iyi olduğunu saptamıştı. Yine de ruh sağlığında herhangi bir iyileşme olduğu söylenemezdi: Hastalığın temel özelliklerinden olan bilinçsizlik, hafıza kaybı, kavrayış eksikliği gibi belirtiler varlıklarını hâlâ sürdürüyorlardı. Hatta ona geçmişini anımsatabilecek olan bu gezintiler sırasında, yolda gördüğü çocuklara, bakışlarının dalıp gittiği yelkenlerle canlanmış bu denize karşı eskiden verdiği tepkilerin hiçbirini göstermiyordu. Kaçmayı hiç denemediğine bakarak, yalnızca Jane'in gözetiminin yeterli olacağı söylenebilirdi. Karşı koyma güdüsü kaybolmuş, tepki verme arzusu sönmüştü, mutlak bir duyarsızlığın pençesinde, kaderine boyun eğmiş gibi görünü-

yordu. Ve M. William Andrew Dolly ile yeniden karşılaştığında, rahatsızlığının tedavi edilemez olduğuna inanmıştı.

O sırada, Len Burkner'in işleri gitgide sarpaya sarıyordu. Kendisine emanet edilen ve kendi ödemeleri için harcadığı Bayan Branican'ın minik serveti, ayaklarının dibindeki uçurumu doldurmaya yetmemişti. Hâlâ inatla sürdürdüğü bu mücadele, son kaynaklarını da tüketmekte. Birkaç ay, belki de birkaç hafta sonra, sonuçlarından ancak San Diego'yu terk ederek kurtulabileceği adli soruşturmalara karşı karşıya kalacaktı.

Kurtuluşu tek bir koşula bağlıydı, ancak o da –en azından gereken zamanda– gerçekleşecek gibi görünmüyordu. Gerçekten de, tıpkı Bayan Branican gibi, amcası Edward Starter da yaşamaya, hem de iyi yaşamaya devam ediyordu. Len Burkner, ona hissettirmemek için sayısız önlem alarak, Tennessee'deki topraklarına çekilmiş bu yankee hakkında bazı bilgiler edinmişti.

Maddi ve manevi olanaklarının sınırsızlığı içinde güçlü ve sağlıklı bir adam olan Edward Starter altmış yaşındaydı. Yaşamını temiz havayla kaplı bu uçsuz bucaksız bölgenin çayır-

ları ve ormanlarının içinde sürdürüyordu. Zamanını bu bereketli topraklarda ya da yöreyi sulayan sayısız ırmaklarda düzenlediği av partileriyle geçiriyor, atla ya da yaya olarak her köşesini gezdiği bu geniş toprakları tek başına yönetiyordu. Hiç kuşku yok ki, Kuzey Amerika'nın yüz yaşına dek yaşayan ve nasıl olup da öldüklerine şaşılan o sert mizaçlı çiftçilerinden biriydi.

Bu durumda, yakın bir gelecekte bu mirasa bel bağlamak doğru değildi, hatta amca yeğeninden daha uzun yaşarsa buna şaşmamalıydı. Bu yüzden Len Burker'in umutları yok olup gidiyor, kaçınılmaz bir yıkım onu bekliyordu.

Durumunun giderek kötüleştiği iki ayın daha geçmesiyle, San Diego'da Len Burker hakkında kaygı verici söylentiler yayılmaya başlamış, parasını geri alamayan kişilerin tehditleri artmıştı. Bu durumdan haberdar olan M. William Andrew, Bayan Branican'ın malvarlığından endişe duyarak, vasiden hesap sormaya karar vermişti. Gerekirse Dolly'nin vesayeti daha güvenilir bir kişiye verilecekti.

Oysa o günlerde Bayan Branican'ın minik servetinin üçte ikisi harcanıp gitmiş ve Len

Burker'ın elinde ancak bin beş yüz dolar kalmıştı.

Bin beş yüz dolar, kendisini dört bir yandan sıkıştıran şikayetler karşısında San Diego Körfezi'ndeki bir su damlasından farksızdı! Ancak, ödemelerini yapması için yetersiz olan bu meblağ, alacaklılardan kurtulmak için kaçmaya karar verirse ona fazlasıyla yetecekti. Ve bunun tam da zamanıydı.

Gerçekten de, dolandırıcılık ve suistimal şikayetleri üzerine başlatılan soruşturmalarda tutuklama kararının çıkması uzun zaman almamıştı. Ancak polisler Fleet Street'teki bürosuna gittiklerinde, o gün oraya hiç uğramadığını öğrendiler.

Ardından polisler Prospect House'a gittiler ... Len Burker geceyarısı köşkü terk etmiş, karısı istese de istemese de onu izlemek zorunda kalmıştı. Bayan Branican'ın yanında yalnızca melez Nö vardı.

San Diego'nun geneline, San Francisco'ya ve Kaliforniya eyaletinin çeşitli bölgelerine yayılan araştırmalardan hiçbir sonuç alınamamıştı.

Dolandırıcı işadamlarının ortadan kaybolduğu haberi şehirde büyük tepkiler uyandırmış,

batırdığı paraların büyük miktarlara ulaştığını anlaşılmıştı.

17 Mayıs gününün ilk saatlerinde Prospect House'a gelen M. William Andrew, Bayan Branican'ın servetinden geriye hiçbir şey kalmadığını anlamıştı. Dolly'nin kaynakları tükenmişti. Sadakatsiz vasisi, ona en acil ihtiyaçlarını karşılayacak parayı bile bırakmamıştı.

M. William Andrew yapılacak tek şeyin Bayan Branican'ın tedavisinin garantiye alınacağı bir sağlık evine yatırılması olduğuna karar vererek, en ufak bir güven uyandırmayan Nö'yu işten çıkarttı.

Böylece, melezi Dolly'nin yanında bırakarak onun sağlık durumu ve gelecekte sahip olacağı miras hakkında bilgi edinmeyi uman Len Burker'in planları bozulmuştu.

İşine son verildiği için aynı gün evi terk eden Nö, Burker çiftine ulaşmayı düşünse de, kendini izleyen polisleri dikkate alarak bir süre beklemeye karar vermiş, sonra onları atlatarak ortadan kaybolmuştu.

John ve Dolly'nin saadet içinde yaşadıkları, çocukları için onlarca düş kurdukları Prospect House şimdi terk edilmiş bir haldeydi!

M. William Andrew Bayan Branican'ı, ken-

disini daha önce de tedavi etmiş olan Doktor Brumley'nin sağlık evine yatırdı. Dolly hayatında meydana gelen bu değişikliği kavrayabilecek bir durumda mıydı? Bunu ümit etmek boşuna bir çabaydı. Tıpkı Prospect House'da olduğu gibi hiçbir şeye ilgi duymuyordu. Belirtilmeyi hak eden tek değişiklik, zihninin enkazları arasında yüzmeye çalışan doğal bir içgüdüydü. Bazen, kolları arasındaki bir çocuğu uyutmak istermişçesine bir ninni mırıldanıyordu.

1876 yılı boyunca John Branican'dan hiçbir haber alınamadı. Franklin'in olmasa da, kaptan ve mürettebatının geri döneceğine inanan az sayıda kişi de, bu inançlarından vazgeçmek zorunda kalıyorlardı. Umut, zamanın yıkıcı etkisine uzun süre dayanamazdı. On sekiz aydan fazla bir süre kazazedelerden bilgi almadan geçmiş ve 1877 yılının sonuna gelindiğinde onları yeniden görme olasılığı hiç kalmamıştı.

Burker çifti için de aynı şeyler söylenebilirdi. Araştırmalar sonuçsuz kalmış, hangi ülkeye sığındıkları ya da sahte isimlerle nerede saklandıkları öğrenilememişti.

Aslına bakılırsa, Len Burker kötü talihin-

den şikayet etmekte haksız sayılmazdı, Fleet Street'teki bürosunu bir süre daha açık tutabilse, gelecekteki planlarının gerçekleşmekte olduğunu görebilecekti, açık denizleri aşmış, ancak limana ulaştığında batmıştı!

1878 yılının Haziran ayının ortalarında M. William Andrew, Dolly Branican adına gelen ve Edward Starter'ın ölümünü bildiren bir mektup aldı. Yankee bir kazada ölmüştü. Av arkadaşlarından birinin tüfeginden çıkan mermi kalbine isabet etmiş ve hemen oracıkta can vermişti.

Vasiyetinin girişinde, tüm servetini Kaptan Branican'ın eşi olan yeğeni Dolly Starter'a bıraktığını açıklıyordu. Dolly'nin rahatsızlığı ve Kaptan John'un ortadan kayboluşu hakkında bilgi sahibi olmadığı için talimatlarında hiçbir değişiklik yapmamıştı.

Edward Starter'ın istekleri doğrultusunda, ne bir mektup ne de bir gazetenin giremediği bu vahşi ve erişilemez bölgeye bu haberlerin hiçbiri ulaşmamıştı.

Çiftlikler, ormanlar, sürüler ve çeşitli sınai değerlerden oluşan bu servet, yaklaşık olarak iki milyon doları buluyordu.

İşte Edward Starter'ın ölümüyle yeğenine

bıraktıkları bunlardı. Dolly aklını yitirmeksizin çocuğunu yetiştirmeye devam etseydi ve John bu serveti paylaşmak için geri dönseydi, San Diego halkı Branican ailesini ne büyük bir coşkuyla alkışlayacaktı! Bu yardımsever kadın parasını hangi hayırlı işlere yatıracaktı! Kaç bahtsızın yardımına koşacaktı! Ama hayır! Bu servetin getirileri kimseye yaran olmadan bırıkecekti. Bilinmeyen inzivasındaki Len Burker'ın, Edward Starter'ın ölümünden ve geride bıraktığı servetten haberdar olup olmadığını söylemek mümkün değildi.

Dolly'nin mülklerini yöneten M. William Andrew, bunca mesafeden işletilmesi zor olan çiftlikleri ve ormanları elden çıkarmaya karar verdi. Çok sayıda alıcının talip olduğu topraklar, istenilenin üzerindeki fiyatlarla satıldı. Edward Starter'ın paraya çevrilen mirası, San Diego'daki *Consolidated National Bank*'a yatırıldı. Bayan Branican'ın Doktor Brumley'nin sağlık evindeki bakım masrafları, yıllık getirileriyle bir süre sonra Aşağı Kaliforniya'nın en muazzam servetlerinden biri haline gelecek olan bu gelirlerin çok küçük bir bölümüne denk düşüyordu.

. Zaten, bu durum değişikliğine rağmen M.

William Andrew, Bayan Branican'ın Doktor Brumley'nin sağlık evinden çıkarılmasını uygun bulmamıştı. Bu ev ona dostlarının arzu ettiği her tür konforu ve tedaviyi sunuyordu. Böylece orada kalmaya devam etti ve kuşkusuz ki, geleceğin her türlü mutlu yaşam olanağını sunmaya hazır görüldüğü bu anlamsız hayat orada son bulacaktı!

Ancak zaman akıp gitse de, Branican ailesini sarsan felaketler zincirinin anısı San Diego'da hâlâ tazeligini koruyor ve Dolly'ye duyulan sempati ilk günkü derinliğini kaybetmiyordu.

1879 yılı başladığında, olayların geçen yıllarda olduğu gibi süreceğini zannedenler tamamiyle yanılıyorlardı.

Gerçekten de, yeni yılın ilk aylarında Bayan Branican'ın moral durumunda kaydedilen değişiklikler, Doktor Brumley ve asistanlarını oldukça şaşırtmıştı. Maddi yaşamının her aşamasında görülen o ümitsiz dinginlik, o apatik duyarsızlık yerini yavaş yavaş belirgin bir hareketliliğe bırakıyordu. Bu tepkiler, bir uyan sonucu oluşan ve aklın tamamıyla yitirilmesine yol açabilecek krizlere benzemiyordu. Dolly'nin zihinsel yetilerine yeniden kavuşma

ihtiyacı duyduğuna ve ruhunun dışı açılması-
nı engelleyen zincirleri kırmaya çalıştığına
inanılabildi. Yanına getirilen çocuklar, onun
kendilerini gülümseme dolu bir bakışla izledi-
ğini fark ediyorlardı. Anımsanacağı gibi, ra-
hatsızlığının ilk dönemlerinde bu karşılaşma-
lar bayılmalarla sonuçlanan krizlere neden
oluyordu. Oysa şimdi Dolly geçmişini sorgu-
larcasına, uzak anılarla dolu belleğinin derin-
liklerini araştırıyordu.

Bayan Branican akıl sağlığına yeniden ka-
vuşacak mıydı? Bu belirtiler yeniden doğuş
sürecinin habercileri miydi? İç dünyasının
zenginlikleri ortaya mı çıkıyordu? Ancak, ne
yazık ki şu an ne çocuğu, ne de kocası vardı!
Daha da mutsuz olacağı düşünülduğünde, bu
iyileşmenin, daha doğrusu bu mucizenin ha-
yırlı olacağı söylenebilir miydi?

Ne olursa olsun, doktorlar başarılı bir so-
nuca ulaşabilme olasılığına inanıyorlardı. Ba-
yan Branican'ın zihninde ve yüreğinde kalıcı
ve sağaltıcı etkiler gösterecek sarsıntılar ger-
çekleştirilmeliydi. Öncelikle, Doktor Brum-
ley'nin sağlık evinden taburcu edilerek, Pros-
pect House'a götürülmesine ve odasına yerleş-
tirilmesine karar verildi. Dolly bu değişikliğe

ve yaşamındaki yeni koşullara ilgi gösterir gibi görünüyordu.

İlkbaharın ilk günleriyle –nisan ayına gelinmişti– köşk çevresindeki gezintiler yeniden başladı. Birçok kez Island Burnu'na götürülen Bayan Branican, açıktan geçen gemileri izlerken elini ufka doğru uzatıyordu. Ancak eskiden yaptığı gibi, kendisine eşlik eden Doktor Brumley'nin yanından kaçmayı denemiyordu. Serpintileriyle kıyıyı döven gürültücü dalgaların onu çılgına çevirdiği söylenemezdi. Hayal gücünün onu, geniş yelkenlerinin yalıyarın yükseltilerinde kaybolduğu anda San Diego Körfezi'ni terk eden Franklin'in izlediği yola doğru götürdüğü düşünülebilir miydi? Evet... Belki de! Ve bir gün, dudaklarında John'un ismini mırıldandığı duyuldu.

Bayan Branican'ın hastalığının, çeşitli evrelerinin titizlikle incelenmesi gereken bir döneme girdiği ortadaydı. Yavaş yavaş köşkte yaşamaya alışırken, sağda solda kendisi için anlam taşıyan eşyaları tanımaya başlıyordu. Uzun süre kendine ait olmuş olan bu evde belleği yeniden şekilleniyordu. Odasının duvarında asılı duran John'un portresi giderek dikkatini çekiyordu. Resme her gün daha ısrarlı bir şe-

kilde bakıyor ve bazen bilinçsiz bir gözyaşı yanaklarından süzülüyordu.

Evet! Franklin'in kayboluşu kesinleşmiş olmasa, John geri dönerek aniden belirse, belki de Dolly eski haline dönebilecekti! Ancak John'un dönüşüne bel bağlamamak gerekiyor-du!

Bu yüzden Doktor Brumley, zavallı kadın için hiç de risksiz olmayan bir deneye girişmeye karar verdi. Onu, şok etkisi yaratacak bir olayla karşı karşıya bırakacaktı. Gözlemlenen iyileşmenin belirtileri kaybolmadan, hastanın dört yıllık rahatsızlığının temel özelliği olan duyarsızlığa yeniden kapılmasına izin vermeden harekete geçmek gerekiyordu. Yüreği anıların esintisiyle titreştiğine göre, altüst olması pahasına da olsa, daha şiddetli bir sarsıntı oluşturmak lazımdı! Evet! Dolly'yi ölümü andıran bu hiçliğe geri göndermektense, her yol denenmeliydi.

Aynı şeyi düşünen M. William Andrew, bu girişim için Doktor Brumley'yi cesaretlendiriyordu.

27 Mayıs günü, Bayan Branican'ı almak için birlikte Prospect House'a gittiler. Kapıda bekleyen araba onları San Diego sokakları ara-

sından rıhtıma götürerek, Loma Burnu'na hareket etmek üzere yolcu alan buharlı teknenin bulunduğu iskeleye bıraktı.

Doktor Brumley'nin amacı felaket sahnesini yeniden yaşatmak değil, Bayan Branican'ın aklını yitirdiği andaki ortamı canlandırmaktı.

O sırada Dolly'nin bakışları muhteşem bir parlaklıkla ışıltıyor, bedeni olağanüstü bir canlılığın etkisiyle heyecanla sarsılıyordu.

Doktor Brumley ve M. William Andrew onu buharlı tekneye götürdüklerinde, Dolly'nin daha tekneye ayak basar basmaz büyük bir şaşkınlığa yol açan bir davranışta bulunduğuna tanık oldular. İçgüdülerinin etkisiyle, çocuğunu kucagina aldığı sancak tarafındaki tahta sıraya oturmuş, sonra körfezin açığında demirlemiş olan Boundary'yi aramışçasına gözlerini Loma Burnu'na çevirmişti.

Tekne yolcuları Bayan Branican'ı tanımışlardı, M. William Andrew tarafından yapılacak deney hakkında bilgilendirilmiş oldukları için, derin bir heyecanla gelişecek olayları bekliyorlardı. Bir beden olmasa da, bir ruhun yeniden doğuşuna tanık olabilecekler miydi?

Herhangi bir kriz anında, Dolly'nin kendi-

ni denize atmaması için tüm önlemler alınmıştı.

Yarım mil yol alınmış olmasına rağmen, Dolly'nin gözleri henüz körfez sularının yüzeyine inmemişti. Loma Burnu'na sabitlenmiş bakışları, karantinaya girmek üzere liman ağzında beliren bir ticaret gemisinin manevralarına yöneldi.

Dolly'nin yüzü değişmiş gibiydi... Gemiye bakarak ayağa kalktı...

Yanılmıyordu, bu Franklin değildi. Ancak kafasını sallayarak şunları söyledi:

"John! John'um! Yakında sen de geri geleceksin... Ve ben seni karşılamak için burada olacağım!"

Bakışlarının aniden kendine hiç de yabancı gelmeyen körfez sularına çevrilmesiyle, yürek sızlatan bir çığlık atarak M. William Andrew'a döndü:

"Bay Andrew, siz..." dedi. "Ya o... küçük Wat'ım... zavallı küçük yavrum! Orada... orada... anımsıyorum! Anımsıyorum!"

Ve gözyaşlarına boğularak, dizlerinin üzerinde yere çöktü.

GÜÇ BİR DURUM

Bayan Branican akıl sağlığına yeniden kavuşmuştu, bu, ölü bir bedenin canlanmasına benziyordu. Gördüğü sahnenin onda çağrıştırdığı anılara dayanabildiyse, belleğinde çakan bu şimşek onu alt edemediyse, bu kendine gelişin sürekli olabileceği umut edilebilir miydi? Franklin'den dört yıldan beri haber alınamadığını, onun kesin olarak kaybedildiğini ve Kaptan John'u bir daha asla göremeyeceğini öğrendiğinde, bilincini bir kez daha yitirecek miydi?

Bu şiddetli sarsıntının etkisiyle allak bullak olan Dolly derhal Prospect House'a götürülmüştü. Ne M. William Andrew, ne de Doktor Brumley onu yalnız bırakmak istememişlerdi ve yanında çalışan kadınlar, durumunun gerektirdiği tüm özeni gösteriyorlardı.

Ancak şokun etkisi, ardında bir taşkınlık

hali bırakacak ölçüde sarsıcı olmuştu. Akli yetileri yerine gelmiş olsa da, birkaç gün süren bu aşırı uyarılmışlık durumu doktorları bir hayli endişelendirmişti. Gerçekten de, ona gerçekleri anlatmanın zamanı geldiğinde oldukça tedbirli davranmak gerekecekti!

Ve Dolly'nin ilk sorusu, bilincini ne zaman kaybettiğiyle ilgiliydi.

"İki aydan beri," diye yanıtladı bu soruya hazırlıklı olan doktor.

"Yalnızca... iki ay!" diye mırıldandı Dolly.

Ona bu bilinçsizlik hali bir asır sürmüş gibi geliyordu. "İki ay!" diye ekledi. "Yola çıkalı iki ay olduğuna göre John henüz geri dönmemiş olmalı! Peki, zavallı yavrumuzun başına gelenleri biliyor mu?"

"Bay Andrew ona yazdı..." diye hiç duraksamadan karşılık verdi Doktor Brumley.

"Franklin'den haber alınabildi mi?"

Yanıt, Kaptan John'un Singapur'dan yazmış olması gerektiği, ancak bu mektupların henüz ellerine ulaşmadığıydı. Yine de, denizcilik işletmelerinden gelen haberler, Franklin'in Hindistan'a varmakta gecikmeyeceğini bildiriyordu. Kısa süre içinde yeni bilgiler alınabilecekti.

Sonra, Dolly'nin Jane Burker'in neden yanında olmadığını sorması üzerine Doktor Brumley, Bay ve Bayan Burker'in yolculuğa çıkuklarını ve dönüş tarihlerinin kesin olarak bilinmediğini söyledi.

Franklin'in yaşadığı felaketi Bayan Branican'a anlatma görevi M. William Andrew'a düşüyordu. Ancak, bu yeni darbeyi kaldırabilmesi için sağlığının biraz daha düzelmesini beklemeyi uygun görmüştü. Hatta, kazadan kimsenin sağ kurtulamadığı sonucuna ulaşıldığını yavaş yavaş açıklamaya özen gösterecekti.

Edward Starter'in ölümüyle ortaya çıkan miras konusu da aynı şekilde gizli tutulmuştu. Dolly, kocasının onunla paylaşamayacağı bu servetin sahibi olduğunu zamanı gelince öğrenecekti!

Takip eden on beş gün boyunca Bayan Branican'ın dışarıyla hiçbir teması olmadı. M. William Andrew ve Doktor Brumley'nin dışında kimsenin onu ziyaret etmesine izin verilmemişti. Başlangıçta bir hayli şiddetli olan taşkınlık hali giderek duruluyor ve tamamen kaybolmakta gecikmeyeceğe benziyordu. Doktor sağlığı açısından olduğu kadar, net ve

can sıkıcı sorularla karşılaşmamak için de hastaya mutlak bir sükunet tavsiye etmişti. Özellikle geçmişini ve çocuğunun ölümünü anımsatacak, Kaptan John'un yola çıkışının üzerinden dört yıl geçtiğini anlamasını sağlayacak hiçbir belgeye ulaşmamasına dikkat ediliyordu. 1879 yerine 1875'te yaşadığına bir süre daha inanmasında yarar vardı.

Zaten Dolly tek bir arzusunun, ya da gayet doğal bir sabırsızlığın etkisi altındaydı: John'un göndereceği ilk mektubu almak. Franklin'in Kalküta'ya varmak üzere olduğunu hesaplıyor ve oraya ulaştığında Andrew Şirketi'nin bir telgraf aracılığıyla durumdan haberdar olacağını düşünüyordu... Okyanus ötesinden gelecek posta gecikmeyecekti... Sonra, gücü yerine geldiğinde o da John'a yazacaktı... Ne yazık ki, şimdiye dek hiç ayrılmadıkları için ona yazacağı bu ilk mektup neler anlatacaktı! Evet! Bu ilk mektupta birçok hüznü öykü yer alacaktı!

Geçmişe dönüp bakığında, Dolly kendini çocuğunun ölümüne sebep olmakla suçluyordu! O uğursuz 31 Mart gününü anımsadığında, küçük Wat'ı Prospect House'da bırakmış olsaydı onun hâlâ yaşıyor olacağını düşün-

yordu. Onu neden Boundary'ye götürmüştü? Ona San Diego rıhtımına kadar gemide kalmasını öneren Kaptan Ellis'i neden geri çevirmişti? Bu teklifi kabul etseydi bu korkunç felaketi yaşamamış olacaktı! Ve tekne çarpışmadan kaçınmak için ani bir manevra yaparken, neden düşüncesizce davranarak çocuğu suttannesinin kollarından almıştı? Dolly denize düşmüş ve küçük Wat annesinin ellerinden kurtulmuştu... Onu annelik içgüdüsüyle sımsıkı sararak korumayı bile başaramamıştı... Ve gemici onu tekneye çektiğinde, küçük Wat kollarının arasında değildi! Zavallı çocuğun, annesinin başına gelip ağlayacağı bir mezan dahi yoktu!

Zihninde canlanan bu anılar, Dolly'nin sağlığının düzelmesi için gerekli olan sükunet ortamını bozuyordu. Uyarıların artmasıyla defalarca ortaya çıkan şiddetli taşkınlık hali, Doktor Brumley'yi oldukça endişelendirmişti. Ne mutlu ki, giderek azalan bu krizler bir süre sonra tamamıyla kayboldular. Bayan Branican'ın akli dengesinin yeniden bozulacağı konusunda hiçbir kaygıya yer yoktu. M. William Andrew'un ona her şeyi anlatacağı gün yaklaşıyordu.

Nekahet dönemine girilmesiyle birlikte yatağını terk etmesine izin verilen Dolly, pence-
renin önüne yerleştirilen bir şezlonga oturtul-
du. Orada uzun saatler boyunca kımıldama-
dan dururken, bakışları San Diego Körfezi'ne,
Loma Burnu'nun açıklarına ve ufuk çizgisine
dogru uzanıyordu.

Sonra Dolly John'a yazmak istedi; ona bir
daha hiç göremeyeceği çocuğundan söz etme-
ye ihtiyacı vardı, içinden taşan tüm acılan
John'un asla eline geçmeyecek bir mektuba
döktü.

M. William Andrew bu mektubu alarak
Hindistan'a ulaştıracağına söz verdi, bunun
üzerine oldukça sakinleşen Bayan Branican,
günlerini Franklin'den haber alma umduyla
geçiriyordu.

Bununla birlikte, bu durum daha uzun sü-
re devam edemezdi. Dolly kendisinden gizle-
nenleri er ya da geç öğrenecekti. Akıp giden
her günün John'un dönüşünü yaklaştırdığı bu
süre zarfında, kendini ondan gelecek mektu-
bun hayaline ne kadar kaptırırsa, gerçeği öğ-
reneceği anda yaşayacağı sarsıntı da o kadar
korkunç olacaktı.

Ve 19 Haziran günü Bayan Branican ve M.

William Andrew'un yapacakları görüşme sonunda, bu durum çözüme kavuşacakmış gibi görünüyordu.

O gün Dolly Prospect House'un küçük bahçesine ilk kez inmişti, M. William Andrew onu fark ettiğinde basamaklı sekinin önündeki bir banka yerleşmişti. Yanına oturarak şefkatle ellerini sıktı.

Nekahet döneminin son bölümünde Bayan Branican oldukça sağlıklı görünüyordu. Gözleri her zaman yaşlı olmasına rağmen, yüzü eski canlı rengine kavuşmuştu.

"Sevgili Dolly, sağlığınız hızla düzeliyor," dedi M. William Andrew, "evet, iyiye gidiyorsunuz!"

"Gerçekten de Bay Andrew," diye yanıtladı Dolly, "ancak görünen o ki, iki ayda bir hayli yaşlanmışım! Zavallı John'um geri dönüşünde beni çok değişmiş bulacak! Ve dahası, onu tek başıma bekliyorum!"

"Cesaret, sevgili Dolly'm, cesaret! Kendinizi koyvermenizi yasaklıyorum... Ben artık babanız sayılırım! Ve sizden bana itaat etmenizi istiyorum!"

"Sevgili Bay Andrew!"

"Ha şöyle!"

"John'a yazdığım mektup gönderildi, değil mi?" diye sordu Dolly.

"Elbette... Ve yanıtını sabırla beklemek gerek! Hindistan postalarında bazen uzun gecikmeler olabiliyor. Ama yine ağılıyorsunuz! Yalvarırım, artık ağlamayın..."

"Onu düşündüğümde buna engel olamıyorum... Ve her şeyin sebebi benim..."

"Hayır, zavalılığım, hayır! Tanrı sizi korkunç bir şekilde cezalandırdı... Ancak O, her acının bir sonu olmasını ister!"

"Tanrı!" diye mırıldandı Bayan Branican, "Tanrı bana John'umu getirecek!"

"Sevgili Dolly, doktor bugün ziyaretinize geldi mi?" diye sordu M. William Andrew.

"Evet, ve sağlığımın mükemmel olduğunu söyledi! Gücüm yerine geliyor, yakında dışarı çıkabileceğim..."

"Önce izin vermesi gerekir, Dolly!"

"Biliyorum Bay Andrew, size tedbirsizlik etmeyeceğime dair söz veriyorum."

"Sözünüze güveniyorum."

"Hala Franklin'le ilgili bir haber alamadınız mı?"

"Hayır, ve buna da şaşırmadım! Bazen gemiler Hindistan'a ulaşırken bir hayli vakit

kaybediyorlar...”

“John Singapur’dan yazamaz mıydı? Orada mola vermedi mi?”

“Bu mümkün Dolly... Ancak postayı birkaç saatlik bir gecikmeyle kaçırdıysa, bu, mektupların on beş gün geç gelmesine neden olabilir.”

“Yani... Şu ana dek John’dan bir mektup gelmemesi sizi şaşırtmıyor mu?”

“Asla...” diye yanıtladı, sohbetin giderek can sıkıcı bir hale geldiğini hisseden M. William Andrew.

“Ya deniz yolları gazeteleri, geçişini bildir-mediler mi?”

“Hayır... Boundary’ye rastladığından beri... yaklaşık...”

“Evet... yaklaşık iki aydır... Keşke bu karşılaşma olmasaydı! Boundary’ye hiç gitmemiş olacaktım... ve çocuğum...”

Bayan Branican’ın yüzü allak bullak olmuştu, gözlerinden yaşlar boşanıyordu. “Dolly... Sevgili Dolly’m,” dedi M. William Andrew, “ağlamayın, rica ederim, ağlamayın!”

“Ah! Bay Andrew... bilemiyorum... Bazen içimi tuhaf bir önsezi kaplıyor... Bunu açıklamak mümkün değil... Sanki yeni bir felakete

karşı karşıya kalacakmışım gibi.. John için endişeleniyorum!"

"Buna gerek yok, Dolly! Endişelenecek bir durum yok..."

"Bay Andrew," diye sordu Bayan Branican, "deniz haberlerini yazan gazetelerden birkaçını bana gönderebilir misiniz? Onları okumak isterdim..."

"Elbette, sevgili Dolly, göndereceğim... Zaten Franklin'le denizde karşılaştığına ya da Hindistan'a vardığına dair herhangi bir yazı çıksaydı, bundan ilk önce ben haberdar olur-dum ve hemen..."

Ancak, konuyu değiştirmek gerekiyordu. Daha ayrıntılı sorular sorması halinde Bayan Branican, sürekli olarak başını öne eğen M. William Andrew'un yanıtlarındaki tereddüdü anlayacaktı. Böylece saygıdeğer armatör, Edward Starter'ın ölümünden ve yeğenine bıraktığı önemli servetten söz etmeye hazırlanırken, Dolly şu soruyu sordu:

"Jane Burker ve kocasının yolculukta olduğu söylendi... San Diego'dan ayrılmalarının üzerinden uzun süre geçti mi?"

"Hayır... İki ya da üç hafta..."

"Yakında dönecekler mi?"

"Bilemiyorum..." diye yanıtladı M. William Andrew, "hiç haber almadık..."

"Yani nereye gittikleri bilinmiyor mu?"

"Bilinmiyor, sevgili Dolly. Len Burker oldukça tehlikeli işlere girişmişti... Uzaklarda... çok uzaklarda olmalı..."

"Ya Jane?"

"Bayan Burker kocasına eşlik etmek zorunda kaldı... Olup bitenler hakkında daha fazlasını söyleyemeyeceğim..."

"Zavallı Jane!" dedi Bayan Branican. "Onu çok severdim ve onu yeniden görmek beni mutlu eder... O kalan tek akrabam!"

Edward Starter'ı ve kendilerini birleştiren aile bağını aklından geçirmiyordu bile.

"Jane'in bana bir kez bile olsa mektup yazmaması nasıl açıklanabilir?" diye sordu.

"Sevgili Dolly, .. Bay ve Bayan Burker San Diego'dan ayrıldıklarında çok hastaydınız..."

"Gerçekten de, Bay Andrew, hiçbir şeyin farkında olmayan birine yazmanın ne anlamı olabilir! Sevgili Jane, kim bilir hayat onun için nasıl katlanılmaz hale gelmiştir! Her zaman Len Burker'ın tehlikeli işlere atılacağından korkmuşumdur! Belki Jane de bu durumun farkındaydı!"

"Yine de," diye yanıtladı M. William Andrew "kimse sonunun bu kadar kötü olacağını beklemiyordu..."

"Len Burkner'in karanlık işleri nedeniyle mi San Diego'yu terk etmek zorunda kaldılar?" diye sordu Dolly.

Ve gözlerini oldukça sıkkin görünen M. William Andrew'a dikti.

"Bay Andrew," dedi, "anlatın! Bana her şeyi söyleyin! Her şeyi bilmek istiyorum!"

"Peki o zaman, zaten bir süre sonra öğreneceğiniz bir felaketi sizden saklamak istemem! Evet! Son zamanlarda Len Burkner'in gidişatı oldukça kötüleşmişti... Ödemelerini yapamaz hale gelmiş, hakkındaki şikayetler artmıştı... Tutuklanacağını anlayınca, kaçmaktan başka çaresi kalmadı..."

"Jane de onunla mı gitti?"

"Kuşkusuz kocası onu zorlamıştır, zaten ona karşı çok zayıf olduğunu biliyorsunuz..."

"Zavallı Jane! Zavallı Jane!" diye mırıldandı Bayan Branican, "Onun için çok üzülüyorum, ona yardım edebilseydim..."

"Edebilirdiniz!" dedi M. William Andrew, "hiçbir merhamete layık olmayan Len Burkner'a olmasa da, en azından karısına..."

"Ve eminim ki mütevazı servetimizden yapacağımız bu harcamayı John da onaylardı!"

M. William Andrew, vasisi olan Len Burker'in, Bayan Branican'ın minik getirilerini harcıyıp bitirdiğinden söz etmemeye dikkat etti. İki ay gibi kısa bir sürede bu kadar olayın gerçekleşmiş olması kuşku uyandırabilirdi.

Böylece M. William Andrew şu yanıtı vermekle yetindi:

"Artık o mütevazı durumunuzdan söz etmeyin, sevgili Dolly... Şimdi her şey değişti!"

"Ne demek istiyorsunuz, Bay Andrew?" diye sordu Bayan Branican.

"Zengin... fazlasıyla zengin olduğunuzu!"

"Ben mi?"

"Amcanız Edward Starter öldü..."

"Öldü mü? Ne zaman?"

"..."

M. William Andrew az kalsın iki yıl önce vefat eden Edward Starter'ın ölüm tarihini açıklayarak tüm gerçeklerin ortaya çıkmasına neden olacaktı.

Ancak Dolly, kuzininin kayboluşundan sonra amcasının da ölümüyle, ailesinden geriye kimsenin kalmadığı düşüncesine dalmıştı. Hemen hemen hiç tanımadığı bir akrabadan

kalan ve John ile birlikte ancak uzak bir gelecek için hayal edebildikleri bu mirasın iki milyon dolar bulduğunu öğrendiğinde, öncelikle gerçekleştirme fırsatı bulacağı hayır işlerini düşündü.

"Evet, Bay Andrew," dedi, "zavallı Jane'in yardımına koşabileceğim! Onu yıkımdan ve onursuzluktan kurtaracağım! O nerede? Nere-de olabilir? Başına neler geldi?"

M. William Andrew yapılan araştırmaların hiçbir sonuç vermediğini tekrarlamak zorunda kaldı. Len Burker'ın, Birleşik Devletler'in uzak bir eyaletine mi yerleştiğini, yoksa Amerika'yı terk mi ettiğini bilmek mümkün değildi.

"Bununla birlikte, Jane ve Len Burker'ın San Diego'dan ayrılımlarının üzerinden birkaç hafta geçtiğine göre, belki de..."

"Evet. . . Birkaç hafta!" diye aceleyle yanıtladı M. William Andrew.

Ancak, o sırada Bayan Branican yalnızca şunu düşünüyordu: Edward Starter'ın mirası sayesinde John artık denize açılmayacak, kendisini hiç terk etmeyecekti... Bu durumda, Andrew Şirketi hesabına, Franklin ile çıkmış olduğu bu sefer onun son yolculuğu olacaktı.

Gerçekten de, Kaptan John hiçbir zaman geri dönmeyeceğine göre, bu onun son yolculuğu sayılırdı!

"Sevgili Bay Andrew," diye haykırdı Dolly, "bir kez geri dönsün, John artık hiç denize çıkmayacak! Deniz sevgisini benim için feda edecek! Her zaman birlikte olacağız! Artık bizi hiçbir şey ayıramayacak!"

Bu mutluluğun tek bir sözcükle, çok yakında söylemesi gereken tek bir sözcükle yıkılacağını düşünen M. William Andrew, kendini oldukça kötü hissediyordu. Bir an önce bu görüşmeyi bitirmeye karar verdi; ancak ayrılmadan önce Bayan Branican'dan tedbirsiz davranmaması, dışarı çıkmaması ve doktoru izin vermedikçe geçmişiyse hesaplaşmaması konularında söz aldı. Kendisi de, Franklin'den dolaylı ya da dolaysız bir haber alırsa, hemen Prospect House'a ulaştıracağına söz verdi.

M. William Andrew bu görüşmeyi ilettiğinde, Doktor Brumley bir boşboğazın Bayan Branican'ı rahatsızlığının dört yıl sürdüğü, bu süre zarfında Franklin'den hiç haber alınmadığı ve John'u bir daha asla göremeyeceği gerçeğiyle karşı karşıya bırakmasından duyduğu endişeyi dile getirdi. Evet! Olası tüm önlemler

alındıktan sonra, Dolly'nin durumu M. William Andrew'dan ya da kendisinden öğrenmesi daha hayırlı olacaktı.

Bu durumda, köşkten dışarı çıkmasını yasaklayacak makul bir neden bulabilme olasılığının hiç kalmayacağı sekiz günün sonunda gerçeklerin açıklanmasına karar verildi.

"Tanrı ona bu acıya katlanacak gücü versin!" dedi M. William Andrew.

Haziran ayının son haftası boyunca, Bayan Branican her zamanki gibi köşte kalmaya devam etti. Kendisine gösterilen özen sayesinde gücü yerine geliyor, morali giderek düzeliyordu. Dolly'nin, henüz yanıtlamaması gereken sorularla sıkıştırdığı M. William Andrew her geçen gün daha zor durumda kalıyordu.

21 Haziran günü, önemli bir miktar parayı teslim etmek ve San Diego'daki *Consolidated National Bank*'ta bulunan menkul kıymetler hakkında bilgi vermek amacıyla Dolly'yi görmeye geldi.

O gün M. William Andrew'un anlattıklarını ilgisiz bir şekilde dinleyen Bayan Branican yalnızca John'u düşünüyor, onun dışında hiçbir şeyden söz etmek istemiyordu. Ne! Yine mi mektup yoktu! Bu durum onu son derece

kaygılandırıyordu! Andrew Şirketi'ne, Franklin'in Hindistan'a ulaştığına dair bir yazı gelmemesi nasıl açıklanabilirdi?

Armatör, Kalküta'ya telgraf çektiğini ve birkaç gün içinde yanıt alacağını söyleyerek Dolly'yi sakinleştirmeye çalıştı. Sonunda düşüncelerini değiştirmeyi başarsa da, bu kez daha ilginç bir soruyla afalladı:

"Bay Andrew, şu ana dek size hiç söz etmediğim bir adam var... Benim hayatımı kurtarmayı başarsa da, çocuğumu kurtaramayan o denizci..."

"O denizci mi?" diye yanıtladı tereddüdü yüzünden okunan M. William Andrew.

"Evet... Hayatımı borçlu olduğum o yürekli adam... Ödüllendirildi mi?"

"Evet, Dolly."

Ve gerçekten de bu yapılmıştı.

"Şu an San Diego'da mı, Bay Andrew?"

"Hayır... sevgili Dolly... Hayır! Sefere çıktığını duydum..."

Bu doğrudu.

Bu gemici körfezdeki görevinden ayrıldıktan sonra birçok ticari yolculuğa çıkmıştı ve şu anda yoldaydı.

"Ancak, en azından ismini söyleyebilir mi-

siniz?" diye sordu Bayan Branican.

"Adı Zach Fren."

"Zach Fren? Tamam! Teşekkürler Bay Andrew!" diye yanıtladı Dolly.

Ve adını öğrendiği denizci hakkında daha fazla bilgi almak için üstelemedi.

Ancak, o günden sonra Zach Fren'in adı zihnini sürekli olarak meşgul etti. Artık onun varlığı, San Diego Körfezi'nde meydana gelen kazanın anısıyla özdeşleşmişti. Dönüşünde bu adamı bulacaktı... Yola çıkalı birkaç hafta olmuştu... Hangi gemiyle gittiğini öğrenecekti... Muhtemelen San Diego Limanı'na kayıtlıydı... Bu gemi altı ay... bir yıl içinde geri gelecekti... Kuşkusuz ki Franklin ondan önce dönecekti... Minnet borçlarını ödemek için, John ile birlikte onu ödüllendireceklerdi... Evet! John kumandanlığını üstlendiği Franklin'i geri getirmekte gecikmeyecekti... Bir daha birbirlerinden hiç ayrılmayacaklardı!

"Ve o gün," diye düşünüyordu, "neden öpücüklerimize gözyaşlarımız da karışmak zorunda!"

GERÇEĞİN İZLERİ

M. William Andrew, Bayan Branican'a Franklin'in ve mürettebatının kesin olarak kaybedildiğini anlatacağı görüşmeyi bir an önce gerçekleştirmek istese de, kaygıları giderek artıyordu. Akli dengesi yeniden bozulabilir miydi? Bu son darbeyi kaldırabilecek güçte miydi? John'un yola çıkışının üzerinden dört yıl geçmiş olmasına rağmen, o bu ölüm haberini daha dün gerçekleşmiş gibi algılayacaktı! Zaman diğer acıların üzerini örtmüş olsa da, bu son kayıp için henüz harekete geçememişti.

Bayan Branican Prospect House'da kaldıkça, zamansız bir boşboğazın ona gerçekleri öğretmesinden kaygı duymaya gerek yoktu. M. William Andrew ve Doktor Brumley, köşke gazete ve mektup girişini engelleyerek gerekli önlemleri almışlardı. Dolly dışarı çıkmak için kendini yeterince güçlü hissediyordu ve

doktor henüz izin vermediyse de, kimseye bir şey söylemeden Prospect House'dan ayrılamaz mıydı? Tereddüt etmenin anlamı yoktu, kararlaştırıldığı gibi, Dolly kısa bir süre sonra Franklin'in geri dönüşüne bel bağlamaması gerektiğini öğrenecekti.

Oysa M. William Andrew ile yaptığı görüşmeden sonra, Bayan Branican dışarı çıkmaya karar vermişti. Kendisini bu düşünceden caydırmak için ellerinden geleni yapacak olan kadınlara haber vermeyecekti. Bu girişim şu anki sağlık durumu için herhangi bir tehdit oluşturmasa da, onu gerçeklerle yüz yüze bırakacak bir rastlantı ciddi sonuçlara yol açabilirdi.

Bayan Branican, Prospect House'dan ayrılarak Zach Fren hakkında bilgi toplamayı düşünüyordu.

Denizcinin adını öğrendiğinden beri bu düşünce aklından hiç çıkmıyordu.

"Onunla ilgilenildi," diye tekrarlıyordu. "Evet! Ona biraz para verilmiş olmalı, ben bu konuyla ilgilenemedim ... Sonra, beş altı hafta önce, Zach Fren yola çıktı... Ancak, belki bir ailesi, karısı ve çocukları vardır ... Kuşkusuz yoksul insanlardır! Onları ziyaret etmek, ihtiyaçlarını karşılamak, refahlarını sağlamak be-

nim görevim! Onları bulacağım ve ne gerekiyorsa yapacağım!"

Ve Bayan Branican bu konuyu M. William Andrew'a danışsaydı, onu, minnetini ve yardımseverliğini göstereceği bu hayır işinden caydırmak nasıl mümkün olabilirdi?

23 Haziran günü, sabah dokuza doğru köşkten çıktığında kimse onu fark etmemişti. Çocuğunun ölümünün üzerinden henüz iki ay geçmiş olduğuna inandığı için yas kıyafetlerini giymişti, küçük bahçenin kapısını aşarken, önceden hiç duymadığı derin bir heyecan içini kaplamıştı.

Hava güzeldi, denizden gelen esintiye rağmen, Kaliforniya yazının ilk haftaları için ısıнын oldukça yüksek olduğu söylenebilirdi.

Bayan Branican şehrin yüksek semtlerinin evlerinin çitleri arasından ilerledi. Kafasındaki düşüncenin yoğunluğuyla dalgınlaşan bakışları, mahallede gerçekleşen değişiklikleri, yakın zamanda yapılmış birkaç yeni binayı görmesini engelliyor, belli belirsiz bir algılama ile yoluna devam ediyordu. Zaten bu değişimler körfeze inerken geçtiği sokaklarda yolunu bulmakta güçlük çekeceği kadar önemli değildi. Yoldan geçen ve onu tanıdıklarında şaşkınlık-

larını gizleyemeyen birkaç kişiyi fark etmedi.

Prospect House'un yakınlarında bulunan ve müdavimi olduğu Katolik kilisesinin önünden geçerken, içeri girmek için dayanılmaz bir arzu duydu. Oldukça loş bir köşedeki alçak iskemlenin üzerinde diz çöktüğünde, papaz ayinine başlamıştı. Orada çocuğu, kocası ve sevdikleri için yüreğinden taşan dualar okudu. Ayine katılan birkaç kişi onu görmemiş, duasını tamamladığında kiliseyi terk etmişlerdi.

O sırada, iç düzenlemede fark ettiği bazı ayrıntılar karşısında anl bir şaşkınlığa kapıldı. Her zaman önünde dua ettiği sunak eskisine benzemiyordu. Daha zengin görünümlü ve daha modern olan bu sunak, yeni yapılmışa benzeyen bir mihrabın önüne yerleştirilmişti. Kilise yakın bir zamanda genişletilmiş miydi?

Kafasındaki soru işareti, büyük bir canlılık içindeki ticaret merkezlerinin caddelerine doğru yöneldiğinde dağılmaya başladı. Ancak attığı her adımda karşılaşacağı bir tarihli afiş, bir tren saat çizelgesi, Pasifik hatlarının bir tarifesi, bir şenliğin ya da gösterinin tarihli ilanı gerçeği gözlerinin önüne serebilirdi. O zaman Dolly, M. William Andrew ve Doktor Brumley'nin kendisini aldattıklarını, rahatsızlığının

birkaç hafta değil dört yıl sürdüğünü öğrenecek ve bunun sonucunda da Franklin'in San Diego'yu terk edişinin üzerinden iki ay değil dört yıl geçtiğini ve gerçeği ondan sakladılarsa, bunun John'un geri dönmemiş ve hiçbir zaman da geri dönmeyecek olmasından kaynaklandığını anlayacaktı!

Rihuma doğru hızla ilerlerken, Bayan Branican'ın aklına Len Burker'in evinin önünden geçmek geldi. Bunun için yalnızca bir iki sokak katetmesi gerekiyordu.

"Zavallı Jane!" diye mınıldandı.

Fleet Street'teki büronun karşısına geldiğinde, mekanı tanımakta güçlük çekti, bu durum onda şaşkınlığın yanı sıra anlaşılmasız bir kaygı uyandırdı.

Gerçekten de, o dar ve karanlık evin yerinde birçok katı, zemin katta parmaklıklarla kaplanmış geniş pencereleri ile Anglosakson mimarisinin özelliklerini taşıyan büyük bir bina bulunuyordu. Çatının üzerinde yükselen kubbe fenerinin tepesinde, H. W. harflerini taşıyan bir bayrak süzülüyordu. Kapının yanına yerleştirilmiş olan çerçevede, yaldızlı harflerle yazılmış şu sözcükler okunuyordu:

HARRIS WADANTON ve ORT.

Dolly önce yanlış geldiğini düşünerek sağına soluna bakındı. Hayır! Jane Burkner'i görmeye geldiği Fleet Street'in köşesindeki ev burada olmalıydı...

Dolly gözlerini eliyle kapadı. Açıklanamaz bir önsezi yüregini sıkıştırıyor, neyi sezinlemiş olduğuna anlam veremiyordu.

M. William Andrew'un bürosu uzak değildi, adımlarını sıklaştıran Dolly köşedeki binayı fark etmişti. Önce içeri girmeyi düşündü. Hayır... Oraya Zach Fren'in ailesini gördükten sonra, dönüşte uğrayacaktı. Adresi öğrenmek için buharlı tekne iskelesine uğramayı planlıyordu.

Şüpheli gözleri, çarpan yüreği ve darmadağın olmuş zihniyle yoluna devam etti. Şimdi bakışları karşılaştığı insanların üzerinde yoğunlaşıyor, onları çevirerek sorular sormayı karşı konulmaz bir şekilde istiyordu. Ancak neyi soracaktı? Onu deli zannedebilirlerdi... Aklını bir kez daha yitirmedikten emin miydi? Hafızası onu yanıltıyor muydu?

Bayan Branican rıhtıma ulaştığında, körfez bütün enginliğiyle görülebiliyordu. Bazı gemiler demirlemiş vaziyette hafifçe salınırken, bazıları yola çıkış hazırlıklarını sürdürüyorlardı.

Limanın bu hareketliliği Dolly'de ne anılar canlandırıyordu! Daha iki ay önce şu teknenin sıralarına oturmuş, oradan liman ağzına doğru son manevralarını yapan Franklin'i ve John'un el sallayışını görmüştü! Sonra, Island Burnu'nu geride bırakan geminin yelkenleri kıyı boyunca bir karaltı halinde belirmiş ve nihayet Franklin açık denizin enginliklerinde gözden kaybolmuştu.

Birkaç adım sonra Dolly, yolcu iskelesinin yanındaki buharlı tekne bürosunun önündeydi. O anda teknelerden biri Loma Burnu'na doğru yola çıkıyordu.

Dolly, siyah bacadan süzülen buharın gürültüsünü dinleyerek onu izledi.

O an, zihnini hüzünlü bir anı kapladı. Suların bedenini dahi geri vermeyerek içine çektiği çocuğunun anısı onu altüst ediyordu... Bir an ayağının altındaki zemin kayıyormuşçasına yere düşeceğini hissetti... Başı dönüyordu...

Bir an sonra Bayan Branican buharlı tekne bürosuna girmişti.

Yüz hatları gerilmiş, yüzü solmuş bu kadını fark eden görevli ayağa kalkarak ona bir iskemle uzattı.

"Rahatsız mısınız bayan?"

"Bir şeyim yok bayım," diye yanıtladı Dolly. "Bir zayıflık anı... Şimdi kendimi daha iyi hissediyorum..."

"Bir sonraki tekneyi bekleyene dek oturmak ister misiniz? En fazla on dakikası var..."

"Teşekkürler bayım," diye yanıtladı Bayan Branican. "Buraya yalnızca bilgi almak için geldim... Belki bana yardımcı olabilirsiniz?"

"Hangi konuda bayan?"

İskemleye oturan Dolly, düşüncelerini toplamak için elini alnına götürdü.

"Zach Fren adlı bir denizci sizinle çalışıyor muydu?"

"Evet, bayan," diye yanıtladı görevli. "Bizimle uzun süre kalmadıysa da, onu iyi tanıdım."

"Bu, zavallı bir anneyi kurtarmak için hayatını tehlikeye atan kişiydi, değil mi?"

"Gerçekten de, anımsıyorum... Bayan Branican'ı... Evet! Oydu."

"Şimdi denizde mi?"

"Denizde."

"Hangi gemiyle yola çıktı?"

"Üç direkli Californian ile."

"San Diego'dan mı?"

"Hayır, bayan, San Francisco'dan."

"Hangi yöne doğru?"

"Avrupa denizlerine."

Düşündüğünden daha fazla yorulan Bayan Branican birkaç saniye boyunca suskun kaldı, görevli yeni soruları beklerken, kendini toplayan Dolly devam etti:

"Zach Fren, San Diegoluydu, değil mi?"

"Evet, bayan."

"Ailesinin nerede yaşadığını biliyor musunuz?"

"Duyduğum kadarıyla Zach Fren'in ailesi yok. Bunun dışında ne San Diego'da, ne de başka bir yerde bir akrabası olduğunu sanmıyorum."

"Evli değil mi?"

"Hayır, bayan."

Zach Fren'i oldukça yakından tanıyan bu görevlinin sözlerinden şüphelenmenin anlamı yoktu.

Bu denizcinin ailesi olmadığına göre, şu an için yapılacak bir şey yoktu, Bayan Branican'ın Californian'ın Amerika'ya geri dönüşünü beklemesi gerekiyordu.

"Zach Fren'in yolculuğunun ne kadar süreceği belli mi?" diye sordu.

"Bu konu hakkında bir şey söyleyemeyece-

ğim bayan, çünkü Californian çok uzun bir yolculuğa çıktı."

"Teşekkürler bayım," dedi Bayan Branican, "Zach Fren'le karşılaşmak beni çok mutlu ederdi, ama sanırım bunun için bir hayli zaman geçmesi gerekiyor..."

"Evet, bayan!"

"Yine de, birkaç ay ya da birkaç hafta içinde Californian'dan haber almamız mümkün olabilir, değil mi?"

"Haber mi?" diye karşılık verdi görevli. "Ama bu geminin kayıtlı olduğu San Francisco Şirketi ondan birçok kez haber aldı..."

"Aldı mı?"

"Evet... bayan!"

"Hem de birçok kez?"

Bu sözleri tekrarlayarak ayağa kalkan Bayan Branican, hiçbir şey anlamamış gibi görevliye bakıyordu.

"Bakın, bayan," diye devam etti görevli, ona bir gazete uzatarak. "İşte *Shipping Gazette*... Californian'ın sekiz gün önce Liverpool'dan ayrıldığını bildiriyor."

"Sekiz gün önce!" diye mırıldandı Bayan Branican, titreyerek gazeteyi alırken.

Sonra, görevlinin anlamakta güçlük çeke-

ceği kadar derinden gelen bir sesle şöyle dedi:

"O zaman Zach Fren yola çıkalı ne kadar oluyor?"

"Yaklaşık on sekiz ay..."

"On sekiz ay!"

Dolly masanın kőşesine yaslanmak zorunda kaldı... Birkaç saniye boyunca yüreği çarpmadı.

Aniden bakışları duvarda asılı olan buharlı tekne seferlerinin yaz tarifelerine yöneldi.

Afişin üzerinde şu sözcük ve şu rakamlar vardı:

MART 1879

Mart 1879! Onu kandırmışlardı! Çocuğunun ölümünün, Kaptan John'un San Diego'dan ayrılışının üzerinden dört yıl geçmiş-ti! Demek ki rahatsızlığı dört yıl sürmüştü... Evet... Ve M. William Andrew ve Doktor Brumley hastalığının iki ay sürdüğüne inanmasını sağlayarak, Franklin'le ilgili gerçeği gizlemek istemişlerdi... Bu durumda John'dan ve gemisinden haber alınamayalı dört yıl olmuştu!

Bedeni şiddetli kasılmalarla sarsılan Bayan Branican'ın görüntüsü görevliyi derin bir telaşa düşürmüştü. Ancak, büyük bir çaba harca-

arak kendine hakim olmayı başaran Dolly, bürodan çıkarak şehir merkezinin caddelerinde hızla yürümeye başladı.

Ürkmüş bakışları ve solgun yüzüyle, bu kadının geçişini görenler onu deli sanabilirlerdi.

Bahtsız Dolly henüz bu aşamaya gelmiş olmasa da, delirmesinin yakın olduğu söylenemez miydi?

Nereye gidiyordu? Birkaç dakika içinde, bilinçsiz bir halde M. William Andrew'un ofisine geldi. Onu durdurmaya fırsat bulamayan görevlilerin bulunduğu büroların arasından geçerek, armatörün çalışma odasının kapısını itti.

Bayan Branican'ı karşısında bulduğunda önce oldukça şaşıran M. William Andrew, gergin hatlarını ve yüzünün ürktücü solgunluğunu görerek paniğe kapıldı.

"Biliyorum... Biliyorum!" diye haykırdı Dolly. "Beni kandırdınız! Hastalığım dört yıl sürdü!"

"Sevgili Dolly... Sakin olun!"

"Yanıt verin! Franklin yola çıkalı dört yıl oldu, değil mi?"

M. William Andrew suskunluğunu sürdürüyordu.

"Franklin'in kaybolduğuna inanılıyor! Mrettebatından kimse geri dönmeyecek... Ve John'u bir daha hiç göremeyeceğim!"

M. William Andrew'un tek yanıtı, gzlelerinden boşalan yaşlar oldu.

Aniden bir koltuğun üzerine yığılan Bayan Branican bilincini kaybetti.

M. William Andrew'un şirketinde çalışan kadınlardan biri Dolly'nin ilkyardıma çağırıldı. Sonra görevlilerden biri yakında oturan Doktor Brumley'ye haber vermeye gönderildi.

M. William Andrew onu durumdan haberdar etti. Bir boşboğazlık ya da bir rastlantı sonucu Bayan Branican her şeyi öğrenmişti. Olayın Prospect House'da ya da San Diego sokaklarında gerçekleşmiş olması önemli değildi! Artık çocuğunun ölümünün üzerinden dört yıl geçtiğini, dört yıl boyunca bilinçsiz bir halde yaşadığını, Franklin'den dört yıldır hiçbir haber alınamadığını biliyordu...

Kendi kendine Dolly'nin bu son ve ağır darbeyi kaldırıp kaldıramayacağını soran Doktor Brumley'nin onu ayılması hiç de kolay olmadı.

Yavaş yavaş kendine gelmeye başlayan Bayan Branican, başına gelenlerin bilincine var-

yordu! Akli dengesi yerindeydi! Ve gözyaşları içinde, yanında diz çökerek ellerini tutan M. William Andrew'u bakışlarıyla sorguluyordu.

"Anlatın... Anlatın... Bay Andrew!"

Ve dudaklarından dökülen sözcükler yalnızca bunlardan ibaretti.

O zaman M. William Andrew hıçkırıklarla boğuklaşan sesiyle Franklin'den haber gelmediğinde duyulan endişelerden, geminin asla ulaşmadığı Singapur ve Hindistan'la yapılan yazışmalardan, John'un gemisinin güzergahı üzerinde yapılan araştırmalardan ve kaza ile ilgili en ufak bir ipucuna rastlanamamasından söz etti.

Onu sabit bakışlarla, hiç konuşmadan dinleyen Bayan Branican, M. William Andrew'un sözlerini tamamlamasıyla şunları söyledi:

"Çocuğum öldü... Kocam öldü... Ah! Zach Fren ölmeme neden izin vermedi ki!"

Ancak, aniden kararlı bir ifadeyle canlanan yüzü, Doktor Brumley'yi bile ürküttü.

"Son araştırmalardan beri," dedi kararlı bir sesle, "Franklin hakkında hiçbir bilgiye ulaşamadı mı?"

"Hayır," diye yanıtladı M. William Andrew.

"Ve onun kaybolduğunu düşünüyorsunuz, öyle mi?"

"Evet... Kayboldu!"

"Ve John ve mürettebatından hiçbir haber alınamadı?"

"Hayır, zavallı Dolly'm, ve şimdi hiç umudumuz kalmadı..."

"Hiç umudunuz kalmadı demek!" diye karşılık verdi Bayan Branic'an, neredeyse alaycı bir ses tonuyla.

Ayağa kalkarak, elini ufuk çizgisinin görüldüğü pencerelerden birine doğru uzattı.

Akli dengesini kaybetmesiyle ilgili kaygıların bulunan M. William Andrew ve Doktor Brumley ona korkuyla bakıyorlardı.

Ancak, yüreğinin ateşi gözlerine yansıyan Dolly tamamıyla kendindeydi:

"Hiç umut kalmadı demek!" diye tekrarladı. "Hiç umudun kalmadığını söylüyorsunuz Bay Andrew, John sizin için kaybolmuş olabilir, ancak ayrı şeybenim için geçerli değil! Bana ait olan bu servetin onsuz bir anlamı yok! Bu para John'u ve yol arkadaşlarını bulmaya adanacak! Ve Tanrı'nın yardımıyla onları bulacağım! Evet! Onları bulacağım!"

HAZIRLIKLAR

Bayan Branican için yeni bir hayat başlıyordu. Çocuğunun ölümüne kesin olarak inansa da, kocası için aynı şeyi düşünmüyordu. John ve yol arkadaşları kazadan sağ kurtularak Filipinler, Selebes ya da Java Denizlerindeki binlerce adadan birine sığınmış olamazlar mıydı? Kaçma olanakları olmaksızın yerli halk tarafından esir alınmış olmaları mümkün değil miydi? Bundan böyle yaşamını bu umuda bağlayacak olan Bayan Branican'ın bu konudaki kararlı tutumu, San Diego halkının Franklin ile ilgili düşüncelerini yeniden gözden geçirmesini sağlamıştı. Hayır! John ve mürettebatının ölmüş olduklarına inanmıyordu ve belki de bu fikri inatla savunması akıl sağlığını korumasına yardımcı oluyordu. Az sayıda olsalar da, bazıları bunun "aşırı umut çılgınlığı" olarak adlandırılabilir, bir tek

amaç üzerinde yoğunlaşma sapkınlığı olabileceğini düşünüyorlardı. Ancak bu önemli değildi, neler olacağı sonradan görülecekti. Akli donanımlarına tam anlamıyla kavuşmuş olan Bayan Branican, kişiliğinin temel özelliklerinden biri olan doğru karar verebilme yetisiyle davranabiliyordu. John'u bulmak hayatına anlam veren tek amaçtı ve bu hedefini gerçekleştirmek için her çareye başvurarak büyük bir kararlılıkla yoluna devam edecekti. Tanrı, Zach Fren'in onu bu ilk felaketten kurtarmasına, akıl sağlığına yeniden kavuşmasına ve tüm olanaklardan yararlanabileceği bir servetin sahibi olmasına izin verdiyse, bu John'un yaşadığının ve kendisi tarafından kurtarılacağı bir işareti olmalıydı. Bu serveti, ardı arkası kesilmeyecek araştırmalara, ödüllendirmelere, gemilerin donanımlarına harcayacaktı. Genç kaptan tarafından katedilmiş yollarda ayak basılmadık, karış karış taranmadık tek bir ada ve adacık kalmayacaktı. Lady Franklin'in John Franklin için yaptığını o da John Branican için yapacak, ünlü amiralin dul eşinin başaramadığını o başaracaktı.

O günden sonra Dolly'nin dostları, yaşamının bu yeni döneminde ona yardımcı olmala-

n ve girişimlerinde onu cesaretlendirerek güçlerini onunkilerle birleştirmeleri gerektiğini anlamaya başlamışlardı. Kazadan sağ kurtulanları bulabilmek amacıyla gerçekleştirilecek olan bu seferlerden hiçbir olumlu sonuç alınmayacağını düşünen M. William Andrew bile aynı şekilde davranarak Bayan Branican'ın en ateşli danışmanı haline gelmişti. Bu konuyla ilgili olarak, gemisi San Diego'da kızağa çekilmiş olan Boundary'nin kumandanının fikirlerini almak istiyordu. Bunun üzerine, kararlılığı ve güvenilirliği şüphe götürmeyen, John'un sadık dostu Kaptan Ellis köşke davet edildi.

Prospect House'da birçok görüşme yapıldı. Ne kadar zengin olmuş olsa da, Bayan Branican bu mütevazı evden ayrılmak istememişti. John giderken onu orada bırakmıştı, geri döndüğünde de orada bulacaktı. Kocasını San Diego'ya dönmeden, yaşam tarzında hiçbir değişiklik olmamalıydı. İhtiyaçları ve hayır işlerine ayrılan bütçenin dışında masraf yapmayacak, her zamanki gibi alçakgönüllü bir yaşam sürmekte.

Bu durumun şehirde öğrenilmesiyle, kocasının dul eşi olmayı kabul etmeyen bu yiğit kadına duyulan sevgi bir kat daha arttı. Bu tu-

tumu büyük ilgi uyandırıyor, insanların ona hayranlık duymasına, onu yüceltmelerine neden oluyordu. Çok sayıda insan seferinin başarısı için dileklerde bulunmakla kalmıyor, onun başarısına inanmak istiyordu. Henüz yirmi beşinde olmasına rağmen on yıl daha yaşlıymış gibi görünen Dolly'yi, yas elbiselerinin içinde, ciddi ve hüzünlü bir ifadeyle, Andrew Şirketi'ne ya da Kaptan Ellis'in yanına giderken görenler onun önünde saygıyla eğiliyorlardı. Ancak Dolly kendisine gösterilen bu ilgiyi fark edecek durumda değildi.

Üçlünün görüşmeleri sırasında büyük bir titizlikle ele alınan konu, Franklin'in izlediği güzergahtı.

Andrew Şirketi'nin gemisi, yükünün bir bölümünü boşaltacağı Singapur'da vereceği moladan sonra Hindistan'a varacaktı. Amerika kıyısının batısına doğru açıldıktan sonra olasılıklardan biri Kaptan John'un Hawaii ya da Sandwich Adaları'na ulaşmasıydı. Mikronezya sularını geride bırakan Franklin, Marianna ve Filipinler Adaları'na varacak, ardından Selebes Denizi'ni ve Makassar Boğazı'nı aşarak, güneyde Sunda Adaları'yla çevrili Java Denizi'ne geçecekti. Aynı isimli yarımada'nın ve Ja-

va Adası'nın arasında bulunan Malakka Boğazı'nın batı ucu, kazazedelerin Nikobar ve Andaman Adaları'nın dışında sığınacak bir liman bulamayacakları Bengal Körfezi'ne açılıyordu. Zaten John Branican'ın Bengal Körfezi'nde görülmediği biliniyordu. Singapur'da mola vermediği dikkate alınırsa, Java Denizi ve Sunda Adaları'ndan oluşan sınırı aşamadığı söylenebilirdi.

Franklin'in Kaltûka'ya ulaşmak için Malezya hattını değil de, Avustralya kıtasının güney kıyısında zorlu geçitleriyle uzanan Torres Boğazı'nı kullandığı varsayımına gelince, bunu hiçbir denizci kabul etmiyordu. Kaptan Ellis, John Branican'ın gemisini bu boğazın tehlikelerine sürüklemek gibi bir tedbirsizlikte bulunmayacağını ileri sürüyordu. Bu varsayımın bir kenara bırakılmasıyla, araştırmaların Malezya sularında sürdürülmesi konusuna yoğunlaşıldı.

Gerçekten de Franklin bir deniz kazası atlattıysa, mürettebatının sığındığı ya da ilkel kabileler tarafından esir alınarak ülkesine dönme imkanı bulamadığı bu ada veya adacık, Caroline, Selebes ve Java Denizlerindeki binlercesinden biri olmalıydı.

Bu çeşitli hususlar gözden geçirildikten sonra, Malezya denizlerine sefer düzenlenmesine karar verildi. Bayan Branican kendisi için büyük önem taşıyan bir teklif getirerek, eğer uygun görürse Kaptan Ellis'in bu yolculuğun kumandanlığını üstlenmesini istedi.

O sıralar Boundary kızağa çekilmiş olduğu için Kaptan Ellis boştaydı. Bu beklenmedik öneri karşısında ani bir şaşkınlık yaşasa da, M. William Andrew'un da rızasını alarak, hiç duraksamadan Bayan Branican'ın hizmetinde çalışmayı kabul etti. Dolly bu desteğinden dolayı armatöre teşekkür etti.

"Yalnızca görevimi yapıyorum," diye yanıtladı Andrew, "ve Franklin'in mürettebatını bulabilmek için elimden gelen her şeyi yapacağım! Eğer kaptan yaşıyorsa..."

"John yaşıyor!" dedi Bayan Branican, en inançsızların dahi karşı çıkmaya cesaret edemeyecekleri kadar kararlı bir ses tonuyla.

O zaman Kaptan Ellis çözümlenmesi gereken bazı konuları gündeme getirdi. Çabalarına destek olacak bir mürettebatı toplamak zor olmayacaktı. Geriye nasıl bir gemiyle yola çıkılacağı sorunu kalıyordu. Kuşkusuz ki, bu tür bir yolculukta Boundary'den yararlanılma-

sı düşünülemezdi. Böyle bir sefer için yelkenli değil, buharlı bir gemi gerekiyordu.

San Diego Limanı'nda bu yolculukta kullanılmaya elverişli birçok buharlı gemi bulunuyordu. Kaptan Ellis'i bu buharlıların en hızlısını satın almakla görevlendiren Bayan Branican, bu iş için gerekli kaynakları ayırdı. Birkaç gün sonra işlemlerin tamamlanmasıyla Dawitt'in sahibi olan Bayan Branican, geminin ismini Dolly Hope¹ olarak değiştirdi.

Bu, dokuz yüz tonluk, pervaneli bir buharlıydı, ambarları ikmal yapmadan uzun bir yol katetmek için gerekli kömürü depolayacak şekilde düzenlenmişti. Geniş yelkenlerle donanmış bu üç direkli geminin bin iki yüz beygir gücündeki makinesi, saatte on beş millik bir yol almasını sağlıyordu. Böyle bir hıza ve ağırlığa sahip olan bu kullanışlı gemi, ada, adacık ve kör kayalarla kaplı sıkışık denizlerin ortasında yapılacak bir yolculuğun tüm gereksinimlerini karşılayacak özellikteydi. Bu sefer için daha uygun bir seçim yapılamazdı.

Dolly Hope'un kazanlarını denetlemek, makinesini elden geçirmek, donanımını ve yelkenlerini onarmak, pusulalarını ayarlamak,

1) Tam karşılığı DollyUmut. (J.V.)

kömürünü ve yaklaşık bir yıldan fazla sürebilecek bir yolculuk için gerekli erzakı yüklemek üç hafta almıştı. Kaptan Ellis, Franklin'in kaybolmuş olabileceği tüm sığınakları didik didik aramadan geri dönmemeye kararlıydı. Gemici sözüne bağlıydı ve verdiği sözleri yerine getiren bir adamdı.

İyi bir gemi ve iyi bir mürettebatı bir araya getirmek başarı şansını artırmak demekti, bu anlamda San Diego'nun denizci halkının gösterdiği ilgi Kaptan Ellis'i sevindiriyordu. Hepsi de bu limanın evlatları olan kurbanları arama çalışmalarına katılabilmek için en gözde denizciler birbirleriyle çekişiyorlardı.

Dolly Hope'un mürettebatı, bir ikinci kaptan, bir teğmen, bir baştayfa, bir deniz onbaşı ve makinistler ile ateşçiler de dahil olmak üzere yirmi beş gemiciden oluşuyordu. Kaptan Ellis, Malezya denizlerine yapacağı bu uzun ve zorlu yolculukta, bu fedakar ve yürekli tayfalar sayesinde istediği sonuca ulaşacağından emindi.

Bu hazırlıklara Bayan Branican'ın da eşlik ettiğini söylemeye gerek yok. Bitmek bilmeyen müdahalelerle Kaptan Ellis'e destek oluyor, seferin başarısına katkıda bulunabilecek

en ufak bir ayrıntıyı dahi ihmal etmeden, karşılaşılan güçlükleri parasının yardımıyla çözüyordu.

Bu arada bu yardımsever kadın, geminin kaybolmasıyla sıkıntı ve yoksulluk içine düşen aileleri de unutmamıştı. Bu konuda ona, Andrew Şirketi'nce alınmış olan önlemleri ve bağış kampanyalarının sağladığı katkıları bir adım daha ileri götürmek düşüyordu. Böylece, Bayan Branican'ın girişiminin kazazedeleri kendilerine geri getirmesini bekleyen bu ailelerin yaşamları güvence altına alınmış oluyordu.

Bu uğursuz kazadan ciddi bir şekilde etkilenenlere bunları yapan Dolly, Jane Burker için neleri feda etmezdi? Şimdi bu zavallı kadının hastalığı sırasında kendisine nasıl yardımcı olduğunu, onu bir an olsun yalnız bırakmadığını biliyordu. Ve kocasının ters giden işleri onu San Diego'yu hatta Birleşik Devletleri terk etmek zorunda bırakmamış olsaydı, Jane şu anda Prospect House'da Dolly'nin umutlarını paylaşacaktı. Birkaç azarlamayı hak etse de, Len Burker'in Jane'den mutlak bir fedakarlıkla tamamlanan büyük bir şefkat gördüğü kesindi. Kötü durumunu düşünerek,

ona derin bir dostluk besleyen Dolly'nin canını en çok onun yardımına koşarak minnet borcunu ödeyememesi sıkıyordu. Ancak M. William Andrew'un tüm çabalarına rağmen, Burker çiftinin başına gelenler hakkında bilgi edinmek mümkün olmamıştı. Zaten, gizlendikleri yeri bilmiş olsa da, Len Burker'in bunaltıcı dolandırıcılık suçlamalarıyla karşı karşıya olmasından dolayı onları San Diego'ya çağırılmaz, yine de bu bahtsız ihtiyacı olan desteği vermekte gecikmezdi.

27 Temmuz günü, Dolly Hope yola çıkmaya hazırды. Bayan Branican, Franklin'in izine ulaşmak için ne gerekiyorsa yapılması talimatını son bir kez daha vermek için sabah gemiye geldi. Zaten başarılı olunacağından şüphe duymuyordu. John'u ve mürettebatını ülkelere geri getireceklerdi! Bu sözleri öyle kararlı bir şekilde tekrarladı ki, tayfalar ellerini çırp-maktan kendilerini alamadılar. Dolly Hope'u yolcu etmek için orada bulunan dostlar, anneler, babalar da aynı inancı paylaşıyorlardı.

O zaman Kaptan Ellis, Bayan Branican ve ona eşlik eden M. William Andrew'a doğru yöneldi:

"Sizi bayan ve sizi M. William Andrew, su-

baylarım ve tayfalarım adına temin ederim ki, Kaptan John ve mürettebatını bulmak amacıyla çıkılan bu yolculuk sırasında hiçbir tehlike ve hiçbir yorgunluk bizi yıldırmayacaktır. Donatarak Dolly Hope adını verdiğiniz bu gemi, ismine layık olduğunu gösterecektir..."

"Tanrı'nın yardımı ve ona inananların fedakarlığıyla," diye yanıtladı Bayan Branican.

"Yaşasın! Yaşasın John ve Dolly Branican!"

Bu çılgınlıklar rıhtıma yığılan kalabalık tarafından tekrarlandı.

Palamarları çözülen Dolly Hope, pervanelerinin dönmeye başlamasıyla körfezin çıkışına doğru hareketlendi. Liman ağzından çıkar çıkmaz burnunu güneydoğuya çevirdi ve güçlü makinesi sayesinde kısa süre içinde gözden kayboldu.

MALEZYA'YA DÜZENLENEN İLK SEFER

Dolly Hope, iki bin iki yüz millik¹ bir yolculuktan sonra Sandwich Adaları'nın en güneyindeki Hawaii Adası'nı dört bin beş yüz metre yukarıdan seyreden Mauna Kea Dağı'nın görüntüsüyle karşı karşıyaydı.

Bu grup, beş büyük ve üç küçük adanın dışında onlarca adacıktan oluşuyordu. Ancak bu bölgede Franklin'in izini aramanın anlamı yoktu, kaza bu takımadanın kayalıklarında, hatta çok sayıda deniz kuşunun dışında ziyaretçisi olmayan Medo Manou'da gerçekleşmiş olsaydı, bu olaydan herkesin haberi olurdu. Gerçekten de, yoğun bir nüfusa sahip olan Sandwich Adaları'nda –yalnızca Hawaii'nin nüfusu yüz bine ulaşıyordu– ikamet eden Fransız, İngiliz ve Amerikan misyonerler sayesinde haber kısa sürede Kaliforniya'ya ulaşırdı.

1) Yaklaşık 4000 km. (J.V.)

Zaten dört yıl önce Kaptan Ellis Franklin'le karşılaştığında, her iki gemi de Sandwich Takımadaları'nın güneybatısında bulunuyordu. Böylece Dolly Hope, yaz mevsimi boyunca ismini fazlasıyla hak eden Pasifik'in sakin sularında yoluna devam etti.

Altı gün sonra hızlı gemi, coğrafyacıların Polinezya ve Mikronezya arasında güneyden kuzeye doğru çizmiş oldukları hattı geride bırakmıştı. Kaptan Ellis'in Polinezya denizlerinin batısında araştırma yapmasına gerek yoktu. Ancak Dolly Hope, adalar, adacıklar ve sık kayalarla kaplı Mikronezya denizlerinde bir kazanın ipuçlarını ortaya çıkarmak gibi tehlikeli bir görevi üstlenecekti.

22 Ağustos günü, 1817'de Kotzebue ve Ruslar tarafından ziyaret edilen ve Marshall Adaları'nın en önemlisi olan Otia'da mola verildi. Dogudan batıya doğru otuz mil, kuzeyden güneye doğru on üç mil boyunca uzanan bu öbek, en az atmış beş adacıktan oluşuyordu.

Su ihtiyacını birkaç saat içinde karşılamasına rağmen Dolly Hope adadaki molasını beş gün daha uzattı. Geminin buharlı teknesiyle çevreyi gözden geçiren Kaptan Ellis, bu kaya-

lıklarda son dört yıl içinde hiçbir geminin kaybolmuş olamayacağına kanaat getirmişti. Mulgrowe adacığının açıklarında birkaç ağaç kalıntısına rastlansa da, bunlar kuzey ya da güney akıntılarıyla sürüklenen ve yerlilerin kulübe yapımında kullandıkları köknar, palmiye ve bambu gövdelerinden başka bir şey değildi. Kaptan, 1872'den beri tek bir geminin battığını ve bunun da mürettebatı daha sonra ülkesine geri dönen bir İngiliz briki olduğunu öğrenmişti.

Marshall Adaları'ndan Karolinler'e doğru yönelen Dolly Hope'un Ualam Adası'nda yaptığı araştırmalar bir sonuç vermedi. 3 Eylül günü, bir yandan on ikinci kuzey enlem derecesinden üçüncü güney enlem derecesine, diğer yandan yüz yirmi dokuzuncu doğu boylamından yüz yetmişinci batı boylam derecesine dek uzanan, kuzeyden güneye uzunluğu iki yüz yirmi beş mil, batıdan doğuya genişliği yaklaşık bin mil olan bu geniş adalar zincirine girildi.

Dolly Hope, yürekli Rus denizcisi Lütke'nin araştırmalarının, Fransız Duperrey ve Dumont D'Urville'inkilere eklenmesiyle şimdi daha iyi tanınan Karolin denizlerinde üç ay

kaldı. Bu takımadayı oluşturan Peliou, Dangeureuses Matelots, Martyrs, Saavedra, Sonsorol öbeklerini ve Mariera, Anna, Lord North Adaları'nı peş peşe ziyaret etmek için bu süre ancak yeterdi.

Kaptan Ellis bu araştırmalarını sürdürürken, merkez üssü olarak beş yüz adayı kapsayan gerçek Karolinler'den biri olan Yap'ı ya da Guap'ı seçmişti. Buharlı gemi en uzak noktalardaki incelemeler için oradan yola çıkıyordu. Bu takımada, aralarında 1793'te batan Antilope'un ve 1832'de Mortz ve Lord North Adaları'nın açıklarında kazaya uğrayan Amerikalı Barnard'ın gemisinin de bulunduğu birçok yelkenlinin yaşadığı felaketlere tanık olmuştu.

Bu zaman zarfında Dolly Hope'un gemicilerinin gösterdikleri fedakarlıklar her türlü övgüye değerdi. Sayısız kayalıkların ve derinliklerinden mercan kayaları fışkıran bu dar geçitlerin ortasında yapılan yolculuğun tehlikeleri ve yorgunlukları hiçbirinin gözünü yıldırarmamıştı. Bunun dışında, rüzgarın zincirinden boşanmışçasına şiddetle estiği bu bölgede kötü hava koşullarının etkileri görülmeye başlamıştı, bu durum kazaların artmasına yol açabilirdi.

Geminin kayıkları akıntıların tahta kalıntı-
larını sürükleyebileceği küçük koyları her gün
karış karış tarıyordu. Gemiciler, Amiral
Franklin'i aramak için ıssız kuzey bölgelerine
düzenlenen seferlerdekilere benzemeyen bu
kıyılara çıktıklarında yanlarında silah bulun-
duruyorlardı. Kaptan Ellis'in, çoğunluğu in-
san barındıran bu adalarda, tıpkı Laperou-
se'un kaybolduğuna inanılan adacıkları araş-
tıran d'Entrecasteaux'nun yaptığı gibi, yerli-
lerle ilişki kurması gerekiyordu. Dolly Ho-
pe'un mürettebatı, sıklıkla yabancılara konuk-
sever davranmayan bölge halklarının düş-
manca davranışlarıyla karşılaşmış, saldırıları
silah gücüyle püskürtmek zorunda kalmıştı.
İki üç gemicinin aldıkları yaralar, ne mutlu ki
can sıkıcı sonuçlara yol açmamıştı.

Kaptan Ellis, Bayan Branican'a ilk mektup-
larını Amerika'ya dönen gemiler aracılığıyla,
işte bu Karolin Adaları'ndan göndermişti. An-
cak içeriklerinde Franklin'in ya da kazazede-
lerin izine rastlandığına dair herhangi bir bil-
gi yoktu. Karolinler'deki incelemelerin ta-
mamlanmasıyla araştırmalar, Malezya'nın en-
gin denizlerini de kapsayacak şekilde batıya
doğru genişletilecekti. Orada, Pasifik'in üç kez

keşfedilmesine rağmen hidrografik çalışmaları hâlâ süren bu bölgesindeki sayısız adacığın birinde, felaketten sağ kurtulanları bulma şansı belki de daha yüksek olacaktı.

Karolinler'in batısına doğru yedi yüz mil daha yol alan Dolly Hope, 2 Aralık günü Malezya'nın en önemli takımadası olan Filipinler'in en büyük adalarından birine ulaştı. Macellan'ın 1521'de keşfettiği bu öbek, beşinci kuzey enleminden yirmi birinciye ve yüz on dördüncü doğu boylamından yüz yirmi üçüncüye dek uzanıyordu.

Dolly Hope, diğer adı Manila olan büyük Luson Adası'na uğramaya gerek duymadı. Singapur'a doğru gittiğine göre, Franklin'in Çin denizlerine dek yükseldiğini kabul etmek mümkün değildi. Bu yüzden Kaptan Ellis araştırmalarını, Java Denizi'ne gitmekte olan John Branican'ın güzergahı üzerinde bulunan, güneydeki Mindanao Adası çevresinde yoğunlaştırmaya karar verdi.

Böylece Dolly Hope, adanın üç beldesinin bağlı olduğu Genel Valilik Konağı'nın bulunduğu, güneybatıdaki Zamboanga Limanı'na demirledi.

Mindanao, biri İspanya'nın, diğeri de bir

sultanın bağımsız yönetimi altında bulunan iki bölgeden oluşuyordu.

Kaptan Ellis, Mindanao kıyılarında herhangi bir kaza olup olmadığı konusunda ilk bilgileri, kendisine oldukça kibar davranan vali ve belde yöneticilerinden aldı. Ancak, öğrendiğine göre, Mindanao'nun İspanyol bölgesinde son beş yıl içinde herhangi bir deniz kazasına rastlanmamıştı.

Mindanao'ların, Karagos'ların, Lutas'ların, Subanis'lerin ve insan eti yediklerinden şüphelenilen vahşi kabilelerin yaşadığı bağımsız bölgede, hiçbir bilgi alınamayan tatsız olayların yaşandığı doğrudur. Bu yerliler, bu tür haberlerin yayılmasına izin vermiyorlardı! Hatta çok sayıda Malezyalının korsanlık yaptıkları da biliniyordu. Hafif topraklarla donanmış küçük gemileriyle, batı rüzgarlarının kıyılarına sürüklediği yelkenlilerin peşine düşüyor, ele geçirdiklerinde her şeyi yakıp yıkıyorlardı. Franklin'in böyle bir olayla karşı karşıya kalmış olması durumunda, kuşkusuz ki valinin haberi olmayacaktı. Kendi denetimi dışındaki bölgeyle ilgili bilgileri yetersizdi.

Bu durumda, Dolly Hope kış mevsimi boyunca azgın dalgalarla kaplı bu denizlere mey-

dan okumak zorundaydı. Teknelerle kıyının çeşitli noktalarına çıkan gemiciler, Filipinler'in en önemli zenginliklerinden biri olan demirhindi, bambu, sıkaz, yabani maun, kara abanoz ağaçlarıyla kaplı göz alıcı ormanları didik didik aradılar. Tropikal ve ılıman iklim kuşağının bitkilerinin bir arada yetiştiği bu bereketli topraklarda, geminin kalıntılarına ya da Malezyalılarca tutsak edilmiş denizcilere rastlamak umuduyla bazı köyleri ziyaret eden Kaptan Ellis ve adamlarının çabaları sonuçsuz kaldı. Bunun üzerine Zamboanga'ya geri dönmeye karar verildi, kötü hava koşullarının etkisiyle bitkin düşen ve denizaltı kayalıklarından mucizeler sayesinde kurtulan gemi mürettebatı, yorucu bir yolculuktan sonra limana ulaştı.

Filipin Takımadaları'nın araştırılması iki buçuk ay almış, Mindanao ve Luson'dan sonra gelen en önemli adalar olan Mindoron, Leyte, Samar, Panay, Negros, Cebu, Masbate, Palawon ve Catandouan'ın taranması ileri bir tarihe ertelenmişti.

Kaptan Ellis, Zamboanga'nın güneyindeki Bassilian öbeğine uğradıktan sonra Holo Takımadaları'na yöneldi.

25 Şubat 1880'de ulaşılan ve Mindanao'nun güney burnu ile Borneo'nun kuzey ucu arasındaki balta girmemiş ormanlarla kaplı çok sayıdaki adadan oluşan bu bölge, yerlilerin cirit atıkları gerçek bir korsan yuvasıydı. Çin ve Malezya denizlerinden gemilerin uğradıkları tek liman, takımadaya adını veren en önemli adada bulunan Bevouan'dı.

Dolly Hope burada mola verdiğinde, altı yedi bin kişilik bir nüfusa hükmeden sultanla ilişki kuruldu. Kaptan Ellis'in para ve hediyeyi esirgememesi üzerine, yerliler onu çeşitli kazaların gerçekleştiği mercan kayalıklarıyla çevrili adalara götürdüler.

Ancak, kendisine gösterilen enkazlar arasında Franklin'inkilere rastlamak mümkün olmamıştı. Zaten kazazedelerin tamamı ya ölmüş, ya da ülkelerine geri dönmüşlerdi.

Mindanao'daki mola sırasında kömür ikmalı yapan Dolly Hope'un, Holo Takımadaları'nın kıvrımları arasında gerçekleştirdiği bu yolculuğun sonunda yakıtı iyice azalmış olsa da, Selebes Denizi'ni aşp Maratubas Adaları'na yönelerek, Borneo'nun güneyindeki Bandger Massing Limanı'na ulaşması için yeterliydi.

Kaptan Ellis, kah büyük Malezya Adalarıyla, kah adacıklar kemeriyle çevrilmiş olduğu için bir gölü andıran bu denize yöneldi. Bu doğal engellere rağmen, Selebes Denizi fırtınaların taşkınlığına karşı korunaklı değildi. Binlerce çeşit yumuşakça ve parlak renkli zoofitlerle kaplı olan sularının göz kamaştırıcı görünüüşü övgüye değse, gemicilerin hayal güçleri onu çiçeklerle süslenmiş bir su bahçesiyle karşılaştıracak kadar ileri gitse de, her yanı kasıp kavuran tayfunları bu eşsiz tabloya gölge düşürüyordu.

28 Şubatı 29'una bağlayan gece, Dolly Hope bu gerçeikle yüz yüze geldi. Gün boyunca giderek sertleşen rüzgar akşama doğru hafiflese de, ufka yığılan kurşuni mor renkli iri bulutlar gecenin çetin geçeceğini haber veriyorlardı.

Gerçekten de, gece on bire doğru şiddetli bir fırtınanın patlamasıyla deniz birkaç saniye içinde dalgaların taşkın çalkantılarıyla kaplandı.

Dolly Hope'un motoru için endişelenen Kaptan Ellis, yolculuğu riske sokacak tüm tehditlere karşı önlem almak istiyordu; bu amaçla, geminin dümenin hareketlerine du-

yarlı kalabilmesi için pervanesini yalnızca gerekli hızı sağlamasına yetecek kadar çalıştırarak, mayistra yelkenlerini açtı.

Bu önlemlere rağmen tornadonun şiddeti daha yoğun bir şekilde hissediliyor, Dolly Hope'u öfkeyle döven dalgalar onun korkunç darbelerle sarsılmasına neden oluyordu. Gemi yan yatığında güverteye dolan yüzlerce ton su, kapakları zorlayarak sintinede birikti. Ancak, su geçirmez bölmeler suyun kazan ve makine dairelerine yayılmasına önlediler. Buna sevinmek gerekiyordu, kazanlarının sönməsi halinde Dolly Hope bu fırtınanın ortasında savunmasız kalır ve dev dalgaların derinliklerinde kaybolurdu.

Mürettebat bu olağanüstü koşullar altında cesaretini olduğu kadar soğukkanlılığını da göstererek, büyük bir yüreklilikle kumandasına ve subaylarına destek olmuştu. Gemiciler kendilerini San Diego'nun en güzide denizcileri arasından seçen kaptanlarına layık olduklarını kanıtlarken, gemi usta ve yerinde manevralarla kurtarılmıştı.

On beş saat süren bu kasırgadan sonra deniz duruldu, Borneo kıyılarına yaklaşırken her şey bir anda değişmişti, Dolly Hope 2 Mart sa-

bahı Maratubas Adaları'na ulaştı.

Coğrafi olarak Borneo'ya bağlı olan bu adalarda Mart ayının ilk yarısı boyunca çok titiz incelemeler gerçekleştirildi. Hiç eksik edilmeyen armağanlar sayesinde, kabile şefleri araştırmaların gerektirdiği her olanağı sağladılar. Bununla birlikte, Franklin'in kayboluşuyla ilgili en ufak bir ipucuna dahi rastlamak mümkün olmadı.

Korsanların cirit attığı bu Malezya denizlerinde, John Branican ve mürettebatının en son kişisine kadar katledildiklerinden kaygı duyulabilirdi.

Ve bir gün Ellis, ikinci kaptanına bu olasılıklardan söz ederken, şunları söyledi:

"Franklin'in kayboluşunun bu tür saldırılarla bağlantılı olduğu hayli güçlü bir olasılık. Bu, şu ana dek kazayla ilgili en küçük bir ize ulaşamamamızı da açıklar. Bu korsanlar yağmalarının çevrede duyulmasını istemezler. Bir gemi kaybolduğunda, buna bir tayfunun neden olduğu söylenir, hepsi bu!"

"Haklısınız kaptan," dedi Dolly Hope'un ikinci kaptanı. "Bu denizlerde korsanlar eksik olmaz ve bizim de Makassar Boğazı'nı geçerken önlemlerimizi artırmamız gerekir."

“Kuşkusuz,” diye karşılık verdi Kaptan Ellis, “ancak bu alçaklar karşısında John Branican’a göre daha avantajlı bir konumdayız. Düzensiz ve değişken rüzgarların etkisi altındaki bir yelkenli istediği manevraları yapamaz. Oysa motorumuz çalıştıkça Malezya teknelerinin bize yetişmesi söz konusu olamaz. Yine de, daha uyanık olmamızı öneriyorum.”

Dolly Hope Borneo kıyısıyla Selebes Adası’nın kıvrımlı kıyılarını birbirinden ayıran Makassar Boğazı’na girdi. Domaring’de yakıt ikmali yapan Kaptan Ellis, 15 Mart’tan 15 Mayıs’a dek doğudaki küçük koyları karış karış gezdi.

Macellan tarafından keşfedilen Selebes Adası’nın uzunluğu yüz doksan iki mil, genişliği yirmi beş mildi. İlginç şeklini değerlendiren coğrafyacılar onu, iri ayakları yanmadalarını andıran bir tarantulaya benzetmişlerdi. Manzarasının güzelliği, ürünlerinin zenginliği, dağlarının eşsiz konumlanması ona muhteşem Borneo’nunkine eşdeğer bir çekicilik kazandırıyordu. Ancak kıyısının kıvrımlarının korsanlara sağladığı barınma imkanları, boğaz yolculuğunu çok tehlikeli hale getiriyordu.

Buna rağmen Kaptan Ellis çalışmalarını

büyük bir titizlikle sürdürüyor, kazanlarını hiç söndürmeden, teknelerle küçük koyları araştırırken en ufak bir tehlike işaretinde gemiye dönmek üzere tetikte bekliyordu.

Boğazın güney ucuna yaklaştıkça, Dolly Hope'un yolculuğu daha güvenli bir hale geliyordu. Gerçekten de Selebes Adası'nın bu bölümü Hollandalıların yönetimi altındaydı. Bu sömürge'nin başkenti, bir zamanlar Rotterdam Kalesi tarafından korunan ve eski adı Wlaardingen olan Makassar'dı. Kaptan Ellis, 17 Mayıs'ta mürettebatını dinlendirmek ve yakıt ikmali yapmak için burada mola verdi ve şu âna dek John Branican ile ilgili hiçbir ipucu elde edememesine rağmen, Franklin'in izlemiş olduğu güzergah hakkında önemli bir bilgiye ulaştı: Gemi, 3 Mayıs 1875 tarihinde, Java Denizi istikametine doğru giderken Makassar'ın on mil açığında görülmüştü. Böylece Franklin'in tehlikeli Malezya denizlerinde batmadığı kesinlik kazanıyor, kalıntıların Selebes ve Borneo'nun ötesinde, yani Java Denizi'nde aranması gerekiyordu.

Kaptan Ellis, Selebes Adası'nın güney ucundan Bayan Branican'a gönderdiği mektupta onu bu son gelişme hakkında bilgilendi-

rirken, bundan sonra Java Denizi ile Sunda Adaları arasında yoğunlaşacak olan araştırmalarla ilgili haberler göndereceğini bildiriyordu.

Gerçekten de, Dolly Hope'un batı hattında son durağı olacak olan Singapur meridyenini aşmaması gerekiyordu. Geri dönüşte Java Adaları'nın güney kıyılarını gözden geçirecek ve sınırı oluşturan adalar dizisini inceledikten sonra Moluk Adaları'na yönelerek, Amerika'ya geri dönmek için Pasifik Okyanusu'na girecekti.

Ayın yirmi üçünde Makassar'dan ayrılan Dolly Hope, Selebes ve Borneo Adalarını ayıran boğazın alt bölümünü katettikten sonra Bandger Massing'de yeniden mola verdi. Borneo ya da daha doğrusu Kalamatan Adası'nın valisi orada ikamet ediyordu. Gemi kayıtları titizlikle incelendiğinde Franklin'in bu bölgeden geçtiğine dair hiçbir bilgiye rastlanmadı. Bu durum, Java Denizi'ne doğru açıktan yol almasıyla açıklanabilirdi.

Güneyye yönelen Kaptan Ellis, on gün sonra Java'nın büyük adasının ucunda bulunan ve kraterlerinden her zaman alevler fışkıran volkanlarla kaplı Batavia Limanı'na demirledi.

Mürettebatın, Okyanusya'daki Hollanda

sömürgelerinin başkenti olan bu büyük şehirde erzak ihtiyaçlarını karşılaması için birkaç gün yetmişti. Denizcilik işletmeleri sayesinde Bayan Branican'ın kazazedeleri bulabilmek için gösterdiği çabalardan haberdar olan genel vali, Kaptan Ellis'i oldukça sıcak karşıladı. Ancak ne yazık ki Franklin'in akıbetiyle ilgili hiçbir bilgi veremedi. Batavia denizcileri, üç direkli Amerikan gemisinin bir tornadoya yakalanarak batmış olduğunu düşünüyorlardı. 1875 yılının ilk altı ayında, çok sayıda gemi bu şekilde ortadan kaybolmuş ve akıntılar kıyıya en küçük bir kalıntıyı dahi sürüklememişti.

Batavia'dan ayrılan Dolly Hope, Java ve Timor Denizlerini birbirine bağlayan Sunda Boğazı'nı iskele tarafına alarak yoluna devam ettikten sonra, Billitow ve Bangha Adaları'na ulaştı. Eskiden demir ve kalay filizi yüklenmek için bu adalara yanaşan gemiler korsanların yağmalarına maruz kalıyorlardı. Ancak bu saldırıların deniz polisinin çabalarıyla sona erdirildiği bilindiği için, Franklin ve mürettebatıyla ilgili endişe duymaya gerek yoktu.

Sumatra kıyılarındaki adaları inceleyerek kuzeybatı yoluna devam eden Dolly Hope,

Malakka Yarımadası'nın burnunu aşmak için ters rüzgarlara karşı koyarak zaman kaybettiği bir yolculuktan sonra, 20 Haziran günü Singapur'da mola verdi.

Motorunun onarımına ihtiyacı olması nedeniyle, Kaptan Ellis burada on beş gün geçirmek zorunda kaldı. Bu sömürge, iki yüz yetmiş mil karelik yüzölçümüne rağmen, İngilizlerin ilk işletmeyi açtıkları 1818 yılından beri İngiliz ve Amerikalılarla yürütülen ticari faaliyetler sayesinde Uzakdoğu'nun en zengin bölgelerinden biri haline gelmişti.

Bilindiği gibi, Franklin Kalküta'ya varmadan önce yükünün bir bölümünü Singapur'a indirecekti. Yine bilindiği gibi, üç direkli Amerikan gemisi bu sahillerde hiç görülmemişti. Yine de Kaptan Ellis, Java Denizi'nde son yıllarda meydana gelmiş olan kazalar ile ilgili bilgi toplamak istedi.

Gerçekten de, Franklin'in Makassar açıklarında görüldüğü ve Singapur'a ulaşmadığı göz önüne alınırsa, geminin bu iki nokta arasında batığını kabul etmek gerekiyordu. Kuşkusuz ki saptamanın doğru olabilmesi için, Kaptan John Branican'ın Java Denizi'nden ayrılarak Timor Denizi'ne yönelmek amacıyla

Sunda Adaları'nı ayıran boğazlardan birini aşmaması lazımdı. . Ancak Singapur'a gittiğine göre, böyle bir karar vermiş olduğuna inanmak imkansızdı.

Yaptığı araştırmalardan hiçbir olumlu sonuç alamayan Kaptan Ellis'e, Singapur valisinden izin isteyerek Amerika'ya geri dönmekten başka yapacak şey kalmamıştı.

25 Ağustos günü fırtınalı bir havada yola çıkış hazırlıkları tamamlandı. Tropikal iklim kuşağının ekvatorun birkaç derece üzerinde bulunan bu bölgesi, Ağustos ayında her zamanki gibi kavurucu sıcakların etkisi altındaydı. Bu ayın son haftalarında görülmeye başlanan olumsuz hava koşullarının zorlamasına rağmen, Dolly Hope Sunda'nın ardından Java'nın yirmi adasından biri olan Madura'ya, sömürgeler için de ticari açıdan en gelişkin adalardan biri olan Bali'ye ve Tombovo Volkanı'nın 1815'tekini andıran bir hareketlenmeyle tehdit ettiği Lombok ve Sumbava'ya uğramıştı.

Bu çok sayıda adanın arasında, Timor Denizi'ne açılan bir o kadar da boğaz vardı. Dolly Hope, batıdan esen musonlara rağmen gemileri sürükleyen şiddetli akıntılardan kaçınmak

için tedbirli bir şekilde ilerliyordu. Böylece, bu denizde yolculuğun özellikle buhar gücünden yoksun yelkenliler için ne büyük riskler barındırdığı ve Malezya bölgesindeki gemi kazalarının sıklık nedenleri anlaşılabilirdi.

Kaptan Ellis Flores Adası'ndan itibaren Moluk Denizi'ni güneyden çevreleyen diğer ada zincirlerini takip etti, ancak çabaları boşunaydı. Onca hayal kırıklığının ardından, mürettebatın seferin başarısızlığıyla ümitsizliğe kapılmasında şaşılacak bir şey yoktu. Buna rağmen, araştırmalar sona ermeden Franklin'in bulunmasından ümit kesmemek gerekiyordu. Kaptan John'un, Mindanao'dan ayrıldıktan sonra Java Denizi'ne ulaşmak için Makassar Boğazı yerine Moluk Takımadaları'na ve Denizi'ne yönelmesi ve bu sırada Selebes Adası açıklarında görülmüş olması mümkündü.

Bununla birlikte zaman akıp gidiyor, geminin seyir defterine Franklin'in akıbetiyle ilgili herhangi bir bilgi kaydedilmiyordu. Ne Timor'da, ne de Moluk Takımadaları'nı oluşturan ada gruplarından Amboine, Banda ve Gilolo'da, o bölgelerde 1875 ilkbaharında kaybolmuş bir gemi hakkında bir bilgiye ulaşmak

mümkün olmamıştı. Dolly Hope'un Timor'a vardığı 23 Eylül tarihiyle Gilola Limanı'na girdiği 27 Aralık arasındaki üç aylık süre boyunca, Hollandalıların da gönüllü olarak katıldığı araştırmalar yapılmış, ancak kazayı aydınlığa kavuşturacak bir ipucuna rastlanmamıştı.

Dolly Hope incelemelerini tamamlamıştı. Molukların en önemli adası olan Gilola'ya ulaştığında, Kaptan Ellis'in Malezya denizlerinde izlediği dairesel hattın sonuna gelinmişti. Mürettebat birkaç günlük dinlenmeyi fazlasıyla hak etmişti. Yine de bu yürekli adamlar yeni bir bilgi gelmesi halinde büyük tehlikeler pahasına da olsa ellerinden geleni yapacaklardı!

Dolly Hope, Hollanda valisinin ikamet ettiği Gilolo Adası'nın başkenti Ternate'de, geri dönüş yolculuğu için gereken erzak ve kömür ihtiyacını karşıladı. Franklin'in kayboluşundan beri geçen altıncı yıl olan 1880, bu adada sona erdi.

9 Ocak sabahı hazırlıklarını tamamlayan Kaptan Ellis, kuzeydoğuya doğru hareket etti.

Olumsuz hava koşulları ve ters esen rüzgarlar yolculuğu güçleştiriyor, gecikmelere neden oluyordu. Nihayet 23 Ocak günü,

Dolly Hope San Diego semaforlarında görüldü.

Bu Malezya seferi on dokuz ay sürmüştü. Kaptan Ellis'in çabalarına ve mürettebatının fedakarlıklarına rağmen, Franklin'in sırrı denizlerin gizemli labirentlerinde saklı kalmıştı.

BİR YIL DAHA

Bayan Branican'ın yolculuk sırasında almış olduğu mektuplar bu girişimin başarıyla sonuçlanacağı konusunda ümit beslemeye izin vermiyordu. Son mektubun ulaşmasından sonra, Moluk Denizi'nde yapılacak araştırmalarla ilgili olarak da fazla umutlu değildi.

Dolly Hope'un San Diego açıklarında demirlemesiyle, M. William Andrew ile birlikte gemiye çıktılar.

Kaptan Ellis'e elini uzatan Bayan Branican, yolculuğun yorgunluğu yüzlerinden okunan gemicilere doğru ilerleyerek şunları söyledi:

"Teşekkürler Kaptan Ellis, teşekkürler dostlarımla! Sizden beklemiş olduğum tüm özveriyi gösterdiniz! Başarılı olamadınız ve belki de asla başaramayacağınızı düşünüyorsunuz... Ben ümidimi hiç kaybetmedim! Hayır! John ve yol arkadaşlarını yeniden görmek konu-

sunda asla umutsuzluğa kapılmadım! Umudum Tann'da... Tann bunu gerçekleştirecektir!"

Benzersiz bir güvenin ve büyük bir kararlılığın belirtisi olan bu sözler, Bayan Branican'ın düşüncelerinde ısrarlı olduğunu ve inancının tüm yüreklere yayılacak ölçüde güçlü olduğunu gösteriyordu. Ancak, konumu gereği saygıyla dinlense de, herkes Franklin'in kesin olarak kaybedildiğine inanıyordu.

Bununla birlikte, belki de kadınların doğasından kaynaklanan bu kavrayış tarzına güvenmek gerekiyordu. Erkekler olguların dolaysız gözlemlerine ve bunlardan çıkan sonuçlara önem verirken, kadınlar, önsezi yetenekleri sayesinde bazen gelecek hakkında daha doğru öngörülerde bulunabiliyorlardı. Bu dahiyane içgüdü onlara olayları önceden kestirebilme olanağı sağlıyordu... Bir gün, Bayan Branican'ın genel düşünce karşısında haklı çıkmayacağını kim söyleyebilirdi ki?

Bayan Branican ve M. William Andrew, Kaptan Ellis'in yolculuk hakkında ayrıntılı bilgiler vereceği salona geçtiler. Masanın üzerine açılmış bulunan Polinezya ve Malezya haritaları, geminin izlediği güzergahı, mola verilen

limanları, önemli kentlerde ve yerli köylerinde edinilen bilgileri, adacık ve adaların ortasında büyük bir sabır ve tükenmek bilmeyen gayretlerle yürütülen araştırmaları daha rahat inceleme olanağını sunuyordu.

Kaptan sözlerini şöyle bitirdi:

"İzninizle, dikkatinizi özellikle şu noktaya çekmek istiyorum: Franklin son olarak San Diego'dan hareket edişinden yaklaşık yedi hafta sonra, 3 Mart 1875'te Selebes'in güney burnunun açıklarında görüldü ve o günden beri kendisinden bir daha haber alınamadı. Bunun yanında Singapur'a da ulaşamadığına göre, hiç şüphe yok ki kaza Java Denizi'nde gerçekleşti. Ama nasıl? İki varsayımdan söz edilebilir. İlki, Franklin'in hiçbir iz bırakmadan bir fırtına ya da bir çarpışma sırasında batmış olması. İkincisi ise, kör kayalara çarparak ya da korsanların saldırısına uğrayarak tahrip olmuş olması. Bu son durumda ondan kalan birkaç kalıntıya ulaşılması mümkün olabilirdi. Oysa tüm araştırmalarımıza rağmen Franklin ile ilgili maddi bir kanıt elde edemedik."

Bu akıl yürütmeden çıkan sonuç, birinci varsayımdaki olasılıklardan birini kabul etme-

nin daha mantıklı olduğuydu –bu olasılık, Franklin’in Malezya denizlerinde sık görülen şiddetli tornadolardan biri sırasında ortadan kaybolmasına dayanıyordu. Ancak çarpışan iki gemiden birinin çoğu zaman batmayarak yoluna devam edebildiği dikkate alınırca, bu kazanın bir süre sonra duyulmuş olması gerekirdi. Bu açıklama, Franklin ile ilgili hiçbir umut beslenmemesi gerektiğini ortaya koyuyordu.

Söylenmek isteneni anlayan M. William Andrew, Bayan Branican’ın sorgulayan bakışları karşısında başını üzüntüyle önüne eğdi.

“Hayır!” dedi Dolly. “Hayır! Franklin batmadı! Hayır! John ve arkadaşları ölmediler!”

Ve Dolly’nin karşı çıkışlarıyla sürüp giden görüşme sırasında Kaptan Ellis en ayrıntılı bilgileri vermek zorunda kaldı. Bayan Branican hiç durmadan sorguluyor, tartışıyor, kaderci yaklaşımlara boyun eğmiyordu.

Üç saat süren toplantının bitiminde Kaptan Ellis, kendisinden izin isteyen Bayan Branican’a gemiyi kızağa çekmek niyetinde olup olmadığını sordu.

“Asla, kaptan,” diye yanıtladı, “ayrıca siz ve mürettebatınızın gemiden ayrılmanızdan bü-

yük üzüntü duyacağım. Yeni ipuçlarının ortaya çıkmasıyla yeni bir sefer düzenlememiz mümkün olamaz mı? Tabii Dolly Hope'un kaptanlığını sürdürmeyi kabul ederseniz..."

"Bu görevi büyük bir memnuniyetle yerine getiririm," diye yanıtladı Kaptan Ellis, "ancak Andrew Şirketi'nin bana ihtiyacı olabilir..."

"Bunu hiç düşünmeyin, sevgili Ellis," diye yanıtladı M. William Andrew, "Dolly istediğine göre, onunla çalışmayı sürdürebilirsiniz."

"Emrinizdeyim Bay Andrew. Ben ve mürettebatım Dolly Hope'tan ayrılmayacağız."

"Ve sizden her an denize açılacakmış gibi hazır olmanızı rica edeceğim!" dedi Bayan Branican.

Durumu onayladığını belirten bir işaret yapan armatör, Dolly'nin isteklerini yerine getirmekten başka bir şey düşünmüyordu. Yine de Kaptan Ellis ile birlikte, birinci seferin başarısız sonuçlarından sonra ikinci bir sefere girişeceğine ihtimal vermiyorlardı. Zamanın gücü felaketin anılarını hafifletmeyi başaramasa da, en azından içindeki umudu söndürmeye yetecekti.

Böylece Dolly Hope, Bayan Branican'ın isteğine uyularak kızağa çekilmedi. Kaptan Ellis

ve adamları tıpkı yolculuk devam ediyormuş gibi gemideki görevlerini sürdürdüler.

Zaten on dokuz aylık zorlu bir yolculuktan sonra geminin elden geçirilmesi gerekiyordu, gövde kalafatlanacak, donanımların bir bölümü yenilenecek, kazanlar değişecek, motorun bazı bölümleri onarılacaktı. Bu çalışmaların tamamlanmasıyla, erzakını ve kömürünü yükleyen Dolly Hope, ilk emirle hareket edecek hale geldi.

Bayan Branican, Prospect House'daki sakin yaşamına geri dönmüştü, M. William Andrew ve Kaptan Ellis dışında hiç kimse köşke kabul edilmiyordu. Yaşamını, başına gelen çifte felaketin daima canlı tuttuğu anılarına ve umutlarına gömülmüş bir halde sürdürüyordu. Yaşasaydı, küçük Wat şimdi yedi yaşında olacaktı –bilincin ilk ışıklarının duyarlı beyinleri aydınlatmaya başlayacağı sırada küçük Wat orada değildi! Sonra Dolly'nin düşünceleri, onun için kendini feda etmeyi göze alan Zach Fren üzerinde yoğunlaşıyordu, onu tanımak için büyük bir istek duyuyorsa da, denizci henüz San Francisco'ya geri dönmemişti. Ancak dönüşü yakındı. Denizcilik dergilerinde Californian'dan gelen haberler yer alıyordu, hiç şüp-

he yok ki 1881 yılı tamamlanmadan geri gelecekti. Sonra Bayan Branican Zach Fren'i yanına çağırarak ve geleceğini güvence altına alarak ona olan minnet borcunu ödeyecekti.

Bu arada, Bayan Branican Franklin'in kaybıyla mağdur olan ailelere destek olmayı sürdürüyordu. Prospect House'dan yalnızca mütevazı evlerini ziyaret ederek onlara yardımcı olmak için ayrılıyordu. Cömertliğini maddi olduğu kadar manevi gereksinimler konusunda da gösteriyordu. O yılın ilk aylarında, bir an önce hayata geçirmek istediği bir projeyi M. William Andrew'a açtı.

San Diego'da, terk edilmiş öksüz ve yetim çocuklar için kimsesizler yurdu açmak istiyordu.

"Bay Andrew," dedi armatöre, "çocuğumunzun anısına vakfetmek istediğim bir kurumun tüm giderlerini karşılamayı üstleniyorum. Geri dönüşünde, bu girişimi John'un da onaylayacağından hiç şüphem yok. Servetimizi bundan daha hayırlı bir iş için kullanmamız mümkün mü?"

Bu karara hiçbir itirazı olmayan M. William Andrew, bu tür bir organizasyon için gereken işlemler konusunda Bayan Branican'a yar-

dımcı olacağını belirtti. Bu iş için yüz elli bin dolar harcamak gerekiyordu, önce uygun bir bina satın alınacak, ardından yıllık masraflar karşılanacaktı.

Belediyenin desteği sayesinde işlemler kısa sürede tamamlandı. Zaten inşaat çalışmalarıyla zaman kaybedilmeyecekti. Old Town'ın havadar yamaçlarında geniş bir bina satın alındı. Usta bir mimar bu yapıyı elli çocuğu ve onların eğitimini ve bakımını üstlenecek yeterli sayıda personeli barındıracak hale getirmek için gerekli düzenlemeleri yaptı. Binanın serin gölgelikler ve yeşilliklerini sulayan akarsularla kaplı geniş bahçesi sağlıklı bir ortam sağlıyordu.

Wat-House adını alan bu yurt, 19 Mayıs günü, Bayan Branican'a en içten duygularını göstermek amacıyla toplanan şehir halkının katılımıyla hizmete açıldı. Bununla birlikte, köşkünden ayrılmak istemeyen yardımsever kadın açılış törenine gelmedi. Ancak birkaç çocuğun Wat-House'a kabul edilmesiyle, sanki anneleriymiş gibi her gün onları ziyaret etmeye başladı. Bu çocuklar on iki yaşına gelinceye dek yurttaki kalabiliyorlardı. Uygun yaşa geldiklerinde onlara okuma yazma öğretilerek

ahlaki ve dini eğitim veriliyor, yeteneklerine bakılarak meslek sahibi olmaları sağlanıyordu. Denizciliğe özel eğilim gösteren bazı gemici çocukları miço olmak üzere eğitiliyorlardı. Ve gerçekten de Dolly bu çocuklara karşı özel bir sevgi besliyordu –kuşkusuz ki bunda John'un hatırasının payı vardı.

1881 yılının sonunda, ne San Diego'da ne de başka limanlarda Franklin ile ilgili bir habere rastlanmamıştı. Gemi hakkında ufak bir ipucuna ulaşılmasını sağlayacak olan herkese yüklü bir prim ödenecek olmasına rağmen, Dolly Hope'un ikinci bir sefere çıkmasını gerektirecek herhangi bir bilgi elde edilememişti. Ve Bayan Branican yine de umudunu kaybetmiyordu. Belki de 1882, 1881'in ona veremediğini verecekti?

Bay ve Bayan Burker'in nerede olduklarına ve Len Burker'in takipleri atlatmak için nereye kaçtığına gelince, federal polis bu konuyla ilgili soruşturmalara son vermiş, Bayan Branican da Jane'in başına gelenleri öğrenme konusundaki ısrarından vazgeçmek zorunda kalmıştı.

Ve yine de bahtsız akrabasının bu hali onda derin bir üzüntü yaratıyordu. Jane'den hiç

mektup almamış olması onu şaşırtıyordu –bu mektubu kocasının güvenliğini tehlikeye atmadan yazabilirdi. Dolly'nin sağlığına kavuştuğundan, Franklin'i araştırmak için gönderdiği geminin hiçbir sonuç alamadan geri döndüğünden haberdar değiller miydi? Bu kabul edilemezdi. Bu yolculuğun çeşitli aşamalarının dünya gazetelerince izlenmediği ve Len ve Jane Burker'ın bu konuyla ilgili bilgilere ulaşamadıkları düşünülebilir miydi? Hatta, amcası Edward Starter'ın ölümüyle Bayan Branican'ın büyük bir servete sahip olduğu ve onlara yardım edebilecek duruma geldiğini bile öğrenmiş olmalıydılar! Ve yine de büyük sıkıntılar çekmelerine rağmen, ikisi de onunla iletişim kurmayı denememişlerdi.

Ocak, şubat, mart ayları geride kalıp, 1882 yılında da yeni bir haberin ulaşmayacağı düşüncesi hakim olmaya başladığı sırada, Franklin faciasının üzerindeki sis perdesini aralayabilecek bir olay gerçekleşti.

27 Mart günü, Zach Fren'in başstayfalığını yaptığı Californian buharlısı, Avrupa denizlerinde uzun yıllar süren yolculuğunu tamamlayarak San Francisco Körfezi'ne demirledi.

Geminin döndüğünü öğrenen Bayan Bra-

nican, yazdığı mektupla Zach Fren'i davet ederek, bir an önce yanına gelmesini istedi.

Zaten birkaç ay dinlenmek için dogduğu kente dönmeyi düşünen Zach Fren, gemideki işlerini tamamlar tamamlamaz San Diego'ya geleceğini ve ilk ziyaretini Prospect House'a yapacağını bildirdi. Bu en fazla birkaç gün alırdı.

Ancak o sırada, doğruluğu kesinleşirse Kaliforniya eyaletinde büyük yankılar uyandıracak bir haber yayıldı.

Söylentilere göre Californian, Franklin'den artakalan enkazı da beraberinde getirmişti... Bir San Francisco gazetesi, Californian'ın bu enkaza Kuzey Avustralya'daki Timor ve Arafura Denizleri arasında, Torres Boğazı'nın batısında bulunan Melville Adası'nın açıklarında rastladığını yazıyordu.

Bu haber San Diego'ya resmi bir yazıyla bildirildikten sonra, M. William Andrew ve Kaptan Ellis soluğu Prospect House'da aldılar.

Konu ile ilgili ilk sözün söylenmesi üzerine Bayan Branican'ın rengi soldu. Ancak inancını gösteren kararlı bir ifadeyle şunları söyledi:

"Enkazdan sonra Franklin, Franklin'den sonra da John ve yol arkadaşları bulunacak!"

Gerçekten de enkazın bulunması önemli bir olaydı. Geminin kalıntıları ilk kez ele geçiriliyordu. Şimdi Bayan Branican, kazanın meydana geldiği bölgeyi araştırabilmek için, geçmiş şimdiki zamana bağlayan zincirin halkalarından birini elde etmiş bulunuyordu.

Hemen bir Okyanusya haritası getirtti. Hızla karar alınmasını istediği için, M. William Andrew ve Kaptan Ellis yeni bir yolculuğun gerekliliği konusunu gözden geçirdiler.

"Bu durumda, Franklin'in Singapur'a giderken Filipinler ve Malezya'yı geçmediğini kabul etmek gerekiyor," diye görüşlerini belirtti M. William Andrew.

"Ama bu mümkün değil!" diye yanıtladı Kaptan Ellis.

"Ancak," diye devam armatör, "bu güzergahı izlediyse, bu enkazın Melville Adası'nın kuzeyindeki Arafura Denizi'nde bulunması nasıl açıklanabilir?"

"Bunu açıklayamam, anlayamıyorum, Bay Andrew," diye yanıtladı Kaptan Ellis. "Tek bildiğim Franklin'in Makassar Boğazı'nın girişinde, Selebes Adası'nın güneybatısında görülmüş olduğudur. Oysa boğaza girdiyse, bu onun doğudan değil, kuzeyden geldiğini gös-

terir. Bu durumda, Torres Boğazı'na yönelmiş olamaz!"

Uzun süren tartışmalar sonunda, Kaptan Ellis'in görüşlerine katılmaktan başka bir çözüm yolu bulunamadı.

Bayan Branican, itirazları ve yanıtları hiçbir görüş açıklamadan dinliyordu. Ancak alnındaki düşey bir kıvrım, John ve yol arkadaşlarının kaybolduklarının kabul edilmesine ne büyük direnç ve inatla karşı koyduğunu gösteriyordu. Hayır! Ölümünün maddi kanıtı ona sunulmadıkça, buna inanmayacaktı!

"Kabul!" dedi M. William Andrew, "sevgili Ellis, ben de sizin gibi Franklin'in Singapur'a giderken Java Denizi'nden geçmiş olduğunu düşünüyorum..."

"Kazanın Singapur ile Selebes Adası arasında gerçekleşmiş olması gerekir."

"Kabul. Ancak Franklin Java Denizi'ndeki bir kör kayalıkta çarparak parçalandıysa, enkazı Avustralya açıklarına dek nasıl sürüklenmiş olabilir?"

"Bunun tek bir açıklaması var," diye yanıtladı Kaptan Ellis, "enkaz Sonda Boğazı'ndan ya da Timor ve Arafura Denizlerini ayıran boğazlardan birine girmiş olmalı."

"O bölgede akıntılar etkili mi?"

"Evet, Bay Andrew, hatta şunu da eklemek gerekir ki, eğer Franklin bir fırtına sırasında battıysa, Avustralya'nın kuzey kıyılarındaki sığ kayalıklarda kaybolmak üzere bu üç boğazdan birine sürüklenmiş olabilir."

"Gerçekten de sevgili dostum," diye karşılık verdi M. William Andrew, "akla uygun tek varsayım bu, ayrıca enkaz Melville Adası açıklarında bulunduysa, bu, Franklin'in kazaya uğradığı kayalıklardan yakın bir tarihte ayrılmış olduğunu gösterir!"

Hiçbir denizci bu ciddi açıklamaya karşı çıkamazdı.

Bakışlarını önünde açık duran haritadan hiç ayırmayan Bayan Branican o zaman şunları söyledi:

"Franklin Avustralya kıyılarına sürüklenmiş ve kazazedelerden haber alınamamış olduğuna göre, yerliler tarafından tutsak edilmiş olmalılar."

"Bu mümkün olabilir Dolly... Ve yine de..." diye yanıtladı M. William Andrew.

Bayan Branican, M. William Andrew'un yanıtında hissedilen tereddüde kararlı bir ifadeyle karşı çıkacaktı ki, Kaptan Ellis şu sözle-

ri söylemek zorunda kaldı: "Geriye, Californian'ın getirdiği enkazın Franklin'e ait olup olmadığını öğrenmek kalıyor."

"Kuşkunuz var mı?" diye sordu Dolly.

"Kısa süre sonra bu konu aydınlığa kavuşmuş olacak," dedi armatör, "çünkü enkazın bize gönderilmesi için talimat verdim."

"Ve ben," diye ekledi Bayan Branican, "Dolly Hope'un harekete hazır olmasını istiyorum."

Bu görüşmeden üç gün sonra San Diego'ya gelen Zach Fren, Prospect House'a çıktı.

Otuz yedi yaşında, güçlü kuvvetli bir adamdı, denizin güneşli rüzgarlarıyla kızarmış yüzünün kararlı ifadesinin altındaki içten ve sevimli görünümüne bakarak, güven veren ve ona söylenen işi yapmak için dosdoğru giden tayfalardan biri olduğu söylenebilirdi.

Yürekli denizci, Bayan Branican tarafından kabul edildiğinde öyle minnet dolu duygularla karşılandı ki, ne yanıt vereceğini bilemedi.

"Dostum," dedi Dolly, içinden gelen duygu dolu sözcüklerin ardından, "siz hayatımı kurtardınız, zavallı yavrumu kurtarmak için elinizden geleni yaptınız... Sizin için ne yapabilirim?"

Baştayfa yalnızca görevini yaptığını, kendisi gibi davranmayan bir denizcinin denizci değil, kendi çıkarından başkasını düşünmeyen bir duygusuz olacağını söyledi. Tek üzüntüsü bebeği annesine teslim edememektir! Yaptıkların için özel bir ödülü hak etmiyordu... Bayan Branican'a kendisi hakkındaki olumlu düşüncelerinden dolayı teşekkür etti... İzin verirse, karada olduğu müddet boyunca onu tekrar ziyarete gelecekti...

"Zach Fren, uzun yıllardır dönüşünüzü bekliyorum," dedi Bayan Branican, "ve umarım, Kaptan John'un yeniden ortaya çıkacağı gün yanımda olursunuz..."

"Kaptan John'un ortaya çıkacağı gün!"

"Zach Fren, düşünebiliyor musunuz ki..."

"Kaptan John'un ölmüş olduğunu mu? Ah! Hayır, bunu bir an olsun aklımdan geçirmedim!" diye karşılık verdi baştayfa.

"Evet! Umudunuz var..."

"Umuttan da ötesi Bayan Branican, bundan eminim! John Branican gibi bir kaptanın hafif bir esintiyle uçup giden bir bere gibi kaybolması mümkün mü? Haydi canım! Buna kimse inanmaz!"

Mutlak bir inancın göstergesi olan bu söz-

cükler Bayan Branican'ın yürek atışlarını hızlandırdı. Bundan böyle John'un bulunacağına inanan yalnızca kendisi olmayacaktı... Bir başkası da onun düşüncelerini paylaşıyordu... Ve bu başkası hayatını borçlu olduğu kişinin ta kendisiydi. . Bunu Tanrı'dan gelen bir işaret olarak görmek istiyordu.

"Teşekkürler, Zach Fren," dedi, "teşekkürler! Bana ne büyük bir iyilik yaptığınızı bilemezsiniz! Tekrar edin... Kaptan John'un bu kazadan sağ kurtulduğunu tekrar edin..."

"Ama evet! Elbette! Bayan Branican, yaşadığının kanıtı bir gün onu bulacak olmamızıdır!"

Sonra Zach Fren, Californian'ın enkazı bulduğu koşullarla ilgili olarak ayrıntılı bilgiler verdi. Nihayet Bayan Branican ona şunları söyledi:

"Zach Fren, yeni araştırmaların bir an önce başlatılmasına karar verdim."

"Güzel, bu kez başarıacaklar... Ve izin verirseniz bayan, ben de..."

"Kaptan Ellis'e eşlik etmeyi kabul eder misiniz?"

"Memnuniyetle!"

"Teşekkürler Zach Fren, sanıyorum sizin

Dolly Hope'taki varlığınız başarı şansımızı artıracak..."

"Buna ben de inanıyorum, Bayan Branican!" diye yanıtladı baştayfa gözünü kırparak. "Evet! Buna inanıyorum... Yola çıkmaya hazırım..."

Dolly, Zach Fren'in elini ellerinin arasına alarak dostça sıktı. Hayal gücü onu alıp götürüyor, belki de yanıltıyordu. Ancak, başkalarının başaramadığını baştayfanın başaracağına inanmak istiyordu.

Bununla birlikte, Kaptan Ellis'in belirttiği gibi –Bayan Branican'ın bu konudaki inancının tam olmasına rağmen– Californian'ın bulduğu enkazın Franklin'e ait olduğunun kesinleşmesi gerekiyordu.

M. William Andrew'un isteği doğrultusunda, demiryoluyla San Diego'ya gönderilen bu enkaz hemen tersaneye götürülerek, Franklin'in yapım çalışmalarına katılan mühendis ve ustabaşılar tarafından incelemeye alındı.

Californian mürettebatının Melville Adası'nın on mil açığında karşılaştığı bu kalıntı, iri bir pruva direği parçası ya da daha doğrusu yelkenli gemi pruvalarında sıklıkla rastlanan yontu süslemelerinden biriydi. Bu tahta par-

çası yalnızca uzun süre suda kalmış olmasından değil, ısı değişikliklerine de maruz kalmasından dolayı oldukça yıpranmıştı. Buradan, geminin parçalandığı kayalıklarda uzun süre bekledikten sonra herhangi bir nedenle –büyük bir olasılıkla akıntının etkisiyle– oradan kurtularak sürüklenmeye başladığı ve birkaç hafta ya da birkaç ay bu şekilde ilerledikten sonra, Californian'ın tayfalarınca fark edildiği sonucuna varılabiliirdi. Bu gemiye gelince, Kaptan John'un ki olduğu söylenebilir miydi? Evet, çünkü bu parça üzerinde bulunan yontu kalıntıları Franklin'in süslemelerine benziyordu.

Bu parça gerçekten de San Diego'da inşa edilenin aynısıydı. Yapıcıların bundan hiç şüphesi yoktu. Yapımında kullanılan hintmeşesi ağacı tersanenin depolarından gelmişti. Hatta süslemeyi pruvanın ucuna bağlayan bir demir iskelet ve baş taraftaki kıvrık dal biçimindeki bezemenin üzerindeki kırmızı boyanın kalıntıları bile ortaya çıkarılmıştı.

Böylece Californian'ın getirdiği enkazın, Andrew Şirketi'nin boş yere Malezya denizlerinde aranan gemisine ait olduğu anlaşılıyor-du.

Bu nokta kesinleştikten sonra, Kaptan Ellis'in açıklamalarının tutarlı olduğu söylenebilirdi: Franklin Java Denizi'nde, Selebes Adası'nın güneybatısında görüldüğüne göre, birkaç gün sonra Sonda Boğazı'na veya Timor ya da Arafura denizlerine açılan boğazlardan birine sürüklenmiş ve Avustralya kıyısının kayalıklarında kaybolmuş olması gerekiyordu.

Bunun üzerine, Sonda Adaları ve Kuzey Avustralya kıyıları arasında kalan bölgeyi taramak amacıyla bir gemi gönderilmesi uygun görülmüştü. Bu sefer, Filipinler, Selebesler ve Moluklara düzenlenene göre daha başarılı olacak mıydı? Bunu ümit etmek gerekiyordu.

Bu kez, Bayan Branican da Dolly Hope ile birlikte sefere katılmayı planlıyordu. Ancak M. William Andrew ve Kaptan Ellis, Zach Fren'in de desteğini alarak, onu zor da olsa bu düşünceden vazgeçirdiler. Zorunlu bir şekilde uzun sürecek olan bu yolculuk, gemide bir kadının bulunması nedeniyle tehlikeye girebilirdi.

Zach Fren'in baştayfalığa getirilmesinin ardından, Kaptan Ellis denize açılmak için son hazırlıklara başladı.

TİMOR DENİZİNE YOLCULUK

3 Nisan 1882 sabahı saat onda, Dolly Hope San Diego Limanı'ndan ayrıldı. Kaptan Ellis Amerikan kıyılarının açıklarına vardığında, ilk seferde izlediği güneybatı istikametinin birkaç derece aşağısına doğru yöneldi. Torres Boğazı'na en kısa yoldan ulaşarak, Franklin'in kalıntılarının bulunduğu Arafura Denizi'ne geçmek istiyordu.

26 Nisan günü, yılın bu aylarında Pasifik'in yelkenli gemiler için yolculuğu zorlaştıran sakin sularına dağılmış olan Gilbert Adaları'na ulaşıldı. Caroline Adaları'nın güneydoğusunda, Kaliforniya kıyılarının sekiz yüz mil açığında bulunan bu takımadaı oluşturan Scarborough ve Kingsmill öbeklerini kuzeyine alan Kaptan Ellis, on beş fersahtan beri Kapogo Tepesi'yle ufukta beliren Vanikoro Adaları'na doğru ilerledi.

Sık ormanlarla kaplı bu yemyeşil ve verimli adalar Viti Takımadaları'na aitti. Kıyılarına yaklaşılmamasını oldukça tehlikeli hale getiren mercan kayalıklarıyla çevrelenmişlerdi. Bilindiği gibi Dumont d'Urville ve Dillon, 1791'de Brest'ten yola çıkan Laperouse'un gemileri Recherche ve Esperance'ın Vanikoro kayalıklarına vuran enkazlarını burada bulmuşlardı.

Bu hüzünlü olayın ünlendirdiği adanın görünümlü, Dolly Hope'un gemicilerinin bazı karşılaştırmalar yapmalarına neden oluyordu. Franklin, Laperouse'un gemileriyle aynı sonu mu paylaşmıştı? Tıpkı Dumont D'Urville ve Dillon gibi, Kaptan Ellis de batık geminin enkazından başka bir şey bulamayacak mıydı? Ve kazanın meydana geldiği bölgeyi saptayamazsa, John Branican ve yol arkadaşlarının başlarına gelenler gizliliğini korumayı sürdürecekti miydi?

İki yüz mil sonra Dolly Hope, eskiden Yeni Georgia ya da Arsacides toprakları olarak anılan Solomon Takımadaları'nı enlemesine geçti.

Bu takımadalar iki yüz fersah uzunluğunda ve kırk fersah genişliğinde bir alan üzerinde yayılmış on kadar büyük adadan oluşuyordu.

İçlerinde Massacre¹ adıyla anılan ve ne kanlı olaylara sahne olduğu isminden de anlaşılan Carteret Adası da yer alıyordu.

Enkazın bulunduğu Arafura Denizi'ne ulaşmak konusunda en az Zach Fren kadar sabırsız olan Kaptan Ellis, bu adalar grubunun yerlilerinin bilgilerine başvurma gereği duymadan, hiç mola vermeksizin Torres Boğazı'na doğru yoluna devam etti. Araştırmaların belki de başanya ulaşmalarını sağlayacak olan büyük bir titizlik ve tükenmek bilmeyen bir azimle yürütüleceği yer orasıydı.

Yeni Gine olarak da adlandırılan Papua toprakları çok uzakta değildi. Solomon Takımadaları'nı aştıktan birkaç gün sonra, Dolly Hope Louisiades Takımadaları'na ulaşarak, hindistancevizi ağaçlarının görkemli kubbelelerinin altında kaybolmuş Rossel, d'Entrecasteaux ve Trobriand Adalarının açıklarından geçti.

Nihayet üç haftalık bir yolculuğun sonunda, gözcüler ufukta Torres Boğazı'nı kuzey ve güneyden çevreleyen Yeni Gine'nin yüksek tepeleriyle, Avustralya topraklarının uzantısı olan York Burnu'nu fark ettiler.

1) Katliam. (Ç.N.)

Bu geçit oldukça tehlikeliydi. Uzun yol kaptanları bu boğazı mecbur kalmadıkça kullanmıyorlardı. Deniz sigorta şirketleri, bu özelliğini dikkate alarak, bu sularda yolculuk eden gemileri sigorta etmeyi kabul etmiyorlardı.

Hiç durmadan doğudan batıya doğru ilerleyerek Pasifik sularını Hint Okyanusu'na katan akıntılardan kaygı duymakta haksız sayılmazlardı. Sıgılıkları yolculuğu çok tehlikeli hale getiriyordu. Güneşin dalga şeritleri arasında beliren kör kayaları görebilme fırsatı verdiği birkaç saatin dışında yola devam etmek mümkün değildi.

Torres Boğazı görüldüğünde, ikinci kaptan ve Zach Fren ile sohbet etmekte olan Kaptan Ellis, baştayfaya şunu sordu:

"Californian Franklin'in enkazıyla Melville Adası açıklarında mı karşılaşmıştı?"

"Tam olarak," diye yanıtladı Zach Fren.

"Bu durumda, boğazdan Arafura Denizi'ne doğru beş yüz mil katedilmesi gerektiğini göz önüne almak lazım."

"Gerçekten de kaptan, kafanızı kurcalayanın ne olduğunu anlıyorum. Geminin pruva kalıntısı Melville açıklarında bulunduğuna gö-

re, boğazın girişinde kaybolan Franklin, doğudan batıya doğru ilerleyen düzenli akıntılar sayesinde oraya sürüklenmiş olmalı...”

“Buna şüphe yok Zach Fren, ancak bu durumda John Branican’ın Singapur’a ulaşmak için bu tehlikeli geçidi seçtiği sonucuna varmamız gerekmez mi? Oysa bu asla kabul edilemez. Son kez Selebes Adası açıklarında görülmüş olduğuna göre, şu an aklıma gelmeyen bazı koşullar dışında, tıpkı bizim ilk seferimizde yaptığımız gibi, Malezya sularından geçtiğine inanmayı sürdüreceğim.”

“Söylediğinizin aksini iddia etmek mümkün olmadığına göre,” diye karşılık verdi ikinci kaptan, “eğer Kaptan Branican Timor Denizi’ne girdiyse, oraya yalnızca Sonda Adaları’nı ayıran boğazlardan birinden sürüklenmiş olmalı.”

“Bu tartışılmaz bir doğru,” diye yanıtladı Kaptan Ellis, “ve Franklin’in nasıl olup da doguya sürüklendiğini hiç anlamıyorum. Gemi ya yolunu kaybetmişti, ya da değil. Torres Boğazı’nın yüzlerce mil batısında fırtınaya yakalandıysa, akıntıların onu buraya atmış olması gerekir. Yolunu kaybetmediyse, Singapur’un ters istikametinde olan bu boğazda ne işi ola-

bilirdi?"

"Ne söyleyeceğimi bilemiyorum," diye karşılık verdi ikinci kaptan. "Eğer enkaz Hint Okyanusu'nda bulunmuş olsaydı, bunu Sonda Adaları açıklarındaki ya da Avustralya'nın batı kıyısındaki bir kazayla açıklamak mümkün olabilirdi..."

"Oysa enkaz Melville Adası'nın kuzeyinde bulundu," diye yanıtladı Kaptan Ellis, "bu durum Torres Boğazı'nın yakınlarında, Arafura Denizi'nde, hatta belki de boğazda batmış olduğunu gösteriyor."

"Belki de," diye karşılık verdi Zach Fren, "Avustralya kıyıları boyunca etkili olan karşı akıntılar kalıntıları boğaza sürüklemiş olabilir. Bu durumda, kazanın Arafura Denizi'nin batısında meydana geldiği varsayılabilir."

"Göreceğiz," dedi Kaptan Ellis, "ancak bu arada, Franklin'in Torres Boğazı'nın kayalıklarında batmış olduğunu varsayarak dikkatli davranalım..."

"Dikkatli davranırsak," dedi Zach Fren, "Kaptan John'u bulacağız!"

Sonuç olarak, elden gelenin en iyisinin yapılması gerekiyordu ve bu da yapılacaktı.

Torres Boğazı'nın genişliği tahminen otuz

mil kadardı. Coğrafi konumu en değerli sublimciler tarafından yakın zamanlarda belirlenmiş olan adacıklarının ve kayalıklarının bolluğunu kafalarda canlandırmak zordu. Çoğunluğu su seviyesinde olan ve en büyüklerinin çevresi üç dört mili geçmeyen en az dokuz yüz adacıktan söz edilebilirdi. Chesterfield ve Hormuzier mürettebatlarını katletmeleriyle tanınan ve ellerine geçirdikleri gemicilere hunharca davranan Andamen kabileleri buralarda yaşıyorlardı.

Kah hafif kayıkları, kah Malezya yapımı *prao*'larıyla¹ yolculuk eden bu yerliler, Yeni Gine'den Avustralya'ya, Avustralya'dan, Yeni Gine'ye kolaylıkla gidip gelebiliyorlardı. Kaptan John ve yol arkadaşları bu adacıklardan birine sığınmış olsalardı, Avustralya kıyısına rahatça ulaşabilirler, ardından Karpentarya Körfezi'ndeki bir yerleşim birimine ya da York Adası'na geçerek, fazla zorlanmadan ülkelerine geri dönebilirlerdi. Oysa hiçbirinden haber alınamadığına göre, kabul edilecek tek varsayım boğaz yerlilerinin eline düştükleriydi. Tutsaklarına insanca davranmaları beklenmeyen bu vahşiler onları acımasızca öldürmüş

1) Sonda Adaları'nda kullanılan yollu, derinliği az ve denge uskundurasi olan tekne. (Ç.N.)

olabilirlerdi, bu durumda bu kanlı facianın izlerini nerede aramak gerekiyordu?

İşte Kaptan Ellis ve Dolly Hope gemicilerinin akıllarından geçen bunlardı. Franklin Torres Boğazı'nda battıysa, sağ kurtulanların akıbetleri böyle olmalıydı... Doğrusu geriye bir tek, bu boğaza girmediğini düşünmek kalıyordu; ama o zaman bu pruva parçasının Melville Adası açıklarında bulunması nasıl açıklanabilirdi?

Kaptan Ellis güvenlik ile ilgili tüm önlemleri alarak, bu tehlikeli geçitlere korkusuzca daldı. Sağlam buharlısı, açık göz subayları, cesur ve soğukkanlı mürettebatıyla bu kayalıklar labirentünü aşmayı ve kendilerine saldırmaya yeltenecek yerlilere göz açtırmamayı planlıyordu.

Gemiler herhangi bir nedenle Pasifik Okyanusu'na açılan, ağzı mercan kayalıklarıyla kaplı Torres Boğazı'na girdiklerinde, tercihen Avustralya kıyılan boyunca yol alırlardı. Ancak Papua'nın güneyinde titizlikle araştırılması gereken büyük Murray Adası bulunuyordu.

Bu nedenle Dolly Hope yoluna Eastern Fields ve Boot Reef adlı iki tehlikeli kayalığın arasından devam etti. Bu kayalardan ikincisi

konumlanışı bakımından uzaktan bakıldığında batık bir gemiyi andırıyordu, bunun Franklin'in kalıntıları olduğunu zannetmek mümkündü. Ancak yaşanan heyecan kısa sürdü, buharlı geminin kayalıklara yaklaşmasıyla, bunun mercan kitlelerinin ilginç bir şekilde kümelenmesinden başka bir şey olmadığı anlaşıldı.

Murray Adası sahillerinde, aēaē gövdesinin ateş ya da baltayla oyulmasından yapılmış, dengesini saēlayan çarklarla donanmış, beş altı kadar yerlinin çektiēi küreklerle ilerleyen birkaç kayık belirdi. Bu yerliler cıēlıklar atıyor, daha doērusu vahş hayvanlar gibi uluyorlardı. Dolly Hope, saldırılarını geri püskürtmeye gerek duymadan, aēır aēır ilerleyerek adanın çevresini dolaştı. Hiçbir yanda geminin kalıntılarından eser yoktu. Bu ada ve adacıklarda, atletik yapılı, kıvrıcık saçlı, kızıl parlak derili, iri ancak basık olmayan burunlu yerlilerden başka kimse yoktu. Yerliler, boēazın bu bölgesinde sayıları binleri bulan palmiyelerin gölgesinde toplandıktan sonra, düşmanlıklarını göstermek için mızraklarını, yaylarını, oklarını sallıyorlardı.

Kaptan Ellis, Kuzey Avustralya limanların-

dan biri olan Somorest'te yakıt ikmali yaptıktan sonra, Karpentarya Körfezi ile Yeni Gine arasındaki denizleri büyük bir titizlikle araştırdı. Mulgrave, Banks, Horn, Albany ve loş mağaralarından birinde Torres Boğazı'nın mektup kutusu bulunan Booby Adalarında mola verdi. Ancak gemiciler mektuplarını düzenli olarak boşaltılmayan bu kutuya bırakmakla yetinmediler. Bir tür uluslararası antlaşma, değişik ülke denizcilerini Booby Adası'na kömür ve yiyecek depolamaya zorluyordu ve bu stokların yerlilerce yağmalanmasından kaygı duymaya gerek yoktu, çünkü akıntının şiddeti narin kayıklarının oraya ulaşmasını engelliyordu.

Birçok kez değersiz hediyeler karşılığında kabile reisleriyle görüşme olanağı elde edildi. Onlar da karşılık olarak "Kaiso" ya da kaplumbağa kabuğu ve para olarak kullandıkları ipe dizilmiş böcek kabukları armağan ediyorlardı. Dillerini anlamamak ve anlaşılmamaktan dolayı, Franklin'in ortadan kaybolduğu tarihlerde meydana gelen herhangi bir deniz kazasından haberdar olup olmadıklarını öğrenmek mümkün değildi. Yine de, Amerikan malı alet, silah ve eşyalara sahip olmadıkları bel-

liydi. Bir geminin enkazından artakalabilecek herhangi bir demir, doğrama ya da direk parçasından eser yoktu. Böylece Torres Boğazı'nın adalarını terk eden Kaptan Ellis, Franklin'in bu kayalıklarda parçalanmış olduğunu kanıtlayacak bir durumda olmasa da, en azından bu konuda en ufak bir ipucuna dahi rastlayamamıştı.

Şimdi sıra, kuzeyde Sonda'nın küçük adaları, güneyde ise Avustralya kıyılarıyla çevrelenen Timor Denizi'nden önce gelen Arafura Denizi'ni araştırmaya gelmişti. Çevredeki yerleşim birimleri sayesinde, sahillerinde meydana gelebilecek bir kazadan kolayca haber alınabileceğini düşünen Kaptan Ellis, Karpentarya Körfezi'ne uğramaya gerek duymadı. İncelemelerini ilk önce Arnhem topraklarında yoğunlaştırmayı planlıyordu. Sonra, dönüşte Timor Denizi'nin kuzey bölümünü ve adaların arasındaki sayısız geçidi araştıracaktı.

Arnhem kıyılarının adacık ve sığ kayalıklarla kaplı kıyılarında, hiçbir şeyin yıldıramadığı büyük bir gayret ve yüreklilikle sürdürülen araştırmalar en az bir ay sürdü. Ancak, Karpentarya Körfezi'nin batı ucundan Van Diemen Körfezi'ne dek gidilmesine rağmen hiç-

bir sonuca ulaşamadı. Dolly Hope mürettebatı parçalanmış bir geminin kalıntılarını bulmayı başaramadı. Bu denizlerde tripang ticareti yapan Avustralyalı yerliler ve Çinliler bu konu hakkında herhangi bir bilgiye sahip değildiler. Zaten, Franklin'den sağ kurtulanlar bu bölgenin yamyamlıklarıyla ünlü yerlilerinin ellerine düşmüşlerse, bir mucize dışında hiçbir şey onların hayatta kalmasını sağlayamazdı.

11 Temmuz günü yüz otuzuncu boylam derecesine ulaşan Kaptan Ellis, birbirlerinden oldukça dar bir geçitle ayrılan Melville ve Bathurst Adalarının çevresini incelemeye koyuldu. Franklin'in pruvasından kopan parça bu adaların on mil kuzeyinde bulunmuştu. Daha batıya sürüklenmemesi için, akıntıların onu Californian'ın varışından kısa bir süre önce sığ kayalıklardan söküp almış olması gerekiyordu. Bu durumda kaza mahalli fazla uzakta olmamalıydı.

Yalnızca iki adanın çevresini değil, Reine Körfezi'ni, hatta Victoria Nehri'nin ağzına dek Arnhem kıyı hattının da araştırılmasını kapsayan bu yolculuk, yaklaşık dört ay sürdü.

İncelemeleri iç bölgelerde sürdürmek ol-

dukça zordu. Bu, mürettebatı hiçbir bilgiye ulaşma şansı olmaksızın riske atmak demekti. Avustralya topraklarının kuzeyinde yaşayan yerli kabileleri çok tehlikeliydi. Yakın tarihlerde –Kaptan Ellis bunu verdiği molalardan birinde öğrenmişti– bu bölgelerde yeni bir yamyamlık vakası yaşanmıştı. Bathurst Adası yerlilerinin gönderdiği yanıltıcı sinyallere aldanan Groningue adlı Hollanda gemisinin denizcileri, bu vahşi hayvanlar –onlara uygun düşen tek isim bu değil mi?– tarafından parça parça edilerek katledilmişlerdi. Onlara esir düşenler ölümlerin en korkuncuna hazır olmalıydı!

Bununla birlikte Kaptan Ellis, Franklin mürettebatının bu yerlilerin eline ne zaman ve nerede düşmüş olduğunu öğrenmekten vazgeçtiyse de, belki de kazayla ilgili bir ipucuna ulaşabileceğini düşünüyordu. Melville Adası açıklarında Californian'ın bu pruva kalıntısını bulmasının üzerinden daha sekiz ay bile geçmediği düşünülürse, bunu ummak için fazlasıyla neden vardı.

O andan itibaren Kaptan Ellis ve mürettebatı, yorgunluklara ve maruz kalınan tehlikelere aldırmadan, kıyının koylarını ve sığ kaya-

lıklarını taramaya başladılar. Gösterilen titizlik, araştırmaların süresinin uzamasına neden oluyordu.

Dolly Hope birçok kez bu denizlerin henüz iyi bilinmeyen kör kayalıklarında parçalanma tehlikesi atlattı. Yine birçok kez, kayıklarla gemiye yaklaştırmaya çalışan yerliler tüfek mermileriyle püskürtülmüş, güverteye çıkarak gemiyi ele geçirmeye yeltendiklerinde balta darbeleriyle uzaklaştırılmışlardı.

Ancak, Melville ve Bathurst Adalarıyla Victoria Nehri ağzına dek uzanan Arnhem topraklarında yapılan araştırmalar, Torres Boğazı'nda yapılanlara göre daha olumlu sonuçlar vermemiş, bir kazanın izlerine ya da bir geminin kalıntılarına rastlanmamıştı.

3 Kasım tarihine gelindiğinde, Kaptan Ellis'in nasıl bir karar vereceği merak ediliyordu! Görevini, en azından Avustralya kıyıları ve ona bağlı ada ve adacıklarla ilgili bölümünü tamamladığını mı düşünüyordu? Timor Denizi'nin kuzeyindeki küçük Sonda Adaları'nı gözden geçirdikten sonra geri dönmeyi mi planlıyordu? Tek sözcükle, bir insan olarak elinden gelen her şeyi yaptığına inanıyor muydu?

Anlaşıldığı gibi, bu yürekli denizci araştırmalarını Avustralya kıyıları boyunca sürdürmüş olmasına rağmen, görevini hakkıyla yerine getirip getirmediği konusunda tereddüt ediyordu.

Yeni bir olay kaptanın tereddütlerine son verdi.

4 Kasım sabahı Zach Fren ile birlikte geminin kış güvertesinde gezinirken, baştayfa ona yarım mil açıkta yüzen nesneleri gösterdi. Bunlar tahta parçaları, borda kaplamaları ya da ağaç gövdeleri değil, denizaltının derinliklerinden kopup gelen sarımtırak esmer suyosunu kütleleriydi.

"İşte bu ilginç," dedi Zach Fren. "Bu otların batıdan, hatta güneybatıdan geldiğinden adım gibi eminim! Onları boğaza doğru getiren bir akıntı olmalı."

"Evet," diye yanıtladı Kaptan Ellis "ve bu doğuya yönelen yerel bir akıntı olmalı, tabii söz konusu olan bir gelgit olayı değilse."

"Sanmıyorum Kaptan," diye karşılık verdi Zach Fren, "çünkü sabah aynı yöne giden birçok suyosunu görmüştüm."

"Bundan emin misiniz?"

"Tıpkı sonunda kaptan John'u bulacağı-

mızdan emin olduğum kadar!”

“Bu akıntının varlığı kabul edilirse,” diye devam etti Kaptan Ellis, “Franklin’den gelen parçanın, Avustralya kıyılan boyunca ilerleyerek batıdan geldiği söylenebilir.”

“Ben de aynı şekilde düşünüyorum,” diye yanıtladı Zach Fren.

“O zaman tereddüt etmenin anlamı yok. Sanırım, Timor Denizi’nden başlayarak, Avustralya’nın batı ucuna dek tüm kıyılan gözden geçirmemiz lazım!”

“Melville Adası yönüne doğru ilerleyen bir kıyı akıntısının varlığından şüphe duyulmadığına göre, Kaptan John’u bulacağımıza olan inancım daha da arttı. Kaptanın batı denizlerinde kaybolduğunu varsayarsak, bu akıntı, geminin bir parçasının Californian tarafından bulunduğu bölgeye nasıl sürüklendiğini açıklayabilir.”

İkinci kaptanını yanına çağıran Kaptan Ellis, batı istikametinde daha uzak kıyılara yapılacak yolculuk hakkında görüşlerini aldı.

İkinci kaptan, bu yerel akıntının, doğduğu sulara dek izlenmesi gerektiği düşüncesindeydi.

“Batıya doğru yolumuza devam edelim,”

diye yanıtladı Kaptan Ellis, "San Diego'ya kuş-kulanımızı değil, gerçekleri götürmemiz gerek. Gerçek olan da, eğer Avustralya kıyılarında batıysa, Franklin'den geriye hiçbir şey kalmadığıdır!"

Doğruluğu şüphe götürmeyen bu saptamanın ardından, Dolly Hope yakıt ihtiyacını karşılamak için Timor Adaları'na yöneldi.

Kırk sekiz saatlik bir moladan sonra, Avustralya'nın batı ucunda uzanan Londonderry Burnu'na doğru yöneldi.

Queen's Channel'dan ayrılan Kaptan Ellis, Turtle Point'tan itibaren, kıyının kıvrımlarını elinden geldiğince yakından izlemeye dikkat etti. Bu bölgede akıntının batıdan doğuya doğru ilerlediği açık bir şekilde belli oluyordu.

Timor Denizi'nin güneyinde suyun hareketi kendini kabarmalar ve alçalmalarla belli eden gelgit olayından kaynaklanmıyordu, suyun burada sürekli olarak bir yönden diğerine doğru aktığı söylenebilirdi. Bu durumda, Hint Okyanusu sınırında açık denizle karşılaşılınca dek koyları ve kayaları tarayarak ilerlemek gerekiyordu.

Cackburn Dağı'nın eteklerini sulayan

Cambridge Körfezi'nin girişine vardığında, Kaptan Ellis gemisini kör kayalıklarla çevrili kıyılarında vahşi yerlilerin cirit attığı huni biçimindeki bu geçide sokarak tehlikeye atmak istemedi. Bunun üzerine, Zach Fren'in komutasındaki, silahlarla donanmış altı gemicinin, körfezin aşağı bölgelerini buharlı kayıkla araştırmasına karar verildi.

"John Branican bu bölge yerlilerinin eline düştüyse," dedi Kaptan Ellis baştayfaya, "mürettebatının ve kendisinin hâlâ yaşadıklarını söylemek oldukça zor. Ancak bizim için önemli olan, Avustralyalıların Franklin'i Combridge Körfezi'nde karaya oturtmuş olmaları halinde, gemiden anıkalan birkaç kalıntıyı tespit edebilmek..."

"Bu alçakların böyle bir tuzak kurmuş olduklarını görmek beni hiç şaşırtmaz!" diye yanıtladı Zach Fren.

Kendine verilen görevi özenle yerine getiren baştayfa her, an tetikte bekleyerek körfezin aşağı bölgelerindeki Adolphus Adası'na dek ilerledi, çevreyi gözden geçirdikten sonra, araştırmalarını daha da derinleştirmesini gerektirecek herhangi bir ipucuna rastlayamayınca geri dönmeye karar verdi.

Cambridge Körfezi'ni geride bırakarak yoluna devam eden Dolly Hope, Dussejour Burnu'nu döndükten sonra, kıtanın Batı Avustralya adıyla anılan en büyük bölgesinin kıyılarını izleyerek kuzeybatıya yöneldi. Çok sayıda adacıkla kaplı bu sahillerin küçük koyları kaprisli girinti çıkıntılarıyla beliriyordu. Ancak ne Rhuliers Burnu'nda, ne de Londonderry Dili'nde, onca yorgunluğa büyük bir yüreklilikle göğüs geren mürettebatın içini rahatlatacak bir kanıt ulaşılamadı.

Dolly Hope'un Londonderry Dili'ni aşmasıyla yolculuk daha tehlikeli ve zahmetli bir safhaya girdi. Hint Okyanusu'nun çalkantılarının etkilerine açık olan bu bölgede, fırtınaya yakalanan bir geminin sığınabileceği koylara sık rastlanmıyordu. Oysa bir buharlının kadere, denizin şiddetli dalgalarıyla ortaya çıkan yalpaların sarsıntılarıyla devre dışı kalabilecek olan makinesine bağlıydı. Bu dilden Collier Körfezi'ne doğru uzanan kıyılarda bulunan York-Sund ve Brunswick Körfezlerinde, iç içe girmiş adacıklar ve Torres Boğazı'ndakilerle kıyaslanabilecek sığ kayalıklardan başka bir şeye rastlanamadı. Talbot ve Bougainville Burnlarının şiddetli dalgalarla korunan kıyıları-

na ulaşmak ancak yerlilerin çarklarının dengesi sayesinde neredeyse hiç batmayan tekneleriyle gerçekleştirilebilirdi. Bougainville ve Voltaire¹ Burunları arasına açılan Admiralty Körfezi öyle sık kayalıklarla kaplıydı ki, buharlı gemi birçok kez parçalanma tehlikesi atlattı. Ancak mürettebatın kararlılığını hiçbir şey engelleyemedi, denizciler tehlikeli görevlere atılmak için adeta birbirleriyle yarışıyorlardı.

Collier Körfezi'ni geçtikten sonra, Kaptan Ellis Buccaneer Takımadaları'na yöneldi. Zaten, King Sund'ın kuzeybatı uzantısı olan Leveque Burnu'nu aşmaya niyetli değildi.

Her geçen gün daha iyiye giden hava koşullarından kaygı duymaya gerek yoktu. Güney yarımkürede bulunan Hint Okyanusu'nun bu bölümünde ekim ve kasım ayları kuzey yarımküredeki nisan ve mayıs aylarına tekabül ediyordu. Yaz mevsiminin etkilerinin yavaş yavaş görülmeye başlamasıyla, yolculuğun elverişli koşullar altında sürdürüleceği söylenebilirdi. Ancak araştırmaları sonsuza

1) Bu ismin yanı sıra, Montalivet, Maret, Champagny, Lacede, Boileau, Latouche-Treville, Lagrange gibi diğer isimler de, bu kıyıların keşfinde Fransız gemilerinin oynadığı rolü yeterince gösteriyordu. (J.V.)

dek uzatmanın anlamı yoktu; doğudan Melville Adası'na doğru ilerleyerek enkazları da beraberinde getiren bu kıyı akıntısının etkisi kaybolmaya başladığında, en uç noktaya ulaşılmış olacaktı.

1883 yılının Ocak ayı sonlarına doğru, Dolly Hope'un Fitz-Roy Irmağı'nın açıldığı geniş King-Sund halicini taramayı tamamlamasıyla, Batı Avustralya kıyısındaki araştırmalar sona ermişti. Buharlı gemi bu önemli akarsuyun girişinde yerlilerin saldırısına uğramış, bu karşılaşma sırasında iki denizci hafif yaralanmıştı. Kaptan Ellis'in soğukkanlılığı sayesinde bu çatışma bir felakete dönüşmeden atlatılmıştı.

King Sund'dan ayrılan Dolly Hope, Leveque Burnu açıklarında durdu. İkinci kaptan ve baştayfanın görüşlerini alan Kaptan Ellis, büyük bir titizlikle haritaları inceledikten sonra, araştırmaların üzerinde bulunulan on sekizinci güney paralelinde sona erdirilmesine karar verdi. King-Sund'ın ötesinde, nadir görülen adacıklardan başka bir şey yoktu ve Hint Okyanusu'yla sınırlanan Tasmanya topraklarının bu bölümü, son yayınlanan atlaslarda bile keşfedilmemişliğini koruyordu. Güneybatıya

dogru ilerlemenin ya da Dampier Takımadaları'nın kıyılarını gözden geçirmenin hiçbir anlamı yoktu.

Buna ilaveten, Dolly Hope'un kömürü de bir hayli azalmıştı, en iyisi Batavia'ya dogru yol alarak yakıt ihtiyacını karşılamaktı. Sonra, Sonda Adaları boyunca Timor Denizi'ni aşarak Pasifik'e ulaşılacaktı. Dolly Hope'un burnunu kuzeye çevirmesinden kısa bir süre sonra Avustralya kıyıları gözden kayboldu.

BROWSE ADASI

Coğrafyacılar Avustralya'nın kuzeybatı kıyıları ile Timor Denizi'nin batısı arasında kalan sularda birkaç küçük adacıktan başka bir şey keşfedememişlerdi. Bu denizlerde çoğunlukla Lynher-Riff, Scotts-Riff, Seringapatom-Riff, Karalen-Riff, Courtier-Shoal, Rowley-Shoal, Hibernia-Shoal, Sahul-Bank, Ecko-Rock gibi "bank", "rock", "riff" ya da "shoal" olarak tanımlanan ilginç görünümlü mercan kayalarına rastlanıyordu. Bu kör kayalıkların çoğunluğunun konumu tam olarak, bazılarının ki de yaklaşık olarak belirlenmişti. Hatta su yüzeyi seviyesinde bulunan bu ürkütücü kayalıklardan bir bölümünü keşfetmek bile mümkündü. Bu durum yolculuğu zahmetli hale getiriyor, Hint Okyanusu'ndan gelen gemilerin nadiren seyrettiği bu sularda sürekli olarak ufku gözlemek gerekiyordu.

Hava güzeldi, kör kayalıklara çarparak köpükler oluşturan hafif dalgalar dışında deniz sakindi. Dolly Hope'un San Diego Limanı'ndan ayrılmasından bu yana harika makinesi hiç zorlanmamıştı, kazanları yorulmak bilmeden çalışıyordu. Deniz ve hava koşulları yolculuğun Leveque Burnu ile Java Denizi arasında oldukça rahat geçeceğini gösteriyordu. Kaptan Ellis, küçük Sonda Adaları'nı araştırırken vereceği birkaç mola dışında kendisini geciktirecek herhangi bir neden göremiyordu.

Leveque Burnu'ndan yola çıkıldıktan sonraki birkaç gün boyunca hiçbir yeni olayla karşılaşılmaı. Gözlerini dört açmaları tembihlenen gözcüler, yelken direklerindeki nöbet yerlerinde bekleyerek, neredeyse su seviyesinde aniden ortaya çıkan sık kayalıkları mümkün olduğunca uzaktan saptamaya çalışıyorlardı.

7 Şubat sabahı dokuza doğru, mizana direğine tutunan tayfalardan birinin haykırışı duyuldu:

"Ön iskelede kayalık var!"

Güverteadaki gemicilerin bu kayalığı fark etme şansları olmadığından, çarmıklara doğru zıplayan Zach Fren söz konusu kayaları kendi

gözleriyle görmek istedi.

Baştayfa direklerin üzerine ata binercesine yerleştğinde, kış iskelenin altı mil açığında, tepsiyi andıran kayalık bir karaltıyı rahatlıkla seçebildi.

Aslında bu bir kayalık ya da sığlık değil, kuzeybatıya doğru uzanan, eşeksırtı biçiminde bir adacıktı. Hatta aradaki mesafeyi dikkate alarak eninin daha geniş olduğu kabul edilirse, bunun ortalama büyüklükte bir ada olduğu bile söylenebilirdi.

Kaptan Ellis, birkaç dakika sonra aşağı inen Zach Fren'in verdiği bilgiler doğrultusunda, adacığa yaklaşmak için bir çeyrek orsalama emri verdi.

Öğleüzeri durum saptaması yapmak için gözlemlerde bulunan Kaptan Ellis, seyir defterine Dolly Hope'un 14° 07' güney enlem ve 133° 19' doğu boylam derecesinde olduğunu kaydetti. Harita üzerinde işaretlenen bu noktada, Avustralya kıyısındaki York-Sund'ın iki yüz elli mil kuzeyinde yer alan ve çağdaş coğrafyacılar tarafından Browse olarak adlandırılan bir ada bulunuyordu.

Demir atmaya niyetli olmasa da, Kaptan Ellis yolu üzerinde bulunan bu adanın çevre-

sini dolaşmaya karar verdi.

Dolly Hope bir saat sonra Browse Ada-sı'nın bir mil açığındaydı. Biraz çalkantılı olan denizin dalgaları gürültüyle dağılıyor, kuzey-batıya doğru uzanan burnu serpintileriyle kaplıyordu. Yanlamasına geçildiği için adanın büyüklüğünü kestirmek mümkün değildi. Yine de, yüzeyinde hiçbir yükselti bulunmayan ve hafif eğimlerle dalgalanan bir yaylayı andırıyordu.

Bununla birlikte, kaybedecek zamanı olmayan Kaptan Ellis biraz yavaşladıktan sonra makinistine tam yol ilerlemesi için talimat vermek üzereyken, Zach Fren araya girerek şunları söyledi:

"Kaptan, şuraya bakın ... Burnun üzerinde yükselen direği görüyor musunuz?"

Baştayfa eliyle kuzeydoguya doğru uzanarak aniden sivri bir kayalıkla sona eren burnu gösteriyordu.

"Bir direk mi? Hayır! Bana bir ağaç gövdesiymiş gibi görünüyor," diye yanıtladı Kaptan Ellis.

Sonra dürbününü alarak Zach Fren'in gösterdiği cismi büyük bir dikkatle incelemeye koyuldu.

"Bu doğru," dedi, "yanılmamışsınız! Bu bir direk ve sanırım ucunda rüzgarın parçaladığı bir bayrak... Evet! Evet! Bu bir işaret olmalı!"

"Bu durumda, bir göz atmamızda yarar var," dedi baştayfa.

"Ben de aynı fikirdeyim," diye yanıtladı Kaptan Ellis.

Bu emrin sûratle yerine getirilmesiyle Dolly Hope adanın üç yüz ayak açığında, onu bir kemer gibi saran sığ kayalıklara yaklaşmaya başladı. Denizin bu kayalıkları şiddetle dövmesi rüzgarın sert esmesinden değil, dalgaları o yöne doğru sürükleyen akıntının etkisinden kaynaklanıyordu.

Kısa bir süre sonra kıyının ayrıntıları çıplak gözle görülebilecek hale geldi. Bir tutam yeşillik bulunmadığı bu sahil, kurak, ıssız ve vahşi bir görünüm sunuyordu; dalgalar, mağaralar gibi oyulmuş deliklerde gökgürültüsünü andıran seslerle çatlıyorlardı. Üzerinde kuş sürülerinin uçtuğu kayalık hattını bazen sarımtırak bir kumsal parçası kesiyordu. Bununla birlikte kıyının bu bölümünde, batmış bir geminin enkazına, direğinin kalıntılarına, gövdesinden artakalanlara rastlanmıyordu. Burnun en uç noktasına dikilen direk, cıvadra

tahtasından yapılmış olmalıydı; ancak, yırtık parçalarını dalgalandırdığı kumaşın rengini ayırt etmek mümkün değildi.

"Orada kazazedeler var..." diye haykırdı Zach Fren.

"Ya da vardı!" diye karşılık verdi ikinci kaptan.

"Bu adaya bir geminin sığınmış olduğuna hiç şüphe yok," dedi Kaptan Ellis.

"En az onun kadar şüphe götürmeyen bir şey daha var," diye ekledi ikinci kaptan, "bu işaret direğini diktiklerine göre, kazazedeler burada barınmış olmalılar ve Avustralya ya da Hindistan'a giden gemilerin Browse Adası açıklarından nadir olarak geçtikleri düşünülürse, belki de buradan ayrılmamış olabilirler."

"Sanırım adayı incelemeyi düşünüyorsunuz," dedi Zach Fren.

"Evet, ancak şu ana dek yaşayabileceğimiz bir kıyı göremedim. Bir karar vermeden önce çevresini dolaşalım. Bu bahtsız adamlar hâlâ oradalarsa bizi görüp işaret vereceklerdir."

"Ya kimseyi göremezsek ne yapmak niyetindesiniz?" diye sordu Zach Fren.

"Koşullar elverişli olduğunda karaya çıka-

cağız,” diye yanıtladı Kaptan Ellis, “kimseyi bulamasa da, bu ada kazanın izlerini barındırıyor olabilir ve bu araştırmalarımız için büyük önem taşıyor.”

“Kim bilir, belki de...” diye mırıldandı Zach Fren.

“Kim bilir mi? Franklin’in, rotası dışındaki Browse Adası kıyılarına vurduğunu mu söylemek istiyorsunuz?”

“Neden olmasın kaptan?”

“Bu tamamıyla olanaksız görünse de,” diye yanıtladı Kaptan Ellis, “böyle bir olanaksızlığın karşısında eğilecek değiliz, kıyıya çıkmayı deneyeceğiz!”

Browse Adası’nın çevresini dolaşma planı derhal uygulamaya geçirildi. Tedbirli davranarak kayalıkların iki yüz metre açığından ilerleyen Dolly Hope, adanın kuzeye doğru uzanan çeşitli noktalarını aşmakta gecikmedi. Aynı kalıptan çıkmışçasına sıralanan kayaları, dalgaların sertçe dövdüğü sarp yamaçları, serpintilerin ardında kaybolan ve karaya çıkmayı imkansız kılan kör kayalıklarıyla kıyının görünümlü hiç değişmiyordu. Arka planda, ekilmiş bir arazinin izine rastlanmayan kayalık bir yaylanın tepesinde birkaç cılız hindistan-

cevizi ağacı belirliyordu. Ne bir insan, ne bir barınak, bir kayık ya da balıkçı teknesinden eser yoktu. Tıpkı deniz gibi ada da ıssızdı. Sağa sola kaçışan martı sürülerinin dışında, bu iç karartıcı görüntüyü canlandıran hiçbir şey yoktu.

Kazazedelerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bu ada ikamet etmek için uygun olmasa da, en azından onlara barınma olanağı sağlamış olabilirdi.

Adanın güney kıvrımlarının da geride bırakılmasıyla, çevresinin yaklaşık olarak altı yedi mil kadar olduğu söylenebilirdi. Mürettebat boşuna bir çabayla bir liman girişi ya da limanın yokluğunda geminin en azından birkaç saat sığınabileceği küçük bir koy bulmaya çalıştı. Kısa bir süre sonra kıyıya ancak tekneyle ulaşılabilceği anlaşıldı, yine de karaya çıkabilmek için uygun bir geçit bulmaları gerekiyordu.

Öğleden sonra Dolly Hope, bir de adadan esen rüzgarın etkisi altına girdi. Esinti kuzeybatıdan geldiği için, dalgalar kayaların tabanını daha yumuşak bir şekilde dövüyordu. Bu bölgede kıyı geniş bir içbükeylik göstererek, bir geminin rüzgarın yönü değişmediği sürece

rahatça demirleyebileceği doğal bir sığınak oluşturunuyordu. Bunun üzerine, Dolly Hope'un demir atmadan rölantide kalarak orada beklemesine ve onun yerine buharlı teknesinin kıyıya doğru ilerlemesine karar verildi. Geriye, dalga köpüklerinin beyazlaştırdığı bu sığ kayalıklar arasında karaya çıkılabilecek bir nokta bulmak kalıyordu.

Kumsalı dürbünle tarayan Kaptan Ellis, nihayet adanın dağ çemberinin arasında, içinde denize dökülen bir derenin aktığı bir yangın oluşturduğu alçaltıyı keşfetti.

Bu çöküntüyü inceleyen Zach Fren de yangının tabanından kıyıya çıkılabileceğini belirtti. Daha eğimli gibi görünen kıyının bu bölümü oldukça dar bir açıyla kınılıyordu. Ayrıca, sığ kayalıkların ortasında dalgaların etkilemediği dar bir geçit görünüyordu.

Kaptan Ellis'in buharlı teknenin denize indirilmesini emretmesinden yarım saat sonra yola çıkmak için her şey hazır. Zach Fren ile birlikte yanına bir dümenci, bir kancacı, bir ateşçi ve bir makinist alan Kaptan Ellis tedbirli davranarak iki tüfek, iki balta ve birkaç tabancayı da beraberinde götürdü. Kaptanın yokluğunda Dolly Hope'u yönetecek olan

ikinci kaptanın, bu doğal sığınakta kalarak verilecek işaretleri büyük bir dikkatle beklemesi gerekiyordu.

Saat bir buçukta gemiden ayrılan tekne bir mil ötedeki kıyıya yöneldi, sonra binlerce martıdan gökyüzüne yayılan kulakları sağır edici çıgılların eşliğinde geçide girdi. Birkaç dakika sonra sivri kayalıkların arasına oyulmuş bir kumluğa yavaşça yanaştı. Makinist ve ateşçiyi harekete hazır halde bulunması gereken teknede bırakan Kaptan Ellis ve Zach Fren, iki tayfayla birlikte yola koyuldular. Derenin denize doğru akışı yavaş ilerleyerek yaylanın doruğuna ulaştılar.

Birkaç yüz metre ötede, kumsalı otuz yarda yukarıdan izleyen, garip görünümlü, kayalık bir tepelik yükseliyordu.

Kaptan Ellis ve arkadaşları hemen bu tepeye yönelerek güç de olsa zirvesine tırmandılar, bu yükseklikten bakıldığında ada tüm enginliğiyle gözlemlenebiliyordu.

Aslında bu kaplumbağa kabuğunu andıran oval bir dağ çemberinden başka bir şey değildi, hatta burnu da hayvanın kuyruğuna benzetilebilirdi. Yer yer zayıf bir bitki örtüsü zeminini kaplıyordu, ancak bunun Malezya ada-

cıklarında ya da Torres Boğazı kayalıklarında-ki gibi mercansı yapıda olduğu söylenemezdi. Sağda solda granit zeminin arasından beliren yeşillikler görülüyordu; ancak ottan çok yosun, kökten çok taş, ağaççıklardan çok çalılık vardı. Akışının bir bölümünde izlenebilen yatağıyla yaylanın yamaçlarında kıvrılan bu çay nereden doğuyordu? Adanın içindeki bir kaynaktan mı besleniyordu? İşaret direğine dek net bir şekilde izlenebilen manzaraya rağmen, bu soruların yanıtlarını bulabilmek oldukça güçtü.

Tepeciğin zirvesinden adanın dört bir yanını gözleyen Kaptan Ellis ve adamları, gökyüzüne yükselen bir dumana ya da orada insanların yaşadığını gösteren bir kanıta rastlayamadılar. Bu durumda, Browse Adası'nın bir zamanlar insanları barındırdığı –buna hiç şüphe yoktu– ancak şu an için aynı şeyin söz konusu olmadığı sonucuna varılabiliirdi.

“Kazazedeler için hüzünlü bir sığınak!” dedi Kaptan Ellis. “Eğer burada uzun süre barınmak zorunda kaldıylarsa, sağ kalmak için neler yaptıklarını anlamaya çalışıyorum!”

“Evet...” diye yanıtladı Zach Fren, “bu neredeyse tamamen çorak bir ada.. Sağda solda

birkaç cılız ağaçtan başka bir şey yok... Kaya-
lık zemin nadiren otlarla kaplı... Ancak ne de
olsa bir kazazedenin fazla seçici olmaması ge-
rekir! Ayağının altındaki bir kaya parçası, suy-
la dolu bir delikten iyidir!"

"İlk başlarda öyle!" dedi Kaptan Ellis, "ama
sonra!"

"Zaten," diye karşılık verdi Zach Fren, "bu
adaya sığınan kazazedelerin kısa süre içinde
bir gemi tarafından kurtarılmış olmaları
mümkün..."

"Yoksunluklara yenik düşmüş olmaları
da..."

"Aklınızdan neler geçiyor kaptan?"

"Eğer bir şekilde adadan ayrılmış olsalardı,
bu işaret direğini indirmiş olmaları gerekiyor-
du. Korkarım ki bu bahtsızların en sonuncu-
su da yardım gelmeden öldü. Direğe doğru
yürüyelim. Belki geminin hangi ülkeye ait ol-
duğu ile ilgili bir ipucu bulabiliriz."

Kaptan Ellis, Zach Fren ve iki tayfa tepe-
cikten aşağı inerek, kuzeye doğru uzanan bur-
na yöneldiler. Ancak daha birkaç adım atma-
dan, gemicilerden biri ayağına takılan bir nes-
neyi almak için yere eğildi.

"Vay canına, bu da nesi?" dedi.

"Ver bakayım!" dedi Zach Fren.

Bu, denizcilerin deri bir kılıf içinde kemerlerinde taşıdıkları bir bıçak ağzıydı. Sap hizasına dek kullanılmış olan bu ağız, hiç kuşkusuz artık işe yaramayacağı için atılmıştı.

"Ne dersiniz?" diye sordu Kaptan Ellis.

"Bu bıçak ağzının hangi ülkede yapıldığına dair bir işaret arıyorum," diye yanıtladı Zach Fren.

Gerçekten de, bıçağın bir markası olabilir. Ancak öylesine paslanmıştı ki, önce üzerindeki kalın tabakayı kazımak gerekiyordu.

Bir süre sonra Zach Fren çeliğin üzerine oyulmuş şu yazıyı güç de olsa okumayı başardı: *Sheffield-England*.

Böylece bu bıçak ağzının İngiliz malı olduğu anlaşılmıştı. Ancak bundan yola çıkarak kazazedelerin de İngiliz olduğunu söylemek, kolaya kaçmak olurdu. Sheffield fabrikasının ürünleri tüm dünyada yaygın bir şekilde satıldığına göre, bu ağız farklı ulustan bir gemiciye ait olamaz mıydı? Başka kanıtlar bulunmadıkça, bu varsayımın geçerli olduğuna inanılabilirdi.

Kaptan Ellis ve arkadaşları burna doğru ilerleyerek yollarına devam ettiler. En ufak bir

patikanın dahi bulunmadığı bu adada yürümek oldukça zahmetliydi. Zeminde insan ayak izlerinin bulunduğu kabul edilse bile, otların ve yosunların altında kaybolan bu izlerin ne kadar zaman öncesine ait olduklarını belirlemek güçtü.

İki millik bir yürüyüşten sonra Kaptan Ellis cevizleri uzun zaman önce dökülerek çürümüş birkaç cılız hindistancevizi ağacının yanında durdu.

O ana dek başka bir cisimle karşılaşmamıştı; ancak ağaçların birkaç adım ötesindeki eğimli arazide tek tük beliren çalılıkların arasında ekilmiş bir alan dikkati çekiyordu. Geriye kendi kendine yetişen yabani hintpatateslerinden başka bir şey kalmamıştı. Tayfalardan biri kalın çalılıkların altında duran bir kazmayı fark etti. Pasın çürüttüğü sapına bakılarak Amerika'da üretildiği söylenebilirdi.

"Ne düşünüyorsunuz Kaptan Ellis?" diye sordu baştayfa.

"Şu an için bir şey söyleyecek durumda değiliz," diye yanıtladı Kaptan Ellis.

Tayfalara kendisini izlemelerini işaret eden Zach Fren, "O zaman ilerleyelim," diye karşılık verdi.

Yaylanın yamaçlarını inerek kuzey burnunun girişine ulaşılar. Burada, tepeciğin kertilmesiyle oluşan dar bir kıvrım aşağıdaki küçük kumluga inilmesini kolaylaştırıyordu. Yaklaşık elli ar büyüklüğündeki bu kumluk, dalgaların sürekli bir şekilde dövdüğü parlak kırmızı renkli kayalarla çevrilmişti.

Kumların üzerine çok sayıda eşya saçılmıştı; cam ve fayans parçaları, kap kalıntıları, demir takozlar, Amerikan malı olduğu tartışılmaz konserve kutuları ile Kaliforniyalı denizcilerin üretildiği yer konusunda hiç yanılmayacakları galvanizli demirden yapılmış donanım parçaları. Kırılmış zincir halkaları, çapa tınakları, makaralar, kullanılmaz hale gelmiş halat halkaları ve sac levhalar, kazazedelerin adanın bu bölümünde uzun süre kaldıklarını gösteriyordu.

"Bu kıyılara vuran gemi İngiltere'ye değil, Birleşik Devletler'e ait olmalı..."

"Hatta Pasifik'teki limanlardan birinde inşa edildiği bile söylenebilir!" diye karşılık verdi, sözleri iki tayfa tarafından da onaylanan Zach Fren.

Bununla birlikte, o ana dek bu geminin Franklin olduğunu gösteren hiçbir kanıt ula-

şılamamıştı.

Yine de kafaları kurcalayan bir soru vardı: Ne kaburgalarına, ne de gövdesinin borda kaplamalarına rastlanmadığına göre, bu gemi denizde mi batmıştı? Mürettebat Browse Adası'na tekneler sayesinde mi sığınmıştı?

Hayır! Kaptan Ellis kısa bir süre sonra, kazanın sığ kayalıklarda meydana geldiğini gösteren maddi kanıtlara ulaştı. Kumsalın iki yüz metre açığındaki sivri kayalar ve su yüzeyi seviyesindeki kör kayalıklar yığınının ortasında, kabaran dalgaların büyük bir şiddetle kıyıya sürüklediği bir geminin içler acısı yıkıntıları görülüyordu. Çarpışma sonucu demir ya da tahta her şey bir anda parça parça olmuş, çevreye dağılmış ve dalgaların etkisiyle kayalıkları aşarak kıyıya vurmıştı.

Kaptan Ellis, Zach Fren ve iki tayfa, büyük bir heyecanla kayalıkların arasında böyle bir felaketten artakalan parçalara bakıyorlardı. Geminin gövdesinden, şekli bozulmuş kavisler, kopmuş takozların delik deşik ettiği borda kaplamaları, kırılmış parmaklıklar, dümen yelpazesinden kopmuş bir parça ve güvertenin tahta kalıntılarından başka bir şey kalmamıştı. Suüstü bölümünden ve direk takımın-

dan eser yoktu; ya denizde parçalanmış, ya da geminin karaya oturmasından sonra ada yaşıntısındaki ihtiyaçları karşılamak için kullanılmıştı. Iskarmozların kırılmamış tek bir tahatası, omurganın sağlam kalmış tek bir parçası dahi yoktu. Sivri çubuklu bariyerleri andıran bu keskin kayalıkların arasına sıkışan geminin, kalıntılarının bile kullanılamayacak ölçüde parçalandığı anlaşılıyordu.

"Arayalım," dedi Kaptan Ellis, "belki geminin hangi ülkeye ait olduğunu gösteren bir harf, bir isim, bir işaret buluruz..."

"Evet! Bu hale gelmiş olan geminin Franklin olmamasını dileyelim!" diye karşılık verdi Zach Fren.

Ancak, kaptanın bulmayı umduğu bu ipucuna ulaşmak mümkün müydü? Gemilerin isimlerinin yazıldığı arka aynalığın ya da baş kalkanın bir parçasının dalgalardan zarar görmediği kabul edilse bile, hava koşullarının etkisiyle üzerlerindeki yazılar silinmiş olamaz mıydı?

Zaten ne kalkandan, ne de aynalıktan eser yoktu. Araştırmalar sonuçsuz kaldı, kumsalda toplanan eşyaların bir bölümü Amerikan malı olsa da, onların Franklin'e ait olduğunu kanıt-

layacak hiçbir ipucu yoktu.

Ancak kazazedelerin Browse Adası'na sığındıkları –burnun ucuna dikilen işaret direği bunun kesin kanıtıydı– ve tahmin edilemeyecek bir süre zarfında burada yaşadıkları göz önüne alındığında, kayalıkların arasına yayılmış eşyalardan yararlanabilmek için kumsala yakın bir mağarada barındıkları söylenebilirdi.

Tayfalardan biri, kazadan sağ kurtulanların sığındıkları mağarayı keşfetmekte gecikmedi. Bu mağara, yayla ile kumsalın oluşturdukları açının üzerindeki iri bir granit kayanın içine açılıyordu.

Kaptan Ellis ve Zach Fren kendilerini çağıran tayfaya ulaşmak için adımlarını sıklaştırdılar. Belki de bu mağara felaketin izlerini saklıyordu! Belki de geminin ismini öğrenebileceklerdi!

İçeri girmek için oldukça basık, dar bir aralıktan geçmek gerekiyordu girişin hemen yanında, dumanıyla kayaların yüzeyini karartmış olan bir sobanın külleri görülüyordu.

On ayak yüksekliğinde, yirmi ayak derinliğinde ve on beş ayak genişliğindeki bu mağara on iki kişiye yetecek büyüklükteydi. İçeri-

de üzeri yırtık bir yelken beziyle örtölmüş kuru ottan bir yatak, borda kaplamalarından yapılmış bir tabure, aynı malzemeden iki iskemle ve geminin salonundan getirildiğı anlaşılan bir tahta masa vardı. Mutfak eşyası olarak dövme demirden birkaç tabak, üç çatal, iki kaşık, bir bıçak ve üç metal maşrapa vardı, hepsi pastan çürümüştü. Bir köşede dereden su getirmek için kullanıldığı belli olan bir varil duruyordu. Masanın üzerindeki eğrilmiş ve paslanmış gemici lambası kullanılmaz bir haldeydi. Sağda solda çeşitli mutfak eşyaları vardı, yırtık elbiseler yatağın üzerine atılmıştı.

"Zavallılar!" diye haykırdı Zach Fren, "bu adada ne büyük yoksunluklarla karşı karşıya kalmışlar."

"Gemideki malzemelerden neredeyse hiç bir şey kurtaramamışlar," diye yanıtladı Kaptan Ellis, "bu durum kıyıya ne büyük bir şiddetle çarpmış olduklarını gösteriyor! Her şey paramparça olmuş, her şey! Bu bahtsızlar gerekli yiyeceğı nereden sağladılar? Kuşkusuz ki ettikleri az miktar tohumdan, tuzlu etten, son kutusuna dek boşalttıkları konservelerden! Büyük sıkıntılar çekmiş olmalılar!"

Evet! Buna balık avlayarak elde ettikleri

kaynakları da eklersek, ihtiyaçlarını bu şekilde karşılamış olmalıydılar. Hala adada olup olmadıklarına gelince, bu soruya olumlu yanıt verebilmek oldukça güçtü. Eger ölüme yenik düştülerse, en son ölenin cesedine ulaşmak mümkündü... Bununla birlikte, mağaranın içinde ve dışında büyük bir titizlikle sürdürülen incelemeler hiçbir sonuç vermedi.

"Bu durum bana kazazedelerin ülkelerine dönmüş olabileceklerini düşündürüyor," dedi Zach Fren.

"Ama nasıl?" diye karşılık verdi Kaptan Ellis. "Gemilerinin kalıntılarıyla denize açılacak bir tekne yapmış olabilirler mi?"

"Hayır, kaptan, ellerindeki malzemeyle bir kayık yapacak durumda bile değillermiş. Ancak, işaretlerinin bir gemi tarafından fark edildiği düşünülemez mi?"

"Bunu kabul etmek imkansız."

"Neden kaptan?"

"Çünkü onları kurtaran geminin de batmış olma olasılığı –ki buna inanmak bir hayli zor– dışında, bu haber tüm dünyada duyulurdu. Yani Browse Adası'ndaki kazazedelerin bir gemi tarafından kurtarılmış oldukları varsayımını bir kenara bırakmak gerek."

“Öyle olsun!” dedi kolayca pes etmeyecek gibi görünen Zach Fren. “Ancak bir kayık yapacak durumda olmasalar bile, geminin teknelerinin kazada kaybolduğunu gösteren bir kanıt yok, bu durumda...”

“Uzun yıllardan beri Batı Avustralya açıklarında kaybolmuş bir mürettebatın kurtarılmış olmasıyla ilgili bir haber duyulmadığına göre,” diye yanıtladı Kaptan Ellis, “teknenin Browse Adası ile Avustralya kıyısı arasındaki sularda batmış olduğunu kabul etmek zorundayız.”

Bu söylenenlere karşı çıkmak güçtü. Zach Fren bunu iyi anlamıştı, ancak yine de kazazedelerin akıbetini öğrenmek istiyordu:

“Şimdi kaptan,” diye sordu, “sanırım adanın diğer bölümlerini de incelemek niyetinde-siniz?”

“Evet... içimi rahatlatmak için,” diye karşılık verdi Kaptan Ellis. “Önce şu direği indirelim. Kurtarılacak kimse olmadığına göre, gemileri yollarından alıkoymanın anlamı yok!”

Kaptan, Zach Fren ve iki tayfa, mağaradan çıkarak kumsalı son bir kez daha gözden geçirdiler. Sonra yaylanın üzerindeki yangı aşarak burnun ucuna doğru ilerlediler.

Yağmur sularının toplandığı, taşlı bir gölcüğü andıran derin bir çukurun çevresini dolaştıktan sonra, aynı yöne doğru yollarına devam ettiler.

Birden Kaptan Ellis durdu.

Zeminde birbirlerine paralel olarak dizilmiş dört kabartı vardı. Üzerlerine dikilmiş halde duran, yarı yarıya çürümüş tahta haçlar olmasa, bu kabartılar büyük bir olasılıkla gemicilerin dikkatini çekmeyecekti.

"Nihayet," diye haykırdı kaptan, "belki de bir şeyler öğrenebileceğiz!"

Mezarlarını kazıp onları yattıkları yerden çıkararak, hangi ülkenin yurttaşları oldukları ile ilgili ipuçları aramak, ölümlere saygısızlık anlamına gelmiyordu.

İki tayfa toprağı bıçaklarıyla kazmaya başladılar. Ancak, cesetlerin gömülmesinin üzerinden uzun yıllar geçmesinden dolayı kemik parçalarından başka bir şey bulunamadı. Kaptan Ellis'in yeniden gömülmeleri talimatını vermesinin ardından, kemiklerin üzeri örtülerek haçlar yerlerine dikildi.

Kazazedeler hakkındaki soruları yanıtlayabilmek için daha birçok kanıtı gerek vardı. Bu dört denizci buraya gömülmüş olduklarına

göre, onlar için son görevini yerine getiren kişiye ne olmuştu? Ölüm kapısını çaldığında, nereye yığılıp kalmıştı? Adanın herhangi bir noktasında terk edilmiş bir halde bulunan iskeletine ulaşabilecekler miydi?

Kaptan Ellis'in fazla umudu yoktu.

"Browse Adası'na sürüklenen bu geminin ismini öğrenemeyecek miyiz?" diye haykırdı. "San Diego'ya Franklin'in enkazını bulamadan, John Branican ve mürettebatının başına gelenleri öğrenmeden mi döneceğiz?"

"Bu gemi Franklin olamaz mı?" diye sordu tayfalardan biri.

"O olduğunu gösteren bir kanıt var mı?" diye karşılık verdi Zach Fren.

Gerçekten de, enkazı Browse Adası'nın sığ kayalıklarını kaplayan bu geminin Franklin olduğunu belirten hiçbir ipucu yoktu ve Dolly Hope'un bu ikinci seferinin de ilkinden daha başarılı olacağı söylenemezdi.

Bakışları kazazedelerin sefaletlerinin de yaşamlarıyla birlikte son bulduğu toprağa diki- len Kaptan Ellis bir süre sessiz kaldı. Onlar da kendisi gibi Amerikalı mıydılar? Dolly Hope'un bulmak için onca zahmete katlandığı kişiler onlar mıydılar?

"İşaret direğine!" dedi.

Zach Fren ve adamları, burnu adaya bağlayan uzun kayalıklı yamaç boyunca kaptana eşlik ettiler.

Zeminin çalılık ve taşlarla kaplı olması, direklerle aralarındaki yarım millik mesafeyi yirmi dakikada almalarını sağladı.

Kaptan Ellis ve arkadaşları burnun ucuna vardıklarında, direğin ayağının kayalık bir çukura derinlemesine gömülmüş olduğunu fark ettiler –bu, direğin uzun süre zorlu koşullara nasıl dayandığını açıklıyordu. Dürbünle izlendiğinde de görüldüğü gibi, bu direk geminin kalıntıları arasında yer alan cıvadra tahtasından yapılmıştı.

Ucuna tutturulan ve rüzgarın parça parça ettiği kumaşa gelince, bu, geminin hangi ülkeye ait olduğunu belirtemeyen bir yelken beziydi.

İki tayfa kaptanın emriyle direği indirmeye hazırlanırken, Zach Fren'in haykırışı duyuldu:

"Kaptan... şuraya bakın... görüyor musunuz?"

"Neyi?"

"Şu çanı!"

Hala sağlam duran bir çatmanın üzerinde

metal kulpu pastan çürümüş bir çan duruyordu.

Kazazedeler yalnızca işaret direğini dike-
rek ucuna bayrak asmakla yetinmemişler,
adanın açığından geçen bir gemi tarafından
duyulacağı umuduyla geminin çanını da ora-
ya getirmişlerdi... Ancak denizci geleneklerine
göre, bu çanın ait olduğu geminin ismini taşı-
ması gerekmiyor muydu?

Kaptan Ellis çana doğru yürüdü.

Çatmanın dibinde bir iskeletten artakalan-
lar ya da daha doğrusu üzerinde yırtık pırtık
giysi parçaları bulunan bir kemik yığını vardı.

Demek ki kazadan sağ kurtularak Browse
Adası'na sığınanların sayısı beşti. Dördü öl-
müş, beşincisi yalnız kalmıştı...

Sonra bir gün mağaradan ayrılarak burnun
ucuna gitmiş, açıktaki bir gemiye işaret ver-
mek için çanı çalmış, ardından bir daha hiç
kalkmamak üzere yere yığılmıştı...

İki tayfaya kemikleri gömmelerini söyleyen
Kaptan Ellis, çanı incelemek için Zach Fren'e
kendisini izlemesini işaret etti.

Bronzun üzerinde, hâlâ okunabilecek şe-
kilde kazılmış şu isim ve şu harfler vardı.

FRANKLIN 1875

CANLI ENKAZ

Dolly Hope Timor Denizi'ne yaptığı ikinci seferini bilinen koşullar altında tamamlamak üzereyken, Bayan Branican, dostları ve kayıp mürettebatın aileleri belirsiz bir bekleyişin yarattığı tüm kaygıları yaşıyorlardı. Californian'ın getirdiği ve Franklin'e ait olduğundan şüphe duyulmayan bu tahta parçasına ne ümitler bağlanmıştı! Kaptan Ellis bu denizin adalarından birinde ya da Avustralya kıyılarında geminin kalıntılarına ulaşmayı başarsa-
cak mıydı? John Branican'ı, Harry Felton ve emirleri altındaki on iki gemiciyi bulabilecek miydi? Ve nihayet bu felaketten sağ kurtul-
lardan birini ya da birçoğunu San Diego'ya ge-
tirebilecek miydi?

Dolly Hope'un hareketinden beri, Kaptan Ellis'ten iki mektup alınmıştı. İlki, Torres Bo-
gazi'nden Arafura Denizi'nin sonuna dek ya-

pılan araştırmalardan bir sonuç alınamadığını; ikincisi ise, Melville ve Bathurst Adalarının gözden geçirilmesine rağmen Franklin'in izine rastlanmadığını bildiriyordu. Böylece Bayan Branican incelemelerin Timor Denizi'nin ardından Avustralya'nın batı kıyılarından Tasmanya topraklarına dek uzanan çeşitli takımadalarda sürdürüleceği konusunda bilgilendirilmişti. Dolly Hope bu rotayı izledikten sonra küçük Sonda Adaları'nı tarayacak ve en ufak bir ipucuna rastlama olanağı kalmadığında geri gelecekti.

Bu son mektuptan sonra iletişim kesilmişti. Aradan geçen onca aydan sonra, şimdi Dolly Hope'un San Diego semaforlarında görüleceği gün bekleniyordu.

Bununla birlikte 1882 yılı geride kalmıştı ve Bayan Branican Kaptan Ellis'ten yeni bir haber alamamışsa da, buna şaşırmmamak gerekiyordu; Pasifik Okyanusu'nda posta işlemleri yavaş ve düzensizdi. Yani herkesin yeniden görmek için sabırsızlıkla beklediği Dolly Hope için endişelenmenin anlamı yoktu.

Yine de M. William Andrew, şubat sonunda Dolly Hope'un yolculuğunun fazlasıyla uzadığını düşünmeye başlamıştı. Her gün çok

sayıda kişi geminin açıkta belireceği umuduyla Island Burnu'nda toplanıyordu. San Diego'lu denizciler, ne kadar uzakta olursa olsun, numarasını göndermesine gerek bile kalmadan, yalnızca ilerleyişine bakarak onu ayırt edebileceklerdi; tıpkı bir Fransızın bir Alman'dan ve hatta bir İngilizin bir Amerikalıdan ayırt edilebildiği gibi.

Nihayet 27 Mart sabahı, serin bir kuzeybatı esintisi altında tam yol ilerleyen Dolly Hope, limanın dokuz mil açığında görüldü. Bir saate kalmadan, liman ağzını aşarak San Diego Körfezi'ne demirlemiş olacaktı.

Haberin şehre yayılması üzerine, halkın bir bölümü rıhtımlara, bir bölümüyse Island ve Loma Burunlarına yığıldı.

Bayan Branican, M. William Andrew ve dostları, bir an önce Dolly Hope'a ulaşmak için bir römorköre bindiler. Kalabalığa ne derin kaygıların hakim olduğunu kestirebilmek zordu, ve römorkör son iskelesini de kaldırarak limandan çıkmak üzere yola koyulduğunda, kimseden çıt çıkmıyordu. Kaptan Ellis bu ikinci seferinde başarılı olmuş olsaydı, bu haberin çoktan bütün dünyaya yayılmış olması gerekirdi.

Yirmi dakika sonra Bayan Branican, M. William Andrew ve dostları Dolly Hope'a yavaşladılar.

Birkaç saniyenin daha geçmesiyle, herkes yolculuğun sonuçlarını öğrenmişti. Franklin, Timor Denizi'nin batı sınırındaki Browse Adası'nın kıyılarında batmıştı... Kazadan sağ kurtulanlar oraya sığınmış ve orada ölmüşlerdi!

"Hepsi mi?" dedi Bayan Branican.

"Hepsi!" diye yanıtladı Kaptan Ellis.

Dolly Hope'un yasta olduğunu belirten yarıya indirilmiş bayrağıyla körfeze demir atması, şehirde derin bir üzüntünün hakim olmasına yol açmıştı.

3 Nisan 1882'de yola çıkan Dolly Hope, 27 Mart 1883'te geri dönmüştü. Heran için büyük fedakarlıkların göze alındığı bu yolculuk neredeyse on iki ay sürmüştü, ancak son umutları da yok etmekten başka bir sonuç vermemişti.

Bayan Branican ve M. William Andrew'un güverteye çıktıkları ilk dakikalarda, Kaptan Ellis, Browse Adası'nın sığ kayalıklarında batan Franklin ile ilgili özet bilgiler vermişti.

Kaptan John ve arkadaşlarının başına gelenler konusunda hiçbir şüpheye yer olmamasına rağmen, Bayan Branican her zamanki so-

gukkanlılığını korumuş, gözlerinden tek bir damla yaş dahi süzülmemiştir. Ağzından tek bir soru çıkmamıştır. Franklin'in kalınulan bu adada bulunmuş olduğuna ve oraya sığınan kazazedelerden hiçbirini kurtulamadığına göre, şu an için soru sormanın ne anlamı vardı? Yolculuğun öyküsü ona daha sonra anlatılacaktı. Kaptan Ellis ve Zach Fren'in ellerini sıkıttıktan sonra, Dolly Hope'un kış güvertesine giderek bir banka oturdu, onca karşı konulmaz kanıta rağmen hâlâ ümitsizliğe kapılmıyor, kendisini John Branican'ın dul eşi olarak görmeden düşüncelere dalyordu.

Dolly Hope'un körfeze demirlemesiyle güvertenin ön bölümüne gelen Dolly, M. William Andrew, Kaptan Ellis ve Zach Fren'e, aynı gün öğleden sonra Prospect House'a gelmelerini rica etti. Onlardan Torres Boğazı, Arafura Denizi ve Timor Denizi'nde sürdürülen araştırmalar konusunda ayrıntılı bilgi almak istiyordu.

Bayan Branican bir tekneyle kıyıya çıktı. Rıhtımı geçerek San Diego'nun yüksek mahallesine doğru ilerlerken, kalabalık ona saygıyla yol açıyordu.

Aynı gün saat üçten biraz önce, M. William Andrew, Kaptan Ellis ve baştayfa köşke çı-

karak, Bayan Branican'ın kendilerini beklediği zemin kattaki salona geçtiler.

Kuzey Avustralya denizlerinin haritasının açıldığı masanın etrafında toplandıklarında:

"Kaptan Ellis," dedi Dolly, "bana yolculuğunuzu anlatır mısınız?"

O zaman Kaptan Ellis hiçbir ayrıntıyı atlamadan, hiçbir olayı unutmadan, bazen söylediklerini onaylatmak için bakışlarını Zach Fren'e yönelterek konuşmaya başladı. Sanki geminin seyir defteri gözlerinin önündeydi. Torres Boğazı'nda, Arafura Denizi'nde, Melville ve Bathurst Adalarında, çok önemli olmasa da Tasmanya Takımadaları'nda yapılan araştırmaları tek tek sıraladı. Gözlerini bir an olsun kırpmadan bakışlarını kaptana sabitlemiş olan Bayan Branican, onu sessizce ve büyük bir ilgiyle dinliyordu.

Sıra Browse Adası'ndaki araştırmalara gelince, Dolly Hope'un burundaki işaret direğini fark etmesinden sonra olup bitenleri saati saatine, dakikası dakikasına anlatmak gerekiyordu. Elleri hafifçe titreyen Bayan Branican hiç kımıldamıyor, incelemeler sırasında meydana gelen olayları gözlerinin önünde yaşamışçasına hayalinde canlandırıyordu. Kaptan

Ellis ve arkadaşlarının dere yatağının ağzına çıkışları, tepeciğe tırmanmaları, yerde bulunan bıçak ağzı, ekilmiş arazinin izleri, çalıların arasına bırakılmış kazma, kazadan artakalanların toplanmış olduğu kumsal, Franklin'in fırtınaların en şiddetlisi tarafından sürüklenildiği kaya yığınlarının arasındaki şekilsiz kalıntıları, kazadan sağ kurtulanların sığındıkları mağara, dört mezarın bulunuşu, bu bahtsızların en sonuncusunun alarm çanının yakınındaki işaret direğinin dibinde bulunan iskeleti, hepsi bir bir gözlerinin önünden geçiyordu... O anda Dolly, sanki çanın sesini Prospect House'un boş duvarlarında duymuşçasına ayağa kalktı...

Kaptan Ellis cebinden çıkardığı, nemden solmuş bir madalyonu kendisine verdi.

Titizlikle sürdürülen araştırmalar sırasında mağaranın loş bir köşesinde bulunan bu madalyon, Dolly'nin Franklin'in hareketinden önce John'a verdiği fotoğrafı çevreliyordu.

Ve eğer bu madalyon Kaptan John'un adaya sığınan beş kişiden biri olduğunu kanıtlıyorsa, bundan onun da uzun süren yoksunluk ve terk edilmişliğin acılarına katlanamayarak ölüme yenik düşenlerin arasında bulundu-

ğu sonucunu çıkartmak gerekmiyor muydu?

Dolly'nin yedi yıl boyunca ona bakarak, hayalinde John'un anısını canlandığı harita masanın üzerine açılmıştı. Kaptandan, Hint Okyanusu tayfunlarının kasıp kavurduğu bu denizlerin ortasında kaybolmuş, hayal meyal seçilebilen Browse Adası'nı göstermesini istedi.

"Oraya birkaç yıl önce gitmiş olsaydık," diye ekledi Kaptan Ellis "belki de John ve arkadaşlarını sağ olarak bulabilecektik."

"Evet, belki de," diye mırıldandı M. William Andrew, "Dolly Hope ilk yolculuğunda oraya gitmeliydi! Ama Franklin'in Hint Okyanusu adalarından birinde kaza geçirdiğini kim akıl edebilirdi ki?"

"Franklin'in izlemek zorunda olduğu ve Selebes Adası'nın güneyinde görüldüğüne göre kesin olarak izlediği rota düşünüldüğünde, bu kimsenin aklına gelmezdi!" diye yanıtladı Kaptan Ellis. "Kaptan John'un gemisine hakim olamayarak Sonda Boğazlarından Timor Denizi'ne ve oradan da Browse Adası'na dek sürüklendiğini kim tahmin edebilirdi ki?"

"Evet, olayların bu şekilde geliştiğine hiç şüphem yok!" diye karşılık verdi Zach Fren.

"Kaptan Ellis," dedi o zaman Bayan Brani-

can, "Franklin'i Malezya denizlerinde ararken nasıl davranmanız gerekiyorsa onu yaptınız... Ancak öncelikle gidilmesi gereken yer Browse Adası'ydı! Evet! Orasıydı!"

Sonra, zayıf da olsa hâlâ son bir umut taşıma konusundaki ısrarını sürdürdüğünü göstermek istercesine, kesin rakamlardan söz ederek konuşmaya dahil oldu.

"Franklin'de, Kaptan John, ikinci kaptan Harry Felton ve on iki tayfa vardı. Siz adada dört kişinin mezarını ve işaret direğinin dibinde ölen sonuncunun iskeletini buldunuz. Diğer dokuz kişinin başına gelenler hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Dolly.

"Bunu bilmiyoruz," diye yanıtladı Kaptan Ellis.

"Tamam, bilmiyorsunuz," diye karşılık verdi Bayan Branican üsteleyerek, "ancak size akıbetleri hakkında ne düşündüğünüzü soruyorum."

"Belki Franklin adanın sığ kayalıklarında parçalandığı sırada ölmüşlerdir."

"Bu durumda, kazadan yalnızca beş kişinin kurtulduğuna mı inanıyorsunuz?"

"Ne yazık ki akla en uygun gelen açıklama bu!" diye ekledi M. William Andrew.

"Ben öyle düşünmüyorum," diye yanıtladı Bayan Branican, "John, Harry Felton ve on iki tayfanın adaya sağ salim ulaştıklarının aksini gösteren bir kanıt var mı? Neden içlerinden dokuzu adayı terk etmeyi başaramasın kı?"

"Peki ama nasıl Bayan Branican?" diye hızla karşılık verdi Kaptan Ellis.

"Geminin kalıntılarından yapılmış bir kayıkla..."

"Bayan Branican," dedi Kaptan Ellis, "Zach Fren'in de en az benim kadar doğrulayacağı gibi, kalıntılardan bir kayık yapabilmeleri mümkün değildir!"

"Ama... kurtarma sandallarından biri..."

"Franklin'in kurtarma sandallarının parçalanmadığı kabul edilse bile, Avustralya kıyısına ya da Sonda Adaları'na kadar yolculuk etmeleri imkansızdı."

"Ve zaten," diye araya girdi M. William Andrew, "kazazedelerden dokuzu adadan ayrılabilirdilerse, diğer beşi neden orada kalmış olabilirler ki?"

"Şunu da eklemek isterim kı," dedi Kaptan Ellis, "ellerinde herhangi bir tekne olsa dahi, onlardan bir daha hiç haber alınmadığına göre ya batmış, ya da yerlilerin eline düşmüş ol-

malılar!"

O zaman, hiçbir zayıflık belirtisi göstermeyen Bayan Branican, Zach Fren'e şu soruyu yöneltti:

"Zach Fren, siz de Kaptan Ellis gibi mi düşünüyorsunuz?"

"Olayların bu şekilde gelişmiş olabileceğini düşünüyorum!"

"Ben de," diye karşılık verdi Bayan Branican, "elimizde adada bulunamayan dokuz kişinin başına gelenler hakkında kesin bir bilgi olmadığını düşünüyorum. Size ve mürettebatınıza gelince Kaptan Ellis, görevinizi büyük bir özveriyle yerine getirdiniz."

"Daha iyisini yapmak isterdim Bayan Branican!"

"Sevgili Dolly," dedi M. William Andrew, "bu işin yeterince uzadığını göz önüne alarak, araştırmalara artık bir son vermemiz gerektiğini düşünüyorum."

"Evet, dostum," diye yanıtladı Bayan Branican. "Yalnız kalmaya ihtiyacım var... Ancak Prospect House'un kapıları Kaptan Ellis'e her zaman açık olacak, dilediği zaman John ve arkadaşlarından söz etmek için buraya gelebilir..."

"Her zaman emrinizdeyim, Bayan Branican," diye yanıtladı kaptan.

"Ve siz de Zach Fren," diye ekledi Bayan Branican, "unutmayın ki, evim sizin de evinizdir."

"Benim?" diye karşılık verdi baştayfa. "Ama Dolly Hope ne olacak?"

"Dolly Hope mu?" dedi bu soruyu gereksiz bulan Bayan Branican.

"Sevgili Dolly," dedi M. William Andrew, "uygun bir fırsat çıkarsa onu satmayı düşünür müsünüz?"

"Onu satmak mı?" diye sertçe yanıtladı Dolly, "Onu satmak mı? Hayır, Bay Andrew, asla!"

Göz göze gelen Bayan Branican ve Zach Fren birbirlerini anlamışlardı.

Dolly o günden sonra, Browse Adası'nda bulunan bazı eşyaları, kazazedelerin kullandığı bazı aletleri, gemici fenerini, işaret direğine tutturulan kumaş parçasını, Franklin'in çanını Prospect House'a getirtip, orada inzivaya çekildi.

Dolly Hope'a gelince, kızağa çekildikten sonra gemi Zach Fren'e emanet edildi. Dolly Hope'un mürettebatı dolgun ikramiyelerle

ödüllendirilmişti, artık bu denizcilerin hayatları garanti altındaydı. Ancak, Dolly Hope'un yeni bir yolculuk için denize açılması gerekirse, hepsi yola çıkmaya hazır olacaktı.

Bununla birlikte Zach Fren sık sık Prospect House'a gelmeyi sürdürüyordu. Onu görmek, onunla sohbet etmek, son yolculuğunda yaşadığı olayların ayrıntılarını yeniden dinlemek Bayan Branican'ı çok mutlu ediyordu. Aynı bakış açısına sahip olmaları, onları her geçen gün birbirlerine daha da yakınlaştırıyordu. Henüz Franklin için son sözün söylenmediğine inanıyorlardı. Dolly baştayfaya sürekli olarak şu sözleri tekrarlıyordu:

"Zach Fren, ne John ne de sekiz arkadaşı ölmediler!"

"Sekiz arkadaşını bilemem," diye her zamanki gibi yanıtlıyordu baştayfa, "ancak Kaptan John'un yaşadığından eminim!"

"Evet... yaşıyor! Ama onu nerede aramak gerekir Zach Fren? Zavallı John'um nerede olabilir ki?"

"Neredeyse oradadır, Bayan Branican! Ve oraya gidemesek de, ondan yeni haberler alacağız! Mektupla olmasa da alacağız!"

"John yaşıyor, Zach Fren!"

“Öyle olmasaydı Bayan Branican, sizin hayatınızı nasıl kurtarabilirdim? Tanrı buna izin verir miydi? Hayır... Bu size büyük bir ceza vermiş olması anlamına gelirdi!”

Zach Fren’in olayları yorumlama tarzının Bayan Branican’ın inadiyla birleşmesi, ne M. William Andrew, ne kaptan Ellis, ne de dostları arasında hiç kimsenin beslemediği bir umudun saklı kalmasına neden oluyordu.

1883 yılı boyunca kamuoyunun dikkatini Franklin’in üzerine çekecek herhangi bir olay gelişmedi. Kaptan Ellis, Andrew Şirketi adına yeni bir sefere çıkmıştı. Köşke M. William Andrew ve Zach Fren dışında kimse kabul edilmiyordu. Bayan Branican’a gelince, kendini tamamıyla Wat-House’un terk edilmiş çocuklarına vermişti.

Bayan Branican’ın, çocukların sağlıkları ve eğitimleriyle olduğu kadar gelecekleriyle de ilgilenmek için her gün ziyaret ettiği yurta, kimileri çok küçük, kimileri biraz daha büyücek elli kadar bahtsız çocuk vardı. Wat-House için ayrılan hatın sayılır bir bütçe, bu annesiz ve babasız yavruları mümkün olduğunca mutlu etmek için kullanılıyordu. Öğrenim çağına geldiklerinde onları işliklere, atölyelere, teci-

mevlerine yerleştiriyor ve çalışmalarını titizlikle izliyordu. O yıl, denizcilik eğitimi olan çocuklardan üç ya da dördü limanın güvenilir kaptanlarının yönetiminde denize aılacaklardı. nce miço olarak işe başlayacaklar, on üç ile on sekiz yaşları arasında tayfa yamaklığı yaptıktan sonra tayfalık ve baştayfalık görevlerine getirilecekler, böylece olgunluk ağları için iyi bir işi, yaşlılık günleri içinse iyi bir emekliliği garanti altına almış olacaklardı. Bu durumda Wat-House için, San Diego'da olduğu kadar Kaliforniya'nın diğer limanlarında da gözde bir meslek olan denizciliğin yaygın olduğu bir yurt denebilirdi.

Bu uğraşların yanı sıra, Bayan Branican yoksul insanlara yardım etmekten geri kalmıyordu. Prospect House'un kapısını alanları elleri boş göndermiyor, M. William Andrew'un titizlikle yönettiği servetinin bir bölümünü, aralarında Franklin tayfalarının ailelerinin de bulunduğu çaresiz kişilere destek olmak için kullanıyordu. Ve bu kayıpların bir gün geri döneceklerini mit ediyordu.

Zach Fren'le yaptıkları görüşmelerde ele alınan tek konu buydu. Browse Adası'nda bulunamayan kazazedelerin akıbetleri ne olmuş-

tu? Kaptan Ellis'in itirazlarına rağmen, kendi yaptıkları bir tekneyle oradan ayrılmış olamazlar mıydı? Ancak, aradan geçen onca yıla rağmen hâlâ buna inanmak çılgınlıktan başka bir şey değildi!

Geceleri uykuya daldığında, rüyasında sık sık John'un ona geri döndüğünü görüyordu... O uzak denizlerde geçirdiği kazadan sağ kurtulmuştu... Onu ülkesine geri getiren gemi açıktaydı... John, San Diego'ya geri dönüyordu... Daha da ilginç, bu hayaller sanki gerçekmiş gibi, uyandıktan sonra da Dolly'yi etkilemeye devam ediyorlardı.

Zach Fren'in inatla üzerinde durduğu konular da aynıydı. Ona kalırsa bu düşünceler, tıpkı gemi iskarmozlarındaki gibi tokmak darbeleriyle beynine yerleşmişti. O da aynı şekilde, on dört kazazededen yalnızca beşinin bulunabildiğini, diğerlerinin Browse Adası'ndan ayrılmış olabileceklerini ve Franklin'in kalıntılarından bir tekne yapmanın mümkün olduğunu söyleyenlerin yanıldıklarını tekrarlıyordu. Ancak, aradan geçen onca zamana rağmen onlardan haber alınamadığını kabul etmek gerekmiyor muydu? Zach Fren bunu aklından bile geçirmiyordu ve M. William Andrew,

onun Dolly'nin hayallerini canlı tutması karşısında endişelenmeden edemiyordu. Bu aşırı uyarılma halinin, daha önce de ağır bir hastalığın etkisinde kalmış bir beyin için tehlikeli olduğundan kaygılanmakta haklı değil miydi? Ama başstayfa, kendisiyle bu konuyu görüşmek isteyen M. William Andrew'a karşı çıkarak inatla:

"Gemiye sağlam tutan bir çapa kadar bağlıyım söylediklerime, vazgeçmeyeceğim," diyordu.

Aradan uzun yıllar geçti. 1890'a gelindiğinde, John Branican ve adamlarının San Diego Limanı'ndan ayrılmalarının üzerinden on beş yıl geçmişti. Bayan Branican artık otuz yedi yaşındaydı. Saçları beyazlaşmaya başlasa, teninin canlı rengi giderek donuklaşsa da, gözleri her zamanki gibi aynı ateşle parlıyordu. Maddi ve manevi gücünden, kişiliğinin en belirgin özelliklerinden biri olan ve kendini göstermek için olayların gelişmesini bekleyen kararlılığından hiçbir şey kaybetmemişti.

Lady Franklin'in yaptığı gibi, sefer üzerine sefer düzenleyerek servetinin tamamını John ve arkadaşlarının izlerini bulmak için harcayamaz mıydı? Ancak onları nerede arayacaktı?

Genel kanı, bu deniz kazasının ünlü İngiliz amiralininkiyle aynı sonu paylaştığı doğrultusunda değil miydi? Franklin'in denizcileri de, kuzey denizi buzlarının ortasında hayatlarını kaybeden Erebus ve Terror'ün gemicileri gibi ölüme yenik düşmemişler miydi?

Bayan Branican, bu gizemli kazayı aydınlatacak hiçbir gelişmenin yaşanmadığı uzun yıllar boyunca, Len ve Jane Burker hakkında bilgi toplamaktan vazgeçmemişti. Ancak bu konuyla ilgili hiçbir sonuç alınamamış, San Diego'ya hiçbir mektup gelmemişti. Her şey Len Burker'in Amerika'yı terk edip uzak bir ülkeye yerleştiğini gösteriyordu. Bu, Bayan Branican'ın onca sıkıntısına eklenen derin bir sızıydı. Sevgiyle bağlandığı bu bahtsız kadının yanında olması onun için ne büyük bir mutluluk olurdu! Jane çok fedakar bir dosttu... Ancak şu an uzaktaydı ve Dolly için en az Kaplan John kadar ulaşılmazdı!

1890 yılının ilk altı ayı bu şekilde sona erdikten sonra, 26 Temmuz tarihli San Diego gazetesinde yayınlanan bir haber her iki kıtada da büyük yankılar uyandırdı.

Bu haber, *Sydney Morning Herald* gazetesinden alınmıştı:

"Hatırlanacağı gibi, yedi yıl önce Franklin'den sağ kurtulanları bulmak amacıyla Dolly Hope tarafından gerçekleştirilen araştırmalar sonuç vermemiş, kazazedelerin Browse Adası'na ulaşmadan ya da oradan ayrıldıktan sonra öldüklerine inanmak gerekmişti.

"Oysa Franklin'in subaylarından Harry Felton'un Sydney'e ulaşmasıyla, sorunun henüz çözülememiş olduğu anlaşılmaktadır.

"Güney Yeni Galler ve Queensland sınırında, Darling'in kollarından biri olan Parru kıyılarında bulunan John Branican'ın ikinci kaptanı, oldukça bitkin ve yıpranmış olduğundan kendisinden herhangi bir bilgi alınamamıştır ve durumuna bakılırsa her geçen gün ölüme daha da yaklaştığı söylenebilir."

27 Temmuz günü bu haberin telgrafla San Diego'ya ulaşması üzerine, M. William Andrew hemen Prospect House'a çıktı. Zach Fren de oradaydı.

Durumdan haberdar edilen Bayan Branican'ın verdiği tek yanıt şu oldu:

"Sydney'e gidiyorum."

"Sydney'e mi?" diye sordu M. William Andrew.

"Evet..." diye yanıtladı Dolly. Ve baştayfaya

döndü:

"Zach Fren, bana eşlik eder misiniz?"

"Nereye giderseniz gidin, evet, Bayan Branican."

"Dolly Hope denize açılabilir mi?"

"Hayır," diye yanıtladı M. William Andrew, "bunun için üç hafta gerekir."

"Üç haftadan önce Sydney'de olmalıyım!" dedi Bayan Branican. "Avustralya'ya gitmek üzere yola çıkacak bir gemi yok mu?"

"Oregon bu akşam San Francisco'dan hareket edecek."

"Zach Fren ve ben bu akşam San Francisco'da olacağız."

"Sevgili Dolly," dedi M. William Andrew, "Tanrı sizi John'unuza kavuştursun!"

"Kavuşturacak!" diye yanıtladı Bayan Branican.

O akşam on bire doğru, isteği üzerine düzenlenen özel bir tren sayesinde, Bayan Branican beraberindeki Zach Fren ile Kaliforniya'nın başkentine ulaştı.

Sydney seferine çıkan Oregon, saat birde San Francisco'dan ayrılıyordu.

HARRY FELTON

Hava koşullarının mükemmelliği sayesinde oldukça zahmetsiz geçen yolculuk sırasında, Oregon ortalama olarak saatte on yedi millik bir hızla yol almıştı. Zaten yılın bu döneminde, Pasifik'in bu bölümü için gökyüzünün pırıl pırıl olması olağandı.

Bayan Branican ve Zach Fren'in sabırsızlığı geminin tamamı tarafından paylaşılıyordu. Subaylar, yolcular, mürettebat, başına gelen felaketlere kararlılıkla karşı çıkan bu yürekli kadına büyük bir saygı duyuyorlardı.

Oregon 35° 51' güney enlem ve 148° 40' doğu boylam derecelerine ulaştığında, gözcüler karanın görüldüğünü belirttiler. On dokuz günde tamamlanan yedi bin millik bir yolculuktan sonra, 15 Ağustos günü buharlı gemi, Port-Jackson'ın Pasifik Okyanusu'na açılan devasa bir kapının iki kenarını andıran

şıstli yüksek yalıyarlannın arasından geçiyordu.

Sağında ve solunda kalan ve Watson, Vaucluse, Rose, Double, Elisabeth adlarını taşıyan villalar ve kır evleriyle kaplı bu küçük körfezleri aştıktan sonra, Earne-Love ve Sydney-Love'in önünden geçen Oregon, Sydney'in merkez limanı olan Darling-Harbour'un rıhtımına yanaştı.

Bayan Branican, gemiye çıkan ilk gümrük memuruna Harry Felton'un nasıl olduğunu sordu.

"Yaşıyor," diye yanıtladı, soruyu soranın Bayan Branican olduğunu tahmin eden memur.

Tüm Sydney onun Oregon ile gelerek limana çıkacağı günü sabırsızlıkla beklemiyormuydu?

"Kendisi nerede?" diye ekledi.

"Deniz hastanesinde."

Kalabalık, beraberindeki Zach Fren'le birlikte karaya çıkan Bayan Branican'ı, San Diego'da ve her yerde olduğu gibi saygıyla karşıladı.

Bir arabayla gittikleri deniz hastanesinde servis doktoru tarafından kabul edildiler.

"Harry Felton konuşabildi mi? Bilinci yerinde mi?" diye sordu Bayan Branican.

"Hayır, bayan," diye yanıtladı doktor. "Bu bahtsız adam kendine gelmedi.. Konuşabilecek durumda değil... Geçen her saat onu ölüme biraz daha yaklaştırıyor!"

"Harry Felton'un ölmemesi gerekir!" dedi Bayan Branican, "Kaptan John ve arkadaşlarından bazılarının yaşayıp yaşamadığını ve nerede olduklarını yalnız o biliyor! Ben Harry Felton'u görmek, onu dinlemek için geldim..."

"Bayan, sizi hemen onun yanına götürüyüm," diye yanıtladı doktor.

Birkaç saniye sonra Bayan Branican ve Zach Fren, Harry Felton'un yattığı odaya girmişlerdi.

Altı hafta önce, Güney Yeni Galler ile Queensland'in alt sınırındaki Ulakarara bölgesinden geçen yolcular, Paru Nehri'nin sol kıyısına ulaştıklarında, bir ağacın dibinde yatan bir adamı fark etmişlerdi. Üzerinde yırtık pırtık giysiler bulunan, yorgunluktan ve yoksunluktan tükenmiş olan bu adamın bilinci yerinde değildi ve eğer ceplerinden birinde ticaret gemilerinde subay olarak görev yaptığını belirten bir belge bulunmasaydı, kim olduğunu

öğrenmek asla mümkün olmayacaktı.

Bu, Franklin'in ikinci kaptanı Harry Felton'du.

Oraya nereden gelmişti? Avustralya'nın hangi uzak ve bilinmeyen bölgesinden yola çıkmıştı? Kıtanın orta bölgelerindeki çöllerin ürkütücü ıssızlığında ne zamandan beri yol alıyordu? Yerlilerin tutsağıyken ellerinden kaçmayı başarmış mıydı? Yanında hâlâ sağ kalabilen arkadaşları varsa, onları nerede bırakmıştı? Üzerinden on beş yıl geçmiş olan bu felaketten tek kurtulan kendisi miydi? Bu sorular o güne dek hep yanıtsız kalmıştı.

Bununla birlikte, Harry Felton'un nereden geldiğini öğrenmek, Franklin'in Browse Adası'nın sık kayalıklarında parçalanmasından sonraki günler hakkında bilgi edinmek ve nihayet bu felaketin üzerine söylenecek son söz zü dinlemek oldukça önemliydi.

En yakın istasyona ulaştırılan Harry Felton bir trenle Sydney'e getirilmişti. Avustralya'nın başkentine geldiğini diğer gazetelerden önce haber alan *Morning Herald*, Franklin'in ikinci kaptanının henüz kendine yöneltilen hiçbir soruyu yanıtlayamadığını da ekleyerek, söz konusu yazıyı yayınlamıştı.

Ve şimdi Bayan Branican, tanınmayacak bir halde olan Harry Felton'un yanındaydı. Yaşı daha kırk altı olmasına rağmen altmışında gibi gösteriyordu. Ve bir canlı cenazeyi andıran bu adam, Kaptan John ve mürettebatının başına gelenleri anlatabilecek tek kişiydi!

O güne dek titizlikle uygulanan tedaviler, haftalar, kim bilir belki de aylar süren yolculuğu sırasında büyük sıkıntılara maruz kaldığı anlaşılan Harry Felton'un sağlığına kavuşmasını sağlayamamıştı. Ufak bir baygınlık, hayatta olduğunu gösteren tek belirti olan solугunu kesebilirdi. Hastaneye geldiği günden beri gözlerini nadiren açmıştı ve çevresinde olan bitenlerden haberdar olduğunu söylemek mümkün değildi. Kendisine zorlukla yedirilen yiyeceklerin farkında değilmiş gibi görünüyordu. Hatta çektiği sıkıntıların zihinsel yeteneklerini körelttiğinden, hafızasını kaybettiğinden ve kazazedelerin kurtuluşu için gerekli bilgileri veremeyeceğinden kaygılanılabildi.

Bayan Branican Harry Felton'un başucundaki yerini almıştı, gözkapakları kımlıdadığında bakışlarını yakalamak için gözlerini ondan ayırmıyor, mınıldanmalarını, dudakların-

dan dökülecek tek bir sözcüğü bile kaçırmamak için hazır bekliyordu. Yanında ayakta duran Zach Fren, tıpkı ufkun sisleri arasında bir ışık arayan denizciler gibi, ondan gelecek bir bilinç parıltısının izlerini arıyordu.

Ancak ne o gün, ne de sonraki günlerde bu parıltıyı yakalamak mümkün olmadı. Harry Felton'un gözkapakları inatla kapalı duruyor, onları açan Bayan Branican bilinçsiz bir bakışla karşılaşıyordu.

Dolly yine de umutsuzluğa kapılmıyordu, aynı inancı paylaşan Zach Fren de ona şöyle karşılık veriyordu:

"Harry Felton kaptanının eşini tanırsa, onunla konuşmadan anlaşmak da mümkün olabilir!"

Evet! Bayan Branican'ı tanıması önemliydi ve belki de bu olay onun için sağaltıcı bir etki yaratabilirdi. Bu durumda, hasta Dolly'nin varlığına alışana dek oldukça dikkatli davranılacaktı. Franklin'in anıları yavaş yavaş belleğinin derinliklerinden geri geldiğinde, sözcüklerle ifade edemediğini işaretler aracılığıyla anlatabilecekti...

Bayan Branican kendisine Harry Felton'un odasında kapalı kalmaması konusunda bulu-

nulan tavsiyelere rağmen, bir an için bile olsa temiz hava almak için dışarı çıkmıyor, yatağın başucundan ayrılmak istemiyordu.

"Harry Felton her an ölebilir ve ağzından çıkacak tek sözcük son nefesiyle birlikte gelirse, onu duymak için burada olmalıyım ... Yanından ayrılmayacağım!"

Akşama doğru Harry Felton'un durumunda hafif bir iyileşme fark edildi. Birçok kez gözlerini aralıyor, ancak bakışları Bayan Brannican'a yönelmiyordu. Yine de üzerine eğilmiş bir halde bekleyen Dolly, ona ismiyle sesleniyor, ardından Franklin'in kaptanı San Diegolulu John'un ismini tekrarlıyordu. Bu isimlerin ona yol arkadaşlarını hatırlatmaması mümkün müydü? Bir sözcük, ondan yalnızca bir sözcük söylemesi bekleniyordu: Yaşıyorlar mıydı?

Ve Dolly, Harry Felton'un bu duruma gelene dek çektiği sıkıntıları John'un da yaşadığını düşünüyordu... Sonra aklına John'un yolda ölmüş olabileceği geliyordu... Ama hayır... John Harry Felton'u izlememiş, diğerleriyle birlikte orada kalmıştı... Orası neresiydi? Avustralyalı yerlilerin elindeyse, bu kabile hangisiydi? Bu sorulara ancak Harry Felton

yanıt verebilirdi ve o da bilincini bir daha geri gelmemek üzere kaybetmiş, dudakları konuşmayı unutmuş gibi görünüyordu!

Geceleyin Harry Felton'un durumu ağırlaştı. Gözleri hiç açılmıyor, canından artakanlar yüreğine doğru çekilirmişçesine, elleri soguyordu. Tek bir söz bile söylemeden ölecek miydi? Dolly'nin aklından, kendisinin de uzun yıllar boyunca bilincini ve belleğini kaybetmiş bir şekilde yaşadığı geçiyordu! Nasıl ki o dönem kendisi de hiçbir soruya yanıt veremediyse, Kaptan John'un akıbeti hakkında bilgi verebilecek tek kişi olan bu bahtsızdan da hiçbir yanıt alınamayabilirdi!

Sabah olduğunda, Harry Felton'un durumundan oldukça endişeli görünen doktor en etkili tedavi yöntemlerini uygulasa da hiçbir sonuç alamadı. Hasta son nefesini vermekte gecikmeyecekti...

Böylece, Bayan Branican'ın Harry Felton'un geri dönüşüyle canlanan ümitleri yeniden suya düşecekti! Açacağı ışıklı yolun yerini bir daha hiç dağılmayacak olan derin bir karanlık alacaktı! Ve o zaman, her şey bitecekti!

Dolly'nin talebi üzerine, şehrin önde gelen

doktorları bir araya gelerek hastayı muayene ettiler, ancak yapacakları hiçbir şey kalmamıştı.

"Bu zavallıyı kurtarmak için hiç şansımız yok mu?" diye sordu Bayan Branican.

"Hayır, bayan," diye yanıtladı doktorlardan biri.

"Bir dakika için bile olsa bilincini... belleğini geri getirmek mümkün değil mi?"

Bu bir dakika için, Bayan Branican servetinin tamamını ödemeye hazırdı!

Ancak insanların gücünün yetmediği durumlarda Tanrı'nın gücüne güvenilebilirdi. İnsani çabaların sonuçsuz kalması halinde, O'na başvurmak gerekirdi.

Doktorlar ayrılır ayrılmaz, Dolly diz çöktü, Zach Fren odaya girdiğinde onu, ölmek üzere olan gemicinin yanında dua ederken buldu.

Aniden, hastaya hâlâ soluk alıp almadığını anlayabilmek için yaklaşan Zach Fren'in haykırışı duyuldu:

"Bayan! Bayan!"

Baştafının yatakta bir ölüden başka bir şey bulamadığını sanan Dolly ayağa kalktı...

"Öldü mü?" diye mınıldandı.

"Hayır... Bayan... Hayır! Bakın... Gözleri

açıldı... Bize bakıyor..."

Gerçekten de, Harry Felton'un açılan göz-kapaklarının altındaki gözleri eşsiz bir ışıltıyla parlıyordu. Yüzü biraz canlanmış, ellerini kı-mıldatmaya başlamıştı. Uzun süredir içinde bulunduğu o uyuşukluk halinden kurtulmuş gibi görünüyordu. Sonra bakışlarını Bayan Branican'a yönelttiğinde, dudaklarında hafif bir gülümseme belirdi.

"Beni tanıdı!" diye haykırdı Dolly.

"Evet!" diye yanıtladı Zach Fren. "Yanında-kinin kaptanının kansı olduğunu biliyor... Konuşacak!"

"Konuşmasa da, Tanrı izin verirse, en azın-dan bizi anlayacak!"

O zaman, ellerini hafifçe sıkkan Harry Fel-ton'un ellerini tutan Dolly ona yaklaştı.

"John? John?" dedi.

Harry Felton bir göz hareketiyle onu duy-duğunu ve anladığını belirtti.

"Yaşıyor mu?" diye sordu.

"Evet!"

Ne kadar zayıf bir şekilde söylenmiş olsa da, Dolly bu eveti iyi duymuştu!

EVET-HAYIR

Bayan Branican'ın hemen çağıracağı doktor, Harry Felton'un zihinsel faaliyetlerindeki değişikliği fark etmesine rağmen, bunun ölümle sonuçlanacak son bir yaşam belirtisinden başka bir şey olmadığını söyledi.

Zaten hasta Bayan Branican'dan başka kimseyi fark etmemiş gibiydi. Ne Zach Fren ne de doktor onun dikkatini çekmiyordu. Zihinsel gücünün son kırıntılarını Kaptan John Branican'ın eşinin üzerinde yoğunlaştırıyordu.

"Harry Felton," diye sordu Bayan Branican, "John yaşıyorsa, ondan nerede ayrıldınız? Şu an nerede?"

Harry Felton yanıt vermedi.

"Konuşmıyor," dedi doktor, "ancak belki de bize işaretlerle yanıt verebilir!"

"Yalnızca bakması yeterli, gözlerinin neler

söylediğini anlayabilirim!" diye karşılık verdi Bayan Branican.

"Bekleyin," dedi Zach Fren, "denizciler arasında anlaşmak için kullandığımız bir yöntemi deneyeceğim, soruları özel bir şekilde sormak gerekiyor. Bayan Branican, Felton'un elini tutup gözlerinizi onunkilerden ayırmayın. Ben soracağım... O da bakışlarıyla evet ya da hayır diyecek!"

Harry Felton'a doğru eğilen Bayan Branican, hastanın elini ellerinin arasına aldı.

Eğer Zach Fren işe Kaptan John'un nerede olduğunu sormakla başlasaydı, Harry Felton'u bir bölge ya da kasaba adını söylemek zorunda bırakmış olacağından tatmin edici bir yanıt alamayacaktı –hiç kuşkusuz ikinci kaptan bu yanıt verebilecek durumda değildi. En iyisi yavaş yavaş giderek, Franklin'in en son görüldüğü günden Harry Felton'la John Branican'ın ayrıldığı ana dek öyküyü yeniden gözden geçirmektir.

"Felton," dedi Zach Fren anlaşılır bir sesle, "yanınızda Franklin'in kaptanı John Branican'ın eşi bulunuyor. Onu tanıdınız mı?"

Harry Felton'un dudakları kıpırdamadı; ancak gözkapaklarının hareketinden, elinin

Dolly'nin elini hafifçe sıkmasından söylenenleri onayladığı anlaşılıyordu.

"Franklin'den," diye devam etti Zach Fren, "Selebes Adası'nın güneyinde görülmesinden sonra bir daha haber alınamadı... Beni anlıyorsunuz... Beni anlıyorsunuz değil mi Felton?"

Yeni bir onaylayıcı bakış daha geldi.

"O zaman," diye ekledi Zach Fren, "beni dinleyin, gözlerinizi açıp kapamanıza göre söylediklerimin doğru ya da yanlış olduğunu anlayacağım."

Harry Felton'un, Zach Fren'in söylediklerini anladığından şüphe yoktu.

"Java Denizi'nden ayrıldıktan sonra Kaptan John Timor Denizi'ne mi geçti?"

"Evet."

"Sonda Boğazı'ndan mı?"

"Evet."

"Kendi isteğiyle mi?"

Bu soruya, hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde olumsuz bir yanıt geldi.

"Hayır!" dedi Zach Fren.

Kaptan Ellis ve kendisi olayların bu şekilde geliştiğini düşünmüşlerdi. Franklin'in Java Denizi'nden Timor Denizi'ne geçmesi için güç

bir durumla karşı karşıya kalmış olması gerekirdi.

"Bir fırtına sırasında mı?" diye sordu Zach Fren.

"Evet."

"Muhtemelen Java Denizi'nde bastıran şiddetli bir tornado yüzünden?"

"Evet."

"Ve sizi Sonda Boğazı'na sürükledi..."

"Evet."

"Belki de, direk takımları düşen, dümeni sökülen Franklin manevra yapamaz bir hale gelmişti?"

"Evet."

Gözleri Harry Felton'a sabitlenmiş olan Bayan Branican'ın ağzından tek bir söz dahi çıkmıyordu.

Kazanın çeşitli evrelerini değerlendirmek isteyen Zach Fren sözlerine şöyle devam etti:

"Birkaç gün boyunca gözlem yapamamış olan Kaptan John, gemisinin konumunu biliyor muydu?"

"Evet."

"Ve belli bir süre Timor Denizi'nin batısına dek sürüklendikten sonra, Browse Adası'nın sığ kayalıklarında parçalandı?"

Yapılan gözlemlerin geminin Timor Denizi'ndeki konumunu belirleyememesinden dolayı, Franklin'in parçalandığı adanın ismini bilmeyen Harry Felton'un yüzünde bir şaşkınlık ifadesi belirdi.

Zach devam etti:

"San Diego'dan yola çıktığınızda, gemide Kaptan John, siz ve on iki denizci vardı... Franklin battıktan sonra da on dört kişi miydiniz?"

"Hayır."

"Yani adamlardan birkaçı geminin kayalık-larda parçalanması sırasında öldü mü?"

"Evet."

"Bir? İki?"

Harry Felton gözleriyle son rakamı doğruladı.

Bu durumda, Browse Adası'na çıkan kâzazedeler, iki yol arkadaşlarını kaybetmişlerdi.

O sırada doktorun tavsiyesi üzerine, sorular karşısında bitkin düştüğü belli olan Harry Felton'un biraz dinlenmesi uygun görüldü.

Birkaç dakika sonra sorularına yeniden başlayan Zach Fren, Kaptan John, Harry Felton ve on arkadaşlarının yaşamsal gereksinimlerini nasıl karşıladıklarını öğrendi. Kıydan

topladıkları konserve ve undan ibaret erzak ile en önemli beslenme kaynakları olan balık eti olmasaydı, kazazedeler açlıktan öleceklerdi. Nadir olarak açıktan geçen gemiler, işaret direğinin üzerine asılmış bayrağı asla fark edememişlerdi. Bununla birlikte, bir gemiyle ülkelerine geri dönmekten başka kurtuluş şansları yoktu.

"Browse Adası'nda ne kadar kaldınız? Bir yıl... İki yıl... Üç yıl... Altı yıl?"

Harry Felton bakışlarıyla bu son rakamı onayladı.

Yani Kaptan John ve arkadaşları, 1875'ten 1881'e dek bu adada yaşamışlardı!

Ancak oradan ayrılmayı nasıl başarmışlardı? Bu aydınlatılması gereken en önemli noktaydı, Zach Fren konuya şu soruyla girdi:

"Gemi kalıntılarından bir tekne yapabildiniz mi?"

"Hayır."

Kaza mahallini inceledikten sonra Kaptan Ellis ve baştayfa da aynı sonuca varmışlardı: Bu kalıntılardan bir kayık bile yapmak olanaksızdı.

Soruşturmanın bu bölümüne gelindiğinde, Zach Fren kazazedelerin Browse Adası'nı nasıl

terk ettikleriyle ilgili soruları hazırlamakta oldukça güçlük çekti.

"Hiçbir geminin işaretlerinizi fark etmediğini söylüyorsunuz..."

"Evet."

"Peki, Malezya adalarından bir kayık ya da Avustralyalı yerlilerin bir teknesi kıyıya yanaştı mı?"

"Hayır."

"O zaman bir geminin kurtarma sandalı kıyıya vurmuş olmalı?"

"Evet."

"Yolunu kaybetmiş bir sandal mı?"

"Evet."

Bu nokta aydınlığa kavuştuktan sonra, olası sonuçları çözümlemek Zach Fren için zor olmadı.

"Bu sandalı onarıp denize açılabilirdiniz mi?"

"Evet."

"Ve Kaptan John en yakın kıyıya ulaşabilmek için ondan yararlandı?"

"Evet."

Ancak, Kaptan John ve arkadaşlarının tamamı neden sandaldaki yerlerini alamamışlardı? Asıl öğrenilmesi gereken buydu.

"Kuşku yok ki bu sandal on iki kişiyi alacak kadar büyük değildi?" diye sordu Zach Fren.

"Evet."

"Kaptan John, siz ve beş tayfa, yanı toplam yedi kişi mi yola çıktınız?"

"Evet."

Ve o anda ölmek üzere olan ikinci kaptanın gözlerinde, Browse Adası'nda kalanların belki hala kurtarılabileceklerine dair bir inancın varlığı açıkça okunabiliyordu.

Ancak Dolly'nin bir işaretiyle, Zach Fren geride kalan beş tayfanın ölüme yenik düştüklerini açıklamaktan vazgeçti.

Elleri Bayan Branican'ın elini sıkmaya devam etse de, gözleri kapanmış olan Harry Felton'un birkaç dakika dinlenmesine karar verildi.

Şimdi hayalinde Browse Adası'nı canlandıran Dolly, tüm sahnelere eşlik ediyordu... John'un, arkadaşlarını kurtarmak için imkansız denediğini görüyor, onu duyuyor, onunla konuşuyor, onu cesaretlendirerek yola onunla devam ediyordu. Acaba sandal hangi kıyıya yanaşmıştı?

Harry Felton'un gözlerinin açılmasıyla,

Zach Fren sorularına devam etti.

"Böylece Kaptan John, siz ve beş tayfa Browse Adası'ndan ayrıldınız..."

"Evet."

"Avustralya kıyılarına mı çıktınız?"

"Evet."

"Sizi oraya yolculuk sırasında basuran bir fırtına mı sürükledi?"

"Hayır."

"Avustralya kıyısının küçük koylarından birine ulaşabildiniz mi?"

"Evet."

"Kuşkusuz Leveque Burnu yakınlarında bir yere?"

"Evet."

"Belki de York-Sund'e?"

"Evet."

"Karaya çıktığınızda, yerlilerin tuzagına mı düştünüz?"

"Evet."

"Sizi tutsak mı ettiler?"

"Evet."

"Hepinizi mi?"

"Hayır."

"Yani aranızdan bazıları kıyıya çıktığınız sırada öldüler?"

"Evet."

"Yerliler tarafından mı katledildiler?"

"Evet."

"Bir... İki... Üç... Dört?"

"Evet."

"Avustralyalılar sizi kıtanın iç bölgelerine götürdüklerinde yalnızca üç kişi miydiniz?"

"Evet."

"Kaptan John, siz ve tayfalardan biri?"

"Evet."

"Peki, bu tayfa hâlâ Kaptan John ile birlikte mi?"

"Hayır."

"Siz yola çıkmadan önce mi öldü?"

"Evet."

"Uzun zaman önce mi?"

"Evet."

Böylelikle, Franklin'den Kaptan John ve Harry Felton dışında kimsenin kalmadığı anlaşıyordu ve onlardan birinin de birkaç saatlik ömrü kalmıştı!

Harry Felton'dan Kaptan John ile ilgili aydınlatıcı bilgileri almak hiç de kolay olmuyordu. Zach Fren sorularına sık sık ara vermek zorunda kalıyor, Bayan Branican ile görüş alışverişinde bulunduktan sonra, dokuz yıldan,

yani Kaptan John ve Harry Felton'un yerlilere esir düştükleri günden beri olup bitenleri anlayabilmek için soru üstüne soru sormayı sürdürüyordu. Bir süre sonra, kendilerini tutsak edenlerin göçmen Avustralya yerlileri olduğu öğrenildi... Tutsaklar, Tasmanya topraklarındaki bitmek bilmeyen yolculukları sırasında büyük yoksunluklar yaşayarak onları izlemek zorunda kalmışlardı. . Onların hayatta kalmalarına neden izin vermişlerdi? Onlardan bazı yararlar sağlamayı ya da fırsat olursa İngiliz yetkililerden para talep etmeyi mi düşünüyorlardı? Evet, bu son seçenek Harry Felton'un yanıtlarıyla kesin bir şekilde doğrulanmıştı. Bu yerlilere ulaşmak mümkün olursa, fidye ödemek dışında herhangi bir sorunla karşılaşmayacaktı. Sorulan diğer soruların yanıtları, Kaptan John ve Harry Felton'un dokuz yıl boyunca sıkı bir gözetim altında tutulduklarını ve kaçmak için en ufak bir fırsat dahi bulamadıklarını ortaya koyuyordu.

Sonunda kaçma olanağı yakalanmış, iki tutsak birlikte hareket edebilmek için bir buluşma noktası belirlemişlerdi; ancak Harry Felton'un öğrenemediği bir aksilik, Kaptan John'un randevuya gelmesini engellemişti.

Tek başına kaçmak istemeyen Harry Felton, günlerce bekledikten sonra kabileye geri dönmeye karar vermiş, ancak onları yerlerinde bulamamıştı... İç bölgelerdeki köylerden birine ulaştıktan sonra kaptanını kurtarmak için geri gelmeyi planlayarak, kıtanın orta bölümlerine doğru yola çıkmıştı. Sıcakın, açlığın ve yorgunluğun yıpratıcı etkisi altında geçen altı ay boyunca, yerlilerin eline düşmemek için yoluna gizlenerek devam etmiş, nihayet Queensland'in güney sınırındaki Parru kıyısı yakınlarındaki bir ağacın dibine yığılıp kalmıştı.

Bilindiği gibi, orada cebindeki evraklar sayesinde kimliği tespit edilmiş, oradan Sydney'e getirilmiş ve onlarca yıldır boşuna bir çabayla öğrenilmeye çalışılan bilgileri vermek için mucizevi bir şekilde hayatta kalmayı başarmıştı.

Böylece yol arkadaşları arasında yalnızca Kaptan John'un sağ kaldığı, ancak göçebe bir kabilenin tutsağı olarak Tasmanya topraklarını katettiği anlaşıyordu.

Zach Fren bu bölgede yaşayan kabilelerin adlarını saymaya başladı, sıra Indas ismine geldiğinde, Harry Felton bu adı onaylayıcı bir bakışla doğruladı. Hatta Zach Fren bu kabile-

nin, kış mevsimi boyunca sıklıkla Avustralya kıtasının kuzeybatısındaki Leveque Körfezi'ne dökülen akarsulardan biri olan Fitz-Roy-River kıyılarında kamp yaptıklarını bile öğrenmeyi başardı.

"John'u aramak için oraya gideceğiz!" diye haykırdı Bayan Branican, "Onu orada bulacağız!"

Ve söylediklerini anlayan Harry Felton'un gözleri, Kaptan John'un nihayet karısı tarafından kurtarılacağı düşüncesiyle parladı.

Şimdi Harry Felton görevini tamamlamıştı... Son sırdaşı olan Bayan Branican, araştırmalarını kıtanın hangi bölgesinde sürdüreceğini biliyordu... Ve söyleyecek hiçbir şeyi kalmamışçasına gözlerini yeniden kapatmıştı.

Yorgunlukların, yoksunlukların ve özellikle Avustralya ikliminin yıpratıcı etkilerinin bu güçlü ve yürekli adamı ne hale getirdiği görülebiliyordu! Ve bu güçlüklerle karşı koymanın bedelini, sıkıntılarını sona erdirecek olan ölümüne yenik düşmekle ödüyordu. Kaçma girişiminde bulunsaydı, Orta Avustralya çöllerinde Kaptan John'u bekleyen son da aynı olmayacak mıydı? Ve bu Indas kabilesini aramak için yola çıkacak olanlar da aynı tehlikelerle karşı

karşıya kalmayacaklar mıydı?

Ancak Bayan Branican bunları aklından bile geçirmiyordu. Oregon ile Avustralya'ya gelirken yeni seferin planlarını yapmıştı, şimdi söz konusu olan bunların hayata geçirilmesiydi.

Harry Felton akşam dokuza doğru öldü. Dolly bir kez daha ona ismiyle hitap etmiş, o da bir kez daha onu duymuştu. Gözlerini aralamış ve nihayet dudaklarından şu sözcükler dökülmüştü:

"John... John!"

Sonra göğsü hırıltılı bir iç çekişle dolmuş ve kalbi bir daha atmamak üzere durmuştu.

O gece hastane çıkışında, Bayan Branican kendini kapının eşiğinde bekleyen bir gençle karşılaştı.

Bu, Sydney ve Adelaide arasında sefer yapan ticaret gemilerinden biri olan Brisbane'in miçolarından biriydi.

"Bayan Branican?" dedi heyecanlı bir sesle.

"Ne istiyorsunuz, çocuğum?" diye sordu Dolly.

"Harry Felton öldü mü?"

"Öldü."

"Ya Kaptan John?"

"O yaşıyor... O Yaşıyor!"

"Teşekkürler, Bayan Branican," diye karşılık verdi genç miço.

Dolly, kim olduğunu ve bu soruları hangi amaçla sorduğunu açıklamadan ayrılan bu çocuğun yüz hatlarını tam olarak seçememişti.

Ertesi gün liman denizcilerinin ve halkın bir bölümünün katıldığı cenaze töreni yapıldı.

Tabutun arkasındaki yerini alan Bayan Branican, Kaptan John'un sadık ve fedakar dostunun cenazesini mezarlığa kadar izledi. Ve yanında, Franklin'in ikinci kaptanı için son görevini yerine getiren kalabalığın ortasında fark edemediği bu genç miço yürüyordu.

İKİNCİ BÖLÜM

DENİZE YOLCULUK

Bay Lesseps'in, Süveyş Kanalı'nı geçmeyi tamamladığı gün, Afrika kıtasının bir ada olduğunu kanıtladığı söylenebilir. Panama Kanalı'nın yapım çalışmaları sona erdiğinde, Güney ve Kuzey Amerika için de aynı nitelemeyi kullanmak mümkün olacak. Gerçekten de o zaman bu geniş toprakların dört bir yandan suyla çevrilmiş oldukları görülecek. Ancak, büyüklükleri sayesinde kıta adıyla anılmaya devam edeceklerinden dolayı, aynı özelliklere sahip olan Avustralya ya da Yeni Hollanda için de kıta tanımlamasını kullanmak yerinde olur.

Üç bin dokuz yüz kilometre boyunca doğudan batıya, üç bin iki yüz kilometre boyunca da kuzeyden güneye uzanan Avustralya topraklarının yüzölçümü dört milyon sekiz yüz otuz bin kilometrekareyi bulmakta, bu da

Avrupa kıtasının dokuzda yedisine denk düşmektedir.

Günümüzde Avustralya, en yakın tarihlerde yayınlanan atlasların yazarları tarafından, birbirlerini dik açıyla kesen ve dağbilimsel ve hidrografik ölçütleri dikkate almayan keyfi çizgilerle bölünmüş bulunmaktadır.

Doğuda, nüfusun yoğun olduğu bölgede başkenti Brisbane olan Queensland, güneyde başkenti Sydney olan Yeni Galler ve başkenti Melbourne olan Victoria; orta bölgede, başkentleri olmayan Kuzey Avustralya ve Alexandra toprakları ile başkenti Adelaide olan Güney Avustralya; batıda ise, kuzeyden güneye doğru uzanan ve başkenti Perth olan Batı Avustralya bulunmaktadır.

Bu bilgilere, Avustralyalıların "Avustralya Cumhuriyeti" adı altında bir konfederasyon kurmayı istediklerini de eklemek yerinde olur. İngiliz hükümeti bu tanımlamaya karşı çıksa da, ayrılmanın gerçekleştiği gün bunu kabul etmek zorunda kalacaktır.

Kısa bir süre sonra, Bayan Branican'ın, Kaptan John'u bulabilmek ve onu dokuz yıldır elinde tutan kableden kurtarmak gibi gerçekleşmesi neredeyse olanaksız bir düşünce

ve boş bir umutla, bu kıtanın en tehlikeli ve en az bilinen bölgelerine yapacağı yolculuğu göreceğiz. Ancak, Harry Felton'un kaçışından sonra Indas'ların onun hayatını bağışlayıp bağışlamadıklarını düşünmek yerinde olmaz mı?

Bayan Branican, yola çıkma hazırlıklarını tamamlar tamamlamaz Sydney'den ayrılmayı planlıyordu. Zach Fren'in kararlılığına, fedakarlığına ve pratik zekasına güvenebilirdi. Masanın üzerine açtıkları Avustralya haritasının önünde yaptıkları uzun görüşme sırasında, yeni seferin başarısı için gerekli en acil ve en kesin önlemleri tartışmışlardı. Anlaşılacağı gibi, yola çıkış noktasının seçimi büyük önem taşıyordu, sonuçta şu kararlar alındı:

1° En mükemmel araştırma ve savunma araçlarıyla donanmış ve Orta Avustralya çöllerinde yapılacak bir seferin gerektirdiği tüm gereçlere sahip bir kervan, Bayan Branican tarafından titizlikle hazırlanacaktı.

2° Çok kısa bir süre içinde başlaması gereken bu araştırma yolculuğunda, kıtanın orta bölgesinden kıyıya dek uzanan ulaşım hatlarının sonuna dek, en kestirme kara ve deniz yolları izlenecekti.

İlk etapta kuzeybatı kıyısına, yani Frank-

lin'in kazazedelerinin kıyıya çıktığı Tasmanya topraklarına ulaşılması sorunu ele alındı, ancak geçilmesi ekip ve malzeme açısından güçlükler yaratacak olan bu kıvrıntıyı aşmak büyük zaman kaybına neden olacaktı. Zaten Avustralya kıtasına batıdan girmekle, Kaptan John'u elinde tutan kabileye ulaşılacağı kesin değildi, bu göçebe yerliler Batı Avustralya yerine Alexandra topraklarında da olabilirlerdi. Bunun üzerine bu yolu kullanmaktan vazgeçtiler.

Sonra, yolculuğun başından itibaren hangi yönde ilerlemek gerektiği tartışıldı; bu, hiç kuşkusuz ki Harry Felton'un Orta Avustralya'daki yolculuğu sırasında izlediği güzergah olacaktı. Bu yol tüm ayrıntılarıyla bilinmese de, en azından Franklin'in ikinci kaptanının bölgenin kuzeybatısında, Queensland ve Güney Galler sınırındaki Parru kıyılarında bulunmuş olması dikkate alınarak bir rota çizilebilirdi.

Kaptan Cook'un, daha önceden de Portekizli Manuel Godenbho ve Hollandalı Verschoor, Hartog, Carpenter ve Tasman tarafından kaydedilen Yeni Güney Galler topraklarını keşfederek, onlara İngiliz kralı adına el koy-

duğu 1770'ten beri, bölgenin doğu bölümü büyük ölçüde gelişmiş ve uygarlaşmıştı. Pitt'in bakan olmasıyla, 1878'de Komodor Philipp buraya gelerek, bir yüzyıldan az bir süre içinde üç milyon kişinin ikamet edeceği bir ülke haline gelecek olan Botany Bay'de bir cezaevi merkezini kurmuştu. Günümüzde bir ülkenin büyüklüğünün ve zenginliğinin göstergesi olan yolları, kanalları, Queensland'in, Yeni Güney Galler'in, Victoria'nın ve Güney Avustralya'nın sayısız yerleşim merkezlerini birbirlerine bağlayan demiryolları ve limanlarına yolcu taşıyan gemileriyle, eksiksiz bir belde haline gelmişti. Bayan Branican, Sydney gibi görkemli ve kalabalık nüfuslu bir başkentte, kervanını oluşturmak için her türlü kaynaktan yararlanabilirdi. San Diego'dan ayrılmadan önce, M. William Andrew aracılığıyla Central Australian Bank'a yüklü miktarda bir havale yaptırmıştı. Böylelikle, Avustralya'nın belki de doğudan batıya doğru yaklaşık iki bin iki yüz millik bir bölümünü katetmek için gerekli personeli, arabaları, binek hayvanlarını, semerleri ve koşum kayışlarını sağlaması kolay olacaktı. Ancak, Sydney'i hareket noktası olarak kabul etmek doğru muydu?

Her şey en ince ayrıntılarına kadar düşünülmüş, hatta Avustralya'nın şu anki coğrafi konumunu çok iyi bilen Amerikan konsolosunun tavsiyesi üzerine yolculuğun başlangıç noktası olarak Güney Avustralya'nın başkenti olan Adelaide seçilmişti.

Mühendisler, telleri güneydeki bu şehirden kuzeydeki Van Diemen Körfezi'ne, yaklaşık yüz otuz dokuzuncu güney meridyenine doğru uzanan telgraf hattı boyunca, Harry Felton'un ulaştığı paraleli geride bırakan bir demiryolunun ilk bölümünü döşemişlerdi. Bu demiryolu hattı, ekibin, o güne dek az sayıda yolcunun ziyaret ettiği Alexandra ve Batı Avustralya topraklarının derinliklerine daha süratli bir şekilde ulaşmasını sağlayacaktı.

Böylece ilk karar alınmıştı, Kaptan John'u bulmak amacıyla düzenlenen üçüncü seferin ilk etabı Adelaide'dan başlayarak, demiryolunun en uç noktasına dek uzanan dört yüz millik, yani yedi yüz kilometrelik yol boyunca gerçekleşecekti.

Şimdi sorun Bayan Branican'ın Sydney'den Adelaide'a hangi yolu kullanarak gideceğiydi. İki başkent arasında kesintisiz bir demiryolu olsaydı, hiç duraksamaksızın bu hat kullanı-

Bayan Branican

lırdı. Aslında Victoria bölgesindeki Albury istasyonunda, Murray Nehri üzerinden geçtikten sonra Benalla ve Kilmore'a uğrayarak Melbourne'e varan, oradan da Adelaide'a yönelen bir demiryolu vardı, ancak bu yolun Horseham istasyonundan sonra kesintiye uğraması büyük gecikmelere yol açabilirdi.

Bunun üzerine Bayan Branican denizyolunu kullanmaya karar verdi. Kıyı boyunca yapılan ve dört gün süren bu yolculuğa Melbourne'de verilen iki günlük mola da eklenirse, altı gün sonra Güney Avustralya'nın başkentine varılacaktı. Kuzey yarımküredeki şubat ayına denk düşen ağustos ayında olunmasına rağmen hava oldukça sakindi. Buharlı gemi Bass Boğazı'nı geçtikten sonra, kuzeybatıdan esen rüzgardan korunmuş olacaktı. Zaten San Francisco'dan Sydney'e gelmeyi göze alan Bayan Branican'ın, Sydney'den Adelaide'a yapılacak bir yolculuktan endişelenmesi beklene mezdi.

Brisbane gemisi ertesi akşam on birde yola çıkıyordu. Melbourne'de mola verdikten sonra, 27 Ağustos sabahı Adelaide Limanı'na varacaktı. Bayan Branican iki kamara ayırttıktan sonra, Sydney bankasındaki hesabının Adela-

ide'a aktarılması talimatını verdi. Banka yöneticileri bu havaleyi hiç zorluk çekmeden istenilen şubeye gönderdiler.

Deniz hastanesinden ayrılan Bayan Branican otele giderek hareket saatine dek kalacağı odaya yerleşmişti. Düşünceleri tek bir noktada odaklanıyordu: John yaşıyordu! Gözleri harita üzerine sabitlenmiş, bakışları Orta ve Kuzeybatı Avustralya'nın engin çölleri üzerinde kaybolmuş bir halde hayal alemine dalıyor, John'u arıyor, buluyor ve kurtarıyordu...

O gün, kendisiyle görüştükten sonra onu yalnız bırakmanın daha doğru olacağını anlayan Zach Fren, Sydney'in hiç tanımadığı caddelerinde gezintiye çıkmış ve öncelikle bir denizci alışkanlığıyla Bayan Branican'ın gemide rahat edip edemeyeceğini anlamak üzere Brisbane'i ziyaret etmişti. Geminin bir kıyı yolculuğunun ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli donanıma sahip olduğuna karar verdikten sonra yolcu kamaralarını görmek istemiş, kendisine eşlik eden genç miçoya kamarayı daha konforlu hale getirmesi için talimat vermişti. Bu yürekli adamın çabalarını görenler Bayan Branican'ın uzun bir deniz yolculuğuna çıkacağını zannedebilirlerdi!

Gemiden ayrılacağı sırada kendisine yaklaşan genç bir miço, biraz heyecanlı bir sesle şunları söyledi:

"Bayan Branican'ın, yarın Adelaide'a hareket etmek üzere gemiye bineceğinden eminsiniz değil mi?"

"Evet, yarın," diye yanıtladı Zach Fren.

"Brisbane ile mi?"

"Elbette."

"Bu seferle Kaptan John'u bulmayı başarabilecek mi?"

"Elimizden geleni yapacağımıza inanabilirsin."

"Buna inanıyorum."

"Sen Brisbane'da mı görev yapıyorsun?"

"Evet efendim."

"Peki, çocuğum, o zaman yarın görüşürüz."

Zach Fren Sydney'de geçirdiği son saatleri, iki yanı sarı kızıl kumtaşlarıyla süslenmiş binalarla kaplı Pitt Street ve York Street'te, Victoria Park'ta ve Kaptan Cook'un anıtının yükseldiği Hyde Park'ta dolaşmaya ayırdı. Deniz kenarındaki botanik bahçesine yaptığı hoş bir gezintide, ılıman ve sıcak iklim bitkilerinden meşe ve arokaryasın, kaktüs ve mangustanla-

nn, palmye ve zeytin ağaçlarının kokuları birbirlerine karşıyordu. Avustralya başkentlerinin en eskisi, kendisinden sonra kurulan Adelaide ve Melbourne'den daha düzensiz bir görünüm sergilese de, göz alıcı manzaraları ve hiç beklenmedik bir anda ortaya çıkan güzellikleriyle onları geride bırakıyordu.

Ertesi akşam Bayan Branican ve Zach Fren gemideki yerlerini aldılar. Saat on birde limandan çıkan Brisbane, Port-Jackson Körfezi'ne yöneldi. Inner-South-Head'i geçtikten sonra, burnunu güneye vererek kıyının birkaç mil açığından ilerlemeye başladı.

Yolculuğun ilk saati boyunca arka güverte- de oturan Dolly, karanlığın içinde birbirlerine karışarak silikleşen kıyı şekillerini izliyordu. John'u, kaçmayı başaramadığı geniş bir hapis- haneyi andıran bu kıtadan çıkarmaya çalış- caktı. Birbirlerinden ayrılmalarnın üzerinden on beş yıl geçmişti! "On beş yıl!" diye mırıl- dandı.

Brisbane Botany-Bay ve Jorrie-Bay'in önün- den geçerken, Dolly biraz dinlenmek için ka- marasına çekildi. Ancak ertesi sabah, şafak sö- kerken ufukta beliren ve Avrupa Alpleri zinci- rinin bir halkası olan Dromedary Tepesi'ni ve

gerisindeki Kosciusko Tepesi'ni izlemek üzere yeniden güvertedeki yerini almış ve biraz sonra yanına gelen Zach Fren ile yegane uğraşları hakkında görüş alışverişinde bulunmaya başlamıştı.

O sırada, kararsız ve heyecanlı olduğu anlaşılan genç bir miço Bayan Branican'a yaklaşıp, kaptanın, herhangi bir ihtiyacı olup olmadığını sorduğunu söyledi.

"Hayır. Sen dün Brisbane'ı ziyaret ettiğinde beni karşılayan çocuksun," dedi Zach Fren.

"Evet, efendim, benim."

"Adın ne?"

"Godfrey."

"Peki, Godfrey, işte Bayan Branican gemine binmiş bulunuyor... Şimdi memnunsun sanırım?"

"Evet, efendim, gemideki herkes gibi. Hepimiz Bayan Branican'ın araştırmalarında başarılı olmasını ve Kaptan John'u kurtarmasını diliyoruz."

Godfrey'in kendisiyle konuşurken gözlerinin içine saygı ve hayranlıkla bakması Dolly'nin içinde birtakım kıpırtılar uyandırdı. Genç miçonun sesi onu derinden etkilemişti... Bu sesi daha önce duymuştu ve birden onu

hatırladı.

"Çocuğum," dedi, "bana Sydney'deki hastanede sorular soran siz miydiniz?"

"Evet, bendim."

"Bana Kaptan John'un sağ olup olmadığını sormuştunuz?"

"Evet, bayan."

"Gemi mürettebatından mısınız?"

"Evet, bir yıldır bu görevdeyim. Ancak, Tanrı izin verirse yakında ayrılacağım."

Kuşkusuz daha fazlasını söylemek istemeyen ya da buna cesaret edemeyen Godfrey, yanlarından ayrılarak kaptana Bayan Branican hakkında bilgi vermeye gitti.

"İşte damarlarında denizci kanı aktığı her halinden anlaşılan bir çocuk," dedi Zach Fren. "Bakışları içten ve kararlı... Sesi tok da olsa kulağa hoş geliyor..."

"Sesi!" diye mırıldandı Dolly.

Ve dikkatini çeken belirgin bir özelliği daha vardı. Kuşkusuz yanıliyordu, ancak bu gencin yüz hatları ona Franklin'in uzun zaman önce çok uzaklara götürdüğü, henüz otuzunda bile olmayan John'u hatırlatıyordu!

"Görüyorsunuz Bayan Branican," dedi Zach Fren iri ellerini ovuşturarak, "İngilizler

ya da Amerikalılar, herkes size karşı büyük bir sempati besliyor... Amerika'da olduğu gibi, Avustralya'da da aynı ilgiyle karşılanacaksınız... Adelaide'da da her şey San Diego'daki gibi olacak. Herkes bu genç İngiliz'le aynı umudu paylaşıyor."

"O bir İngiliz mi?" diye sordu oldukça etkilenmiş görünen Bayan Branican.

Bu ilk gün boyunca yolculuk oldukça huzurlu geçti. Karadan esen kuzeybatı rüzgarlarının etkisiyle deniz cam gibi berrak bir hal almıştı. Brisbane, Bass Boğazı'na ulaşmak için Avustralya kıtasının alt köşesini oluşturan Howe Burnu'nu geride bıraktığında, denizin aynı sakinliğini koruyacağı söylenebilirdi.

Dolly gün boyunca güverteden neredeyse hiç ayrılmamıştı. Yolcular ona büyük saygı gösteriyorlar ve onunla dost olabilmek için yanına yaklaşıyorlardı. Hepsi, başına gelen felaketler bütün dünyada yankılanan ve Tanrı yaşamasına izin verdiğinden, kocasını kurtarmak umuduyla onca yorgunluğa ve tehlikeye gözünü bile kırpmadan katlanan bu kadını görebilmek için büyük istek duyuyorlardı. Zaten onun yanındayken hiç kimse John'u bulacağından şüphe duymuyordu. Gözüpekçe

sunduğu çözüm önerilerini duyanların, girişeceği işlerdeki kararlılığını görenlerin onun inancını paylaşmamaları mümkün müydü? Hiç farkında olmadan Orta Avustralya topraklarında onu izleyebilirlerdi bile. Ve gerçekten de birçoğu ona yalnız düşünsel anlamda katılmakla kalmıyor, seferi sırasında ona eşlik etmeyi bile akıllarından geçiriyorlardı.

Ancak bazen Dolly'nin konuşması yanda kesiliyor, bakışları garip bir ifadeye bürünürken, gözleri alev alev parlıyordu. Zihnini neyin meşgul ettiğini ancak Zach Fren anlayabiliyordu.

Bu gariplik Godfrey'i gördüğünde ortaya çıkıyordu. Genç miçonun yürüyüşü, tavır ve davranışları, onu gözleriyle izlemekteki inadı, bir tür içgüdüyle Dolly'yi kendisine çekiyor, tüm bunlar içinde tuhaf bir heyecan uyandırarak onu sanyor ve zihninde John'un imgesiyle bütünleşiyordu.

Dolly, John ile Godfrey arasındaki büyük benzerliği, Zach Fren de bu beklenmedik durumun onda yarattığı etkileri endişeyle izliyor, haklı olarak bu yakınlaşmanın kaybetmiş olduğu çocuğunun anısını canlandırmasından korkuyordu. Bayan Branican'ın çocuğun varlığı

ğı karşısında gösterdiği bu aşırılık hali kaygı verici boyutlara ulaşıyordu.

Bununla birlikte, Godfrey onun yanına dönmemişti, yalnızca birinci mevki yolcularına hizmet etmekle görevlendirilmiş olduğundan, geminin arka güvertesinde bulunması mümkün değildi. Ancak uzaktan da olsa gözleri sık sık birbirlerine kenetleniyordu ve Dolly onu çağırılmamak için kendini zor tutuyordu... Evet! Godfrey, bir işareti üzerine onun yanına koşmaya hazırdı.. Ancak Dolly onu çağırıyor ve Godfrey de gelmiyordu.

O akşam kamarasına dönerken kendisine eşlik eden Zach Fren'e şunları söyledi:

"Zach, bu genç miçonun kim olduğunu, hangi aileden geldiğini, doğum yerini öğrenmemiz gerek.. Belki de İngiliz değildir..."

"Mümkündür, bayan," diye yanıtladı Zach Fren. "Amerikalı da olabilir. Eger isterseniz Brisbane'in kaptanından bilgi alabilirim..."

"Hayır, Zach, hayır, bunları Godfrey'e kendim soracağım."

Ve baştayfa Bayan Branican'ın aklından geçenleri şu sözcüklerle mınıldandığını duydu:

"Yavrum, zavallı küçük Wat'ım yaşasaydı, o da bu yaşlarda olacaktı!"

"İşte korktuğum başıma geldi!" diye kendi kendine söylendi, kamarasına yönelen Zach Fren.

22 Ağustos gecesi boyunca Howe Burnu'nu geride bırakan Brisbane, elverişli koşullar altında yoluna devam etti. Victoria'nın en önemli bölgelerinden biri olan Gippland kıyısı, güneydoğuya doğru kıvrıldıktan sonra Wilson Burnu'yla birleşiyordu, burası kıtanın güneye doğru uzanan en uç bölümüydü. Coğrafi açıdan tanımlanmış körfezler, limanlar ve burunlar bakımından çok zengin olmayan Sydney'den Howe Burnu'na dek doğrusal bir hat izliyordu. Göz alabildiğince uzanan ovaların arkadan çevreleyen bağlar, denizden fark edilemeyecek kadar uzaktı.

Günün ilk ışıklarıyla odasından ayrılan Bayan Branican arka güverteadaki yerini almıştı. Az sonrayanına gelen Zach Fren, tavırlarındaki değişikliği fark etti. Kuzeybatıya doğru uzayıp giden kıyılar artık dikkatini çekmiyordu. Düşüncelere dalmış bir haldeydi, Zach Fren'in geceyi nasıl geçirdiği sorusunu kaçamak yanıtlarla geçiştirdi.

Baştayfa hiç üstelemedi. Önemli olan Dolly'nin Godfrey ile Kaptan John arasındaki

bu ilginç benzerliği unutmuş olması, onu yeniden görüp sorular sormayı aklından geçirmemesiydi... Düşünceleri başka bir kanala yönelmiş olabilirdi, hem Zach Fren'den ön güvertede görev yapan genç niçoyu yanına getirmesini istememişti.

Öğle yemeginden sonra kamarasına çekilen Bayan Branican, öğleden sonra yalnızca üç ile dört arasında güvertede görülmüştü.

O sırada Brisbane tüm hızıyla Avustralya ile Tasmanya ya da Van Diemen topraklarını ayıran Bass Boğazı'na doğru ilerliyordu.

Hollandalı Jansson Tasman'ın keşfi en çok İngilizlere yaramış, kıtanın doğal uzantısı olan bu ada tartışmasız bir şekilde Anglosakson ırkının egemenliği altına girmişti.

İki yüz seksen kilometre uzunluğundaki bu adanın sık ağaçlı ormanlarla kaplı verimli toprakları hızla sömürgeleşmesine neden olmuştu. Bu yüzyılın başından beri İngilizler adayı yerli halkı dikkate almadan, diledikleri gibi yönetmişler, ülkeyi bölgelere ayırarak başkent Hobbart-Town, George-Town gibi çok sayıda büyük şehir kurmuşlar, yüzlerce geminin yanaşması için kıyının girinti çıkıntılarından liman olarak yararlanmışlardı. Hepsisi

iyi güzeldi ama, bu adanın gerçek sahipleri olan siyah ırktan geriye ne kalmıştı? Kuşkusuz ki uygarlıktan hiç nasibini almamış bu zavallı yerliler, insan ırkının en ilkel örneği olarak görülmüş, Afrikalı zencilerden, Tierra del Fuego yerlilerden daha aşağı bir kategoriye yerleştirilmişlerdi. Sömürgeciliğin gelişiminin son noktası bir ırkın yok edilmesiye, İngilizler bu amaçlarını layıkıyla yerine getirmeleriyle övünebilirlerdi. Ancak, bir sonraki evrensel Hobbart-Town sergisinde birkaç Tasmanyalıyı göstermek istiyorlarsa ellerini çabuk tutmalıydılar. Çünkü on dokuzuncu yüzyıl sonunda onlardan bir tekinin dahi sağ kalmayacağı görünen bir gerçektir!

GODFREY

Brisbane akşamüzeri Bass Boğazı'nı geçti. Güney yarımkürenin bu enlem derecelerinde, ağustos ayında hava beşte karanyordu. İlk çeyreğine giren ay, ufkun karaltılarının arasından hızla kayboldu. Bastıran karanlık kıtanın kıyılarının görülmesini engelliyordu.

Boğaz yolculuğu, çalkantılı suların neden olduğu sallantıların etkisi altında geçti. Pasifik'e açılan bu dar geçitte, akıntıların ve karşı akıntıların mücadelesi büyük bir şiddetle sürüyordu.

Brisbane, 23 Ağustos sabahı şafak sökerken Port-Philip Körfezi'ne ulaştı. Gemilerin bu körfeze girmeleriyle olumsuz hava koşullarından kaygılanmaları için hiçbir neden kalmıyordu; ancak, içeri girmek için Nepean Burnu kumsalı ile Queenscliff arasındaki geçidi aşarken oldukça tedbirli davranmak gereki-

yordu. Bir hayli korunaklı olan körfez, ağır tonajlı gemilerin rahatlıkla demirleyeceği Gelong ile Melbourne rıhtımlarından, Sandrige ve Williamstown gibi birçok limandan oluşuyordu. Hüzünlü ve tekdüze bir görünüm sergileyen kıyıda yeşillik çok azdı, gölcüklerin yerini hemen hemen tüm yüzeyi çatlak ve sert kertiklerle kaplanmış kuru bataklıklar almıştı.

Gelecekte bu ovaların yüzeyini canlandırmak için, orada burada yükselen cılız ağaç kalıntılarının yerine ulu ağaçlar dikmek gerekiyordu, Avustralya iklimi burayı kısa sürede geniş ormanlara dönüştürecekti.

Brisbane, yolcularından bir bölümünü indirmek için Williamstown rıhtımlarından birine yanaştı.

Otuz altı saat sürecektir bir molanın verilmesi üzerine, Bayan Branican zamanını Melbourne'de geçirmeye karar verdi. Aslında bu şehirde yapacak bir işi yoktu, muhtemelen batı Avustralya'nın en uç noktalarına dek sürecektir olan yolculuğun hazırlıklarına Adelaide'da başlayacaktı. O zaman Brisbane'dan neden ayrılıyordu? Gemide kalarak yoğun bir ilginin odağı olmaktan mı çekiniyordu? Ancak bu sıkıcı durumdan kurtulmak için odasına çekil-

mesi yeterli değil miydi? Zaten şehrin otellerinden birine yerleşse de, kısa süre içinde durumdan haberdar olanların can sıkıcı ziyaretlerine, kaçınılmaz sorgulamalarına maruz kalmayacak mıydı?

Zach Fren, Bayan Branican'ın bu kararına bir anlam veremiyordu. Davranışlarının Sydney'dekinden daha farklı olduğunu hissediyordu. Orada herkesle daha yakın ilişkiler kurarken, şimdi içine kapanmış gibi görünüyordu. Yoksa baştayfanın da gözlemlemiş olduğu gibi, Godfrey'in varlığı çocuğunun anılarını mı canlandırmıştı? Evet, Zach Fren yanılmıyordu. Genç miçonun görüntüsü benliğini öyle derinden sarsmıştı ki, yalnız kalmaya ihtiyaç duymuştu. Artık onun hakkında bilgi edinmek istemiyor muydu? Belki de dün, istekli olmasına rağmen bunu yapmamıştı. Ancak şu sırada Melbourne'e inmek ve orada yirmi dört saat geçirmek istiyorsa, bu durum onu içgüdüsel bir gücün etkisiyle kendisine çeken on dört yaşında bir çocuktan kaçmak –bu vaziyeti açıklayan en uygun sözcük bu– istemesinden kaynaklanıyordu. Onunla konuşmak ve milliyeti, kökeni, ailesi hakkında bilgi almak konusunda neden tereddüt edi-

yordu? Yoksa vereceği yanıtların, kendini kaptırdığı ve davranışlarıyla Zach Fren'in anlayacağı bir şekilde dışa yansıttığı hayallerini ve boş umutlarını yıkacağından mı korkuyordu?

Bayan Branican geminin rıhtıma yanaşmasının üzerinden bir saat bile geçmeden, Zach Fren ile birlikte gemiden ayrıldı. İskeleye ayak basar basmaz geriye döndü.

Godfrey, Brisbane'in ön güvertesindeki küpeşteye yaslanmıştı. Onun uzaklaştığını görünce yüzü hüzünlü bir ifade aldı, onu gemide tutma arzusunun yoğunluğunu belirten bir işaret yapması üzerine, Dolly şu sözleri söyleme ihtiyacını duydu: "Çocuğum... Geri döneceğim!"

Ancak kendisini tuttu, Zach Fren'e kendisini izlemesini işaret ettikten sonra, limanı şehre bağlayan tren istasyonuna yöneldi.

Melbourne şehri sahilin gerisinde, Yarra-Yarra Nehri'nin sol kıyısında, trenlerin birkaç dakikada katettiği iki kilometrelik bir mesafede kurulmuştu. Orada, bir milyon kişinin yaşadığı ve 1851'deki kuruluşundan beri Alexandre Dağı'nın tüm altın yataklarını üzerine boşalttığı, görkemli Victoria kolonisinin üç

yüz bin nüfuslu başkenti yükseliyordu.

Bayan Branican şehrin en boş otellerinden birine yerleşmiş olmasına rağmen, varlığının çevresinde oluşturduğu ilgi halkasından kurtulamamıştı. Bunun üzerine garip hayallere dalmış bir halde, hiçbir şeyi fark etmeyen bakışlarıyla, Zach Fren ile birlikte şehrin cadde-lerini dolaşmaya koyuldu.

Sonuçta dünyanın en modern şehirlerinden birinde de bulunsa, bir Amerikalının herhangi bir şaşkınlık yaşaması ya da karşılaştığı manzaraları hayranlıkla izlemesi beklenemezdi. San Francisco'nun başkenti Kaliforniya'dan on iki yıl sonra kurulmasına rağmen, birbirlerini dik kesen caddeleri, çimenlik ve ağaçlardan yoksun meydanları, yüzlerce bankası, büyük işlerin döndüğü büroları, perakende satışların yapıldığı mahalleleri, kamu binaları, kiliseleri, tapınakları, üniversitesi, müzesi, kütüphanesi, belediye binası, sarayı andıran okulları, Avustralya kıtasını güneyden kuzeye doğru geçmeyi denerken ölüme yenik düşen Burke ve Wills anısına dikilmiş anıtı, ticari etkinliklerin yoğun olduğu semtlerin dışında, gezinenlerin nadir olarak görüldüğü bulvarları, oralarda yün ve hayvan ticareti ya-

pan diğer yabancıların yanında, İsrail'i sevin-
dirmek için iyi fiyata gümüş satan Alman kö-
kenli Yahudileriyle, Bayan Branican için "pek
de fena" sayılmazdı.

Ancak bu ticaret kentinin tüccarları, müm-
kün olduğunca şehrin çevre mahallelerinde
oturmayı tercih ediyorlardı; villalar, kır evleri,
hatta prenlere yaraşır Saint-Kilda, Hoom,
Emerald-Hill, Birghton –D. Charnay'e göre bu
sonuncu, Melbourne'ü San Francisco'dan da-
ha üstün tutmuştu– malikaneleri hep dış ma-
hallelerde yapılmıştı. Ve bu bölgelerde şimdi-
den değişik ağaç türleri gelişmiş, görkemli
parklar gölgeliklerle kaplanmış, kaynak sular
uzun aylar boyunca çevreye ferahlatıcı bir se-
rinlik yaymaya başlamıştı. Böylesi yemyeşil
bir çerçevenin ortasına yerleşmiş az sayıda şe-
hir bulunduğu söylenebilirdi.

Bayan Branican, Zach Fren'in kendisini gö-
türdüğü şehir dışındaki kırlarda bile çevresin-
deki güzelliklere ilgi göstermiyor, mükemmel
bir şekilde düzenlenmiş bu yerleşim merkez-
lerinin görkemli manzarası bakışlarında en
küçük bir parlıya dahi neden olmuyordu.
Hala aynı basit düşüncenin etkisi altında ol-
duğu ve Zach Fren'e henüz açıklama cesareti

bulamadığı bir talebi iletmeye hazırlandığı anlaşılıyordu.

Hava karanırken otele döndüler. Dolly odasına getirttiği yemeğe neredeyse hiç dokunmadı. Sonra yatağına çekildi, ancak eşinin ve çocuğunun hayallerinin sürekli olarak gözünün önünde canlanmasıyla, uykuyla uyaklık arasında sıkıntılı bir gece geçirdi.

Ertesi gün saat ikiye kadar odasında kalan Bayan Branican, M. William Andrew'a Sydney'den ayrıldığını ve yakında Güney Avustralya'nın başkentine ulaşacağını bildiren uzun bir mektup yazdı. Ona bu yolculuktan bir hayli umutlu olduğunu anlatıyordu. Ve bu mektubu aldığı anda büyük bir şaşkınlığa kapılarak endişelenen M. William Andrew, Dolly'nin kocasını sağ bulacağından emin gibi göründüğüne ve çocuğundan ölmemiş gibi söz ettiğine dikkat etti. Bu saygıdeğer insan, onca çile çekmiş olan bu kadının akıl sağlığını yeniden kaybedip kaybetmeyeceğini düşünüyordu.

Bayan Branican Zach Fren ile gemiye dönerken, Adelaide'a hareket edecek olan Brisbane'in yolcuları yerlerini almışlardı. Geri dönüşünü bekleyen ve onu uzaktan fark eden

Godfrey'in yüzü bir gülümsemeyle aydınlandı. Iskeleye doğru hareketlenerek, merdivenlere adım atmakta olan Dolly'nin yanına geldi.

Bu duruma canı sıkılan Zach Fren'in kalın kaşları çatıldı. Varlığıyla en acıklı anıları canlı tutan bu genç miçonun gemiden ayrılması, ya da en azından Dolly'nin yoluna çıkmaması için neler vermezdi!

Godfrey'i fark eden Bayan Branican bir an duralayarak içe işleyen bakışlarla onu süzdü; ancak onunla konuşmadan, başını öne eğerek kamarasına yöneldi.

Halatları çözölen Brisbane, öğleden sonra üçte liman ağzına doğru hareket etti, Queenscliff Burnu'nu döndükten sonra, Victoria kıyılarının üç mil açığından Adelaide istikametine doğru ilerlemeye başladı.

Melbourne'den binen ve sayıları yüzü bulan yolcuların çoğu memleketlerine dönen Güney Avustralya sakinleriydi. İçlerinde bazı yabancılar da vardı; onlardan birisi de otuz, otuz beş yaşlarında, köstebek gibi uyuşuk, limon gibi sarı, vazo gibi yuvarlak, üç goncalı bir mandalina kadar yağlı bir Çinliydi. Yine de bir mandalina değildi. Hayır! Bu adam yalnızca dış görünüşü ayrıntılarıyla tanıtılmayı hak

eden bir kişinin uşağıydı.

İnsanın bu adamı hayalinde canlandırabilmesi için, mümkün olabildiğince Britanyalı ve uzun, zayıf, kemikli bir Albion tiplerini düşünmesi gerekir. Uzun bir boyun, gövde üstü ve bacaklardan oluşmuş kemikbilimin bu değerli numunesi bir Anglosaksona aitti. Boyu deniz seviyesinden altı İngiliz ayağı kadar yüksekti. Yüzünü kaplayan sarı sakalı, yer yer altın sarısı tellerin belirdiğı sarı saçları, meraklı küçük gözleri, burun deliklerine dar gelen pelikan ya da balıkçıl gagası gibi kemerli, uzun burnu, en dikkatsiz frenologun dahi monomani ve inatçılık kabartılarını gözlemleyebileceğı kafası, nüktedan bir ressamın çizimiyle oldukça ilginç ve komik bir bütünlük oluşturabilirdi.

Bu İngiliz'in üzerinde, çift siperli bir kasket, çenesine kadar iliklenmiş bir yelek, yirmi cepli bir ceket, kareli kumaştan bir pantolon, nikel düğmeli uzun tozluklar, çivili ayakkabılar ve rüzgârın bedeninin etrafında dalgalandırdığı pelerinden oluşan geleneksel giysiler vardı.

Bu garip adamın kim olduğı, nereden gelip nereye gittiğıyle kimse ilgilenmiyordu. Al-

tı üstü bir yolcuydu, hepsi bu. Gemi süvarisi-
nin söyleyebileceği tek şey, Hong-Konglu
(Çin İmparatorluğu) Gin Ghi adlı uşağın eşlik
ettiği bu Liverpoollu İngiliz'in kamarasını Jos-
hua Meritt –kısaltması Jos Meritt– ismiyle
ayırtmış olduğuydu.

Jos Meritt gemiye bindikten sonra, güver-
tedeki banklardan birine oturmuş ve dörtte
yemek zili çalana dek orayı terk etmemiştir.
Dört buçukta geri gelerek, saat yedide akşam
yemeğine gitmiş, sonra sekizde yine eski yeri-
ni alarak, bir mankeni andırıncasına iki elini
dizlerinin üzerine yaslamış, kafasını sağa sola
hiç döndürmeden, gözlerini gecenin karanlı-
ğında belirsizleşen kıyıya dikmişti. Saat onda
ise, yalpalanın ani sarsıntılarının dahi etkiley-
meyeceği düzenli adımlarla kamarasına geri
dönmüştü.

Havanın oldukça soğuk olmasına rağmen,
saat dokuza doğru kamarasından ayrılan Ba-
yan Branican, gecenin bir bölümünü Brisba-
ne'in arka güvertesinde dolaşarak geçirdi. Zih-
nindeki takıntılar uyumasına izin vermiyordu.
Odasının bunaltıcı ortamından uzaklaşmak
ve, bazen kıyının elli mil açığında bulunuldu-
ğunu gösterircesine, iç açıcı akasya kokuları-

nın yayıldığı temiz havayı içine çekmek istemişti. Genç miçoyla karşılaşmayı, onunla konuşarak ailesi hakkında bilgi almayı düşünüyormuydu? Neyi öğrenmek istiyordu ki? Görevini saat onda tamamlamış olan Godfrey sabah ikide yeniden işbaşı yapacaktı ve o anda manevi bir sarsıntının yıpratıcı etkisiyle kendini oldukça bitkin hisseden Dolly odasına geri dönmek zorunda kalmıştı.

Brisbane geceyarısına doğru Polwarth bölgesinin uzantısı olan Otway Burnu'nu geride bıraktı. Bu noktadan itibaren hiç durmaksızın kuzeybatıya, yüz kırk birinci meridyen üzerinde bulunan ve Victoria ve Yeni Galler bölgelerini Güney Avustralya'nın güney topraklarından ayıran konvansiyonel hattın bulunduğu Discovery Körfezi'ne doğru yol alacaktı.

Sabahın erken saatlerinde, Jos Meritt her zamanki gibi bankının üzerindeki yerini almıştı, onu görenler dün akşamdan beri oradan hiç ayrılmadığını düşünebilirlerdi. Çinli Gin Ghi'ye gelince, yumrukları sıkılı bir halde, köşenin birinde uyuyordu.

Zach Fren, Amerika Birleşik Devletleri bayrağı altında toplanan kırk iki federe devletin koleksiyonunda hiç eksik olmayan kaçık-

ların garip davranışlarına alışkın olmalıydı. Yine de bu tuhaf adamın bir makineyi andıran hareketleri karşısında hayrete düşmekten kendini alamıyordu.

Bu uzun boylu ve hareketsiz centilmene biraz yaklaştığında, kendisine hafif bir sesle şu soruyu yöneltmesi başstayfa iyice şaşırtmıştı:

"Sanırım siz başstayfa Zach Fren'siniz?"

"Ta kendisi," diye yanıtladı Zach Fren.

"Bayan Branican'a eşlik ediyorsunuz?"

"Söylediğiniz gibi. Onu tanıyor musunuz?"

"Tanıyorum... On beş yıldır kayıp olan kocasını arıyor... İyi! Oh! Çok iyi!"

"Nasıl? Çok iyi olan nedir?"

"Evet! Bayan Branican... Çok iyi! Kanımı kaybetmiş olsaydım, onu aramazdım."

"O zaman aradığınız nedir?"

"Bir şapka."

"Şapka mı? Şapkanızı mı kaybettiniz?"

"Şapkamı mı? Hayır! Bu şapka... Anlıyorum... Bayan Branican'a saygılarımı iletin... İyi... Oh! Çok iyi..."

Jos Meritt'in kapanan dudakları, ağzından tek bir hece çıkmasına dahi izin vermediler.

"Delinin teki," diye söylendi Zach Fren. Bu centilmene daha fazla zaman ayırmanın saç-

malık olacağını düşündü.

Dolly'nin güverteye çıkmasıyla, başstayfa onun yanına gitti, birlikte İngiliz'in neredeyse karşısında bulunan bir banka oturdular. Adam hiç kımıldamıyordu. Zach Fren aracılığıyla Bayan Branican'a saygılarını iletmiş olduğu için, hiç kuşkusuz ki aynı dileklerini tekrarlamayı düşünmüyordu.

Zaten Dolly bu garip yolcunun varlığını fark etmemişti. Yol arkadaşıyla Adelaide'a varır varmaz başlanacak olan yolculuk hazırlıkları üzerine uzun bir görüşme yaptı. Kaybedilecek tek bir gün, tek bir saat dahi yoktu. Sıcak iklim kuşağının dayanılmaz etkisiyle kuraklığın başlamasından önce, Orta Avustralya topraklarını geride bırakmak gerekiyordu. Bu koşullar altında yapılacak olan yolculuk sırasında, karşılaşılabilecek tehlikeler arasında en korkuncu, kuşkusuz ki iklim koşullarının sertliği olacaktı ve seferi riske sokmamak için gerekli tüm önlemler alınacaktı. Dolly John'dan söz ederek, vücut yapısının dayanıklılığı ve bitmek bilmez enerjisi sayesinde, daha güçsüzlerin ölüme yenik düştükleri koşullara katlanabileceğini anlattı. Bu arada Godfrey'in adını hiç anmaması, Zach Fren'i bu ço-

cuğu unuttuğu konusunda ümitlendirmeye başlamıştı ki, ağzından şu sözcükler döküldü:

"Bugün genç miçoyu hiç görmedim... Ya siz Zach?"

"Hayır, bayan," diye yanıtladı, bu soruya bozulduğu anlaşılan baştayfa.

"Belki bu çocuk için bir şeyler yapabilirim!" dedi Dolly.

Hiç aldırılmazmış gibi konuşmasına rağmen, Zach Fren bunun altında neyin yattığını biliyordu.

"Bu çocuğa mı?" diye yanıtladı. "Oh! İyi bir mesleği var, bayan... Geleceği oldukça parlak... Bu tempoda çalışırsa, birkaç yıl içinde onbaşılık rütbesine yükseleceği şimdiden belli..."

"Bu önemli değil, beni asıl ilgilendiren... Bu benzerlik Zach, evet, zavallı John'um ve onun arasındaki bu eşsiz benzerlik... Ve sonra Wat .. Yavrum... Onun yaşında olacaktı!"

Bunları söylerken rengi solan Dolly'nin sesi titriyordu, gözlerini diktieği Zach Fren'i öyle sorgulayıcı bakışlarla süzüyordu ki, baştayfa başını önüne eğmek zorunda kaldı.

Sonra ekledi:

"Bu öğleden sonra, onu yanıma getirecek-

siniz Zach.. Unutmayın... Onunla konuşmak istiyorum... Bu yolculuk yarıya sona erecek... Birbirimizi bir daha asla görmeyeceğiz... Ve Brisbane'dan ayrılmadan önce onun kim olduğunu öğrenmek istiyorum... Evet! Öğrenmek istiyorum."

Zach Fren'in Godfrey'i yanına getireceğine söz vermesi üzerine, Dolly kamarasına çekildi.

Oldukça kaygılı, hatta paniğe kapılmış bir halde bulunan baştayfa, süvarinin ikinci yemek çanını çalmasına kadar güvertede dolaşmaya devam etti. Kaput merdivenine doğru ilerlerken, adımlarını çanın ritmine uydurur gibi yürüyen İngiliz'le karşılaştı.

"İyi... Oh! Çok iyi!" dedi Jos Meritt. "İstegim üzerine iyi dileklerimi ilettiniz... Kocası kayboldu... İyi... Oh! Çok iyi!"

Ve sonra, servis büfesinin hemen yakınında bulunan ve yemeklerin en güzel parçasını almasını sağlayan masasına ulaşmak için yemek salonuna yöneldi.

Brisbane saat üçte Melbourne demiryolu hattının sonlandığı Normanby'nin en önemli limanı olan Portland'ın açıklarındaydı, sonra Nelson Burnu'nu geride bırakarak Discovery Körfezi'ne yöneldi ve Güney Avustralya kıyı-

nı oldukça yakından izleyerek kuzeye doğru yoluna devam etti.

Bu sırada Zach Fren Godfrey'e, Bayan Branican'ın kendisiyle konuşmak istediğini iletliyordu.

"Benimle konuşmak mı istiyor?" diye haykırdı genç miço.

Kalbi öyle şiddetli çarpıyordu ki, düşmek için küpeşteye tutunmak zorunda kaldı.

Baştafı çocuğu Bayan Branican'ın kamasına götürdü.

Bir kanepeye oturmuş olan Dolly bir süre ona baktı. Elinde beresiyle, hemen önünde ayakta duruyordu. Kapıya yaslanmış bir halde bekleyen Zach Fren her ikisini de endişeyle izliyordu. Dolly'nin Godfrey'e neler soracağını bilse de, genç miçonun vereceği yanıtları kestiremiyordu.

"Çocuğum," dedi Bayan Branican, "hangi aileye mensup olduğunuzu öğrenmek istiyorum... Bunları sormamın nedeni, durumunuzun beni fazlasıyla ilgilendirmesidir... Sorularımı yanıtlamak ister misiniz?"

"Memnuniyetle, bayan," diye yanıtladı Godfrey, heyecandan titreyen bir sesle.

"Kaç yaşındasınız?" diye sordu Dolly.

"Tam olarak bilemiyorum, bayan, ama on dört, on beş yaşlarında olmalıyım."

"Evet! On dört, on beş yaşlarında... Ne zamandan beri gemilerde çalışıyorsunuz?"

"Göreve sekiz yaşındayken tayfa yamağı olarak başladım ve iki yıldır miçoluk yapıyorum."

"Büyük yolculuklara katıldınız mı?"

"Evet bayan, Pasifik Okyanusu'ndan Asya'ya, Atlantik'ten Avrupa'ya kadar."

"İngiliz değil misiniz?"

"Hayır, bayan, Amerikalıyım."

"Bununla birlikte, bir İngiliz gemisinde görev yapıyorsunuz."

"Son çalıştığım gemi Sydney'de satıldı. O zaman, bir Amerikan gemisi bulana dek Brisbane'a geçmek zorunda kaldım."

"Peki, çocuğum," diye yanıtladı Dolly, sonra Godfrey'e yanına yaklaşmasını işaret etti.

Godfrey yaklaştı.

"Şimdi," diye devam etti, "nerede doğduğunuzu bilmek istiyorum..."

"San Diego'da, bayan."

"Evet! San Diego!" diye tekrarladı, bu yanıtı bekler gibi görünen ve hiç şaşırmışa benzemeyen Dolly.

Zach Fren'e gelince, duyduklarından oldukça etkilenmişti.

"Evet, bayan, San Diego'da," diye devam etti Godfrey. "Sizi iyi tanıyorum! Evet! Sizi tanıyorum! Sydney'e geldiğinizi öğrendiğimde büyük bir sevinç duydum... Bayan, Kaptan John hakkındaki her şeyin beni ne kadar ilgilendirdiğini bir bilseniz!"

Genç miçonun elini tutan Dolly, birkaç saniye hiç konuşmadı. Sonra zihnindeki karmaşayı belli eden bir sesle.

"İsminiz?" diye sordu.

"Godfrey,"

"Godfrey, vaftiz isminiz... Soyadınız nedir?"

"Başka ismim yok, bayan."

"Aileniz?"

"Ailem yok."

"Aileniz yok!" diye tekrarladı Bayan Branican. "Peki, sizi kim yetiştirdi?"

"Wat-House'da yetiştirildim," diye yanıtladı Godfrey, "evet, bayan, sizin sayenizde. Yurttaki çocuklarınızı ziyarete geldiğinizde sizi sık sık görürdüm! Onca küçük çocuğun arasında siz beni fark etmiyordunuz, ama ben sizi görüyor ve kucaklamak istiyordum! Sonra

yaşım gelince, denizcilige olan ilgimden dolayı tayfa yamağı oldum... Ve Wat-House'un diğer yetimleri de denizci oldular... Ve bizim için yaptıklarınızı asla unutmayacağız... Siz bizim annemizsiniz!"

"Anneniz!" Bu sözcükle tüm bedeni sarsılmışçasına titreyen Dolly, Godfrey'i kendine çekerek öpücüklere boğdu... Çocuk da ona gözyaşları içinde karşılık veriyordu... Birbirlerine öyle içten bir şekilde sarılmışlardı ki, onları görenler bunu bir ana oğulun doğal kucaklaşması sanabilirlerdi.

Ve köşedeki Zach Fren duyduklarından ürkmüş bir halde, Dolly'nin ruhunda kök salan duyguları hissederek, şöyle mırıldandı: "Zavallı kadın... Zavallı kadın... Bakalım bu işin sonu nereye varacak!"

Sonra Bayan Branican ayağa kalkarak şunları söyledi:

"Gidin Godfrey... Gidin çocuğum! Sizi tekrar göreceğim... Şu an yalnız kalmaya ihtiyacım var..."

Genç miço ona son bir kez daha bakıp, karmarayı yavaşça terk etti.

Onu izlemeye hazırlanan Zach Fren, Dolly'nin bir işaretiyle durdu.

"Burada kalın Zach."

Sonra:

"Zach," dedi, zihnindeki çalkantıyı belli eden kesik kesik sözcüklerle, "Zach, bu çocuk Wat-House'daki çocuklarla birlikte büyümüş... San Diego'da doğmuş... On dört, on beş yaşlarında... Yüzünün her çizgisi John'a benziyor... Samimi yüz ifadesi, kararlı tavırları... Tıpkı onun gibi denizcilige meraklı... O benim oğlum! San Diego Körfezi'nin küçük yavrumu sonsuza dek yuttuğuna inanıldı... Ama o ölmedi... Onu kurtardılar... Kurtaranlar annesini tanımıyorlardı... Oysa annesi bendim, o zamanlar bilincim yerinde değildi... Wat... O benim oğlum! Tanrı babasını bulmadan önce onu bana geri vermek istedi..."

Zach Fren, Bayan Branican'ı sözlerini yarıda kesmeye cesaret edemedi dinlemişti. Zavalı kadının başka türlü konuşamayacağını anlıyordu. Tüm belirtiler onu haklı çıkarıyordu. Bir annenin sarsılmaz mantığıyla, düşüncesinde haklı olduğunu savunuyordu. Ve yürekli denizci içinin sızladığını hissediyordu, çünkü bu yanılmalara aslı astarı olmadığını göstermek onun göreviydi. Dolly'yi yeni bir çöküntüye sürükleyebilecek olan bu duruma

bir son vermek gerekiyordu.

Bu tehlikeyi hisseden Zach Fren, hiç duraksamadan, hatta biraz da hoyratça konuya girdi:

"Bayan Branican, yanılıyorsunuz! Gerçek olmayan bir şeye inanmanıza izin veremem! Bu benzerlik yalnızca bir tesadüf... Küçük Wat'ınız öldü... Evet! Öldü! Onu kaza sırasında kaybettik, Godfrey sizin oğlunuz değil..."

"Wat öldü mü?" diye haykırdı Bayan Branican, "Bunu nereden biliyorsunuz? Bunu kim ispat edebilir ki?"

"Ben, bayan."

"Siz mi?"

"Kazadan sekiz gün sonra, bir çocuk cesedi Loma Burnu'ndaki kumsala vurdu... Onu ben buldum... M. William Andrew onu tanıdı.. Ve onu San Diego kabristanına gömdük, mezarına sık sık çiçek götürdük..."

"Wat! Benim küçük Wat'ım... Orada... Mezarlıkta! Bunu bana kimse söylemedi!"

"Hayır, bayan, hayır!" diye yanıtladı Zach Fren, "Bilinciniz yerinde değildi ve dört yıl sonra iyileştiginizde, yaralarınızı deşerek hastalığınızın depreşmesinden korkan M. William Andrew size bundan söz etmemeye karar

verdi. Ancak, oğlunuz öldü bayan, ve Godfrey sizin oğlunuz olamaz!"

Divanın üstüne yığılan Dolly'nin gözleri kapanmıştı. Çevresindeki karanlığın yerini aniden yoğun bir aydınlığın aldığını hissediyordu.

Acılarıyla kahrolmuş, anıların içinde kaybolmuş bir halde, Zach Fren'e kendisini yalnız bırakmasını işaret etti.

26 Ağustos günü, Brisbane'ın Kanguru Adası'yla Jervis Burnu arasındaki Backstairs Geçidi'ni geride bırakıp Saint Vincent Körfezi'ne girerek Adelaide Limanı'na demirlediği sırada, Bayan Branican henüz kamarasından çıkmamıştı.

TARİHİ BİR ŞAPKA

Avustralya'nın üç başkentinden en büyüğü Sydney, ortancası Melbourne, en küçüğü ise Adelaide'dır. Üçüncüsü en yeni şehir de olsa, aynı zamanda en güzeli olduğu da söylenebilir. Bu şehir 1853'te, 1837'den beri siyasi varlığını sürdüren, ancak bağımsızlığı resmi olarak 1856'da tanınan bir anneden, Güney Avustralya'dan doğmuştu. Sağlığa elverişli benzersiz iklimi, veremin, ateşli salgın hastalıkların etkili olamadığı topraklarıyla, Adelaide'nin gençliğinin sonsuza dek sürmesi mümkündür. Orada da bazen ölünebilir, yine de bu, M. D. Charnay'nin nüktedan bir ifadeyle belirttiği gibi, "ancak bir istisna olabilir."

Güney Avustralya toprakları komşu bölgelerden altın yataklarından yoksun olmasıyla ayrılrsa da, bakır madeni açısından oldukça zengindir. Yaklaşık kırk yıl önce keşfedilen

Capunda, Burra-Burra, Wallaroo ve Munta madenleri binlerce göçmene iş olanağı sağlamış ve bölgenin zenginleşmesine katkıda bulunmuştur.

Adelaide şehri Saint Vincent Körfezi'nin kıyısına kurulmamıştı, tıpkı Melbourne gibi, sahilden on iki kilometre kadar içerdeydi, bir demiryolu hattı şehri limana bağlıyordu. Schumburg'un kurduğu botanik bahçesi Melbourne'le rekabet edebilecek durumdaydı. Bu bahçe, dünya üzerinde benzerine rastlanamayacak seralan, gül bahçelerini, yarı tropikal iklimin çeşitli bitkileriyle iç içe geçmiş olan ılıman iklimin en güzel ağaçlarının serinlettiği hoş gölgelikleri barındırıyordu.

Zarafeti konusunda Adelaide'ı, Sydney ya da Melbourne ile mukayese etmek söz konusu olamazdı. Bakımına özen gösterilen geniş caddeleri hoş bir şekilde düzenlemişti. King William Street'te olduğu gibi, bazılarında görkemli anıtlar bulunmaktaydı. Posta idaresi ve belediye sarayı mimari açıdan takdir edilmeyi hak ediyordu. Ticari şirketlerin yoğun olduğu Hindley ve Gelenell caddeleri ticari etkinliklerin gürültücü soluğuyla canlanıyordu. Orada işi başından aşkın gibi görünen birçok işada-

mı, ticari faaliyetlerini her zaman yarattıkları kaygıdan uzak bir şekilde, sağduyu ile kolayca halledebilmenin mutluluğunu yaşıyorlardı.

Bayan Branican Zach Fren ile King William Street'teki otellerden birine yerleşti. Son hayalleri de yıkılmış olan anne, derin bir çöküntünün izlerini taşıyordu. Godfrey'in oğlu olabilmesi için onca kanıt varken tüm umutları bir anda kaybolmuştu. Bu hayal kırıklığı her zamankinden daha solgun olan yüzünden, gözyaşlarıyla kızıla boyanmış göz diplerinden okunabiliyordu. Ancak ümitlerinin bir daha geri gelmemek üzere kaybolduğu andan beri genç miçoyu görmeye çalışmamış, ondan hiç söz etmemişti. Belleğinde ona John'u hatırlatan bu şaşırtıcı benzerlikten başka hiçbir şey kalmamıştı.

Artık Dolly kendini işine verecek, hiç durmadan yolculuk hazırlıklarıyla uğraşacak, verilecek her desteği, gösterilecek her fedakarlığı kabul etmeye hazır bekleyecekti. Gerekirse bu yeni araştırmalarda güçlerini kendininkilerle birleştirecek olanların gayretlerini artırmak için ödüller vererek servetinin tamamını harcayacaktı.

Bayan Branican'ın, özverili yol arkadaşları

bulmakta güçlük çekmeyeceği söylenebilirdi. Güney Avustralya'nın bu bölgesi birçok yürekli kaşifin ülkesiydi. En ünlü öncüler, bu topraklardan yola çıkarak Orta Avustralya'nın bilinmeyen bölgelerine gitmişlerdi. Güzergahları bu genç kıtanın haritalarında birbirleriyle kesişen Warburton'lar, John Forrest'ler, Giles'ler, Stuart'lar, Lindsay'ler bu toprakların bağrından çıkmıştı; Bayan Branican da bu yolları yanlamasına kesecekti. 1874'te, Avustralya'yı 20° doğu enleminden yola çıkarak enlemesine kateden Albay Warburton kuzeybatıda Nichol-Bay'e ulaşmıştı; yine aynı yıl John Forrest karşı istikametteki Perth'ten hareket ederek Port-Augusta'ya varmıştı; 1876'da Giles, 25° enlem derecesindeki Spencer Körfezi'ne ulaşmak için Perth'ten yola çıkmıştı.

Yolculuk için gerekli malzemelerin sağlanması ve ekibin oluşturulması işlemlerinin Adelaide'da değil, Eyre Gölü'ne dek kuzeye doğru yükselen demiryolunun bitim noktasında gerçekleştirilmesi uygun görülmüştü. Beş derecelik bir yolun bu şekilde alınması zaman kazanılmasını sağlayacak, boşuna zahmet çekilmesini önleyecekti. Flinders Ranges Sıradağları'nın çevrelerini ağ gibi sardığı kasa-

balarda, yolculuk sırasında kullanılacak arabaları, hayvanları, atları, kamp malzemelerini ve yiyecekleri taşıyacak olan öküzleri toplamak imkanı olacaktı. Suyun neredeyse hiç bulunmadığı, bitki örtüsünden yoksun bu uçsuz bucaksız çöllerde, bu engin kum steplerinde, hizmet görevlileri ve yolcuların güvenliğini sağlayacak ekibi de hesaba katarsak kırk kişiyi bulacak olan bu kervanın gereksinimlerini eksiksiz bir şekilde bir araya getirmek gerekiyordu.

Ekibinin bir bölümünü Adelaide'da oluşturmaya karar veren Dolly, bu konuda Güney Avustralya valisinden büyük destek gördü. Onun sayesinde bir bölümü yerlilerden, bir bölümü de Avrupalı sömürgecilerden oluşan tam donanımlı otuz kişi Bayan Branican'ın önerisini kabul etti. Onlara yüksek bir ücret ve seferin tamamlanmasıyla –sonucu ne olursa olsun– yüz lirayı bulan bir ödül vaat ediyordu. Valinin tavsiyesi üzerine ekibi eski bölge polisinden kırk yaşlarında, güçlü ve gözüpek bir adam olan Tom Marix yönetecekti. Tom Marix, yolculuğa katılmak isteyen birçok kişi arasından en güçlü ve en güvenilir olanları özenle seçti. Bu durumda, oldukça seçici davranı-

arak oluşturulan bu ekibin özverisine rahatlıkla güvenilebilirdi.

Hizmetliler Zach Fren'in emri altında çalışacaklardı ve baştayfanın da içtenlikle söylediği gibi, "eğer insanlar ve hayvanlar istenilen performansı gösteremezlerse" bu yalnızca onun hatasından kaynaklanacaktı.

Aslında Tom Marix ve Zach Fren'in üstünde kafilenin tartışılmaz lideri olarak Bayan Branican bulunuyordu. O, bu seferin temel direğiydi.

M. William Andrew'un temsilcilerinin aracılığıyla, Bayan Branican'a Adelaide bankasında yüklü bir hesap açılmıştı, bu parayı dilediği gibi harcayabilirdi.

Hazırlıkların tamamlanmasıyla, ayın otuzunda Zach Fren'in Farine Town'a doğru yola çıkmasına karar verildi, Bayan Branican da Adelaide'daki işlerini bitirdikten sonra adamlarıyla birlikte oraya hareket edecekti.

"Zach," dedi, "kervanımızı eylül ayının ilk haftasının sonunda yola çıkmaya hazır hale getireceksiniz. Fiyatı ne olursa olsun her şeyi peşin ödeyin. Size buradan trenle gönderilecek olan erzakları Farine Town'da arabalara yükleyeceksiniz. Seferimizin başarısını sağla-

ma almak için en ufak bir ayrıntıyı dahi unutmamalıyız.”

“Her şey hazır olacak, Bayan Branican,” diye yanıtladı baştayfa. “Geldiğinizde hareket emrini vermeniz yeterli olacak.”

Kolayca tahmin edilebileceği gibi, Zach Fren Adelaide’da geçirdiği son günleri de ihtiyaçları karşılamakla geçirmişti. Denizci disipliniyle kendini işine öyle kaptırmıştı ki, tren biletini ancak 29 Ağustos’ta alabilmişti. Trenin kendisini demiryolu hattının son istasyonunu olan Farina Town’a bırakmasından on iki saat sonra, yolculuk için gerekli malzemenin bir bölümünün hazır olduğunu telgrafla Bayan Branican’a bildirdi.

Diğer tarafta Dolly, Tom Marix’in yardımıyla kafilenin eksiklerini tamamlıyor, adamlarının giysilerini, silahlarını tedarik ediyordu. Atların özenle seçilmesi oldukça önemliydi, yorgunluğa ve iklim koşullarının sertliğine dayanıklılığıyla tanınan Avustralya ırkı atlar bu iş için biçilmiş kaftandı. Dirençleriyle öne çıkan bu hayvanlar, ormanları ve ovaları katederken ot ve suyla yetineceklerdi, yani yolculuğun bu aşamasında beslenmeleri ve su ihtiyaçları konusunda endişelenmeye gerek yok-

tu. Ancak sıra daha ötedeki kum çöllerini aşmaya geldiğinde, atların yerini develer alacaktı. Kervan Alice Spring'e ulaştığında yapılması gereken buydu. Bu noktadan itibaren Bayan Branican ve yol arkadaşları, Orta Avustralya bölgelerindeki yolculukları tehlikeli hale getiren doğal engellerle mücadele etmeye hazırlıklı olmalıydılar.

Bu yürekli kadının hazırlıklardan başını kaldıramaması, Brisbane'da yaşadığı olayları bir ölçüde unutmasını sağlamıştı. Kendisiyle bir saat olsun baş başa kalmasına izin vermeyen bu çalışmalar onu avutuyordu. Bir an için kendini kaptırdığı yanılsama, Zach Fren'in tek bir sözcükle yıktığı bu geçici umut, onun için artık yalnızca bir anıydı. Şimdi, küçük yavrusunun San Diego mezarlığında yattığını ve دیدiğinde onun kabrini ziyaret ederek ağlayabileceğini biliyordu... Ve yine de miçonun kaptana olan benzerliğini aklından çıkaramıyor, John ile Godfrey'in hayalleri zihninde birbirine karışıyordu...

Geminin limana varmasından sonra, Bayan Branican genç miçoyu hiç görmemişti. Godfrey karaya çıkmasını izleyen günlerde ona ulaşmaya çalıştıysa da, Dolly bundan haber-

dar degildi. Yine de King William Street'teki otelde kendisine rastlamamıştı. Hem bunu neden yapacaktı ki? Son görüşmelerinden sonra Dolly odasına kapanmış ve onu hiç aramamıştı. Zaten Dolly Brisbane'ın Melbourne'e hareket ettiğini ve geri döndüğünde geminin Adelaide'dan ayrılmış olacağını biliyordu.

Bayan Branican bu işlerle meşgul olurken, benzer bir yolculuk için aynı gayretle hazırlıklarını sürdüren bir başkası da Hindley-Street'teki otellerden birine yerleşmişti. Otelin ön cephesindeki bir daire ile iç avluya bakan bir oda, ari ve sarı ırkın garip temsilcilerinden Jos Meritt ve Çinli Gin Ghi'yi aynı çatı altında birleştiriyordu.

Birinin kökeni Avrupa'nın, diğerkinkiyse Asya'nın bir ucuna dayanan bu iki tip nereden geliyor, nereye gidiyorlardı? Melbourne'de ne işleri vardı ve şimdi de Adelaide'da ne yapıyorlardı? Ve dahası, dünyayı birlikte dolaşan bu efendi ve uşak hangi koşullarda bir araya gelmişlerdi? Bu soruların yanıtlarını, 5 Eylül akşamı sohbet etmekte olan Jos Meritt ve Gin Ghi'nin konuşmalarından alacağız.

Kişiliğinin belirgin özelliklerinin, bazı kaçıklıklarının, davranışlarındaki garipliklerin

ve kendini ifade ediş tarzının betimlenmesi ve bu Anglosakson'un zihinlerde canlandırılmasının ardından, Çinli uşağını da tanıtmak yerinde olur. Kısa kollu gömleği "han Chaol", tuniği "ma coual", yandan düğmeli elbisesi "haol" ve kumaş kemerle  vrenlenmiş kabarık pantolonu ile ülkesinin geleneksel giysilerini temsil eden Gin Ghi, "gamsız adam" anlamına gelen adını hak ediyordu. Gerçekten de inanılmayacak kadar gamsızdı. Kendisine bir iş buyrulduğunda on adımdan fazla atmadığı gibi, bir tehlikeden kaçınmak için de yirmi adımdan fazlasına lüzum duymuyordu. Böyle bir uşağa katlanmak için Jos Meritt'in oldukça sabırlı bir adam olması gerekiyordu. Aslında beş altı yıldır birlikte yolculuk ettikleri göz önüne alınırsa, artık bunun bir alışkanlık haline geldiği söylenebilirdi. Birbirlerine Çinlilerle dolu olan San Francisco'da rastlamışlar ve Jos Meritt onu "denemek"  zere yanına almıştı. Hiç kuşkusuz ki bu deneme büyük ayrılığa dek sürüp gidecekti. Ayrıca, Hong Kong'da yetişmiş olan Gin Ghi, doğma büyüme Manchesterlı gibi İngilizce konuşuyordu.

Zaten ağırkanlı bir mizaca sahip olan Jos Meritt ona hiç kızmıyordu. Gin Ghi'yi, adalet

bakanının Azap bakanı olarak adlandırıldığı Çin İmparatorluğu'nda uygulanan en ağır işkencelerle tehdit etse de, ona bir fiske dahi vurmuyordu. Emirleri yerine getirilmediğinde işlerini kendi yapıyor, bu da sorun çıkmamasını sağlıyordu. Belki de yakında o uşagina hizmet edecekti. Kuşkusuz Çinli o günün hayalini kuruyor, ilişkide eşitliğin sağlanacağını düşünüyordu. Yine de şansının döneceği o mutlu günü beklerken, aklı nereye eserse oraya sürüklenen efendisinin peşinden gitmek zorundaydı. Üstelik Jos Meritt onu haklı çıkarmak için elinden geleni yapıyor, tren ya da gemi kalkmak üzereyken Gin Ghi'yi arkada bırakacağına, onun valizlerini omzunda taşıyordu. "Gamsız adam" büyük bir miskinlik örneği göstererek, ayaküstü uyuma pahasına da olsa, ister istemez efendisine ayak uydurmaya çalışıyordu. Bu şekilde birbirlerine eşlik ederek eski ve yeni kıtanın binlerce millik yolunu katetmiş ve bitmek bilmeyen yolculukların sonunda, şu an Güney Avustralya'nın başkentine gelmişlerdi.

"İyi!... Oh!... Çok iyi!" demişti o akşam Jos Meritt, "Sanırım hazırlıklarımız tamamlandı?"

Her şeyi kendi elleriyle hazırlamasına rag-

men, Gin Ghi'ye bu soruyu neden yönelttiğini anlamak mümkün değildi. Ancak, ilkesel olarak bu soruyu sormaktan hiç vazgeçmiyordu.

"On bin kere tamamlandı," diye yanıtladı Çinli, Çin İmparatorluğu'nda moda olan şatafatlı sözcük oyunlarının etkisinden kurtulamamıştı.

"Bavullarımız?"

"Kilitlendi."

"Silahlarımız?"

"Bakımları yapıldı."

"Yiyecek sandıklarımız?"

"Efendi Jos, onları kendi ellerinizle istasyona teslim ettiniz. Zaten her gün yenilme olasılığımızın bulunduğu bir yolculukta, beraberimizde yiyecek götürmemizin ne anlamı var?"

"Yenilmek mi, Gin Ghi? İyi... Oh! Çok iyi! Bu düşünce aklınızdan hiç çıkmıyor mu?"

"Bu er ya da geç başımıza gelecek, altı ay önce yolculuğumuz az kalsın bir yamyamın midesinde sona erecekti... Özellikle benim!"

"Sizin mi Gin Ghi?"

"Evet, yağlı olduğum için daha cazip bir avım, oysa siz efendi Jos, siz zayıfsınız, bu yerliler hiç duraksamadan beni tercih edeceklerdir."

"Tercih? İyi... Oh! Çok iyi!"

"Hem, pirinç ve sebzeyle beslenen Avusturalya yerlilerinin, Çinlilerin onlardan daha lezziz olan sarı etlerine fazlasıyla düşkün olduklarını düşünsenize."

"Size ısrarla tütün içmeniz gerektiğini söylüyorum Gin Ghi," diye yanıtladı soğukkanlı Jos Meritt. "Biliyorsunuz, insan yiyiciler sigara içenlerin etini sevmiyorlar."

Zaten tedbirli Çinli'nin yaptığı da buydu, Jos Meritt'in bol bol getirdiği tütünü hiç durmaksızın tüketiyordu. Tıpkı diğer ülkelerdeki yamyamlar gibi, Avustralyalı yerliler de nikotin sinmiş insan etine karşı büyük bir tiksinti duyuyorlardı. Bu yüzden Gin Ghi, etini yenilmez hale getirmek için gayret gösteriyordu.

Ama efendisiyle birlikte insan yiyicilerin sofralarında konuk olarak değil de, yemek olarak yer aldıkları doğru muydu? Evet, Afrika kıyılarındaki yolculukları sırasında Jos Meritt ve uşağının maceracı yaşamları az kalsın bu şekilde sona erecekti. On ay önce Queensland'de, Rockhamptan ve Gracemere'in batısında, Brisbane'a birkaç yüz mil mesafede en vahşi yerli kabilelerin eline düşmüşlerdi. Bu yerliler arasında yamyamlığın salgın halde ol-

duğu söylenebilirdi. Jandarma zamanında müdahale etmemiş olsaydı, kendilerini kaçınılmaz olarak bu zencilerin midelerinde bulacaklardı. Kurtulduktan sonra Queensland'in başkentine geri dönmüşler ve kendilerini Adelaide'a götürecektir olan gemiye binmek için Sydney'e gelmişlerdi. Gin Ghi'nin de söylediği gibi, Avustralya kıtasının orta bölgelerine yapılacak bir yolculuğa hazırlandıklarına bakılırsa, İngiliz başına gelenlerden ders almamış gibi görünüyor, yol arkadaşının hayatını tehlikeye atmaya devam ediyordu.

"Ve bütün bunlar bir şapka için!" diye haykırdı Çinli. "Ay ya... Ay ya! Aklıma geldikçe gözyaşların yağmur damlaları gibi sarı kasımpatıların üzerine dökülüyor!"

"Gözyaşlarınız ne zaman denecek Gin Ghi?" diye sordu Jos Meritt kaşlarını çatarak.

"Efendi Jos, bir gün bu şapkayı bulacak olmanız bile, onun bir paçavraya dönüşmüş olduğunu göreceksiniz..."

"Yeter, Gin Ghi! Fazla ileri gittiniz! Bu şapka ve diğerleri hakkında bu şekilde konuşmanızı yasaklıyorum! Beni anlıyor musunuz? İyi... Oh! Çok iyi! Eğer bunu tekrarlıyorsanız sizi falakaya yatırıp, kırk elli sopa atınırım!"

"Çin'de değiliz," diye karşılık verdi Gin Ghi.

"Yemeğinizi keserim!"

"Bu beni zayıflatır."

"Saç örgünüzü dibinden keserim!"

"Saçımı kesmek mi?"

"Tütününüzü vermem!"

"Tanrı Fö beni bundan esirgesin."

"Esirgemez!"

Ve bu son tehditle birlikte, Gin Ghi yeni-den itaatkar ve saygılı davranmaya başladı.

Bu şapka da neyin nesiydi ve Jos Meritt hayatını neden onun peşinde koşmakla geçiriyordu?

Önceden de belirtildiği gibi, Liverpoollu bir İngiliz olan bu garip adam, yalnızca Birleşik Krallık'ta bulunmayan zararsız kaçıklardan biriydi. Onlara Thomas'ın, Clyde'in ya da Tweed'in suladığı topraklarda olduğu gibi, Lorre, Elbe, Tuna ya da Escout kıyılarında da rastlanmıyor muydu? Oldukça zengin olan Jos Meritt, Lancaster ve çevre kontluklarda koleksiyon merakıyla tanınıyordu. Büyük çabalar ve paralar karşılığında topladığı nesneler, tablolar, kitaplar, sanat eserleri ya da biblolar değildi. Hayır! O yalnızca şapka koleksiyonu ya-

piyordu. Silindir, iki köşeli, üç köşeli şapkalar, kasketler, bereler, fesler, boneler, serpuşlar, türbanlar, papaz takkeleri, sivri külah şeklindeki ayin başlıkları, yargıtay ve sayıştay başkanlarının perukları, Inkaların ilantusları, ortaçağ kadınlarının giydiği sivri başlıklar, doğu kasketleri, dukaların boru şeklindeki şapkaları, vaftiz başlıkları ve yıpranmış, köşeleri, kenarları deforme olmuş bir halde bulunan daha yüzlercesi onun müzesindeki yerlerini almışlardı. Söylediğine göre, tarihsel değeri olan birçok şapkaya sahipti. Truva kuşatmasında Hector tarafından öldürülen kahraman Patrocle'un zırhlı başlığı, Themistocle'un Selamine Savaşı'nda taktığı beresi, Galien ve Hipokrat'ın başlıkları, Sezar'ın bir rüzgarın Rubicond Geçidi'ne savurduğu şapkası, Lucreci Borgie'nin, Sforze, Alphonse d'Este ve Alphonse d'Aragon ile olan evliliklerinde giydiği gelin başlığı, Timurlenk'in Sind'i aşarken taktığı miğferi, Cengiz Han'ın Buhara ve Semarkand'ı yakıp yıktığındaki şapkası, Elizabeth'in taç giydiğinde, Marie Stuart'ın Lockleven Şatosu'ndan kaçtığında, Katerina'nın Moskova'da takdis edildiğinde giydikleri başlıklar, Büyük Pierre'in Saardam şantiyelerinde çalış-

tuğ zamanlarda giydiği sroet'i, Ramilie muharebesindeki Marlborough'un başlığı, Stick-lestad'da öldürülen Danimarka Kralı Olas'n şapkası, Guillaume Tell'i selamlamayı reddeden Gessler'in bonesi, William Pitt'in yirmi  yaşında bakanlığa geldiği sırada giydiği takkesi, I. Napolyon'un Wagram'daki iki köşeli şapkası ve onlar gibi yüzlercesi koleksiyonunun değerli parçalarını oluşturuyorlardı. En büyük üzüntüsü, Nuh'un, gemisi Ararat Dağı'nın tepesinde durduğu zamanki takkesini ve Ibrahim'in oğlu Ishak'ı kurban edeceği sırada giydiği boneyi koleksiyonuna dahil edememesiydi. Yine de, bir gün onlara ulaşacağı konusunda umudunu yitirmiyordu. Adem ile Havva'nın cennetten kovuldukları gün giydikleri başlıklara gelince, güvenilir tarihçilerin ilk insanların başları açık olarak yaşamaya alışık olduklarını açıklamaları zerine, Jos Meritt bunları araştırmaktan vazgeçmişti.

Jos Meritt'in antika şapkalarla dolu müzesine bakılarak, bu garip adamın yaşamını ne çocuksu meşgalelerin peşinde geçirdiği anlaşılabiliirdi. Yaptığı işe inanıyor, şapkalarının tarihin gerçek tanıkları olduğundan kuşku duymuyordu; diyar diyar gezip kentleri, köyleri

ziyaret ediyor, dükkanların, mağazaların, es-
kicilerin altını üstüne getiriyor, aylar süren
araştırmaları sırasında zamanını ve parasını
harcayarak, bir paçavrayı ağırlığınca altına sa-
tın alıyordu. Bulunmaz bir parçayı elde ede-
bilmek için tüm dünyayı araştırmıştı, temsilci-
leri ve simsarları aracılığıyla Avrupa'nın, Afri-
ka'nın, Asya'nın, Amerika'nın ve Okyanus-
ya'nın stoklarını tükettikten sonra, şimdi
Avustralya kıtasının en ulaşılma-
z bölgelerini ziyaret etmeye hazırlanıyordu.

Başkalarına anlamsız görünse de, bu yol-
culuk için oldukça geçerli nedenleri vardı.
Avustralya'nın göçebe yerlilerinin, ne kadar
yırtık pırtık oldukları kolayca tahmin edilebi-
len erkek ve kadın şapkaları takmaya meraklı
olduklarını ve bu döküntülerin kıyı limanla-
rından yüklenerek onlara düzenli olarak gön-
derildiklerini öğrendikten sonra, antika me-
raklılarının diliyle söylersek, "kelepire birkaç
iyi parça bulabilmek" amacıyla oraya gitmeye
karar vermişti.

Açıkça anlaşılacağı gibi, sabit bir fikrin, ta-
kınıtlı bir arzunun esiri haline gelmiş olan Jos
Meritt, yarım olan aklını tamamıyla kaybet-
mek tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Bu kez söz

konusu olan, koleksiyonunun yüz akı olabilecek bir şapkaydı.

Bu dünya harikası şapka neyin nesiydi? Hangi çağda ya da hangi antik dönem stilisti tarafından üretilmişti? Hangi kralın, soylunun, burjuvanın ya da sıradan insanın başını, hangi koşullar altında süslemişti? Jos Meritt bu sırm kimseye açmamıştı. Ne olursa olsun, Chingachgook ya da Renard-Subtil'in kararlılığıyla iz sürerek elde ettiği bilgiler sonucunda, söz konusu şapkanın uzun bir değiş tokuş sürecinden sonra, "başlık" isminin hakkını verircesine, bir Avustralya kabilesi şefinin başında son günlerini geçirmek zorunda kaldığına inanmıştı. Onu bulmayı başanrsa, istenen fiyata satın alacak, satmayı kabul etmezlerse, çalacaktı. Kendisini daha önce kıtanın kuzeydoğusuna sürükleyen bu şapka, seferinin ganimeti olacaktı. İlk girişiminde başarılı olamamıştı, ama yine de Orta Avustralya'ya yapacağı yeni yolculuğun büyük tehlikelerine meydan okumaya hazırlanıyordu. İşte Gin Ghi bundan dolayı, şimdiye dek boğazlanndan yemek olarak geçmekten kurtulmayı başardığı yerlilerden çok daha acımasız olan bu yamyamların karşısına çıkarak, yaşamının onlann dişleri arasında sona ermesi

riskini göze alıyordu. Aslında uşak efendisine çıkarmıyla olduğu kadar sevgiyle de bağlıydı, mandarin ördeklerine benzetilebilecek bu bağlılıktan dolayı ondan hiç ayırlamıyordu.

"Yarın sabah ekspresle Adelaide'dan ayrılacağız," dedi Jos Meritt.

"İkinci nöbette mi?" diye sordu Gin Ghi.

"İstiyorsanız, ikinci nöbette, hareket için her şey hazır olsun."

"Elimden geleni yapacağım, efendi Jos, ancak Tanrıça Couan-in gibi on bin elim olmadığınızı dikkate almanızı dilerim."

"Tanrıça Couan-in'in on bin eli olup olmadığınızı bilmesem de, sizin iki eliniz olduğunu biliyorum ve sizden onları benim için kullanmanızı rica edeceğim."

"Beni yemelerini beklerken!"

"İyi... Oh! Çok iyi!"

Ve kuşkusuz, efendisinin kendi işini kendisinin görmesini tercih eden Gin Ghi, ellerini her zamankinden daha hızlı kullanmamıştı. Ertesi gün tren tüm hızıyla, Adelaide'dan ayrılan bu iki tuhaf adamı Jos Meritt'in koleksiyonunda eksik olan şapkayı bulmayı umduğu o bilinmez bölgelere götürüyordu.

ADELAİDE TRENİ

Bayan Branican da birkaç gün sonra Güney Avustralya'nın başkentinden ayrılacaktı. Tom Marix, yerel milis kuvvetlerinde görev yapan on beş beyaz ve bölge valisinin jandarma kuvvetlerinde yer alan on beş yerliden oluşan ekibinin hazırlıklarını tamamlamıştı. Bu birlik Indas kabilesiyle çatışmak için değil, kervanı göçebe yerlilerin saldırılarından korumak için bir araya getirilmişti. Harry Felton'un söylediklerini unutmamak gerekiyordu, yapılması gereken Kaptan John'u tutsak edildiği yerlilerin elinden zor kullanarak değil, fidye vererek kurtarmaktı.

Kırk kişilik kafilenin bir yıllık yiyecek gereksinimini karşılayacak olan erzak sandıkları, Farina Town'da indirilmek üzere iki yük vagonuna yerleştirilmişlerdi. Zach Fren'in bu istasyondan her gün yolladığı mektuplar

Dolly'yi gelişmelerden haberdar ediyordu. Baştafının özenle seçtiği öküzler ve atlar, yolculuk sırasında kendilerini yönetecek olan araba sürücüleriyle bir arada bulunuyorlardı. Erzak sandıklarını, giysi denklerini, araç gereçleri, cephaneleri, tek sözcükle ifade edilirse yolculuk için gerekli tüm malzemeleri yüklenmeye hazır olan arabalar garda bekliyorlardı. Kervan, trenin varışından iki gün sonra hareket edebilirdi.

Bayan Branican Adelaide'dan ayrılacağı tarihi 9 Eylül olarak belirlemişti. Yaptıkları son görüşmede bölge valisi, bu gözüpek kadına kendisini bekleyen tehlikelerden söz etti.

"İki tür tehlikeyle karşı karşıya kalacaksınız, Bayan Branican," dedi, "ilki denetimimiz altında olmayan bu bölgelerde yaşayan vahşi kabileler, ikincisi ise yine aynı bölgelerin doğa koşulları. Kavurucu sıcakın kuruttuğu ırmaklar ve kuyular sizi tüm kaynaklardan, özellikle sudan yoksun bırakarak büyük sıkıntılara yol açacak. Bu koşullar göz önüne alınırsa, yola bundan altı ay sonra, yani yaz sonunda çıkmanız daha uygun olurdu."

"Bunu biliyorum, Sayın Vali," diye yanıtladı Bayan Branican, "ve ona göre hazırlandım.

San Diego'dan yola çıktığım günden beri Avustralya kıtasını keşfe çıkan Burke, Stuart, Giles, Forrest, Sturt, Gregory, Warburton gibi gezginlerin öykülerini okudum. Ayrıca 1887 Eylül'ünde yola çıkarak 1888 Nisan'ına dek Avustralya'yı kuzeydeki Port-Darwin'den güneydeki Adelaide'a kadar kateden yürekli David Lindsay'in anılarından da yararlandım. Hayır! Böyle bir yolculuk sırasında yaşanacak yorgunlukların, karşılaşılacak tehlikelerin farkındayım. Ancak görevimin gerektirdiği gibi davranmalıyım."

"Araştırmacı David Lindsay," diye yanıtladı vali, "daha önceden telgraf hattı döşenmiş olan bildik yolları izlemekle yetindi. Beraberinde yalnızca genç bir yerli ve dört at vardı. Oysa siz bayan, göçebe kabileleri aramaya gittiğiniz için kervanınızı bu hattın dışına yönelterek, kıtanın kuzeybatısındaki Tasmanya ya da Witt topraklarına dek götürmek zorunda kalacaksınız."

"Nereye gitmem' gerekiyorsa oraya gideceğim, Sayın Vali," diye karşılık verdi Bayan Branican, "David Lindsay ve öncellerinin yolculukları, uygarlığın, bilimin gelişmesi için ya da ticari çıkarlar gözetilerek yapıldı. Oysa benim

amacım Franklin'den geriye kalan tek kişi olan kocamı özgürlüğüne kavuşturmak. Kaybolduğu günden beri herkesin aksine John Branican'ın sağ olduğunu savundum ve haklı çıktım. Onu kurtarmak umuduyla altı ay, gerekirse bir yıl boyunca bu toprakların altını üstüne getireceğim ve yine haklı çıkacağım. Yol arkadaşlarımla bağlılıklarına güveniyorum, Sayın Vali; parolamız 'asla geri dönmek yok' olacak."

"Bu Douglas'ların parolasıydı Bayan Branican, sizi hedefinize ulaştıracağından hiç şüphem yok."

"Evet... Tann'nın yardımıyla!"

Validen izin isteyen Bayan Branican, ona Adelaide'a geldiği günden beri kendisine verdiği destekten dolayı teşekkür etti. Aynı akşam -9 Eylül- Güney Avustralya'nın başkentinden ayrıldı.

Avustralya demiryollarında yolculuklar oldukça elverişli koşullar altında yapılıyordu; sağlam ve düzenli döşenmiş raylar sayesinde, konforlu vagonlar hiç sarsılmadan ilerliyorlardı. Tren, furgonlar da dahil olmak üzere altı vagonlu oluşuyordu. Bayan Branican kendine ayırtığı kompartımanda, hizmetinde çalış-

şan yanı melez, yanı Sakson bir kadın olan Harriett ile birlikte kalıyordu. Tom Marix ve adamları diğer kompartımanlara yerleşmişlerdi. Tren yalnızca su ve yakıt ikmali için duruyor, önemli istasyonlar dışında mola vermiyordu. Böylece yolculuk süresi dörtte bir oranında kısalıyordu.

Adelaide'dan ayrıldıktan sonra Gawler bölgesine yönelen tren, aynı adla anılan kasabayı geride bıraktı. Demiryolu hatının sağında, bölgeyi yukarıdan izleyen ağaçlıklı tepeler vardı. Boyları iki bin metreyi geçmeyen Avustralya dağlarından hiçbiri yükseklikleriyle dikkat çekmiyordu. Özellikle granit ve silür katmanlarından oluşan bu dağların jeolojik kökenleri oldukça eski çağlara dayanıyordu.

Bir hayli engebeli ve boğazlarla kesilmiş olan bu bölge, kah daracık vadiler boyunca uzayıp giden, kah okalıptüs ağaçlarının bolluğuyla dikkati çeken sık ormanların içinden kıvrılan dolambaçlı yollarıyla ilerlemeyi güçleştiriyordu. Oradan birkaç derece ileride, orta bölgelerin vadilerine ulaşıldığında, modern demiryollarının temel özelliklerinden biri olması gereken doğrusal bir hat izlenecekti.

Gawler'dan itibaren, Great-Bend üzerinde

kollara ayrılan büyük Murray Nehri ani bir kıvrım yaparak güneye yöneliyordu. Tren bu bölgeyi geride bırakıp Light sınırının yakınılarından geçtikten sonra, otuz yedinci paralel seviyesindeki Stanley bölgesine ulaştı. Gece olmasaydı, yolun doğusuna doğru uzanan dağ sisteminin en yüksek tepesi olan Bryant'ın zirvesi görülebilirdi. Bu noktada, batıya doğru ilerleyen yol boyunca zeminin engebeleri hissedilmeye başlıyor ve demiryolu hattı belli başlı tepeleri Bluff, Remarkable, Brown ve Ardouan olan bu dağ zincirinin dolambaçlı eteklerinde kıvrılarak ilerliyordu. Bu dağların etekleri, Avustralya sahillerini derinlemesine yaran Spencer Körfezi'yle ilişkili olan geniş havzanın ortasında yer alan Torrens Gölü kıyılarında sönümleniyordu.

Ertesi sabah güneş doğduğunda, tren en yüksek sivirtisi Serle Tepesi olan Flinders-Ranges'ların önünden geçiyordu. Bayan Brancan daha önce hiç görmediği bu toprakları vagonunun penceresinden izliyordu. Kumlardan doğan akarsuları denize kavuşmadan kaybolup giden, toprağında olduğu gibi havasında da nem bulunmayan, dünyanın en ilginç hayvanlarını ve merkezden batıya dek

göçebe halde yaşayan vahşi kabileleri barındıran bu orta bölgeler, okyanus seviyesinin altında kalan geniş bir çöküntüden başka bir şey değildi. Avustralya bu görünümüyle "Paradokslar Ülkesi" olarak anılmayı hak ediyordu. Kaptan John'un izinin sürüleceği kuzey ve batı bölgelerinde Alexandra ve Batı Avustralya'nın uçsuz bucaksız çölleri uzanıyordu. Köyler ve kasabalar geride bırakıldığında, Harry Felton'un verdiği belli belirsiz bilgilerin dışında, hangi göstergelere dayanılarak yol alınacaktı?

Ve bu konuda Bayan Branican'a bir itiraz yöneltilmişti: Dokuz yıldır göçebe Avustralya yerlilerinin elinde bulunan Kaptan John'un hiç kaçma fırsatı bulamamış olduğu kabul edilebilir miydi? Bu itiraza Bayan Branican'ın verdiği tek bir yanıt vardı: Harry Felton'un söylediği gibi, uzun yıllar boyunca kaçmak için ellerine tek bir fırsat geçmiş, ancak John bu imkandan yararlanamamıştı. Yerlilerin, tutsaklarının yaşama haklarına saygı gösterme alışkanlığına sahip olup olmadıkları sorusuna gelince, böyle bir âdetleri olup olmadığı bilinmese de, Franklin'den kurtulanların yaşama-larına izin verdikleri ortadaydı. Harry Felton

bunun canlı kanıtıydı. Zaten, kayboluşunun üzerinden otuz sekiz yıl geçen kaşif William Classen'ın da Kuzey Avustralya kabilelerinden birinde yaşadığına inanılmıyor muydu? Bu durumda, Harry Felton'un verdiği bilgilerin doğruluğuna inanmak ve birtakım varsayımları bir kenara bırakmak gerekmiyor muydu? Bunun dışında, bir daha hiç geri dönmeyen diğer gezginlerin de ölüme yenik düştüklerini gösteren bir kanıt yoktu. Kim bilir, bu olayların üzerindeki esrar perdesi belki bir gün aranırdı!

Bu arada tren küçük istasyonlarda durmadan tam hızla ilerliyordu. Demiryolu biraz daha batıya uzansaydı, yay şeklinde kıvrılan Torrens Gölü'nün yakınında, Flinders-Ranges'ların ilk kıvrımlarının yükseldiği uzun ve dar göl kıyılarında dolaşacaktı. Hava sıcaktı, ısı kuzey yarımkürede otuzuncu paralelin geçtiği Cezayir, Meksika ya da Koşinşin gibi ülkelerde mart ayında görülen değerlere ulaşıyordu. İç bölgelerin ovalarına girildiğinde, yağmurların ya da şiddetli fırtınaların, kervanın üyelerine bildikleri tüm duaları okutacağından korkulabilirdi. Bayan Branican bu koşullar altında, öğleden sonra üçte Farina-Town

istasyonuna ulaştı.

Mühendisler bu noktada sona eren demir-yolu hattını, telleri Arafura Denizi'nin kıyıları-na dek kuzeye doğru uzanan Telegraph-Line boyunca ilerletmeye çalışıyorlardı. Trenyolu bu doğrultuda devam ederse, Torrens ve Eyre göllerini aşmak için batıya doğru kıvrılmak zorunda kalacaktı. Eger Adelaide'dan beri üzerinde bulunduğu meridyen hattını izlemesine karar verilirse, tam tersine bu göllerin doğusunda bulunan topraklarda ilerleyecekti.

Bayan Branican trenden indiğinde Zach Fren ve adamları onu büyük bir içtenlikle karşıladılar. Yürekli başstayfanın heyecanı yüzünden okunuyordu. On iki uzun günden beri Kaptan John'un karısını görmemişti, bu Dolly Hope'la San Diego'ya döndüğü günden beri ilk kez başına geliyordu. Sadakatine güvendiği yol arkadaşı, dostu Zach Fren'i yeniden gördüğüne çok sevinen Dolly, elini sıkarak ona gülümsedi. O ki neredeyse gülümsemeyi unutmuştu!

Yakın tarihlerde inşa edilmiş olan Farina-Town istasyonu en son haritalarda bile yer almıyordu. Burada, İngiliz ve Amerikan demir-yolu hatlarının geçtikleri bölgelerde, Sakson

ırkının pratik zekası sayesinde tıpkı ağaçların hızlı olgunlaşan meyveleri gibi ortaya çıkan şehirlerden birinin nüveleri görölüyordu. Bu istasyonlar şu an için bir köyü andırsalar da, genel görünüşleri ve meydanlarının, caddelerinin, bulvarlarının konumlanışı itibarıyla kısa sürede şehir haline dönüşeceklerinin işaretlerini veriyorlardı.

Farina Town o dönemde, Adelaide demiryolu hattının en son durağını oluşturuyordu.

Bayan Branican'ın bu istasyonda zaman kaybetmesi gerekmiyordu. Yolculukta kullanılacak dört yük arabası, her birine iki sağlıklı at koşulmuş buggy'ler¹ ve sürücüler, çalışkan olduğu kadar zeki de olan Zach Fren'in çabaları sayesinde harekete hazır halde bekliyorlardı. Arabalar şimdiden Adelaide'dan gönderilen kamp malzemelerini yüklenmişlerdi. Furgonlardaki yükler de indirildikten sonra, yola çıkmaları için Bayan Branican'ın hareket emrini vermesi yeterli olacaktı. Bu da yirmi dört ya da otuz altı saatlik bir işti.

Hemen o gün, Bayan Branican malzemeleri tüm ayrıntılarıyla gözden geçirdi. Tom Marx Zach Fren'in aldığı önlemleri beğenmişti.

1) Buggy: Dört tekerli at arabası; metinde İngilizce. (Ç.N.)

Bu koşullar altında, atlar ve öküzler için gerekli olan otun ve özellikle Avustralya çölleğinde bir damlasına bile güçlkle rastlanabilen suyun bolca bulunduğu bölgelerin uç noktalarına kadar kolayca yol alınabilirdi.

"Bayan Branican," dedi Tom Marix, "telgraf hattını izlediğimiz sürece doğal kaynaklar yeterli olacağı için hayvanlarımız zorlanmayacaktır. Ancak daha ileride, kervan batıya yöneldiğinde, atları ve öküzleri develerle değiştirmemiz gerekecek. Bu bolgenin kavurucu iklimine dayanabilen tek hayvan, günlerce süren yolculuklardan sonra rastlanılan kuyulardaki suyla idare edebilen develerdir."

"Bunu biliyorum, Tom Marix," diye yanıtladı Dolly, "ve deneyimlerinize güveniyorum. Mümkün oldukça kısa sürede varmayı planladığım Alice Spring'e ulaştığımızda kervanımızı yeniden düzenleyeceğiz."

"Dört gün önce yola çıkan deveciler bizi orada bekleyecekler," diye ekledi Zach Fren.

"Ve unutmayın ki bayan," dedi Tom Marix, "yolculuğun asıl güçlükleri orada başlayacak..."

"O güçlükleri yeneceğiz!" diye yanıtladı Dolly.

Böylece titizlikle hazırlanan programa uyularak, yolculuğun üç yüz elli millik ilk etabı, atlar, buggy'ler ve öküz arabalarıyla tamamlanacaktı. Muhafız birliğindeki on beş beyaz atla yolculuk edilecek, sık ormanların ve engelbeli arazinin hızlı yol alınmasına izin vermesinden dolayı, siyahların kervanı yaya olarak izlemeleri zor olmayacaktı. Alice Spring'de yapılacak olan düzenlemeden sonra develer, göçebe kabileler ve çöl yüzeyine yayılmış kuyular hakkında bilgi toplamakla görevlendirilecek olan beyazlara ayrılacaktı.

Şunu da eklemek gerekir ki, büyük yararlar sağlayan develerin Avustralya'ya getirilmesinden beri, keşif yolculukları hep bu şekilde yapıyordu. Burke'lerin, Stuart'ların, Giles'lerin zamanında bu yararlı hayvanlar olsaydı, gezginler onca sıkıntıya katlanmak zorunda kalmayacaklardı. 1866'da, M. Elder'in Afgan devecilerle birlikte Hindistan'dan çok sayıda deve getirmesinden sonra, bu hayvan ırkı hızla çoğalmaya başlamıştı. Hiç kuşkusuz ki Albay Warburton'un Alice Spring'den başlayıp Nichol-Bay'de, Witt toprakları kıyısındaki Rockbonne'da sonuçlanan maceralı yolculuğu bu hayvanları kullanması sayesinde başarıya

ulaşmıştı. Sonraları David Lindsay kıtayı kuzeyden güneye dek atlarla geçmeyi başardıysa da, bunun nedeni Avustralya çöllerinde hiç rastlanmayan su ve otun bolca bulunduğu, telgraf hattını çevreleyen bölgelerden fazla uzaklaşmamış olmasıydı.

Ve her türden tehlike ve yorgunluğun üzerine gitmekte hiç tereddüt etmeyen bu yürekli kaşiflerden söz açılmışken, Zach Fren şu sözleri söylemekten kendini alamamıştı:

"Bilmediğiniz bir şey var, Bayan Branican, Alice Spring yoluna bizden önce koyulan birileri var."

"Bizden önce mi, Zach?..."

"Evet, bayan. Brisbane ile Melbourne'den Adelaide'a gelirken rastladığımız İngiliz ile Çinli uşağını hatırlıyor musunuz?"

"Ah, evet doğru," diye yanıtladı Dolly, "ama onlar Adelaide'da kalmamışlar mıydı?..."

"Hayır, bayan, Jos Meritt üç gün önce trenle Farina-Town'a geldi. Hatta bana yolculuğumuzla ilgili en ufak ayrıntıları, hangi yolu izleyeceğimizi bile sordu ve aldığı yanıtlara yalnızca, "İyi!... Oh!... Çok iyi!" diye karşılık vermekle yetindi; oysa Çinli uşağı kafasını sallayarak, "Kötü!... Oh!... Çok kötü!" der gibiydi.

Sonra, ertesi sabah erkenden kuzeye doğru yönelerek Farina-Town'dan ayrıldılar."

"Peki ama neyle yolculuk ediyorlar?..." diye sordu.

"Atla; ancak Alice Spring'e vardıklarında, bizim de yapacağımız gibi buharlı gemilerini yelkenlilerle değiştirecekler."

"İngiliz bir kaşif mi?..."

"Kaşıftan çok, akli tıpkı güneybatı rüzgan gibi gidip gelen kaçık bir centilmene benziyor!"

"Avustralya çöllerinde hangi amaçla yolculuk ettiğinden hiç söz etti mi?"

"Tek sözcük bile söylemedi, bayan. Yine de, yanındaki Çinli'siyle bölgenin yerleşim merkezlerinden uzaklaşarak kendisini tehlikeye atmaya niyetli olduğunu sanmıyorum. Yolu açık olsun! Belki onunla Alice Spring'de karşılaşınız!"

Ertesi gün olan 11 Eylül'de tüm hazırlıklar tamamlanmış, arabalara bu uzun yolculuğa yetecek miktarda erzak yüklenmişti. Kasalarda en tanınmış Amerikan markalarının et ve sebze konserveleri, un, çay, şeker, tuz ve ecza dolabını dolduran ilaçlar bulunuyordu. Çok sayıda viski, cin ve rakı varili Alice Spring'de

develerin sırtına yerleştirilecekti. Erzaklar içinde, personelin gereksiniminden ziyade yerlilerle yapılacak değiş tokuş işlemlerinde kullanılacak olan tütün stokları önemli bir yer tutuyordu, bu madde yerliler arasında oldukça revaçtaydı. Hatta tütün ve alkolle Avustralya'nın tüm kabilelerinin satın alınabileceği söylenebilirdi. İri tütün balyaları, birkaç top basma ve çok sayıda küçük biblo Kaptan John'un fidyelerini oluştuyordu.

Kamp malzemeleri, çadırlar, örtüler, giysi ve çamaşır kasaları, Bayan Branican ve Harriett'in kişisel eşyaları, Zach Fren ve Tom Marx'in giysi ve araç gereçleri, mutfak malzemeleri, yiyecekleri pişirmek için kullanılacak petrol, av tüfekleri için gereken mermi ve kurşun kartuşları ile muhafız birliğinin silahlarından oluşan cephanelikler de öküz arabalarına yüklenmişti.

Şimdi geriye yalnızca hareket emrini vermek kalıyordu.

Yola çıkmak için sabırsızlanan Bayan Branican, ertesi gün hareket edilmesine karar verdi. Kervan şafakla birlikte Farina-Town'dan ayrılacak ve Overland-Telegraph-Line'i izleyerek kuzeye doğru yol alacaktı; Zach Fren ile

Tom Marix'in yönetimi altındaki sıgırtmaçlar, sürücüler ve muhafız birliğinden oluşan kırk kişilik ekibe, güneşin doğuşuyla birlikte harekete hazır olmaları talimatı verildi.

O akşam dokuza doğru, Dolly ve yardımcısı Harriett beraberlerindeki Zach Fren ile garın yakınında tuttukları eve döndüler. Herkes odasına çekilmek üzereyken kapının hafifçe vurulduğu duyuldu.

Kapıyı açan Zach Fren hayretle haykarmaktan kendini alamadı.

Karşısında koltuğunun altındaki küçük çantası ve elindeki beresiyle Brisbane'in miço-su duruyordu.

Aslında kimin geldiği Bayan Branican'ın içine doğmuştu. Evet! Bunu nasıl açıklamalıydı?... Genç miço-yu bir daha göreceğini hiç ummasa da, onun kendisine ulaşmaya çalışacağı düşüncesini aklından çıkarmamıştı... Ne olursa olsun, daha onu görmeden, dudaklarından içgüdüsel olarak şu isim dökülmüştü:

"Godfrey!"

Godfrey yarım saat önce Adelaide treniyle gelmişti.

Hareketinden birkaç gün önce, Brisbane'in kaptanından aylığını isteyerek gemiden ayrıl-

mıştı. Karaya çıktıktan sonra, Bayan Branican'ın kaldığı King William Street Oteli'ne gitmemişse de, birçok kez fark ettirmeden onu izlemiş, ama onunla konuşmamaya çalışmıştı. Zaten Zach Fren'in kervanın hazırlık çalışmalarını yürütmek için Farina-Town'a gittiğini biliyordu. Böylece, Bayan Branican'ın Adelaide'dan ayrıldığını öğrenir öğrenmez, trene atlayarak ona ulaşmaya karar vermişti.

Peki Godfrey ne istiyordu ve hangi amaçla orada bulunuyordu?

Dolly ne istediğini öğrenecekti.

İçeri giren Godfrey, Bayan Branican'ın karşısında duruyordu.

"Siz... çocuğum... siz, Godfrey?" dedi elini tutarak.

"Evet bu o, ne istiyor ki?" diye mırıldandı, genç miçonun gelişine oldukça bozulmuş gibi görünen Zach Fren.

"Ne istediğimi mi soruyorsunuz? ..." diye yanıtladı Godfrey, "ne kadar uzağa giderseniz gidin, sizi izlemek ve sizden hiç ayrılmamak istiyorum!... Sizinle birlikte Kaptan John Branican'ı aramaya gelmek, onu bularak San Diego'ya götürmek, dostlarına ve ülkesine kavuşturmak istiyorum..."

Dolly artık kendine hakim olamıyordu. Çocuğun yüz hatları sevgili John'unkilerle tıpatıp aynıydı... Sanki John karşısında duruyordu!

Dizlerine kapanan Godfrey ellerini ona uzatarak, yalvaran bir ses tonuyla tekrarlıyordu:

"Beni de götürün... bayan, beni de götürün!..."

"Tamam, çocuğum, tamam!" diye haykırdı Dolly, onu kendine doğru çekerek.

GÜNEY AVUSTRALYA BÖLGESİNDE

Kervan 12 Eylül sabahı şafakla birlikte yola koyuldu.

Hava güzeldi, hafif bir esinti sıcaklığın etkisini hafifletiyor, birkaç küçük bulut güneş ışınlarının yakıcılığını azaltıyordu. Yılın bu döneminde, Avustralya kıtasını kesen otuz birinci paralelde yaz mevsimi kendini hissettirmeye başlıyordu. Araştırmacılar, sıcaklık artışının ne kadar tehlikeli olduğunu ve Orta Avustralya ovalarında ne yağmurların, ne de gölgeliklerin güneşin kavurucu ışınlarını yumuşatamayacağını çok iyi biliyorlardı.

Koşulların Bayan Branican'ın yolculuğuna beş altı ay daha erken çıkmasına izin vermemesi can sıkıcıydı. Kış mevsiminde böyle bir seferin sıkıntılarını daha kolay katlanılır olurdu. Bazen termometreyi suyun donma derecesine dek düşüren soğuklar, gölgede kırk dereceyi bulan sıcaklar kadar tehlikeli değildi. Mayıs

ayı gelmeden sağanak yağmurlar haline dönüşen bulutlar derelerin canlanmasını, kuyuların dolmasını sağlar, bayıltıcı sıcaklığın altında, bir damla pis su bulmak için günlerce yürümek gerekmezdi. Avustralya çölü kervanlara karşı en azından vahaları bulunan Sahra'dan daha acımasız davranıyordu, onu "susuzluklar ülkesi" olarak adlandırmak yerinde olurdu.

Ancak Bayan Branican'ın zamanı ve mekanı seçme şansı yoktu. Yola çıkması gerektiği için yola çıkmıştı, zamanı geldiğinde bu güçlüklerle katlanacaktı. Kaptan John'u bulmak, onu yerlilerin elinden kurtarmak gecikmeye gelmezdi, Harry Felton gibi ölmeleri gerekse bile, o bunu göze almıştı. Yine de kervanın tüm zorluklara karşı koyacak şekilde düzenlenmesinden dolayı, o bahtsızın çektiği sıkıntıları yaşamayacakları söylenebilirdi.

Godfrey'in gelişiyile kırk bir kişiden oluşan kervanın bileşimi bilindiğine göre, şimdi de ormanları ve dereleri izleyerek, Farina-Town'ın kuzeyine doğru ciddi bir engelle karşılaşmadan ilerleyecek olan kervanın yürüyüş düzenini gözden geçirelim.

En önde, üzerlerine pantolon, pamuklu kumaştan yapılmış gömlek, hasır şapka giy-

miş olan ve her zamanki gibi çıplak ayakla yürüyen on beş Avustralyalı bulunuyordu. Her biri bir tüfek, bir tabanca ve bellerindeki fişekliklerle donanmıştı. Kendilerine kılavuzluk eden bir beyazın yönetiminde öncü kolunu oluşturuyorlardı.

Ardından, Bayan Branican ve yardımcısı Harriett'in bindiği, iki at tarafından çekilen ve yerli bir sürücünün kullandığı buggy geliyordu. Bu hafif arabaya monte edilmiş olan ve kolayca çekilen bir körük, yağmur ya da fırtınalardan korunmayı sağlayacaktı.

İkinci buggy'de Zach Fren ve Godfrey bulunuyordu. İlk başlarda genç miço için sıcak duygular beslemese de, Bayan Branican'a gösterdiği yakınlığı gören baştayfa onunla iyi dost olmuştu.

Onlardan sonra, dört sığırtmacının yönetimindeki öküz arabaları geliyordu; kervan, kıtaya geldikleri yakın tarihlerden beri taşımacılık ve tarım alanında büyük yararlar sağlayan bu hayvanların adımlarına ayak uydurarak ilerliyordu.

Küçük kafilenin sağ, solu ve en arkasında, şefleri gibi çizmelerinin içine soktukları pantolonlar, belde daralan yün gömlekler giymiş

olan, omuzlarında hafif konçlu pelerin taşıyan ve yerli yol arkadaşları gibi silahlanmış olan Tom Marix ve adamları bulunuyordu. At üzerinde ilerleyen bu muhafızlar, yolu göstermek ve öğle ve akşam konaklamaları için uygun kamp yerini bulmakla görevliydi.

Engibeli bir zeminde ve bazen de güçlüklerle ilerleyebildiği sık ormanların içinde yol alan kervan, günde on iki, on üç mil katediyordu. Akşam olduğunda yatış düzenini planlama görevi Tom Marix'e düşüyordu. İnsanların ve hayvanların gece boyunca dinlenmesinden sonra, güneşin doğuşuyla yola çıkılıyordu.

Farina-Town ile Alice Spring arasında ne ciddi tehlikeler barındıran, ne de büyük yorgunluklara neden olan üç yüz elli millik bir yol vardı. Bu mesafe yaklaşık olarak otuz günde katedilecekti. Bu durumda, kervanın batı çöllerindeki yolculuklar için yeniden düzenlenmesinin gerekeceği bölgeye Ekim'in onundan önce varılamayacaktı.

Farina-Town'dan ayrıldıktan sonra, bir süre demiryolu hattını uzatma çalışmalarının sürdüğü yolu izleyen kervan, Williouran-Ranges Sıradağları'nın batısına yönelerek Overland-Telegraph-Line'in direklerinin sıralandığı

ğı istikamete doğru ilerledi.

Kafile ilerlerken, Bayan Branican hemen yanında ata binen Tom Marix'ten bu telgraf hatıyla ilgili bazı bilgiler almak istemişti.

"Güney Avustralya'nın bağımsızlığının ilanından on altı yıl sonra, yani 1870'de Avrupa'dan gelip Avustralya'ya yerleşen girişimciler, güneydeki Port-Adelaide'dan kuzeydeki Port-Darwin'e kadar bir telgraf hattı çekmeyi planlamışlardı. Büyük bir gayretle sürdürülen çalışmalar sayesinde, 1872'de hattın yapımı tamamlanmıştı."

"Ancak, öncelikle bu hat üzerindeki toprakların keşfedilmesi gerekmiyor muydu?" diye sordu Bayan Branican.

"Gerçekten de öyle, bayan," diye yanıtladı Tom Marix, "bu olaydan on yıl önce, 1860 ve 1861'de, en gözüpek kaşiflerimizden biri olan Stuart bu yolu, bu topraklar, hatta doğu ve batısında kalan bölgeler hakkında pek çok bilgi toplayarak katetmişti."

"Peki bu hattın yapımını kim üstlenmişti?"

"Adelaide telgraf ve posta idaresi yöneticisi M.Todd; zeki olduğu kadar yürekli bir mühendis olan bu yurttaşımızın adı tüm Avustralya tarafından gururla anılıyor."

"Böyle bir iş için gerekli malzemeyi buradan sağlayabildi mi?"

"Hayır, bayan," diye yanıtladı Tom Marix, "yalıtkanları, telleri hatta direkleri bile Avrupa'dan getirmek zorunda kaldı. Ancak artık ülkemiz herhangi bir sınai girişim için tüm gereksinimleri karşılayacak durumda."

"Yerliler bu çalışmaların yürütülmesine engel olmadılar mı?"

"Başlangıçta engel olmaktan daha da ileri giderek, demir elde etmek için telleri, balta yapmak için direkleri çalıyorlardı. Bin sekiz yüz elli millik bu hat boyunca, yerlilerin ardı arkası kesilmeyen yağmalarıyla karşılaşılıyordu, hatta bir ara, M. Todd'un bir mühendis zekasının ürünü olduğu anlaşılan dahiyane düşüncesi olmasaydı çalışmalar neredeyse sona erecekti. Yakalattığı birkaç kabile şefini, güçlü bir pil aracılığıyla akım verdiği tellere dokunmaya zorlamış, elektrik şokunun sarsıcı etkisinden oldukça korkan bu yerliler bir daha malzemelere dokunmaya cesaret edememişlerdi. İşte telgraf hattı ancak bu şekilde tamamlandı, şimdi düzenli olarak çalışıyor."

"Hat polisler tarafından korunmuyor muydu?" diye sordu Bayan Branican.

"Polis değil," diye yanıtladı Tom Marix, "siyah muhafızlar olarak adlandırdığımız bir birlik tarafından korunuyor."

"Peki bu muhafızlar orta ve batı bölgelerine müdahale edebiliyorlar mı?"

"Nadiren, bayan. Kent ve kasabalarda uğraşmaları gereken onca haydut var ki!"

"Peki ama, Kaptan Branican'ın on beş yıldır Indas'ların elinde olduğu bilinmesine rağmen, siyah muhafızlar neden onların izini sürmeye gönderilmedi?..."

"Unuttuğunuz bir şey var, bayan, biz de sizin gibi bu durumu en fazla birkaç hafta önce öğrendik!"

"Doğru ya," diye yanıtladı Dolly, "birkaç hafta!..."

"Yine de siyah muhafızların Tasmanya toplarlarını araştırmakla görevlendirildiğini ve bölgeye bir müfreze gönderildiğini biliyorum, ancak korkarım ki..."

Tom Marix sözlerini yanda kesti. Bayan Branican, ifadesindeki tereddüdü fark etmemişti. Üstlendiği görevi yerine getirmek için oldukça kararlı görünse de, Tom Marix bu seferin başarıyla sonuçlanacağı düşüncesine pek inanamıyordu. Avustralyalı göçebe kabilelere

ulaşmanın ne kadar zor olduğunu biliyordu. Bu nedenle, ne Bayan Branican'ın inancını, ne Zach Fren'in kararlılığını, ne de Godfrey'in içgüdüsel bağlılığını paylaşabiliyordu. Yine de, tekrar etmeliyiz ki elinden geleni yapacaktı.

15'i akşamı kervan, Deroy Tepeleri eteğindeki Boorloo kasabasında mola verdi. Kuzeyde, kasabanın biraz ötesinde, Illusions-Plains'lerin uzandığı Mount-Attraction'ın zirvesi görünüyordu. İsimlerindeki bu yakınlaşmaya bakılarak, dağ ne kadar çekiciyse, ovanın da o kadar yanıtıcı olduğu sonucuna varılabilir miydi?¹ Ne olursa olsun, Avustralya haritacılığı bu adlandırmaları hem temel, hem mecazi anlamlarıyla kullanıyordu.

Telgraf hattı Boorloo'da neredeyse dik bir açıyla dirsek yaparak batıya yöneldikten on iki mil sonra Cabanna Nehri'nin üzerinden geçiyordu. Ancak bir direktan diğerine uzanan telgraf telleri için kolay olan, yayalar ve atlılardan oluşan bir kafil e için oldukça zahmetliydi. Uygun bir geçit bulmak gerekiyordu. Bu görevi bir başkasına bırakmak istemeyen genç miço kararlı bir şekilde nehre dalarak, araba tekerleklerinin yarısının bile ıslan-

1) Mount-Attraction dağınçekimi, Illusion Plainsise yanıl-samao'aları anlamına geliyor. (Ç.N.)

madan karşı kıyıya geçebileceği bir sığlık keşfetti.

Ayın 17'sinde, kervan on iki mil boyunca güneye doğru uzanan North-West Dağı'nın son yükseltilerinde kamp kurdu.

Bayan Branican ve yol arkadaşları, kamp yerinin hemen yakınında bulunan ve yüzölçümü binlerce akr'a¹ ulaşan büyük bir çiftliğin sakinleri tarafından büyük bir içtenlikle karşılandılar. Sürüleri saymakla bitmeyen koyunların yetiştirilmesi, ağaçsız geniş ovalarda yapılan buğday, darı, hintdarısı tarımı, gelecek mevsimin ekimi için nadasa bırakılan geniş topraklar, düzenli koruluklar, zeytinlikler ve sıcak iklim kuşağına özgü ağaçlar, bunca işi görmesi gereken ve neredeyse askeri bir disiplin altında görev yaparak çalışma düzeninin sıkılığı nedeniyle köleye dönüşen emekçiler, işte bütün bunlar Avustralya'nın zenginliğini oluşturan görüntülerdi. Bayan Branican'ın kervanı yola çıkarken yeterli erzakla donanmasaydı, bu tarım alanlarının sahibi olan zengin çiftçilerin cömertliği sayesinde tüm ihtiyaçlarını karşılayabilirdi.

Ayrıca bu büyük sınai kuruluşların sayısı

1) Bir akr 51 ara denk geliyor. (J.V.)

giderek artıyordu. Susuzluğun verimsiz kıldığı bu geniş araziler tarıma açılacaktı. Gerçekten de, kervanın geçtiği, Eyre Gölü'nün on iki mil bausında kalan bu toprakların altında su katmanları ve günde üç yüz bin galon¹ su elde edilen artezyen kuyuları bulunuyordu.

18 Eylül akşamı Tom Marix, büyük Kuzey Eyre Gölü'ne bağlı olan Güney Eyre Gölü'nün güney ucunda kamp kurulmasına karar verdi. Ağaçlıklı kıyılarının üzerinde, en göz alıcı örneklerinden birinin "Jabiru" olduğu ilginç, uzun bacaklı kuş türleri ve karabataklara, pelikanlara, beyaz, gri, mavi tüylü balıkçılara karışan siyah kuğular görülüyordu.

Bu göllerin coğrafi konumu oldukça ilginçti. Demiryolunun kıvrılarak geçtiği Torrens Gölü'nden sonra sırasıyla küçük Eyre, büyük Eyre, Frome, Blanche ve Amede gölleri güneyden kuzeye doğru uzanıyorlardı. Bu göller, eski bir içdenizin kalıntılarını saklayan antik doğal kaplar gibi tuzlu su içeriyorlardı.

Gerçekten de jeologlar, Avustralya'nın çok eski çağlara uzanmayan tarihlerde iki adadan oluştuğunu kabul ediyorlardı. Daha önceden yapılan gözlemlerde de, kıtanın çeperindeki

1) Yaklaşık 1350 litre. (J.V.)

toprakların tellürik yapıları nedeniyle her geçen gün deniz seviyesinin üzerine yükseldiği ve diğer yandan orta bölgelerin de sürekli bir yükselme halinde bulunduğu saptanmıştı. Bu durumda, zamanla dolacak olan eski havzanın, yüz otuz ve yüz kırkinci paraleller arasında sıralanan bu göllerin yok olmasına neden olacağı söylenebilirdi.

Kervan, Güney Eyre Gölü'nün güney ucundan 20 Eylül akşamı vardığı Emerald-Spring'e kadar, ağaç dallarının iki yüz ayağa kadar yükseldiği hoş ormanlarla kaplı on yedi millik bir yolu katetmişti.

Dolly her ne kadar aralarında devasa sekoyaların da bulunduğu Kaliforniya ormanlarının harika güzelliklerine alışkın olsa da, eğer zihni kumulların birkaç zayıf ağaççığı zorla beslediği kurak çöllerle kaplı kuzey ve batı bölgelerinde karşılaşacağı sorunlarla meşgul olmasaydı, bu şaşırtıcı bitki örtüsünü hayranlıkla izleyecekti. Ancak, Avustralya'nın en ilginç türlerini barındırdığı o kocaman eğreltiotlarını, toprağın hafif kabartıları üzerinde toplanmış, ıslak yapraklı okaliptüs yığınlarını hiç fark etmiyordu.

Bir diğer ilginç gözlem de, bu ağaçların di-

binde alıllıkların bulunmamasıydı, yaşıadıkları topraklar dikenlerden anınmıştı, alçak dalların köklerinden ancak on iki, on beş ayak yüksekteydi. Çevrelerinde hiçbir zaman kurumayan altın sarısı otlardan başka bir şey yoktu. Bunun nedeni hayvanların genç filizleri yiyip bitirmesi ve gezginlerin yaktıkları ateşin alıllıkları yok etmesiydi. Altı aylık bir yolculuktan sonra bile sonuna ulaşılamayan Afrika ormanlarından oldukça farklı olan bu ormanlarda açılmış yollar bulunmasa da, ilerlemek hiç de zor olmuyordu. Buggy'ler ve arabalar geniş aralıklarla sıralanmış ağaçların yüksek tavanlı yaprakları altında kolayca yol alabiliyorlardı.

Zaten, Adelaide Bölge Jandarması'na kumanda ederken bu yolları defalarca katetmiş olan Tom Marix bölgeyi iyi tanıyordu. Bayan Branican onun kadar sadık ve güvenilir bir rehber bulamaz, hiçbir muhafız birliği şefi ondaki zeka ve kararlılığa sahip olamazdı.

Ayrıca Dolly'ye büyük bir sadakatle bağlı olan genç miço, kararlı ve dinamik yapısıyla ona destek oluyor, Tom Marix onun bu özverili davranışlarını hayranlıkla izliyordu. Godfrey i bölgelere doğru gerekirse tek başına gidebileceğini söylüyordu. Eğer Kaptan John'un

izine rastlanırsa, onu zaptetmek güç, hatta imkansız olacağı benziyordu. Kaptan John'dan söz edildiğindeki coşkulu hali, Orta Avustralya haritalarını incelerken gösterdiği titizlik, not alışı, uzun ve yorucu yolculuklardan sonra verilen molalarda dinleneceği yerde çevreyle ilgili bilgi toplaması, tüm bunlar bu tutkulu yüreğin taşkınlıklarını hiçbir şeyin yatıştıramayacağını gösteriyordu. Yaşına göre oldukça gürbüz olan ve denizcilik hayatında yaşadığı deneyimlerle olgunlaşan bu genç miço, kervana öncülük ederken sık sık gözden kayboluyordu. Yerinde kalması ancak Dolly'nin emriyle sağlanabiliyor, Godfrey Zach Fren'e ve Tom Marix'e büyük bir dostlukla bağlı olsa da, ikisi de Dolly'nin bir bakışla elde ettiği sonuca ulaşamıyorlardı. Dolly, yüz hatları ve davranışlarıyla John'un ıptatıp aynısı olan bu çocuğa karşı bir anne şefkati besliyordu. Doğa yasalarına göre oğlu olmasa da, onu evlat edinebilecek ve bir daha hiç yanından ayırmayacaktı... John da bu çocuğa karşı hissettiği duyguları paylaşacaktı.

Yine kervanın birkaç mil önünde ortadan kaybolduğu ve geri dönüşünün geciktiği bir gün:

"Çocuğum," dedi Dolly, "bir daha benden izin almadan kervandan uzaklaşmayacağına söz vermeni istiyorum. Gittigin zaman sen geri dönene kadar endişeleniyorum. Bizi saatlerce habersiz bırakıyorsun..."

"Bayan Dolly," diye yanıtladı genç miço, "bilgi toplamam gerekiyor ... Warmer-Creek'te kamp yapan göçebe bir yerli kabilesinin haberini aldık... Kabilenin şefiyle görüşmek istedim..."

"Sana ne söyledi?... " diye sordu Dolly.

"Batıdan gelerek Queensland'a doğru ilerleyen beyaz bir adamdan söz edildiğini anlattı."

"Bu adam kimmiş?..."

"Anladığımı kadarıyla ne yazık ki Kaptan John'dan değil, Harry Felton'dan bahsediyordu. Yine de onu bulacağız... Evet! Onu bulacağız!... Ah! Bayan Dolly, onu da tıpkı sizi sevdiğim gibi seviyorum, siz ki benim için bir aneden farksızsınız!"

"Bir anne!" diye mırıldandı Bayan Branican.

"Sizi tanıyorum, oysa Kaptan John'u hiç görmedim!... Bana verdiğiniz ve her zaman üzerimde taşıdığım şu fotoğrafı olmasaydı..."

Onunla konuştuğumda sanki bana yanıt veriyor...”

“Bir gün onu tanıyacaksın, çocuğum,” diye yanıtladı Dolly, “ve o da seni benim kadar sevecek!”

24 Eylül günü Warmer-Creek’in ilerisindeki Strangway-Spring’de konaklandıktan sonra, Emerald istasyonunun kırk iki mil kuzeyindeki William-Spring’de mola verildi. Çeşitli istasyonlara verilen ve “kaynak” anlamına gelen *spring* nitelemesine bakılarak, telgraf hattının geçtiği bu topraklarda su kaynaklarının ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir. Ancak yaz mevsiminin kendisini hissettirmesiyle bu kaynaklar kurumaya başlamıştı, bir dereyi aşmak gerektiğinde arabaların geçebileceği sığıklar bulmak hiç de zor olmuyordu.

Yine de bitki örtüsünün hâlâ her yanı kapladığı söylenebilirdi. Yerleşim birimlerine giderek daha az rastlansa da, tarım alanlarının peş peşe sıralandığı görülebiliyor, dikenli akasya dizilerine karışmış kuşburnu ağaçlarının çiçeklerinden yayılan hoş kokular tarlaları aşılmaz çitler gibi çevreliyordu. Daha seyrekleşen ormanlara gelince, meşe, söğüt, kavak, çınar, demirhindi gibi Avrupa ağaçlarının

yerini okalıptüs ve Avustralyalılar tarafından "spotted-gums" olarak anılan zamk ağaçlarının aldığı gözlemleniyordu.

Zach Fren, bir arada bulunan elli kadar zamk ağacını ilk fark ettiğinde, "Allah Allah, ne garip ağaçlar!" diye haykırdı. "Sanki gövdeleri gökkuşağının tüm renkleriyle boyanmış."

"Boya tabakası dediginiz, baştayfa Zach," diye yanıtladı Tom Marix, "onların doğal renginden başka bir şey değil. Bu ağaçların kabuk renkleri yaşlarına göre değişir. İşte beyaz, pembe, kırmızı renkliler. Şuradakilere bakın! Gövdeleri mavi şeritlerle ya da sarı beneklerle donanmış olanlara..."

"Bu da ülkenizi diğerlerinden farklı kılan garipliklerden biri, Tom Marix."

"Buna gariplik diyorsanız öyle olsun, Zach, ama şuna inanın ki, ülkelerinin başkalarına benzemediğini söyleyerek yurttaşlarına iltifat etmiş oluyorsunuz. Daha da mükemmel olması için..."

"Tek bir yerlinin dahi kalmaması lazım, anlaşıldı!" diye karşılık verdi Zach Fren.

Aynı şekilde belirtilmesi gereken bir özellik de, gölgeliklerinin yetersiz olmasına karşın çok sayıda kuşun dallarının arasına sığınmala-

nydı. İçlerinde en göze çarpanları arasında saksaganlar, muhabbetkuşları, panlıtlı beyaz tüylü kakatular, M. D. Charnay'in gözlemlerine göre "hıçkırık kuşları" olarak anılmayı hak eden kikirdek benekli güvercinler, ötüşleri susmak bilmeyen, kırmızı boyunlu tandalar, avcılarının gece kuşlarını taklit ederek yanıltıkları uçarsincaplar, cennetkuşları ve Avustralya kuşbilimcilerince en güzel tür olarak kabul edilen kadife tüylü "rifle-bird"ler, göletlerin ya da bataklıkların üzerinde turna çiftleri ve ayakları sayesinde nilüfer yapraklarının üzerinde koşabilen nilüfer kuşları sayılabilirdi.

Diğer yandan, yiyecek stoklarından tasarruf etmek isteyen Tom Marix, sıklıkla karşılaşılacak tavşanları, keklikleri, ördekleri avlamayı ihmal etmiyordu. Bu avların kamp ateşinde kızartılması ya da ızgara yapılması herkesin iştahını açıyordu. Hatta bazen, toprağın altında buldukları ve muhafız birliğinin siyahlarının bayıldığı iguana etinden daha lezzetli olan iguana yumurtalarını yiyorlardı.

Derelere gelince, buralarda tatlısı levrekleri, uzun suratlı turnabalıkları, balıkçının başının üstüne zıplayacak kadar çevik olan kefal-ler ve özellikle binlerce yılanbalığı avlanıyor-

du. Bu arada, yaşam alanlarına girildiğinde oldukça tehlikeli olabilen timsahlara dikkat etmek gerekiyordu. Tüm bunlardan, Warburton'un da kesin olarak tavsiye ettiği gibi, Avustralya'da yolculuk eden gezginlerin yanlarında olta ve ağ bulundurması gerektiği sonucuna varılabiliirdi.

Yirmi dokuzu sabahı, kervan Umbum istasyonundan ayrılan yayalar için bir hayli zorlu olan engebeli bir arazide ilerlemeye başladı. Kırk sekiz saat sonra Denison-Ranges'ların batısında, telgraf hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla kurulmuş olan The Peak istasyonuna ulaşıldı.

Tom Marix'in, Stuart'ın yolculuk notlarının ayrıntılı öykülerini anlatması sayesinde, Bayan Branican kaşifin bu noktadan kuzeye doğru ilerlediğini ve bu bilinmeyen toprakları kendisinden önce keşfettiğini öğrenmişti.

Bu istasyondan yola çıkan kervanın üyeleri, Macumba-River kıyılarına dek uzanan altmış kilometrelik çorak arazi üzerinde ilerlerken Avustralya çöllerinde çekilecek sıkıntılar hakkında bir ön fikre sahip oldular. Nehir geçildikten sonra, aynı uzunlukta ve aynı ölçüde zahmetli bir yol aşılarak Lady Charlotte istas-

yonuna varmak gerekiyordu.

Bu engebeli geniş ovalarda, sağda solda solgun yapraklı ağaçlardan oluşan küçük ağaçlıklar ve av hayvanları bulunuyordu. Bir yanda "wallabis" adlı küçük kangurular uzun adımlarla sıçrayarak kaçıyorlar, bir yanda zamk ağaçlarının tepesine yuva kuran oposum'lar¹ koşuyorlardı. Daha ileride kartal gibi kışkırtıcı ve kibirli bakan, ancak kuşlar kralına göre sığınkini andıran yağlı ve besleyici bir et sunmak gibi bir avantajı olan Avustralya deve kuşları seçilebiliyordu. Çevredeki ağaçlar, Orta-Güney Avustralya'da boylan iki yüz elli ayağa ulaşan "bungas-bungas"lardı. Şimdilik mütevazı bir yüksekliğe sahip olan bu çamlar, Avustralyalıların sık tükettikleri besleyici bir badem türü veriyorlardı.

Tom Marix yol arkadaşlarını, zamk ağaçlarının gövdelerindeki oyuklarda dinlenmeyi seven aylarla karşılaşılma olasılığı konusunda uyarmayı ihmal etmemişti. Ve bu karşılaşma kısa süre sonra gerçekleşti; ancak "potorous" olarak adlandırılan bu plantigrad'ların² da, tıpkı uzun pençeli keseliler gibi korkulacak

1) Keseli sıçangillerden bir memeli türü. (Ç.N.)

2) Tabanları üzerinde yürüyen hayvan. (Ç.N.)

bir yanları yoktu.

Yerlilere gelince, şu ana dek onlarla nadiren karşılaşmıştı. Gerçekten de, kabileler çoğunlukla Overland telgraf hattının kuzeyinde, doğusunda ve batısında kamp kuruyorlardı.

Tom Marix, gitgide çoraklaşan bu bölge-ri geçerken, arabalara koşulmuş öküzlerin kendilerine özgü içgüdülerinden yararlanma-yı ihmal etmedi. İrkin Avustralya kıtasına ge-lişinden sonra gelişmiş gibi görünen bu içgü-dü, bu hayvanların susuzluklarını giderebilecekleri derelere yönelmelerini sağlıyordu. Çok nadir olarak yarıldıklarından, kafilenin onları izlemesi yeterliydi. Bunun dışında, bazı koşul-larda bir hayli yararlı olan diğer içgüdüleri de takdirle anılmaya değerci.

7 Ekim sabahı en öndeki arabanın öküzle-ri aniden durdular, diğerleri de hemen onu iz-lediler. Sürücüler onları üvendire ile dürterek harekete geçirmeye çalışsalar da, bir adım da-hi atmalarını sağlayamadılar.

Durumdan hemen haberdar olan Tom Ma-rix, Bayan Branican'ın buggy'sine yaklaştı.

"Bunun ne anlama geldiğini biliyorum, ba-yan," dedi. "Şimdiye kadar yerlilerle karşılaş-madıksa da, yerliler şu an geçtiğimiz patikayı

sık kullanıyor olmaları, onların kokusunu alan öküzler daha ileri gitmeyi reddediyorlar.”

“Bu nefretin gerekçesi nedir?” diye sordu Dolly.

“Bu tam olarak bilinmiyor,” diye yanıtladı Tom Marix, “ama bu olayın gerçekliği tartışılmaz. Benim kanaatime göre, yerlilerin kötü muameleleri kıtaya ilk gelen öküzlerin hafızasına kazıldı ve bu kötü anılar kuşaktan kuşağa geçerek bugüne ulaştı.”

İnatçılıklarının gerekçesinin muhafız birliği şefi tarafından ortaya atılan bu ilginç soyçekim teorisi olup olmadığı bilinmese de, öküzlerin ilerlemesini sağlamak mümkün değildi. Bu durumda koşumlarını çözerek onları ters çevirmek, sonra kamçı ve üvendireyle geri geri yirmi adım atmaya zorlamak gerekiyordu. Böylelikle yerlilerin ayak izleriyle dolu araziye adımlamaları sağlanıyordu ve yeniden boyunduruk altına alındıklarında, arabaların kuzeye doğru ilerlemeleri hiç de zor olmadı.

Kervan Macumba kıyılarına ulaştığında, herkes doya doya susuzluğunu giderme fırsatı buldu. Kavurucu sıcakların etkisiyle derenin sulannın yan yana buharlaştığı doğrudu. Bu seviye bir squiff'in yüzmesi için yeterli

olmasa da, kırk kişilik bir kafilenin ve yirmi kadar hayvanın su ihtiyacını rahatlıkla karşılayabilirdi.

Ayın altısında Hamilton Deresi'nin yanı sıra taşlarla kaplı yatağını geçen kervan, sekizinde Hommersley Tepesi'ni doğusunda bıraktı ve Farina-Town'dan itibaren üç yüz yirmi millik bir yolu katettikten sonra, nihayet ayın onu sabahı Lady Charlotte'ta mola verdi.

Bayan Branican, Güney Avustralya'yı Alexandra topraklarından ayıran ve Northern-Territory olarak anılan sınır noktasında bulunuyordu. Bu topraklar, 1860'ta yüz otuz birinci meridyenin yirmi birinci paralelle kesiştiği noktaya dek kuzeye doğru ilerleyen Kaşif Stuart tarafından keşfedilmişti.

BEKLENMEDİK KARŞILAŞMA

Tom Marix Bayan Branican'a, Lady Charlotte istasyonunda yirmi dört saat mola verilmesini önermişti. Büyük engellerle karşılaşmış olmasa da, sıcaklık hayvanları yıpratmıştı. Önlerinde uzun bir yol vardı ve erzakları taşıyan arabaların Alice Spring'e güvenli bir şekilde varması gerekiyordu.

Dolly'nin bu öneriyi yerinde bulmasıyla, bir gün için buraya yerleşilmesine karar verildi. Kervanın konakladığı süre boyunca nüfusun üç katına çıkacağı bu istasyon birkaç külübeden oluşuyordu. Kamp kurma hazırlıklarına başlanacağı sırada, çevredeki büyük bir tarım işletmesinin yöneticisi Bayan Branican'a karşı oldukça konuksever davranıp ısrarla onu ağırlamak istediğini belirtince, Dolly Waldek-Hill'de kendisine ayrılan konforlu bir eve yerleşmeyi kabul etmek zorunda kal-

dı.

Bu adam, Avustralya'da "runs" olarak adlandırılan geniş toprakların kiracısıydı. Burası da, özellikle Victoria bölgesinde bulunan ve altı yüz bin hektarlık alanı kaplayan "runs"lardan biriydi. Yüzölçümü onlar kadar olmasa da hatırı sayılır bir büyüklüğe sahipti. "Paddock" adı verilen ve koyunların yetiştirilmesine ayrılmış bölmelerle çevrilmiş olan çiftlikte, bu işin gerektirdiği çok sayıda insan çalışıyor, sürüleri güden çobanlar ve havlamaları kurt ulumasını andıran vahşi köpekler bulunuyordu.

Bir çiftlik kurmak söz konusu olduğunda, mekanın seçimini toprağın niteliği belirliyordu. Doğal olarak tuzlu çalılardan yetiştiği otlar tercih nedeniydi. Kah kuşkonmazı, kah anasonu andıran bu çalılar, "domuz suratlı" olarak anılan koyun cinsi tarafından çok sevilirdi. Üzerinde ot biten toprakların saptanmasıyla, önce doğal otlar yetinen öküzler ve inekler salınıyor, sonra da sıra yiyecek konusunda seçici olan ve ikinci yeşermenin saf otlarını tercih eden koyunlara geliyordu.

Yine de, Avustralya kıtasının zenginliğini koyundan üretilen yüne borçlu olduğunu

unutmamak gerekir; şu an için koyun ırkının temsilcilerinin sayısının yüz milyondan aşağı olmadığı söylenebilirdi.

Waldek-Hill çiftliğinde, ana binanın ve çalışanların kaldığı lojmanların etrafında, bir dereden beslenen ve kırkma işleminden önce koyunların yıkanmasına ayrılmış olan geniş göletler vardı. Karşıda, çiftlik sahibinin konvoyla Adelaide'a göndermek üzere balyalar halinde istiflediği yünlerin depolandığı hangarlar bulunuyordu.

O dönemde, Waldek-Hill'de yoğun bir kırkma faaliyeti sürdürülüyordu. Günlerden beri göçebe kırkıcı grupları çiftliğe gelerek hünelerini gösteriyorlar, iyi de para kazanıyorlardı.

Zach Fren ile birlikte parmaklıkları aşarak kırkma işleminin yapıldığı alana giren Bayan Branican, karşılaştığı şaşırtıcı hareketlilikten oldukça etkilenmişti. Koyunların başına çökmüş olan işçiler hiç vakit kaybetmeden çalışıyorlar ve günde yüz kadar koyun kıran en ustaları, bir liralık bir kazancı garanti altına alıyorlardı. Kırkıcının elindeki büyük makasların gıcirtısı, beceriksiz bir darbe alan koyunların melemesi, adamların birbirlerine

seslenmesi, yünü hangarlara taşıyan işçilerin gidiş gelişleri gözlenmeye değerdı. Ve tüm bu gürültünün üzerinde, beceriksiz kırkıcılar tarafından yaralanan koyunların tedavisinde kullanılan sıvı katran çanaklarını taşıyan, "tar!.. tar!" diye haykıran çocukların uğultusu yükseliyordu.

Çalışmaların verimli bir şekilde yürütülebilmesi için bunca insanın başında denetmenlerin bulunması gerekiyordu. Waldek Hill'de muhasebe bürosu çalışanları dışında, erkek ve kadınlardan oluşan on iki kişilik bir grup görev yapıyordu.

Birkaç adım gerisinde isminin söylenmesi Bayan Branican'ı oldukça şaşırtmış, hatta hayretten donakalmasına neden olmuştu.

Arkasından koşarak gelen bir kadın dizlerine kapanmış, yalvaran bakışlarla ellerini ona doğru uzatıyordu...

Bu Jane Burker'dı, yıllardan çok acıların yıpratmış kadının saçları ağarmış, teni esmerleşmiş, neredeyse tanınmaz hale gelmişti, yine de Dolly onu tanıdı.

"Jane!..." diye haykırdı.

Onu yerden kaldırdığında iki kuzin sarmaş dolaş oldular.

On iki yıldır Burker'lar neler yapmışlardı? Sefil, hatta bahtsız Jane ve kocası suç dolu bir yaşam sürmüşlerdi.

Kendini tehdit eden soruşturmalardan bir an önce kurtulabilmek için San Diego'dan ayrılan Len Burker, Meksika'nın batı kıyısı limanlarından Mazatlan'a sığınmıştı. Hatırlanacağı gibi melez Nô, o dönemde henüz akıl sağlığı yerinde olmayan Dolly Branican'a göz kulak olması için Prospect House'da bırakılmıştı. Ancak kısa süre sonra, M. William Andrew'un çabalarıyla Dolly'nin Doktor Brumley'nin sağlık evine yatırılmasıyla köşkte kalması için hiçbir gerekçesi kalmayan melez, efendisinin gizlendiği yere hareket etmişti.

Sahte bir kimlikle Mazatlan'a yerleşen Len Burker, Kaliforniya polisinin dikkatini çekmemişti. Zaten bu şehirde de dört beş haftadan fazla kalmayacaktı. Oradan buradan ve özellikle Bayan Branican'dan çalarak elde ettiği malvarlığı en fazla üç bin dolardı. Birleşik Devletler'de işlerini yürütemeyeceğini anlayınca, Amerika'yı terk etmeye karar vermişti. Avustralya, bütün malvarlığını son kuruşuna kadar harcamadan önce yeniden para kazana-

bilmesi için uygun bir ülke gibi görünüyordu.

Her zaman kocasının tahakkümü altında olan Jane, ona direnecek gücü gösterememişti. Tek akrabası olan Bayan Branican'ın bilinci o sıralarda yerinde değildi. Kaptan John'un akıbeti konusunda kimsenin şüphesi yoktu... Franklin, geçirdiği kaza sonucunda batmıştı... John, San Diego'ya bir daha hiç geri dönmeyecekti... Artık Len Burkер'in onu bu hüznü yolculuğa sürüklemesine engel olacak kimse kalmamıştı; Jane işte bu koşullar altında Avustralya kıtasına gelmişti.

Sydney'e yerleşen Len Burkер elindeki son parayla yeni işlere girişmiş, San Diego'dakinden daha kurnazca davranarak birtakım dolaplar çevirmişti. Ancak riskli alım satım işlerine dalmakta gecikmemiş ve başlangıçta kazandığı paraları da batırmıştı.

Len Burkер, Avustralya'ya sığınmasının üzerinden on sekiz ay geçtikten sonra Sydney'den ayrılmak zorunda kaldı. Neredeyse yoksulluk sınırına varan bir geçim sıkıntısı içinde, hayatını başka bir yerde kazanmaya karar verdi. Ancak talihi Brisbane'da da yaver gitmedi ve bir süre sonra Queens-

land'in en ıssız bölgelerine kaçmak zorunda kaldı.

Onu izlemeye devam eden itaatkar kurbanı Jane'in evi geçindirmek için çalışması gerekmişti. Zavallı kadın, Len Burker'in akıl hocası melezin horlamalarından, kötü muamelelerinden yılarak, birçok kez bu sıkıntılardan kurtulmak ve evliliğine son vermek için kaçmayı denemiş, ancak zayıf ve kararsız kişiliği buna izin vermemişti. Sürekli olarak dövülse de sahibinin evini terk etmeye cesaret edemeyen zavallı bir köpekten farksızdı!

Len Burker o tarihlerde gazetelerden Franklin mürettebatının araştırılması için seferler düzenlendiğini öğrenmişti. Bayan Branican'ın çabalarıyla gerçekleştirilen bu iki yolculuk, onu yeni gelişmelerden haberdar etmişti: 1) Doktor Brumley'nin sağlık evinde geçirdiği dört yıldan sonra, Dolly sağlığına yeniden kavuşmuştu. 2) Bu arada, Tennessee'deki amcası Edward Starter ölmüş ve miras yoluyla Dolly'ye geçen büyük servet, Malezya denizlerine ve Avustralya kıyılarına seferler yapılmasına imkan sağlamıştı. Bu araştırmaların kesin sonuçları ise, Franklin'in kalmalarının Browse Adası'nın kayalıklarında

bulunduğu ve mürettebattan sağ kurtulanların bu adada öldüğüydü.

Dolly'nin servetiyle onun tek mirasçısı olan Jane arasında, onca felaketin akıl sağlığını bozduğu, çocuğunu kaybetmiş bir anneden, kocasını kaybetmiş bir kadından başka bir şey yoktu. Len Burkер'in aklından geçenler bunlardı. Ama ne yapabiliirdi? Bayan Brannican'la yeniden ilişki kurması imkansızdı. Hakkındaki soruşturmalar ve suçluların iadesi antlaşmasından dolayı, Jane aracılığıyla ondan yardım istemekten çekiniyordu. Bununla birlikte, Dolly'nin ölümü halinde Jane'e, yani kendisine kalacak olan mirası elden kaçırmamak için türlü yollar deneyebilirdi.

Anımsanacağı gibi, Dolly Hope'un ikinci yolculuğundan dönüşünden Harry Felton'un ortaya çıkarak Franklin kazasını yeniden gündeme getirmesine kadar yedi yıl geçmişti.

Bu süre zarfında Len Burkер her zamankinden daha sefil bir yaşam sürmüştü. En ufak bir pişmanlık duymadan işlediği suçlar onu arananlar listesinin en başına yerleştirmişti. Jane, sabit bir adresi dahi olmayan bu adamın göçebe yaşamının sıkıntılarına katlanmak zorundaydı.

Melez Nö'nün ölümü, Bayan Burker'ın rahatlamasını sağlamamıştı, kocası hâlâ onun olumsuz etkisinin altındaydı. Bir haydutun karısı olarak, onca suçun cezasız kaldığı bu geniş topraklarda onu izlemek zorunda kalmıştı. Victoria altın yataklarının tükenmesi ve işsiz kalan binlerce "digger"ın başka bölgelere dağılmasıyla, ülkede karanlık işler artmış, yeraltı dünyasının yasalara saygı göstermeye alışık olmayan üyeleri suç eylemlerini çoğaltmıştı. Kısa bir süre sonra, Güney Avustralya'da "larrikins" olarak adlandırılan bu serse-ri takımından, bu sınıfsız insanlardan tehlikeli bir sınıf oluşmuştu. Şehir polisi tarafından yakın takibe alındıklarından, kanunsuz işlerini gerçekleştirmek için taşrayı tercih ediyorlardı.

İşte kötü ününden dolayı şehirlere girmesi yasak olan Len Burker'ın yeni arkadaşları bunlardı. Daha az denetlenen bölgelere çekildikçe, aralarında sömürgeciliğin ilk yıllarından beri var olan ve birlikteliklerini hâlâ sürdüren o acımasız "bushrangers"ların da bulunduğu göçebe haydutların çetelerine katılıyordu.

Len Burker toplumsal piramidin en alt ba-

samaklarına inmişti! Son yıllarda katıldığı çiftlik yağmalanını, posta arabası soygunlarını ve kanunun gücünün cezalandırmaya yetmediği suçları yalnızca kendisi anlatabilirdi. Evet! Yalnızca kendisi, çünkü neredeyse her zaman küçük bir kasabaya terk edilen Jane, bu iğrenç eylemlerden haberdar değildi. Ve belki de, artık hiç saygı duymadığı bu adamın eline kan bulaşmıştı, yine de ona ihanet etmeyi hiç düşünmemişti!

Böylece, Harry Felton'un aniden ortaya çıkarak kamuoyunun dikkatini yeniden Franklin kazasına çektiği güne dek, on iki yıl geçmişti. Bu haber gazeteler aracılığıyla Avustralya'nın dört bir yanına yayılmıştı. Len Barker, polisin zamanında müdahalesi sayesinde haydutların amaçlarına ulaşamadıkları bir yağmalama ve kundaklama işinden sonra sığındığı küçük bir Queensland kasabasında eline geçen *Sydney Morning Herald* gazetesini okuyarak durumdan haberdar oldu.

Harry Felton ile ilgili haberi okurken, aynı zamanda Bayan Branican'ın Franklin'in ikinci kaptanıyla görüşmek için San Diego'dan ayrılarak Sydney'e gelmek üzere yola çıktığını da öğrenmişti. Birkaç gün içinde,

Harry Felton'un Kaptan John ile ilgili bazı bilgiler verdikten sonra öldüğü haberi yayıldı. Len Burker on beş gün sonra, Bayan Branican'ın Orta ve Kuzeybatı Avustralya çöllerine kendisinin de katılacağı bir sefer düzenlemek üzere Adelaide'a geldiğini haber aldı.

Kuzininin kıtaya geldiğini öğrenen Jane'in ilk aklına gelen, kocasından kurtulmak ve Dolly'nin yanına sığınmak oldu. Ancak, bunu hisseden Len Burker'in tehditleri karşısında, bu isteginden vazgeçmek zorunda kaldı.

Bu sefil adam fırsatı değerlendirmek için hiç zaman kaybetmemişti. Bayan Branican ile karşılaşmak, önceden planlanmış kurmaca öykülerle onun güvenini kazanmak, Avustralya çöllerinde ona eşlik edebilmek hiç de zor olmayacak ve böylelikle hedefine ulaşacaktı. Gerçekten de, hâlâ yaşıyorsa bile, göçebe kabilelerin elinde bulunan Kaptan John'a ulaşmak mümkün değildi ve Dolly'nin bu tehlikeli yolculuk sırasında ölüme yenik düşme olasılığı vardı. O zaman tüm serveti tek akrabası Jane'in olacaktı... Kim bilir?... Eğer yaratabilirseniz, oldukça yararlı tesadüflerle karşılaşabilirsiniz...

Anlaşılacağı gibi, Len Burker Bayan Branican

can ile yeniden ilişkiye girme projesinden Jane'e söz etmemiştir. Gerekli durumlarda kendisine destek olmalarını isteyerek, "bushrangers"lardan ayrıldı. Jane ile birlikte Queensland'den yola çıkarak, yüz millik bir mesafede bulunan ve kervanın zorunlu olarak uğrayacağı Lady Charlotte'a hareket etti. İşte üç haftadan beri Waldek-Hill çiftliğinde denetmen olarak görev yapmasının nedeni buydu. Mirasına sahip olabilmek için, gözünü bile kırpmadan cinayet işlemek üzere Dolly'yi bekliyordu.

Lady Charlotte istasyonuna vardığında hiçbir şeyden haberdar olmayan Jane'in, aniden Bayan Branican'la karşılaşmasında nasıl heyecanlanacağı ve hareketlerini kontrol edemeyeceği kestirilebilirdi. Zaten bu durum her şeyin kendiliğinden gelişmiş gibi görünmesi açısından Len Burker'in planlarına uygun düşüyordu.

Şimdi kırk beş yaşında olan Len Burker fazla yaşlanmamış, gücünü ve sağlığını korumayı başarmıştı, her zamanki gibi, kaçak bakişlarından sinsilik akıyor, gizli işler çevirdiğini belli eden yüz ifadesiyle hiç güven vermiyordu. Jane'e gelince, on yıl daha yaşlı göster-

riyordu, yüzü çökmüş, şakaklarındaki saçları ağarmış, iki büklüm olmuştu; yine de, sefaletin söndürdüğü bakışları Dolly'ye yöneldiğinde canlanıyordu.

Bayan Branican Jane'i kollarına alarak kucakladıktan sonra, onu Waldek-Hill çiftliğinin sahibi tarafından kendisine ayrılmış olan odalardan birine götürdü. Orada iki kadın birbirlerine duygularını açabileceklerdi. Prospect House'daki tedavisi sırasında Jane'in gösterdiği titizliği hatırlamayan Dolly'nin ona sitem etmek için hiçbir gerekçesi yoktu ve onları bir daha birbirlerinden ayırmamaya razı olursa, kocasını affetmeye hazırды.

Baş başa uzun süre sohbet ettiler. Jane yaşadıklarını Len Burker'ı riske atmadan anlatıyor, Bayan Branican da bu konu hakkında soru sorarken oldukça ihtiyatlı davranıyordu. Zavallı kadının halinden ne kadar acı çekmiş olduğu anlaşılıyordu. Dolly özellikle Kaptan John'un durumundan, ona yakında kavuşacağına olan sarsılmaz inancından, başarmak için sarf edeceği gayretlerden ve sevgili küçük Wat'ından söz ediyordu... Çocuğundan söz ettiğinde Jane'in rengi solmuş, yüzü allak bulak olmuştu; Dolly zavallı kadının hastalandı-

ğını zannetmişti.

Biraz sonra kendini toplayan Jane, kuzini Dolly'nin aklını yitirdiği o uğursuz günden Len Burkner'in onu San Diego'dan ayrılmaya zorladığı tarihe kadar başından geçenleri anlattı.

"Zavallı Jane'im," dedi o zaman Dolly, "bana bakışın on dört ay boyunca zihnimin bomboş olması mümkün mü? Zavallı John'uma dair hiçbir şeyi hatırlamamam, ne onun ne de küçük Wat'ımızın isimlerini telafuz etmemem mümkün mü?..."

"Ne yazık ki, Dolly, ne yazık ki!" diye mırıldandı gözyaşlarını tutamayan Jane.

"Ya sen Jane, ya sen dostum, sen ki benim kanımdansın, hiç yüreğimi okumadın mı?... Sözlerimde ve bakışlarımda, geçmişini anımsadığımı belirten bir ifade yakalayamadın mı?"

"Hayır... Dolly!"

"Peki, Jane, sana hiç kimseye söz etmediğim bir şey anlatacağım. Evet... Bilincim yerine geldiğinde... John'un yaşadığını ve dul kalmadığımı hissettim... Hatta..."

"Hatta?..." diye tekrarladı Jane. Bakışlarındaki korku dolu ifadeyle, Dolly'nin ne söyleyeceğini bekliyordu.

"Evet! Jane," diye devam etti Dolly, "hala anne olduğumu hissettim!"

Ayağa fırlayan Jane, korkunç bir hayali kovmak istercesine elleriyle havayı dövüyor, tek bir sözcüğün bile dökülmediği dudakları tır tır titriyordu. Düşüncelere dalmış olan Dolly, bu ani hareketleri fark etmemişti ve Jane bir süre dışarı çıkıp sakinleştikten sonra geri döndüğünde, odanın kapısında Len Burker belirdi.

Eşikte duran kocası ona bakarken, gözleriyle şu soruyu sorar gibiydi:

"Ona ne söyledin?"

Jane bu adamın önünde yeniden o silik kişiliğine bürünmüş, güçlü bir iradenin zayıf bir irade karşısındaki karşı konulmaz hakimiyetini kanıtlarcasına, Len Burker'in bakışlarıyla eriyip gitmişti.

Dolly durumu anlamıştı, Len Burker'in görüntüsü ona geçmişini ve Jane'in onun yanında neler çektiğini hatırlatmıştı. Fakat ruhundaki isyan ancak bir saniye sürmüştü. Dolly, bahtsız Jane'den bir daha hiç ayrılmamak için kendini tutmuş, eleştirilerini kendine saklamıştı.

"Len Burker," dedi, "Avustralya'ya neden

geldiğimi biliyorsunuz. John sağ olduğu için bu görevi onu yeniden göreceğim güne dek sürdüreceğim. Talih sizi yoluma çıkardı, geriye kalan tek akrabam olan Jane'e yeniden kavuştum, onu bana bırakın ve arzu ettiği gibi bana eşlik etmesine izin verin..."

Dolly'nin kendisine karşı ne gibi önyargıları olduğunu kestirmeye çalışan Len Burker hemen yanıt vermedi. Bayan Branican'ın kervana eşlik etmesini önermesini bekledi. Ancak Dolly'nin suskunluğunu koruması üzerine, sözlerine başlaması gerektiğini anladı.

"Dolly," dedi, "sorunuzu lafı hiç uzatmadan yanıtlayacağım, zaten bu teklifi bekliyordum. Karımın sizin yanınızda kalmasını memnuniyetle kabul ediyorum. Ah! Kötü talihimin beni San Diego'dan ayrılmaya zorladığı günden beri çok zor koşullar altında yaşadık! On dört yıl boyunca büyük sıkıntılar çektik ve gördüğünüz gibi, günlük işlerde çalıştığım için talih Avustralya'da da yüzüme gülmedi. Waldek-Hill çiftliğindeki kırkma işlemleri sona erdiğinde nerede iş bulacağımı bilmiyorum. Ayrıca Jane'den ayrılmak benim için çok zor olur, bu yüzden sizden yolculuğunuza katılmama izin vermenizi istiyorum.

İç bölgelerin yerlilerini tanıdığım için size yararlı olacağımı sanıyorum. Şuna emin olun ki Dolly, John Branican'ı özgürlüğüne kavuşturmak için gücümü sizin ve yol arkadaşlarınızınkine katmaktan büyük mutluluk duyacağım..."

Dolly bunun Jane'in yanında kalmasına karşılık öne sürülen bir koşul olduğunu iyi anlamıştı. Böyle bir adamla tartışmanın anlamı yoktu. Ayrıca niyeti bozuk değilse, kıtanın orta bölgelerinde sürdürdüğü göçebe yaşam sırasında elde ettiği deneyimler sayesinde araştırma çalışmalarına katkıda bulunabilirdi. Bayan Branican soğuk bir ifadeyle yanıtlamakla yetindi:

"Pekala Len Burkер, kafiye katılacaksınız, harekete hazır olun, sabahın ilk saatlerinde Lady-Charlotte'tan ayrılacağız..."

"Hazır olacağım," diye yanıtladı Len Burkер, sonra elini Bayan Branican'a uzatmaya cesaret edemedi odadan ayrıldı.

Len Burkер'in ekibe katıldığını öğrenen Zach Fren buna hiç memnun olmamıştı. M. William Andrew'dan, bu karanlık adamın Bayan Branican'ın parasını yönetirken görevini nasıl suistimal ettiğini öğrenmişti. Bu vefasız

vasinin, bu içten pazarlıklı simsarın San Diego'dan hangi nedenle sıvışmak zorunda kaldığını bilme de, Avustralya'da geçirdiği on dört yıllık yaşamını hesaba katarak, onun güvenilir bir kişi olmadığını kestirebiliyordu. Yine de Jane ve Dolly'nin birlikteliklerinin olumlu etkisini dikkate alarak, düşüncelerini açığa vurmadı. Ancak, kendi kendine gözünü bir an olsun üzerinden ayırmamaya söz verdi.

O gün, herhangi önemli bir gelişme yaşanmadan sona erdi. Gün boyunca ortalıkta görünmeyen Len Burkner, yolculuk hazırlıklarına başlamadan önce çiftlik sahibiyle hesabını kesmişti. Hesaplaşma sırasında herhangi bir sorun yaşanmamış, hatta bu koyun tüccarı eski çalışanına, Alice Spring'de yeniden düzenlenecek olan kervanı izleyebilmesi için atlarından birini vermişti.

Dolly ve Jane, öğleden sonrayı ve akşamı Waldek-Hill'deki evde birlikte geçirdiler. Len Burkner'dan söz etmemeye özen gösteren Dolly, Jane'in anlatamayacağı şeyler olduğunu hissederek, San Diego'dan ayrıldığından beri neler yaptığı konusunda hiçbir imada bulunmadı.

Gece boyunca, Lady-Charlotte istasyonu-

nun bitişiğindeki yerli köyünde bilgi toplamakla görevli olan Tom Marix ve Godfrey ortalıkta görünmediler. Bayan Branican, Godfrey'i Jane'le tanıştırma fırsatını ancak ertesi gün buldu, onu evlatlık edindiğini de eklemeyi ihmal etmedi.

Kaptan John ile genç miço arasındaki benzerlik Jane'i de şaşkına çevirmişti. Hatta yaşadığı büyük şokun etkisiyle ona bakmaya bile cesaret edemiyordu. Hele Dolly'den, Godfrey'le Brisbane'da nasıl karşılaştıklarını, onun San Diego sokaklarında bulunmuş bir çocuk olduğunu, Wat-House'da yetiştiğini, on dört, on beş yaşlarında olduğunu öğrendiğinde neler hissettiğini tarif etmek mümkün değildi.

Derin bir kaygının etkisiyle yüreği güçlkle çarpan Jane ölü gibi solmuştu, anlatılanları hiç ses çıkarmadan, hareketsiz bir şekilde dinliyordu...

Dolly odadan ayrıldığında, Jane dizlerinin üzerine çöktü. Sonra yüz hatları canlandı... Yüz ifadesi değışti...

"O!... O!" diye haykırdı tiz bir sesle. "O... Onun yanında!... Tanrı böyle istedi!..."

Hemen ardından evi terk etti, kocasına her şeyi anlatmak için iç avluyu hızla geçerek

oturdukları kulübeye yöneldi.

Len Burker oradaydı, giysilerini ve yolculukta gerekecek eşyaları çantasına yerleştiriyordu. Jane'in büyük bir panik içinde odaya girmesiyle ürperdi.

"Ne var?" diye sordu sert bir şekilde. "Konusana!... Ne oldu?..."

"O yaşıyor," diye haykırdı Jane... "O burada... Annesinin yanında... Onun öldüğünü sanmıştık..."

"Annesinin yanında... Yaşıyor... O?..." diye karşılık verdi, bu açıklamalar karşısında şaşkına dönen Len Burker.

Bu "o!" sözcüğünün kim için söylendiğini iyi anlamıştı.

"O..." diye tekrarladı Jane, "O... John ve Dolly Branican'ın ikinci çocukları!"

Kısa bir açıklama, on beş yıl öncesinde Prospect House'ta neler yaşandığını anlamamıza yetecek.

San Diego'daki köşke yerleşmelerinden bir ay sonra Bay ve Bayan Burker, o korkunç olaydan sonra aklını kaybeden Dolly'nin hamile olduğunu fark etmişlerdi. Melez Nö tarafından sıkı bir gözetim altına alınan Dolly, Jane'in tüm yalvarmalarına rağmen hastalık

bahanesiyle dostları ve komşularından uzaklaştırılmış, adeta odasına hapsedilmişti. Yedi ay sonra, bilinci yerinde olmadan ve belleğinde en ufak bir iz dahi kalmadan ikinci çocuğunu dünyaya getirmişti. O dönemde Kaptan John'un ölmüş olduğu herkesçe kabul edildiğinden, bu çocuğun doğumu Len Burker'in Dolly'nin servetiyle ilgili planlarını altüst edebilirdi. İşte bu nedenle hizmetçilerin işine son verilmiş ve aylar boyunca köşke misafir kabul edilmemişti, kocasının tehditlerine boyun eğen Jane bu duruma karşı çıkamamıştı. Birkaç saat önce doğan bebek melez Nô tarafından sokağa bırakılmış, ancak ne mutlu ki yoldan geçen biri tarafından fark edilerek oksüzler yurduna yerleştirilmişti. Daha sonra, Wat-House'un kurulmasıyla oraya alınmış ve sekiz yaşında miço olarak eğitilmiş bir halde, gemilerde çalışmaya başlamıştı. Ve şimdi, Godfrey'in babası Kaptan John'a olan benzerliği ve Dolly'nin içgüdüsel önsezileri daha iyi anlaşılabilirdi, bunu bilmesede, Dolly anneydi!

"Evet, Len," diye haykırdı Jane, "bu o! Onun oğlu! Her şeyi itiraf etmemiz gerek..."

Ancak, geleceğini üzerine kurduğu planla-

rın altüst olacağını anlayan Len Burker hakaret dolu tehditler savurdu. Bahtsız Jane'i kendine doğru çekip, gözlerinin içine bakarak, boğuk bir sesle şunları söyledi:

"Dolly'nin ve aynı şekilde Godfrey'in iyiliğini istiyorsan, sana susmanı tavsiye ederim!"

KUZEY YOLUNDA

Her şey çok açık bir şekilde ortadaydı. Godfrey, John ve Dolly Branican'ın ikinci çocuğuydu. Dolly'nin ona gösterdiği şefkatin nedeni, annelik içgüdüsünden başka bir şey değildi. Ancak, genç miçonun oğlu olduğunu bilmiyordu ve Len Burker'in tehditlerinden korkan Jane Godfrey'in iyiliği için susmak zorunda kalacağına göre, belki de hiç öğrenemeyecekti. Konuşmak, çocuğu Len Burker'in insafına terk etmek demekti ve daha önce de kendisinden kurtulmak için hiç çekinmeden onu sokaga bırakmış olan bu sefil yaratık, böyle tehlikeli bir yolculukta onu ortadan kaldırmak için fazla zorlanmazdı... Bu durumda, anne ve oğulun aralarındaki bağı öğrenmemeleri kendileri için hayırlı olacaktı.

Zaten, doğumuyla ilgili olaylar arasındaki bağlantıları yeniden değerlendiren Len Bur-

ker'in, Godfrey'i görüp John'a olan çarpıcı benzerliğini fark ettikten sonra, onun Dolly'nin oğlu olduğuna dair hiç şüphesi kalmamıştı. John Branican'ın öldüğüne kesin gözle bakarken, şimdi de ortaya onun ikinci oğlu çıkmıştı. Olsun, Jane konuşmaya niyetlenirse, çocuğun defteri dürülecekti! Ancak Len Burkner oldukça rahattı; Jane konuşmayacaktı.

Yirmi dört saatlik bir dinlenmeden sonra, kervan 11 Ekim'de yeniden yola koyuldu. Jane, Bayan Branican'ın buggy'sindeki yerini almıştı. İyi bir ata binmiş olan Len Burkner, öne arkaya gidip geliyor, telgraf hattı boyunca uzanan ve daha önceden katetmiş olduğu yollar hakkında Tom Marix ile görüş alışverişinde bulunuyordu. Diğer yandan, kendisine büyük bir antipati beslediği anlaşılan Zach Fren'e hiç yaklaşmıyor, bakışlarından rahatsız olduğu Godfrey ile karşı karşıya gelmekten kaçınıyordu. Genç miço Dolly ve Jane'in sohbetlerine katıldığında, onunla bir arada bulunmamak için uzaklaşıyordu.

İç bölgelere yaklaşıldıkça ülkenin görünümü yavaş yavaş değişiyordu. Sağda solda yalnızca koyun yetiştirilen birkaç çiftlik beliriyor, geniş çayırlar göz alabildigince uzanıyordu,

yalıtık gruplar oluşturan okalıptüs ve zamlık ağaçları Güney Avustralya ormanlarındakilere hiç benzemiyordu.

12 Ekim günü akşam altıda, sıcaklığın etkisiyle oldukça zorlu geçen uzun bir yolculuktan sonra Tom Marix, zirvesi batıda yükselen Daniel Tepesi'nin yakınındaki Finke Nehri kıyısında konaklamaya karar verdi.

Günümüz coğrafyacıları, yerlilerce Larra-Larra olarak adlandırılan Finke Nehri'nin, Orta Avustralya topraklarını sulayan en önemli akarsu olduğu konusunda görüş birliği içindedirler. Akşam yemeğinden sonra Tom Marix, Zach Fren, Len ve Jane Burker ile birlikte çadırlardan birinin altında dinlenen Bayan Branican'a bu konuyu açtı.

"Tanışılan konu, Finke Nehri'nin sularını Farina-Town'ın ötesinde çevresinden dolaştığımız büyük Eyre Gölü'ne döküp dökmediği idi. Kaşif David Lindsay, 1885 yılının son aylarını bu sorunun çözümüne ayırdı. Geride bıraktığımız The Peak istasyonuna ulaştıktan sonra, nehri Dalhousie'nin kuzeydoğusunda, kumların altında kaybolduğu bölgeye kadar izledi. Ve sonunda, yağmur mevsimi boyunca nehrin kabaran sularının Eyre Gölü'ne dek

ulaştığına inandı.”

“Peki uzunluğu ne kadar?” diye sordu Bayan Branican.

“Dokuz yüz milden az olmadığı tahmin ediliyor,” diye yanıtladı Tom Marix.

“Onu uzun süre izlememiz gerekecek mi?...”

“Birkaç günden fazla değil, nehir birçok kıvrım yaptıktan sonra James-Ranges dağı sırasının arasından geçerek batıya yöneliyor.”

“Şu sözünü ettiğiniz David Lindsay’i tanı mıştım,” dedi Len Burker.

“Tanımış mıydınız?...” diye sordu Zach Fren, kuşkusunu belirten bir ses tonuyla.

“Bunda şaşılacak ne var?” diye karşılık verdi Len Burker. “Lindsay’le Dalhousie istasyonuna vardığı zaman karşılaşmıştım. Benim de bir Brisbane Şirketi adına yolculuk ettiğim Batı Queensland sınırına doğru gidiyordu.”

“Bu doğru,” diye söze girdi Tom Marix, “sonra Alice Spring’i aşır Mac-Donnell-Ranges dağlarının eteklerini dolaşarak Herbert Nehri’nin oldukça kapsamlı bir haritasını çıkardı, nihayet Karpantarya Körfezi’ne ulaşarak Avustralya kıtasını güneyden kuzeye kattığı araştırma gezisini tamamladı.”

"Şunu da eklemek isterim ki," dedi Len Burkner, "David Lindsay'in yanında Dietrich adında bir Alman botanikçi vardı. Kervanları yalnızca develerden oluşuyordu. Sanıyorum ki Dolly, siz de Alice Spring'de gerekli düzenlemeleri yapacaksınız ve sizin de David Lindsay gibi başarılı olacağınıza eminim..."

"Evet, başaracağız, Len!" dedi Bayan Branican.

"Bundan kimsenin kuşkusu yok!" diye ekledi Zach Fren.

Jane'in de doğrulaması üzerine, Len Burkner'in söz ettiği koşullarda David Lindsay ile karşılaşmış olduğuna inanılabilirdi, ancak Dolly'nin hangi Brisbane Şirketi adına yolculuk ettiğini sorması, muhtemelen onu zor durumda bırakacaktı.

Bayan Branican ve yol arkadaşlarının Finke Nehri kıyılarında geçirdikleri birkaç saat boyunca, İngiliz Jos Meritt ve Çinli uşağı Gin Ghi ile ilgili bazı bilgiler edinilmişti. İkili hâlâ birkaç gün önden gitseler de, aynı güzergahı izleyen kervan onlara her geçen gün daha da yaklaşıyordu.

Ünlü şapka koleksiyoncusuyla ilgili haberler çevredeki yerlilerden alınmıştı. Söyle-

nene göre Jos Meritt ve uşığı beş gün önce istasyondan bir mil uzaktaki Kilna köyünde mola vermişlerdi.

Kilna, ağaç kabuğundan yapılmış biçimsiz kulübelerde yaşayan yüzlerce zenciye barındırılıyordu. Bu kulübeler, Avustralya dilinde "vil-lum" olarak anılıyordu. Bu sözcükle, Latin kökenli dillerdeki "ville"¹ ve "village"² sözcükleri arasındaki ilginç benzerliğe dikkat etmek gerekir.

Bu yerlilerden bazıları uzun boyları, heykel gibi orantılı, gürbüz ve çevik bedenleri, tükenmek bilmez enerjileriyle gözlemlenmeyi hak ediyorlardı. Sivri yüz kemikleri, çıkıntılı kaş kemerleri, kıvrıkcık olmasa da dalgalı saçları, saç lûleleri arasında kaybolan dar alınları, geniş delikli basık burunları, yırtıcı hayvanlar gibi güçlü dişlerle kaplı geniş ağızlarıyla, birçoğu vahşi ırklara özgü bir yüz yapısına sahipti. Şiş karın ve çırpıyı andıran kol ve bacaklar gibi biçimsizliklere gelince, söz konusu örneklerde bu özelliklere rastlanmıyordu –bu, Avustralya yerlilerinde oldukça nadir rastlanan bir özellikti.

Dünyanın bu beşinci parçasının yerlileri-

1) Ville: Fransızca da şehir. (Ç.N.)

2) Village: Fransızca da köy. (Ç.N.)

nin kökenleri nereye dayanıyordu? Birçok bilginin –belki de çok bilen bilginlerin!– iddia ettikleri gibi, geriye yalnızca bu uçsuz bucaksız sularda adalar halinde beliren tepeleri kalmış bir Pasifik kıtası mevcut muydu? Bu Avustralyalılar, çok eski çağlarda o kıtada yaşamış çok sayıda ırkın soyundan mı geliyorlardı? Bu gibi teoriler ancak birer varsayım olarak kabul edilebilir. Ancak bunların doğruluğuna inanılırsa, yerli ırkının fiziki olduğu kadar ahlaki bir yozlaşma da yaşadığı sonucuna varmak gerekiyordu. Gelenekleri, beğenileri ve yamyamlık gibi –en azından bazı kabileler için– vazgeçilmez alışkanlıklarıyla, Avustralyalının insanlık basamağının en alt basamağında, etoburlara yakın bir yerde bulunduğu, aslanların, kaplanların, panterlerin bulunmadığı bir ülkede, insan eti yiyerek onların yerini tuttuğu söylenebilirdi. Zaten verimsiz olan toprağı ekmeden, en basit ev eşyalarından yoksun, paçavralar giymiş, sivri uçlu mızrak, taş balta, “nolla-nolla” olarak adlandırılan sert tahtadan yapılmış sarmalımsı yapısı sayesinde geri gelen ünlü ‘bumerang’ gibi ilkel silahlarla donanmış bir halde yaşayan Avustralya zencisinin, sözcüğün tüm anlamlarıyla vah-

kabul edilmesi gereken bir gerçektir.

Doğa böyle bir yaratığa, kendine uygun düşen kadını da vermişti. "Lubra"ların vücut yapıları göçebe yaşamın sıkıntılara, ağır çalışma koşullarına, çocuğunu ve kamp malzemelerini sırtında taşımaya katlanacak ölçüde güçlüydü.

Uzun yolculuklar sırasında, kendilerine güç veren ve bazen açlık ve susuzluğa dayanamalarını sağlayan "pituri" yapraklarını sık tüketen bu zavallı yaratıklar, daha yirmi beş yaşına gelmeden yaşlanarak çirkinleşiyorlardı.

Peki ya buna nasıl inanılabilirdi? Kasabalarda yaşayan Avrupalılarla ilişkiye giren yerliler, onların modasını izlemeye başlıyorlardı. Evet! Onlara elbiseler, elbiselere de kuyruklar gerekiyordu! Onlara şapkalar, bu şapkalara da tüyler gerekiyordu! Erkekler başlıklara karşı özel bir ilgi duyuyorlar, bu yüzden eskici dükkanlarının altını üstüne getiriyorlardı.

Hiç kuşkusuz ki, Jos Meritt Carl Lumholtz'un Avustralya yolculuğundan haberdardı. Altı aydan uzun süren araştırmalarını kuzeydoğu bölgesinin acımasız yamyamları arasında geçiren bu gezginin deneyimlerinden yararlanmamış olması mümkün müydü?

"Yarı yolda yerlilerimden ikisiyle karşılaştım... Oldukça fiyakalı giyinmişlerdi: birisi bir kadın şapkası takarken, diğeri gömleğiyle övünüyordu. Avustralyalı yerliler arasında gözde olan bu giysiler, kasabaların yakınlarında yaşayan en uygar kabilelerden beyazlarla hiç karşılaşmamış kabilelere dek elden ele dolaşıyordu. Adamlarımdan (yerlilerden) birçoğu başlıklarını birbirleriyle değiştiriyor, başlarını bu şapkalarla süslemekten bir tür gurur duyuyorlardı. Hele tüfeğinin ağırlığı altında terleyerek önümde yürüyenlerden birinin hali çok komikti, kafasında ters giyilmiş bir kadın şapkası vardı. Bu başlık beyazlar ülkesinden vahşilerin dağlarına kadar süren uzun yolculuğu sırasında ne ilginç olaylarla karşılaşmak zorunda kalmıştı!"

Joss Meritt bunu biliyordu, ele geçirebilmek için daha önce de Avustralya kıtasının yamyamları arasına girerek yaşamını tehlikeye attığı bu bulunmaz şapkaya, belki de kuzey ya da kuzeybatı bölgelerinde yaşayan kabilelerden birinin şefinin başında rastlayacaktı. Zaten yeniden yola koyularak maceralı yolculuğunu orta bölge çöllerine doğru sürdürdüğüne bakılırsa, Queensland kabilelerinde bulamadığı şapkaya Kilna yerlileri arasında da

rastlayamamıştı.

13 Ekim sabahı, güneşin doğuşuyla Tom Marix hareket emrini verdi. Kervan her zamanki yürüyüş düzeniyle yoluna devam etti. Dolly, Jane'in yanında olmasının mutluluğunu yaşarken, Jane kendisi için teselli kaynağı olan Bayan Branican'a yeniden kavuşmanın huzuru içindeydi. Baş başa kaldıkları buggy'de birbirlerine düşüncelerini ve sırlarını açma fırsatı buluyorlardı. Jane neden susmak zorunda kalıyor, her şeyi açıklamaya cesaret edemiyordu? Bazen ana oğulun bir bakış, bir mimik, ya da bir sözcükle belli ettikleri karşılıklı sevgiyi fark ettiğinde sırrını açıklamamak için kendini zor tutuyordu... Ancak Len Burker'in tehditlerini anımsayıp genç miçoynu kaybetme korkusuna kapıldığında, kendini duyarsızlığın kollarına bırakıyor, bu durumun yıllar boyunca çektiği sıkıntılardan kaynaklandığını zanneden Bayan Branican hüzün dolu bakışlarla onu izliyordu.

Ve Dolly'nin ona bir gün şu sözleri söylemesi karşısında neler hissettiğini tahmin etmek güç değildi:

"Beni anlamalısın Jane, beni derinden etkileyen bu benzerliğin içimdeki kıpırtıları can-

landırmasıyla çocuğumun ölmediğine ve bu durumdan M. William Andrew da dahil olmak üzere hiçbir dostumuzun haberdar olmadığına inanmış, hatta daha da ileri giderek Godfrey'in John ve benim çocuğumuz olduğunu düşünmeye başlamıştım... Ama hayır... Şimdi zavallı küçük Wat'ın San-Diego mezarlığında yattığını biliyorum!"

"Evet!... Onu oraya defnettik, sevgili Dolly," diye yanıtladı Jane. "Çiçeklerle kaplı mezarı orada!"

"Jane!... Jane!..." diye haykırdı Dolly, "Tanrı çocuğumu geri vermediyse de, babasını, John'u bana geri vermeli!"

Kervan Humpries Tepesi'ni geride bıraktıktan sonra, 15 Ekim akşamı altıda Finke Nehri'nin kollarından birinin açıldığı Palmer-Creek'in kıyısında durdu. Bölgenin diğer dereleri gibi yalnızca yağmur sularıyla beslenen bu çay da neredeyse kurumuştı. Bu durumda onu aşmak oldukça kolay oldu, aynı şey üç gün sonra varılan, otuz dört mil kuzeydeki Hughes-Creek için de geçerliydi.

Bu bölgede de, Overland-Telegraph-Line'in telleri hâlâ başlarının üzerinde uzanmaya devam ediyordu –bir istasyondan diğerine

varabilmek için Ariane'ın tellerini izlemek yeterliydi. Sağda solda ev öbeklerine rastlanıyor, nadiren de Tom Marix'in iyi fiyat vererek taze et satın aldığı çiftliklerle karşılaşılıyordu. Godfrey ve Zach Fren, bölge yerlileri hakkında bilgi toplamak üzere çevredeki çiftlik sahipleriyle görüşüyorlardı. Kuzey ya da batı bölgelerinde yaşayan Indas'ların elinde bulunan bir beyazdan söz edildiğini duymuşlar mıydı? Yakın zamanlarda bu uzak topraklara doğru yolculuk eden kimselere rastlamışlar mıydı? Yanıtlar olumsuzdu. Kaptan John'un izini bulmaya yarayacak en ufak bir ipucu dahi yoktu. Bunun üzerine, hâlâ seksen millik bir mesafede bulunan Alice Spring'e ulaşmak için daha hızlı yol alınmasına karar verildi.

Hughes-Creek'ten itibaren, zemin inişli çıkışlı bir hal almıştı, Water-House-Ranges Dağlarının dalları arasında kıvrılan küçük vadilerin kestığı dar boğazlar kervanın ilerlemesini güçleştiriyor, günlük ortalama yolculuk hızını düşürüyordu. Yayalar, süvariler, hatta atların fazla zorlanmadan çektiği buggy'ler, önden giden Tom Marix ve Godfrey'in bulduğu elverişli geçitleri kolayca geçiyorlardı, ancak ağızına kadar dolu arabaları çeken öküzler

büyük yorgunluklara katlanmak zorunda kalıyorlardı. Önemli olan geçidi herhangi bir kaza yaşanmadan aşmaktı, tekerleklerin ya da dingillerin kınılması halinde tamirat işlemleri uzun zaman alacak, vakit kaybetmek istenmezse arabayı orada bırakmak gerekecekti.

19 Ekim sabahı, kervan telgraf tellerinin doğrusal bir hat izlemediği bu topraklarda yol almaya başlamıştı. Zeminin engebeli oluşu hattın batıya doğru yönelmesini gerektirmişti, Tom Marix de adamlarına bu yolu izlemelerini söylüyordu.

Bu bölge hızlı ve düzenli bir şekilde ilerlemeye engel olan iniş çıkışlı bir arazi yapısına sahipse de, Sıradağlara yakınlığından dolayı her yan ağaçlıklarla kaplıydı. Sürekli olarak, akasyaların çabuk üreyen familyalarından oluşan ve "brigalows-scrubs" olarak adlandırılan aşılmaz ağaç yığınlarının çevresini dolaşmak gerekiyordu. Irmakların kıyılarında, yaprakları, dalları kış rüzgarlarıyla sallanmışçasına dökülmüş bulunan demiragaçları yükseliyordu. Boğazların girişinde, Avustralyalıların "bottle-tree" olarak andıkları, gövdesi şişe biçiminde genişleyen asmakabakları yetişiyordu. Tıpkı köklerinin uzandığı bir kuyunun

tüm suyunu çeken okaliptüs gibi, asmakabağı da toprağın tüm nemini emiyordu, bundan dolayı süngerimsi odunun içerdği nişastadan hayvan yemi olarak yararlanılabiliyordu.

Brigalows-scrubs'ların altında, aralarında hızlı koşmalarından dolayı yerlilerin ancak otları yakıp ateşten bir çember oluşturarak yakalayabildikleri wallaby'lerin de bulunduğu çok sayıda keseli hayvan yaşıyordu. Bazı bölgelerde beyazların avcılık zevklerini tatmin etmek dışında hiç ilgilenmedikleri iri kanguru farelerine sık rastlanıyordu; evet, onların meşin gibi sert etlerini yemeye razı olmak için ancak bir zenci –Avustralyalı bir zenci– olmak gerekiyordu. Tom Marix ve Godfrey, hızları dörtlü koşturan atlarınkine denk olan bu hayvanlardan ancak iki üç çift vurabildiler. Bu kanguruların kuyruğundan yapılan çorba akşam yemeğine katılanlar tarafından büyük bir afiyetle içildi.

O gece bir panik yaşandı. Konaklama alanı farelerin istilasına uğradı, yalnızca Avustralya'da rastlanılan bu tuhaf olay, kemiricilerin göç mevsiminde gerçekleşiyordu. Kimse fareler tarafından ısırılma riskini göze alamadığından gece boyunca gözünü bile kırpmadı.

22 Ekim sabahı Bayan Branican ve yol arkadaşları bu yaratıklara lanet okuyarak yenisinden yola koyuldular. Güneş batarken, kervan Mac-Donnell-Ranges Dağlarının son tepelerine ulaşmıştı. Bundan sonra yolculuk daha elverişli koşullar altında sürecekti. Kırk mil sonra Alice Spring'e varıldığında seferin ilk bölümü tamamlanmış olacaktı.

Ayn yirmi üçünde, göz alabildiğince uzanıp uçsuz bucaksız ovaların geçilmesi gerekiyordu. Sağda solda iniş çıkışlı arazilerle karşılaşılıyor, ara sıra rastlanılan ağaçlıklar manzaranın tekdüzeliğini bozuyordu. Arabalar telgraf direklerinin altındaki dar yolu hiç zorlanmadan alarak birbirlerine uzak istasyonlara uğruyorlardı.

Fazla denetlenemeyen bu bölgelerde, yerlilerin telgraf hattına zarar vermemiş olmaları oldukça dikkat çekiciydi.

Ve Tom Marix bu konuyla ilgili gözlemleri yanıtlamak zorunda kaldı:

"Daha önce de söylediğim gibi, mühendisimiz tarafından elektrik şokuyla cezalandırılan bu göçebe yerliler yıldırımının bu tellerin içinde gizlendiğine inanarak onlara dokunmamaya özen gösteriyorlar, hatta tellerin iki ucunun

güneşe ve aya bağlı olduğunu sanarak, onlara ellerlerse bu iki iri halkanın başlarına düşeceklerini düşünüyorlardı."

Saat on birde, her zamanki gibi günün en uzun molası verildi. Kervan, yaprakları kristal bir avizenin küpeleri gibi yere doğru alçalarak güneşin ışınlarını pek fazla engelleyemeyen bir okaliptüs öbeğinin yanında konakladı. Az ileride yatağının taşlarını bile güçlükle ısılatacak ölçüde susuz kalmış bir dere vardı. Karşı kıyıda, zemin aniden yükselerek bir tabya halinde doğudan batıya dek miller boyunca uzanıyordu. Arka planda, ufkun üzerindeki Mac-Donnell-Ranges Dağları hâlâ seçilebiliyordu.

Bu dinlenme genellikle ikiye kadar sürüyor, böylelikle günün en sıcak saatlerinde güneş altında yolculuk etmekten kaçınılmış olunuyordu. Doğruyu söylemek gerekirse bu bir konaklama değil, yalnızca bir molaydı. Tom Marix ne öküzlerin koşumlarını çözüyor, ne de atların eyerlerini çıkartıyordu. Bu hayvanlar oldukları yerde otuyorlardı. Ayrıca çadırlar kurulmuyor, ateş yakılmıyor ve güneşin doğuşuyla edilen kahvaltıdan sonra gelen bu ikinci yemekte soğuk et ve konserveyle yetini liyordu.

Herkes otların üzerine yayılarak açlığını bastırdıktan sonra, hareket saatine dek uykuya çekiliyordu.

Bayan Branican, Jane ve Godfrey aynı bir grup oluşturmuşlardı. Yerli hizmetçi Harriett'in bir sepetin içinde getirdiği yiyecekleri yerken, Alice Spring'de neler yapacaklarından söz ediyorlardı. Genç miço, Dolly'nin hiç tükenmeyen umudunu paylaşıyordu. Öyle ki, umutlanmak için tek bir nedenleri bile kalmassa da, hiçbir şey inançlarını sarsamayacaktı. Zaten hepsi yolculuğun başarıyla sonuçlanacağına inanmışlardı, o ana dek Kaptan John'un topraklarını terk etmeyeceklerdi.

Len Burker'ın fırsat buldukça bu düşünceleri desteklediği ve yüreklendirmelerini hiç esirgemediği kolayca tahmin edilebilir. Bu onun oyununun bir parçasıydı; çünkü Amerika'ya girmesi yasaklandığı için, Dolly'nin de oraya geri dönmemesi çıkarlarına uyuyordu. Dolly bu iğrenç planların farkında olmasa da, bu destegin altında neler yattığını iyi biliyordu.

Mola sırasında Zach Fren ve Tom Marix, Alice Spring'den ayrılmadan önce yapılacak düzenlemelerle ilgili konuşmalara dalmışlar-

dı. Bu ciddi bir konuydu. Orta Avustralya yolculuğunun asıl güçlükleri o zaman başlayacaktı.

Saat bir buçuk civarında kuzey yönünden büyük bir gürültü geldi. Sürekli bir yuvarlanmanın, bitmek bilmeyen bir uğultunun son yankılanmalarının konaklama alanına doğru yayıldığı söylenebilirdi.

Bayan Branican, Jane ve Godfrey ayağa kalkmış, gürültüye kulak vererek neler olduğunu anlamaya çalışıyorlardı.

Onlara yaklaşan Tom Marix ve Zach Fren, gözleri ufka sabitlenmiş bir halde sesleri ayırt etmeye uğraşıyorlardı.

"Bu gürültü neden kaynaklanıyor olabilir?" diye sordu Dolly.

"Hiç kuşkusuz ki fırtına geliyor," diye karşılık verdi Zach Fren.

"Fırtınadan çok sahile vuran dalgaların çatlamasını andırıyor," dedi Godfrey.

Fakat gökyüzünde fırtınanın habercisi olan elektrik yüklü bulutlardan eser yoktu. Zach Fren bunun derelerin taşmasıyla ortaya çıkan ani bir selin öfkeli suları olabileceğini anlatmaya çalışıyordu ki, Tom Marix araya girdi:

"Yılın bu mevsiminde kuraklığın hakim olduğu bir bölgede böyle bir olayın gerçekleşmeyeceğinden emin olabilirsiniz!"

Haksız da sayılmazdı.

Şiddetli fırtınalardan sonra, yağmur sularının bollugundan kaynaklanan taşkınların alçak bölgelerin ovalarının yüzeyini kapladığı doğrudu, ancak böyle bir durumla yalnızca kış mevsiminde karşılaşılabilirdi. Ekim ayının sonunda böyle bir açıklamayı kabul etmek mümkün değildi.

Bayırın yamacına çıkan Tom Marix, Zach Fren ve Godfrey, kaygılı bakışlarla kuzey ve doğu ufkunu tanyorlardı.

Bu ıssız ve hüzünlü ovaların enginliğinde görülen hiçbir şey yoktu. Yine de, uzun süren sıcakların etkisiyle gökyüzü ile yeryüzünü birleştiren çizgisel hatta biriken buharlardan kolaylıkla ayırt edilebilecek bir bulut tabakası ufkun üzerinde yükseliyordu. Bu görüntü sis bulutlarının bir araya gelmesinden çok, topçu atışlarından sonra ortaya çıkan ve kenarları keskin çizgilerle ayırt edilen toz kıvrımı yığınlarını andırıyordu. Bu toz bulutlarının –bunun devasa bir toz perdesi olduğundan şüphe edilebilir miydi?– arasından giderek yükselen

gürültüye gelince, geniş çayırın esnek zeminini üzerinde yankılanan düzenli bir tepinmeye benziyordu.

"Bunun ne olduğunu biliyorum... Daha önce de tanık olmuştum... Bu koyunların sesi!" diye haykırdı Tom Marix.

"Koyunlar mı?..." diye gülerek karşılık verdi Godfrey. "Eğer bunlar koyunsa..."

"Gülmeyin, Godfrey!" diye yanıtladı muhafız birliğinin şefi. "Orada panige kapılmış halde kaçışan binlerce koyun var... Yanılmıyorsa, tıpkı bir çığ gibi önlerine çıkan her şeyi ezip geçecekler!"

Tom Marix abartmıyordu. Herhangi bir nedenle panige kapıldıklarında –bu durumla bazen çiftliklerin içinde de karşılaşılıyordu– çitleri devirerek kaçışan bu hayvanları hiçbir şey durduramazdı. Eski bir halk deyişine göre, "koyunların önünde kralın arabası bile durmak zorunda kalırdı". Bu aptal hayvanlardan oluşan sürü, yerini kaybetmektense ezilmeyi tercih ediyordu; ancak ezilirlerken aynı zamanda geniş kitleler halinde ilerleyerek karşılarına ne çıkarsa ezip geçiyorlardı. Ve şu anda kervan böyle bir tehlikeyle karşı karşıyaydı. İki üç fersahlık bir alanda giderek büyüyen

toz bulutlarına bakılarak, büyük bir korkunun etkisiyle kervanın üzerine doğru gelen koyunların sayısının yüz binin üzerinde olduğu tahmin edilebilirdi. Ova yüzeyini kuzeyden güneye doğru bir dalga kabarmasını andırıcasına kateden bu hayvanlar, bu çılgın koşuyu yorgunluktan bitip tükenene dek sürdüreceklerdi.

“Ne yapmalı?” diye sordu Zach Fren.

“En azından bayırın eteğine sığınmamız gerek,” diye yanıtladı Tom Marix.

Yapacak başka bir şey olmaması üzerine üçü de aşağı indiler. Tom Marix’in önerdiği tedbirler ne kadar yetersiz de olsa, onları hemen uygulamaya geçirmek gerekiyordu. Koyun çığı konaklama alanının iki mil ötesindeydi. Geniş kıvrımlar halinde gökyüzüne yükselen bu buluttan melemelerin korkunç gürültüsü yayılıyordu.

Arabalar bayırın eteğinde koruma altına alındıktan sonra, süvariler ve sürücüler belki de onlara hiç dokunmadan başlarının üzerinden geçip gidecek olan bu saldırıdan korunabilmeleri için atları ve öküzleri yere uzanmaya zorladılar. Ardından insanlar da etekteki yerlerini aldılar. Godfrey, Bayan Branican’ı daha

iyi korumak için yanı başında duruyordu.

Bununla birlikte, bayırın yamacına yenden tırmanan Tom Marix, ovanın şiddetli bir esintinin etkisi altındaki deniz gibi nasıl çalkalandığını son bir kez daha görmek istiyordu. Ufkun üçte birini kaplayan sürü, büyük bir uğultu yayarak son hızla üzerlerine geliyordu. Tom Marix'in söylemiş olduğu gibi, sayıları yüz bine yaklaşıyordu. İki dakikadan az bir süre sonra konaklama alanında olacaklardı.

"Dikkat! Geliyorlar!" diye bağırdı Tom Marix.

Ve kendini hızla aşağı bırakarak, çömelmiş bir halde bekleyen Bayan Branican, Jane, Godfrey ve Zach Fren'in yanlarına geldi.

Neredeyse aynı anda, koyunların ilk sırası bayırın zirvesinde belirdi. Hayvanlar durmadılar, zaten durmaları mümkün değildi. En önde giden yüzlerce koyun, ayaklarının altındaki zeminin kaybolmasıyla düşerek üst üste yığıldılar. Melemlere büyük bir korkuya kapılan atların kişnemeleri, öküzlerin böğürtmeleri karşıyordu. Koyun çığı zincirinden boşanmışçasına, itişerek bayırın öte yanına geçerken, ortalığı kaplayan toz bulutunun ortasında göz gözü görmüyordu –bu gerçek bir hay-

van seliydi.

Bu böyle beş dakika sürdü. İlk ayağa kalan Tom Marix, Godfrey ve Zach Fren, bu ürkütücü kitlenin son üyelerinin güneye doğru dalgalanarak gözden kaybolduklarını gördüler.

"Ayağa!... Ayağa!" diye bağırdı muhafız birliğinin şefi.

Herkes ayağa kalktı. Bayırın korunaklılığı sayesinde personel ve malzemede küçük sıyrıklar ve ufak tefek hasarlar dışında bir zaiyat yoktu.

Tom Marix, Godfrey ve Zach Fren hemen bayırın zirvesine tırmandılar.

Sürü güney ufkundaki kumlu toz perdesinin arkasında kayboluyordu. Kuzey tarafında yüzeyi ayak izleriyle kaplı ova göz alabildiğince uzanıyordu.

Ancak bir anda Godfrey'in haykırışı duyuldu:

"Bakın... Şuraya bakın!"

Bayırın elli adım ötesinde, toprağın üzerinde uzanan iki beden görülüyordu –kuşkusuz ki bunlar koyunların saldırısı sırasında sürüklenmiş, yere devrilmiş ve büyük bir olasılıkla ezilmiş iki yerliydi.

Tom Marix ve Godfrey onlara doğru koş-
tular.

Büyük bir şaşkınlıkla, hareketsiz ve cansız
yatan bu bedenlerin Jos Meritt ve uşağı Gin
Ghi'ye ait olduğunu gördüler.

Yine de soluk alıp veriyorlardı, yerinde
müdahaleler baskının şokundan çıkmalarını
sağladı. Yara bere içinde kalmış olsalar da, her
ikisi de gözlerini açar açmaz ayağa kalkmaya
çalıştılar.

"İyi! .. Oh!... Çok iyi! .." dedi Jos Meritt.
Sonra arkasını dönerek:

"Ya Gin Ghi nerede?... " diye sordu.

"Gin Ghi burada.. Ya da en azından on-
dan artakalanlar!" diye yanıtladı Çinli böğrü-
nü ovuşturarak.

"Şurası kesin ki efendi Jos, çok fazla koyun
vardı, bin kere, on bin kere daha fazla!"

"Hiç bu kadar butu ve pizolayı bir arada
görmemiştım, Gin Ghi!" diye yanıtladı centil-
men. "Onlardan bir tekini dahi yakalayama-
mış olmamız oldukça can sıkıcı..."

"Canınızı hiç sıkmayın, Bay Meritt," diye
teselli etti Zach Fren. "Bayırın altında yüzler-
cesi emrinize amade bekliyor."

"Çok iyi!... Oh!... Çok iyi!" dedi ciddi bir

ifadeyle bu soğukkanlı İngiliz.

Ardından, böğrünü ovuşturduktan sonra şimdi de omuzlarını ovuşturmakta olan uşağına seslendi:

"Gin Ghi?..."

"Efendi Jos?..."

"Bu akşam için iki pirzola istiyorum," dedi, "iki kanlı pirzola!"

O zaman Jos Meritt ve Gin Ghi başlarından geçenleri anlattılar. Kervanın üç mil önünde ilerlerken koyunların saldırısına uğramışlardı. Tüm çabalarına rağmen zaptedemedikleri atlan kaçmıştı. Yere devrilmiş, çignenmiş, ancak bir mucize eseri ezilmemişlerdi. Bayan Branican ve yol arkadaşlarının zamanında yetiştirmeleri de onlar için büyük şansı.

Herkes bu büyük tehlikeyi ucuz atlatmıştı, yeniden yola koyulduktan sonra, akşam altıya doğru kervan Alice Spring'e ulaştı.

ALİCE SPRİNG'İN ÖTE YANI

Ertesi gün ayın yirmi dördüydü. Bayan Branican Orta Avustralya'nın pek bilinmeyen bölgelerine yapılacak ve muhtemelen uzun, zahmetli ve tehlikeli geçecek bir yolculuğun hazırlıklarına başladı.

Overland-Telegraph-Line istasyonlarından biri olan Alice Spring, yirmiye yakın eviyle ancak bir köy olarak anılmayı hak ediyordu.

Bayan Branican önce istasyon şefi olan Bay Flint'in yanına gitti. Belki bu adam Indas'lar hakkında bir şeyler biliyordu?.. Acaba Kapitan John'u elinde bulunduran bu kabile, bazen Batı Avustralya'dan orta bölgelere doğru iniyor muydu?

Indas'ların ara sıra Alexandra topraklarının batısına kadar geldiklerini bilse de, Bay Flint bu konuda kesin bir şey söyleyemedi... John Branican'dan söz edildiğini hiç duymamıştı.

Harry Felton'a gelince, onun telgraf hattının seksen mil doğusunda, Queensland sınırında bulunduğundan haberdardı. Ona göre en doğrusu, bu bahtsız adamın ölmeden önce verdiği kesin bilgilere güvenmekti; yanlamasına olarak kestirmeden giderek, Batı Avustralya topraklarında kervana yetişeceğine söz veriyordu. Zaten Flint Bayan Branican'ın, kendisinin altı yıl önce Leichhardt'ın araştırılması sırasındaki –bu proje yerli kabileleri arasındaki savaşlardan dolayı iptal edilmişti– başarısızlığını tekrarlamayacağına inanıyordu. Bu nedenle, istasyonunda bulunan tüm kaynakları Bayan Branican'ın hizmetine sunmuştu. 1886'da Nash Gölü'ne ve doğu Mac-Donnell-Ranges Dağlarına doğru yola çıkmadan önce Alice Spring'de konaklayan David Lindsay için de aynı şeyi yapmıştı.

Kervanın kuzeybatıya yönelerek araştırmalarını sürdüreceği bölgelerin konumu o dönemlerde şöyleydi: Alice Spring'den iki yüz altmış mil ilerideki yüz yirmi yedinci meridyen üzerinden, güneyden kuzeye doğru uzanarak Güney Avustralya'yı, Alexandra topraklarını ve Kuzey Avustralya'yı başkenti Perth olan Batı Avustralya'dan ayıran dik sınır çizgisi geçiyor-

du. Kıtanın en geniş bölgesi olan Batı Avustralya diğer altı bölgeye göre daha az biliniyor ve daha az bir nüfusu barındırıyordu. Gerçekten de kıtanın batısı Nuyts, Lieuwing, Endrack, Witt ve Tasmanya gibi kıyı bölgeleri dışında coğrafi olarak tanımlanmamıştı.

Çağdaş haritabilimciler, yalnızca göçebe yerlilerin katettiği iç bölgelerde üç ayrı çölün bulunduğunu belirtiyorlardı:

1° Güneyde, otuzuncu ve yirmi sekizinci enlem dereceleri arasında kalan ve kıyıdan yüz yirmi üçüncü meridyene kadar uzanan Victoria Çölü, 1869'da Forest tarafından keşfedilmişti, kaşif Giles de 1875'teki yolculuğunda bu çölü aşmıştı.

2° Yirmi sekiz ve yirmi üçüncü enlem dereceleri arasında, uçsuz bucaksız ovaları 1876'da aynı kaşif Giles tarafından geçilen Gibson Çölü bulunuyordu.

3° 1873'te Albay Warburton'un büyük tehlikeleri göze alarak doğusundan kuzeybatısına dek katettiği Büyük Kum Çölü, yirmi üçüncü enlem derecesiyle kuzey sahilleri arasında yer alıyordu.

Bayan Branican'ın araştırmalarını sürdürceği bölge işte bu sonuncusuydu. Harry Fel-

ton'un verdiği bilgilere göre, izlenmesi gereken güzergah Albay Warburton'un kiydi. Eylül 1872'den Ocak 1874'e kadar süren on beş aylık keşif gezisi sırasında Alice Spring'den Hint Okyanusu'na yolculuk eden Warburton'un bu bu   l  açması dört ayını almıştı. Peki ya Bayan Branican ve yol arkadaşlarının hazırlandığı bu sefer ne kadar sürecekti?...

Dolly'nin Zach Fren ve Tom Marix'e bir gün bile kaybedilmemesi talimatını vermesi  zerine, Bay Flint'in de desteğiyle hazırlıklar hızlı bir şekilde sürdürüldü.

Bayan Branican adına yüksek fiyata satın alınan otuz deve on beş günden beri Afgan deve-cilerin gözetimi altında Alice Spring istasyonunda bulunuyordu.

Develerin Avustralya'ya gelmelerinin üzerinden daha otuz yıl bile geçmemişti. İlk kafil ile 1860'ta Bay Elder tarafından Hindistan'dan getirtilmişti. Bu yararlı, yetingen ve dayanıklı hayvanlar, yüz elli kilogramlık bir yükle yirmi dört saatte kırk kilometre yol alabiliyorlardı. Bunun dışında açlığa ve susuzluğa kışın altı, yazın    gün dayanabiliyorlardı. Bu  zellikleri dikkate alınarak, Afrika'nın kavurucu sıcaklarında verdikleri hizmeti bu çorak kıtada ger-

çekleştirmek üzere Avustralya'ya getirilmişlerdi. Orada da tıpkı burada olduğu gibi susuzluk ve aşırı sıcaklardan kaynaklanan sıkıntılara fazla yıpranmadan katlanıyorlardı. Zaten Sahara ve Büyük Kum Çölleri her iki yarımkürede de aynı enlem derecelerine denk düşüyorlardı.

Bayan Branican'ın otuz devesi vardı, bunlardan yirmisi binmek, onu da yük taşımak için kullanılacaktı. Erkeklerin sayısı dişilerden daha fazlaydı. Çoğu genç olmasına rağmen, güçlü ve sağlıklı görünüyorlardı. Tıpkı muhafız birliğinin şefi Tom Marix gibi, onların da severek itaat ettikleri bir şefleri vardı. İçlerinden en yaşlısı olan bu erkek deve onları yönetiyor, molalarda hepsini bir araya topluyor, dişi develerle kaçmak isteyenlere engel oluyordu. Bu şefin ölmesi ya da hastalanması halinde sürüyü bir arada tutmak zorlaşacak, sürücülerin gücü onları düzene sokmaya yetmeyecekti. Pek tabii ki bu değerli hayvan Tom Marix'e ayrılmıştı ve biri diğerini taşıyan bu iki şefkafilenin en önündeki yerlerini alacaklardı.

Farina-Town'dan Alice Spring'e kadar hizmet veren atlar ve öküzler Bay Flint'in özenli bakımına bırakılacaklar, dönüşte buggy'ler ve arabalarla birlikte alınana dek orada kalacak-

lardı. Overland-Telegraph-Line'in direklerinin sıralandığı Adelaide'a geri dönüş yolu için tüm ihtimaller göz önüne alınmıştı.

Dolly ve Jane sürünün en güçlü develerinden biri tarafından taşınacak olan ve Arap çadırlarına benzeyen bir "kibitka"nın altında yolculuk edeceklerdi. Orada, kalın perdelerin içinde güneş ışınlarından olduğu kadar, şiddetli fırtınaların Orta Avustralya ovalarına nadiren de olsa getirdiği yağmurlardan da korunacaklardı.

Bayan Branican'ın yardımcısı Harriett, göçebelerin uzun yürüyüşlerine alışık olduğundan, onları yaya olarak izlemeyi tercih ediyordu. Ona göre iki hörgüçlü bu iri hayvanlardan insan yerine yük taşımak için yararlanılmalıydı.

Eyerlenmiş üç deve, onların sert ve sarsıcı yürüyüşlerine kısa sürede alışacak olan Len Burkner, Godfrey ve Zach Fren'e ayrılmıştı. Zaten, kafilenin bir bölümü yola yaya olarak devam edeceği için, yürüyüş temposu bu hayvanların düzenli adımları tarafından belirlenecekti. Tırıs kalkmak ise yalnızca Büyük Kum Çölleri'nde, bir kuyu ya da su kaynağı bulmak amacıyla önden gidildiğinde gerekecekti.

Muhafız birliğinin beyazlarına gelince, di-

ger on beş binek devesi onların hizmetine verilmişti. On yük devesini çekmekle görevlendirilmiş olan siyahlar günde iki etap halinde katedilecek olan on iki, on dört millik mesafeyi yaya olarak almak zorunda kalsalar da, bu yol onlar için uzun sayılmazdı.

Böylece kervan, yolculuğun ikinci bölümünde karşılaşılacak sıkıntılar göz önüne alınarak yeniden düzenlenmişti. Her şey Bayan Branican'ın emirleri doğrultusunda, bu uzun yolculuk boyunca insanların ve hayvanların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanmıştı.

Avustralya kıtasını daha önce keşfe çıkmış olanlara göre daha mükemmel taşıma olanaklarına, daha bol erzak ve konaklama malzemelerine sahip olan kervanın, daha elverişli koşullarda yol alarak hedefine ulaşacağı söylenebilirdi.

Geriye Jos Meritt'in ne yapmaya karar vereceğini anlamak kalıyordu. Uşağı Gin Ghi ile birlikte Alice Spring'de mi kalacaktı? Oradan ayrılırlarsa, telgraf hattını izleyerek kuzeye doğru mu ilerleyeceklerdi? Yerli kabilelerine ulaşmak için doğu ya da batı istikametine yönelmeyecekler miydi? Gerçekten de, koleksiyoncunun ne zamandır izini sürdüğü bulun-

maz şapkaya ulaşma şansı bu bölgelerde daha yüksekti. Ancak şu an için atlardan, bavullarından ve erzaktan yoksun olduğuna göre, yola nasıl devam edecekti?

Zach Fren karşılaşmaları günden beri birçok kez bu soruları Gin Ghi'ye yöneltmişti. Ancak Çinli, ne yapacağını kendisi de bilmeyen efendisinin neye karar vereceğini hiç kestiremiyordu. Tek söyleyebildiği monomanisini tatmin etmeden geri dönmeye razı olmayacağı ve Hong-Konglu Gin Ghi'nin "ipek elbiseler giymiş genç kızların ince uzun parmaklarıyla nilüfer çiçekleri topladıkları" ülkesini yeniden görmesinin yakın olmadığıydı.

Bununla birlikte, kervan yola çıkmaya hazırdı ve Gin Ghi bu centilmenin Bayan Branican ile özel olarak görüşmek istediğini ilettiğinde, Jos Meritt'in neler planladığını hâlâ kimse bilmiyordu.

Bu ilginç adama yardımcı olmak konusunda oldukça istekli olan Bayan Branican saygıdeğer Jos Meritt'i, istasyona geldiği günden beri kaldığı Bay Flint'in evinde kabul etmeye hazır olduğunu bildirdi.

25 Ekim günü öğleden sonra, Jos Meritt davete uyarak Dolly'nin karşısına oturduğun-

da, konuya Şu s  zlerle girdi:

"Bayan Branican... İyi!... Oh!... Çok iyi! Kaptan John'a ulaŐacađınızdan bir an olsun Ő p e etmedim,... Ben de, oldukça hareketli bir yaŐantının tüm çabalarının üzerinde yođunlaŐıđı bu Şapkayı elde edeceğimden aynı Şekilde emin olmak istiyorum... İyi!... Oh!... Çok iyi!... Avustralya'nın bu gizemli bölgele-
rinde ne aradığımı biliyor olmalısınız!..."

"Biliyorum, Bay Meritt," diye yanıtladı Bayan Branican, "ve kendi adıma, bir gün gösterdiğiniz bunca sebatın karŐılıđını alacağınızdan eminim."

"Sebat... İyi!... Oh!... Çok iyi!... Biliyor musunuz bayan, bu Şapkanın dünyada eşi benzeri yok!"

"Koleksiyonunuzda mevcut değil mi?..."

"Ne yazık ki... Ve onu üzerine yerleŐtirmek için baŐımı vermeye hazırım!"

"Bu bir erkek Şapkası mı?" diye sordu, merakından çok iyi niyetinden dolayı bu ka ığın zararsız fantezileriyle ilgilenen Dolly.

"Hayır, bayan, hayır... Bir kadın Şapkası... Ama ne muhteşem bir kadının!... Rekabeti k r klememek için ismini ve özelliklerini a ıklayamayacağımdan dolayı beni bađıŐla-

yın... Düşünsenize, bayan, eğer bir başkası..."

"Elinizde bir ipucu var mı?..."

"İpucu mu?... İyi!... Oh!... Çok iyi! Yaptığım yazışmalar, araştırmalar ve yolculukların sayesinde bu şapkanın çok yüce bir başı süslediğini, sonra da heyecan verici değiş tokuşlardan geçerek Avustralya'ya göç ettiğini öğrendim!.. Şimdi bir yerli kabilesinin başında olmalı..."

"Ama hangi kabilenin?..."

"Kıtanın kuzey ya da kuzeybatısındakilerden birinin. İyi... Oh!.. Çok iyi! Gerekirse hepsini ziyaret edeceğim... Her birini tek tek araştıracağım... Ve hangisinden başlayacağım o kadar önemli olmadığı için, sizden İndas'lara ulaşana dek kervanınızı izlememe izin vermenizi isteyeceğim."

"Memnuniyetle, Bay Meritt," diye yanıtladı Dolly, "mümkünse iki deve ilave etmeleri talimatını vereceğim..."

"Bir tane yeter, bayan, uşağım ve benim için... Ben deveye bindiğimde Gin Ghi yayan gitmekle yetinecektir."

"Yarın sabah hareket edeceğimizi biliyor musunuz, Bay Meritt?"

"Yarın?... İyi!... Oh!... Çok iyi! Sizi geciktirmeyeceğim Bayan Branican. Ancak Kaptan John ile ilgili hiçbir şeyin beni alakadar etmeyeceğini belirtmek isterim. O sizin işiniz... Ben yalnızca şapkamla ilgilenirim... Anlaşıldı mı?..."

"Anlaşıldı, Bay Meritt, siz şapkanızla ilgilenin," diye yanıtladı Dolly.

Bunun üzerine, tıpkı kendisinin bu değerli başlığa ulaşarak tarihi şapka koleksiyonunu tamamlamayı hak ettiği gibi, bu zeki, kararlı ve cömert kadının da kocasını bulmayı hak ettiğini bildirerek evden ayrıldı.

Ertesi gün yola çıkılacağından haberdar edilen Gin Ghi koyun kazasından artakalan birkaç eşyayı düzenlemek zorunda kaldı. Yükarıda sözü edildiği biçimde uşağıyla paylaşacağı deveye gelince, Bay Flint onu temin etmekte zorluk çekmemişti. Çok minnettar kalan Jos Meritt ona şöyle teşekkür ediyordu:

"İyi!... Oh!... Çok iyi!"

26 Ekim sabahı, Bayan Branican'ın istasyon şefinden izin istemesinin ardından hareket emri verildi. Tom Marix ve Godfrey muhafız birliğinin develere binmiş beyazlarının önünden gidiyorlardı. Bir yanlarında Len Bur-

ker, diğer yanlarında Zach Fren olan Dolly ve Jane kibitka'ya yerleşmişlerdi. Arkadan da, Gin Ghi'nin yaya olarak izlediği devesinin iki hörgücünün arasına görkemli bir şekilde kurulmuş olan Jos Meritt geliyordu. Nihayet ker-
vanın en gerisinde yük develeri ve muhafız birliğinin diğer yarısını oluşturan zenciler yer alıyordu.

Sabah altıda, Overland-Telegraph-Line ve Alice Spring istasyonunu sağında bırakan ka-
file, Mac-Donnell-Ranges Dağlarının kolları arasında gözden kayboluyordu.

Ekim ayında olunmasına rağmen, Avust-
ralya'da hava şimdiden çok sıcaktı. Bunun üzerine, Tom Marix sabahları dört ile dokuz, öğleden sonraları dört ile sekiz arasında yolculuk edilmesini önermişti. Geceler bile gide-
rek katlanılmaz hale geliyor, orta bölgelerin yorgunluklarına ayak uydurabilmek için uzun molalar vermek gerekiyordu.

Henüz bitmek bilmez ovaları, tamamen kurumuş dereleri, toprağın susuzluğunu gidermek için acı sudan başka bir şey bırakmadığı kuyularıyla çöl belirmemişti. Dağların eteğinde, Mac-Donnell ve Strangways-Ranges Dağlarının kollarının birbirine karıştığı ve

telgraf hattının kuzeybatıya doğru kıvrılarak ilerlediği engebeli bir arazi uzanıyordu. Kervanın batı istikametine yönelebilmesi için bu yoldan ayrılıp, Oglak dönencesiyle çıkan paralelin güzergahını izlemesi gerekiyordu. Bu neredeyse 1872'de Giles'in izlediği ve Alice Spring'in yirmi beş mil kuzeyinde Stuart'ın-kiyle kesişen yolun aynıydı.

Develer bu engebeli arazi üzerinde ağır adımlarla ilerliyorlardı. Sağda solda bu arazileri sulayan dereciklere rastlanıyordu. İnsanlar bir hayli serin olan bu suların kıyısındaki ağaçların dibinde dinleniyorlar, hayvanlar da saatler sonra verilecek yeni bir molaya kadar su ihtiyaçlarını gideriyorlardı. Çevreye yayılmış sık çalılıklar boyunca ilerlerken, kervanın et gereksinimini karşılamakla görevli avcılar, aralarında adavşanlarının da bulunduğu eti yenilir türden hayvanları avlamayı ihmal etmiyorlardı.

Çekirge Afrikalılar için nasıl bir anlam taşıyorsa, adavşanı da zarar verici özellikleriyle Avustralyalılara aynı şeyi çağırıyordu. Gereklı önlemler alınmazsa bu hızlı üreyen kemiriciler her şeyi kemirip bitirebilirlerdi. Güney Avustralya ormanları ve ovalarındaki av

hayvanlarının tadı damaklarında kalan kervan üyeleri şu ana dek bu hayvanlara tiksintiyle yaklaşmışlardı. Tavşanlar, keklikler, toykuşları, ördekler, güvercinler ve kılıklı tüylü diğer hayvanlar ortadan kaybolduğunda, onların yavan etleriyle karınlarını doyurabileceklerdi. Ve Mac-Donnell-Ranges'ın bu kıyılık bölgesinde de yapılması gereken buydu; çevrede bol miktarda bulunan adavşanlarıyla yetinilecekti.

31 Ekim akşamı bu konuyu görüşmek üzere toplanan Godfrey, Jos Meritt ve Zach Fren, bu hayvanları acilen yok etmek için ne yapılması gerektiğini tartışıyorlardı. Godfrey, adavşanlarının Avustralya'da çok eski dönemlerden beri bulunup bulunmadıklarını sordu:

"Hayır, çocuğum," diye yanıtladı Tom Marx, "kıtaya gelmelerinin üzerinden en fazla otuz yıl geçti. Biri bize güzel bir hediye göndermeyi düşünmüş olmalı! Zaman içinde bu hayvanlar öyle hızlı çoğaldılar ki, kırlarımızı yiyip bitirmeye başladılar. Bazı bölgelerde sayıları o derece arttı ki, koyun ve hayvan yetiştiriciliği yapmak imkansızlaştı. Kazdıkları yuvalarla kevgire döndürdükleri tarlaların otları-

nı köklerine kadar kemirdiler. Bu tam bir yıkımdı, hatta bir ara, insanların adavşanlarını değil, adavşanlarının insanları yiyeceğini bile düşünmüştüm."

"Onları yok etmek için sıkı tedbirler alınmadı mı?" diye sordu Zach Fren.

"Sayıları azalacağı yerde arttığına göre, pek de sıkı sayılmaz," diye yanıtladı Tom Marix. "Tanıdığım bir toprak sahibi, çiftliğini talan eden adavşanlarıyla başa çıkabilmek için kırk bin lira¹ harcadı. Tıpkı Hindistan'da kaplanlara ve yılanlara yapıldığı gibi, hükümet başlarına ödül koydu. Pah! Bu hayvanlar başları kesildikçe artarak geri gelen yedi başlı ejderhalardan farksızdı. Yüz binlercesi zehirlense de, onlardan kurtulmak mümkün olmadı."

"Bir Fransız bilim adamı olan Bay Pasteur'un bu kemiricileri tavuk kolerası mikrobuyla yok etmeyi önerdiğini duymuştum," dedi Godfrey.

"Evet, belki de bu yöntem etkili olurdu. Ancak yirmi bin liralık bir ödüle rağmen bu proje gerçekleştirilmedi. Bunun üzerine, kıtanın batısını adavşanlarının istilasından korumak için Queensland'dan Güney Yeni Gal-

1) Bir milyon frank. (J.V.)

ler'e dek uzanan sekiz yüz millik bir tel hattı çekilmesine karar verildi. Bu tam bir afetti."

"İyi!... Oh!.. Çok iyi! Tam bir afet.. " diye araya girdi Jos Meritt, "tıpkı sonunda dünyanın beş kıtasını kaplayacak olan san ırk gibi. Çinliler geleceğin adavşanlarıdır."

Ne mutlu ki Gin Ghi orada degildi, çünkü orada olsaydı Çinlileri aşagılayan bu karşılaştırmayı protesto etmekte gecikmezdi. Ya da en azından omuzlarını silkerek, uzun ve gürültülü bir iç çekişi andıran ırkına özgü gülüşüyle karşılık verirdi.

"Yani," dedi Zach Fren, "Avustralyalılar bu hayvanlarla mücadele etmekten vaz mı geçtiler?..."

"Nasıl mücadele edeceklerdi ki?..." diye karşılık verdi Tom Marix.

"Yine de bu hayvanları ortadan kaldırmanın bir yolu olduğunu düşünüyorum," dedi Jos Meritt.

"Ama nasıl?" diye sordu Godfrey.

"İngiliz parlamentosundan çıkacak şu kararnameyle: *Bundan böyle Birleşik Krallık ve ona bağlı sömürgelerde yalnızca kunduz şapkası takılacaktır. Kunduz şapkası adavşanı tüyünden yapıldığına göre...* İyi!.. Oh!... Çok

iyi!"

Ve böylece Jos Meritt cümlesini her zamanki tekerlemesiyle bitirmişti.

Ne olursa olsun, söz edilen kararname parlamentodan çıkana dek, yollarına çıkan adavatanlarını avlayıp yemek en iyisiydi. Bu Avustralya'nın da yararına olacaktı.

Diğer hayvanlara gelince, onların etlerinden yararlanılamazdı; yine de doğabilimciler için ender bulunacak türde, ilginç memelilerle karşılaşılıyordu. Bunlardan biri tekdelikliler familyasından, boynuz şeklinde dudaklı, yüzü gagayı andıran, kirpi gibi dikenli bir karıncayiyendi temel gıdası, yuvasından uzattığı ince uzun diliyle yakaladığı böceklerdi. Bir diğeri de, ördeği andıran çenekleri ve bir ayak uzunluğundaki bedenini kaplayan kıvılcı kahverengi tüyleriyle bir gagalımemeliydi. Bu türlerin dişilerinin yumurtaları üreme kanalında açılıyordu, yani yumurta yerine yavru doğuruyor ve onları emziriyorlardı.

Bir gün, kervanın avcıları arasında kendini kanıtlamaya başlayan Godfrey oldukça vahşi tabiatlı bir kanguru türü olan bir "jarri" fark ederek onu vurmuş, ancak yalnızca yaralanmış olan hayvan çevredeki çalılıkların arasına

kaçmayı başarmıştı. Tom Marix'in, bu memelinin etinin lezzetli olmasından çok yakalanmaktaki güçlüğünden dolayı değerli olduğunu söylemesi genç miçoyu daha da üzmüştü. Aynı durum, kediye benzer pençeleriyle asıldığı yüksek dallarda keselileri andırıncasına kuyruğunu sallayarak gezinen siyahımtırak tüylü iri bir hayvan olan "bungari" ile karşılaştığında da yaşanmıştı. Gececi olan bu hayvan, dalların arasına öyle ustaca gizleniyordu ki, onu fark edebilmek oldukça güç bir işti.

Tom Marix, közde kızartıldığında eti kangurudan daha lezzetli olan bunganinin tadına doyumaz bir hayvan olduğunu söylüyordu. Çöle yaklaştıkça bunganilerin ortadan kaybolacağı düşünülürse, bu hayvanın tadına bakmamak herkesi daha da üzmüştü. Kuşkusuz ki, batıya doğru ilerlendikçe kervan kendi kaynaklarıyla yetinmek zorunda kalacaktı.

Bununla birlikte, zeminin engebelerine rağmen, Tom Marix önceden hedeflediği gibi günde on iki, on dört mil katetmeyi başarıyor, kervan üyeleri sıcaklığın şimdiden gölgede otuz, otuz beş derece olmasına mükemmel bir şekilde ayak uyduruyordu. Zaten hâlâ gölgesinde güneş ışınlarından korunulabilecek ağaç

öbeklerine rastlanabiliyor, dere yataklarındaki su sicim gibi aksa da, eksik olmuyordu. Düzenli olarak dokuzdan dörde kadar verilen molalar, insanların ve hayvanların yolculuğun yorgunluğunu atmaları için yeterli oluyordu.

Bölge giderek ıssızlaşıyordu. Son çiftlikler geride kalmıştı. Padoklara, ağıllara, kısa ve kuru otların beslenmelerine yetmeyeceği koyun sürülerine hiç rastlanmıyordu. Ortalıkta Overland-Telegraph-Line istasyonlarına giden birkaç yerliden başka kimse görünmüyordu.

7 Kasım günü öğleden sonra, kafilenin yarım mil önünden giden Godfrey, atlı bir adamı fark ederek geri döndü. Bu süvari, temeli kuvars ve başkalaşım kayalarından oluşan Mac-Donnell-Ranges Dağlarının etegindeki dar bir patikayı izliyordu. Kervanı görür görmez, atını mahmuzlayarak oraya doğru hareket etti.

Kafile yeterli gölgeyi sağlayamayan birkaç zayıf okalıptüs ağacının altında mola vermek üzereydi. Dağ zincirinin merkezinden beslenen bir dere oradan kıvrılarak geçiyor ve suyunun tamamı bu okalıptüslerin kökleri tarafından emiliyordu.

Godfrey tarafından Bayan Branican'ın yanı-

na götürülen adam, kendisine ikram edilen bir bardak dolusu viskiyi büyük bir minnettarlıkla kabul etti.

Otuz, otuz beş yaşlarında, beyaz bir Avusturyalı olan bu adam, parlak derilerinin üzerinden su geçirmez bir taftanın üzerindeymiş-çesine süzülen yağmura, kavrulmuş tenlerinde yanık izi bırakacak bir nokta bile bulamayan güneş ışınlarına alışık olan o usta süvarilerden biriydi. Taşra bölgelerinde mektup dağıtarak, istasyonlara ve telgraf hatının batı ve doğusunda kalan köylere haberler ulaştırarak yaptığı kuryelik görevini büyük bir gayretle yerine getiriyordu. O sırada, Bluff-Ranges Dağlarının güney yamacındaki Emu-Spring postanesinden geliyordu, buraya ulaşabilmek için Mac-Donnell Sıradağlarına dek uzanan bölgeyi geçmesi gerekmişti.

"Roughmen"ler sınıfına dahil olan bu kurye, eski Fransız posta arabalarının neşeli sürücülerıyla kıyaslanabilirdi. Açlığa ve susuzluğa uzun süre dayanabiliyordu. Çantasından çıkarıp verecek bir mektubu olmasa da, mola verdiği her yerde içtenlikle karşılanan bu postacı, belindeki tabancası, omzuna geçirdiği tüfeği, hızlı ve güçlü atıyla, hiçbir tehlikeden yılma-

dan, kararlı ve yürekli bir şekilde gece gündüz yol alıyordu.

Onunla sohbet etme fırsatı bulduğuna sevinen Bayan Branican, ona ilişkide bulunduğu yerli kabileleriyle ilgili sorular sordu.

Bu gözûpek kurye soruları kibarca ve sade bir dille yanıtlıyordu. O da herkes gibi Franklin faciasından haberdardı, ancak John Branican'ın karısının Orta Avustralya bölgelerini araştırmak amacıyla bir sefer düzenlediğini bilmiyordu. Bayan Branican ona bunların dışında, Harry Felton'un verdiği bilgilere göre Kaptan John'un dokuz yıldan beri Indas kabilesinin elinde bulunduğunu da anlattı.

"Dolaştığınız bölgelerde hiç bu kabilenin yerlileriyle karşılaştınız mı?"

"Hayır, bayan," diye yanıtladı kurye, "Indas'ların bazen Alexandra toprakları yakınlarında kamp kurduklarını ve onlardan sık sık söz edildiğini duymuştum, ama onlara hiç rastlamadım."

"Belki bize şu an için nerede bulunduklarını söyleyebilirsiniz," dedi Zach Fren.

"Bu göçebelerin işine akıl erdirmek çok zor... Bir mevsim burada, bir mevsim başka bir yerdeler..."

“Peki son olarak nerede görülmüşler?...” diye araya girdi Bayan Branican.

“İndas’ların bundan altı ay önce Doğu Avustralya’nın kuzeybatısındaki Fitz-Roy Irmağı kıyısında görüldüklerini söyleyebilirim. Tasmanya yerlileri bu bölgeleri sık ziyaret ederler. Bin şeytan! Bu topraklara ulaşmak için orta ve batı çöllerini aşmak zorunda kalacağınızı biliyorsunuz ve size ne gibi tehlikelerle karşılaşacağınızı öğretecek değilim!.. Yine de, cesaret ve kararlılıkla çok uzaklara gidilebilir... Erzaklarınızı tutumlu kullanmanızı öneririm, iyi yolculuklar, Bayan Branican!”

Kendisine ikram edilen ikinci viskiyi de içen kurye, birkaç kutu konserveyi eyerine yerleştirdikten sonra atına binerek Mac-Donnell-Ranges Dağlarının son kıvrımlarında gözden kayboldu.

Kervan iki gün sonra, zirvesinde Liebig Tepesi’nin bulunduğu bu dağ zincirinin son kollarını da geride bırakıyordu. Nihayet Alice Spring’in yüz otuz kilometre kuzeyinde bulunan çöl sınırına gelinmişti.

BAYAN BRANİCAN'IN GÜNLÜĞÜ

"Çöl" sözcüğü zihinlerde, uçsuz bucaksız kumlu ovalarında yer yer serin ve yeşillikli vahalar görülen Sahra'yı çağrıştırır. Ancak, Avustralya kıtasının orta bölgelerinin Kuzey Afrika çölleriyle susuzluk dışında ortak bir noktası yoktur. Yerli deyişine göre "suyun gölgede saklandığı" bu topraklarda yolcular su bulabilmek için aralarında uzun mesafeler bulunan kuyuları izlemek zorunda kalıyorlardı. Yine de, katmanlar halinde üst üste birikse, kumullar halinde tepelikler oluştursa da, Avustralya çöllерinin büyük bir bölümünü kaplayan bu kum tamamıyla çorak değildi.

Küçük çiçeklerle süslenmiş ağaççıklar, ara sıra karşılaşılan akasya, okaliptüs ya da zambak ağaçları Sahra'nın çıplaklığının yarattığı hüznü tablonunkine oranla daha renkli görüntüler oluşturuyordu. Ancak bu ağaç ve ağaç-

çıklar, insanların yiyebileceği özelliklere sahip meyve ya da yaprakları barındırmıyorlardı, bu yüzden kervanın erzağını beraberinde getirmesi gerekiyordu, bu ıssız bölgelerde hayvanlar aleminin tek temsilcileri göçmen kuşlardı.

Bayan Branican yolculuk notlarını büyük bir titizlik ve düzenlilik içinde tutuyordu. Bu günlükten aktarılacak bazı notlar, bu zorlu ilerleyiş sırasında karşılaşılan olayları sıradan bir anlatıya göre daha ayrıntılı bir şekilde tasvir edecektir. Kendi sözcükleri, Dolly'nin tutkulu yüreğini, güçlükler karşısındaki soğukkanlılığını, yol arkadaşlarının umutlarını kaybettikleri anlarda bile ümitsizliğe kapılmasına izin vermeyen sarsılmaz inancını daha iyi bir şekilde ifade edebilecektir. Nihayet, görevine sadakatle bağlı bir kadının neler yapabileceği görülecektir.

10 Kasım. –Liebig Tepesi'nde kurduğumuz kamptan sabah dörtte ayrıldık. Bu kuryeden çok önemli bilgiler aldık. Söyledikleri zavallı Felton'un dediklerine uyuyor. Evet, Indas kabilesini kuzeybatıda, özellikle de Fitz-Roy Irmağı kıyılarında aramak gerek. Aşmamız gereken sekiz yüz millik bir yol var!...

Aşacağız. Tek başıma kalsam da, bu kabileye esir düşmem gerekse de oraya ulaşacağım. En azından, John ile birlikte olacağım.

Albay Warburton'un yolunu yakından izleyerek kuzeybatıya doğru ilerliyoruz. Fitz-Roy Irmağı'na dek güzergahımız onunkiyile kesişecek. Arkamızda tek bir yolcumuzu dahi yorgunluklara yenik düşerek ölmüş bir halde bırakmadan, onun yaşadığı sıkıntılara katlanmayı başarabilecek miyiz? Ne yazık ki koşullar daha elverişsiz. Albay Warburton Alice Spring'i, Kuzey Amerika'da ekim ayına tekbül eden nisan ayında, yani yaz sonunda terk etmişti. Oysa kervanımız tam tersine Alice Spring'den ekim sonunda ayrıldı, şu an Avusturalya'da yaz mevsiminin başlangıcı olan kasım ayındayız. Sıcaklık şimdiden çok fazla, bazen gölgede otuz beş dereceyi buluyor, tabii gölge bulunabilirse. Yapılabilen tek şey güneşi örtecek bir bulutla ya da bir ağaçlıkla karşılaşmayı beklemek.

Tom Marix'in önerdiği yürüyüş düzeni çok pratik. Kervan eşit süreli etaplar halinde yol alıyor. İlk etap sabah dört ile sekiz arasında, sonra dörde kadar mola veriliyor. İkinci etap dörtten akşam sekize kadar, ardından gece

boyunca dinleniliyor. Böylece kavurucu sıcaklar altında yolculuk etmemiş oluyoruz. Ancak bu bize büyük gecikmelere maloluyor! Hiçbir engelle karşılaşmadığımızı varsaysak bile, Fitz-Roy Nehri'ne ulaşmamız üç ay sürecek...

Tom Marix'in hizmetlerinden çok memnunuz. Zach Fren ve o, kendilerine her durumda güvenebileceğim gözûpek adamlar.

Godfrey maceracı kişiliğiyle beni ürkütüyor. Her zaman önden gidiyor, onu sık sık gözden kaybediyoruz. Onu yanımda tutmakta büyük zorluklar çekiyorum, yine de bu çocuk beni annesi gibi seviyor. Tom Marix onunla atılganlığı üzerine konuştu. Umanım söylediklerini dikkate alır.

Neredeyse her zaman kervanın arkasında kalan Len Burkner, beyazlardan çok zencilerle dostluk kurmak istemiş gibi görünüyor. Onların beğenilerini, içgüdülerini, alışkanlıklarını iyi biliyor. Bu özelliği yerlilerle karşılaştığımızda çok faydalı olacak, dillerini derdini anlatacak ve onları anlayacak kadar biliyor. Zavallı Jane'imın kocası uslanmış olabilir mi? Ama korkuyorum!... İçtenlikten uzak, kaçak bakışlarının ifadesi hiç değişmemiş...

* * *

13 Kasım. –Üç gündür herhangi bir gelişme yaşanmadı. Jane'i yanımda gördükçe ne büyük bir huzur, ne büyük bir teselli buluyorum! Yalnızca ikimize ait olan kibitkada ne çok şeyler paylaşıyoruz! O da John'u bulacağım-dan hiç şüphe duymuyor. Ancak zavallı kadının gözleri hep hüzün dolu. Len Burker'in onu Avustralya'ya getirdiği günden beri neler olup bittiği konusunda onu hiç sıkıştırmıyorum. Bana iç dünyasını tamamıyla açamayacağını farkındayım. Bazen bir şeyler söyleyeceğini hissediyorum... Ancak sanki Len Burker onu gözetim altında tutuyor... Onun yaklaştığını fark ettiğinde davranışları değişiyor, yüzü bambaşka bir ifade alıyor... Ondan korktuğu belli... Bu adamın onun üzerinde büyük bir etkisi var, onun bir işaretiyle peşinden dünyanın öbür ucuna kadar gidebilir.

Jane, Godfrey'den hoşlanmış gibi görünüyor, yine de bizimle sohbet etmek için kibitkamızın yanına geldiğinde onunla konuşmaktan, hatta onu yanıtlamaktan korkuyor... Gözlerini kaçırarak başını öne eğiyor... Sanki onun varlığından rahatsızmış gibi bir hali var.

Bugünkü sabah yolculuğunda, uzun, batıklıklı bir ovayı geçiyoruz. Acımtırak, tuzlu

su biriktintileriyle karşılaşıyor. Tom Marix bu bataklıkların, eskiden kıtayı ikiye bölen bir denizi oluşturan Eyre ve Torrens Göllerini birbirlerine bağlayan eski göllerin kalıntıları olduğunu söylüyor. Ne mutlu ki bir önceki molamızda su ikmali yapabildik, develerimiz de susuzluklarını bol bol giderdiler.

Yalnızca toprağın çöktüğü noktalarda değil, yükseltilerde de karşılaşılan bu denizkulaklarının sayısı çok fazla.

Toprak nemli; su birikintilerini kaplayan tuzlu tabakaya batıp çıktıktan sonra develerin ayakları vıcık vıcık çamur içinde kalıyor. Bazen tabanların basıncına dayanan bu katmanlar, ayagın aniden içlerine dalmasıyla çamurlarını sıçratıyorlar.

On iki mil boyunca kuzeybatıya doğru uzanan bu bataklıkları aşmakta bir hayli güçlük çektik.

Adelaide'dan yola çıkışımızdan beri karşılaştığımız yılanlar Avustralya'da çok yaygın bir şekilde bulunuyorlar, özellikle ağaççıklar ve çalılarla kaplı bu denizkulaklarında sayıları çok artıyor. Hatta muhafız birliğindeki adamlarımızdan biri, üç ayak uzunluğunda, kahverengi pullu ve söylendiğine göre bilimsel adı

Trimesurus ikaheca olan bu zehirli sürüngenler tarafından ısırıldı. Tom Marix adamın koluna döktüğü bir tutam barutu ateşleyerek yarayı dağladı. Bu müdahale sırasında kolunu tuttuğum adam –bir beyazdı– gık bile demedi. Bana teşekkür ettiğinde, ona bir kadeh viski ikram ettim. Yarasının üzücü sonuçlara yol açmayacağına inanıyoruz.

Buralarda ayağını nereye koyduğuna çok dikkat etmek gerekiyor. Devenin üzerinde oturmuş olmak, bu yılanlardan tamamıyla korunduğunuz anlamına gelmiyor. Sürekli olarak Godfrey'in tedbirsiz davranmasından endişeleniyorum ve zencilerin yerli dilinde "yılan" anlamına gelen "Vin'dohel" haykırışlarını duyduğumda ürperiyorum.

Akşam çadırlar kurulurken yerlilerimizden ikisi oldukça iri bir sürüngen daha öldürdüler. Tom Marix'in dediğine göre, Avustralya yılanlarının üçte ikisi zehirli olsa da, insanlar için tehlikeli olan yalnızca beş tür varmış. Öldürülen yılanın on iki ayağa yaklaşan boyuna bakılırsa, bunun bir boğa türü olduğu söylenebilir. Avustralyalılarımız onu akşam yemeği için pişirmek istediler. Biz de dilediklerini yapabileceklerini söyledik.

Yılanı şöyle hazırlıyorlardı:

Yerlilerden biri kumda kazdığı deliğin içine, önceden közde ısıtılmış ve üzerlerine kokulu yapraklar serilmiş taşları yerleştirdi. Kafası ve kuyruğu kesilen yılan sıcak taşlardan ayınlan yapraklarla kaplandıktan sonra deliğin dibine bırakıldı. Ardından, etin buharının dışarı kaçmaması için deliğin üzeri çignenmiş toprakla örtüldü.

Bu aşçılık gösterisini biraz tiksinererek de olsa izledik; ancak yılan iyice pişip bu geçici fırından çıkarıldıktan sonra etinden nefis kokular yayıldığını kabul etmek gerekiyordu Tom Marix'in beyaz etleri oldukça yavan olan bu sürüngeçerlerin karaciğerlerinin çok lezzetli olduğununa dair güvence vermesine rağmen tadına bakmak istemedik.

"Bu, en lezzetli av hayvanlarıyla ve de özellikle dağtavuğuyla kıyaslanabilir," dedi Tom Marix.

"Dağtavuğu!, .. İyi!... Oh!... Çok iyi! Lezzetli, dağtavuğu," diye haykırdı Jos Meritt.

Ve bir küçük parça karaciğer aldıktan sonra bir büyük parça daha istedi ve hepsini mideye indirdi. Ne bekliyordunuz ki? İngiliz kabalığı...

Gin Ghi'ye gelince, kendini fazla naza çekmedi. Yemekten anlayan bir kişi olarak tadına baktığı tüten bir yılan eti dilimi neşesini yerine getirdi.

"Ai ya!" diye haykırdı hüžünle iç geçirerek, "yanında birkaç istiridye ile bir kadeh Tao-Ching şarabı olsaydı, kendimi Tié-Coung-Yu-an'da sanacaktım!"

Gin Ghi bana, sözünü ettiğı yerin Pekin'de *Arc de fer* çayının satıldığı ünlü kafe olduğunu anlattı.

Godfrey ve Zach Fren sonunda tiksintilerini yenmeyi başararak yilandan artakalanları yemeye koyuldular. Oldukça lezzetli olduğunu söylemelerine rağmen sözlerine inanmakla yetindim.

Sürüngenin muhafız birliğinin yerlileri tarafından son parçasına kadar yenip bitirildiğini söylemeye gerek yok. Hatta hayvanın pişerken saldığı yağdan bile tek bir damla bırakmadılar.

Gece boyunca uykumuz uğursuz ulumalarla bölündü. Bu sesler bir "dingo" sürüsüne aitti. Avustralya'nın çakalı olarak kabul edilen dingo, köpekleri ve kurtları andırıyordu. Sarnıtırak ya da kızıl kahverengi bir kürkü ve uzun, bol tüylü bir kuyruğu vardı. Ne mutlu

ki yalnızca ulumakla yetindiler ve kamp alanına saldırmaya kalkışmadılar. Sayıları çok olduğunda tehlikeli hale gelebilirlerdi.

19 Kasım. –Sıcaklık gitgide daha bunaltıcı hale geliyor, ve rastladığımız dereler tamamen kurumuş bir haldeler. Varillerimizi doldurdugumuz sulara ulaşmak için dere yataklarını kazmak gerekiyor. Kısa bir süre sonra, dereelerin kurumasından dolayı su ihtiyacımızı yalnızca kuyulardan karşılayabileceğiz.

Len Burker ile Godfrey arasında açıklaması mümkün olmayan, hatta içgüdüsel denilebilecek bir antipati olduğunu belirtmek zorundayım. Birbirleriyle hiç konuşmuyorlar, bir arada olmaktan kaçınıyorlar.

Bir gün bu konuyu Godfrey'e açtım.

"Len Burker'ı sevmiyor musun?" diye sordum.

"Hayır, bayan Dolly," diye yanıtladı, "benden onu sevmemi beklemeyin..."

"Ama o benim akrabam Godfrey, beni sevdiğine göre..."

"Bayan Dolly, sizi seviyorum, ama onu asla sevmeyeceğim."

Sevgili Godfrey hangi önseziye, hangi gizli nedene dayanarak bunları söylüyordu?

27 Kasım. –Bugün gözlerimizin önünde haklı olarak “kirpiotu” diye adlandırılan spini-feks’lerle kaplı uçsuz bucaksız stepler uzanıyor. Bazen boyları beş ayağı bulan ve sivri uçlarıyla hayvanlarımızı yaralama tehlikesi bandırılan demetler arasından ilerlemek gerekiyor. Renklerinden de anlaşılacağı gibi, artık kirpiotu tomurcuklarının yenme zamanı geçmiş bulunuyor. Sarı ve yeşil renklere sahip olduklarında develerin hiç reddetmedikleri bu tomurcuklar artık bacaklarına sürtünmenin dışında onları ilgilendirmiyor.

Bu koşullar altında yolculuk bir hayli zahmetli geçiyor. Kirpiotlarıyla kaplı bu ovalarda yüzlerce mil yol katedeceğimizi göz önünde bulundurarak bir önlem almamız gerekiyor. Bu çöl çalısı, Orta Avustralya’nın çorak topraklarında yetişen tek bitki olma özelliğini taşıyor.

Isı hiç durmadan artıyor, gölgelik bulabilmek neredeyse imkansız.

Sıcaklığın aşırı artışı, yaya olarak ilerleyen yerlilerimizin şikayetlerine neden oluyor. Albay Warburton’un da belirttiği gibi, bu bölgede haziran ayında ısıнын bazen sıfırın altına düştüğüne ve derelerin bir parmak kalınlığında bir buz tabakasının altında kaldığına inan-

mak mümkün değil.

O aylarda suyu bol olan dere yataklarında şimdi ne kadar derin kazılar yapılırsa yapılsın bir damla su bile bulunamıyor. Tom Marix develere binen adamlarına zaman zaman yerlerini yaya olarak ilerleyenlere bırakmaları emrini verdi. Bu önlem siyahların yakınmalarını gidermek için alınmıştı. Üzüntüyle görüyorum ki onların sözcülüğünü Len Burker yapıyor. Hiç şüphesiz ki, geceleri bile, sabahları bile etkisini yitirmeyen bu aşırı sıcakların altında, çıplak ayakla kirpiotu demetleri arasında ilerleyen bu adamlar şikayet etmekte haklılar. Yine de, onların beyazlara karşı duyduklarını kıskançlığı körüklemek Len Burker'ın işi olmamalı. Kendini ilgilendirmeyen işlere karışıyor. Ona bu tutumundan vazgeçmesini söylüyorum.

"Bunu hepimizin yararı için yapıyorum Dolly."

"Umarım öyledir," diye karşılık verdim.

"Yüklerin eşit bir şekilde bölüştürülmesi..."

"Bu işi bana bırakın, Bay Burker," diye tartışmaya müdahale etti Tom Marix, "gereken önlemleri alacağım."

Len Burker gizleyemediği bir öfkeyle, ters bakarak yanımızdan ayrıldı. Durumu fark eden Jane, kocasının gözlerini ona dikmesi üzerine kafasını çevirmek zorunda kaldı.

Tom Marix, muhafız birliğinin beyaz ya da siyah üyelerinin yakınmalarına neden olan etmenleri ortadan kaldırmak için elinden geleni yapacağına söz verdi.

5 Aralık. – Molalarımız boyunca beyaz karıncalardan çok çekiyoruz. Bu böceklerden binlercesi üzerimize hücum ediyor. İnce kumun altında görünmeseler de, ayak tabanının basıncı onların yüzeye çıkmaları için yeterli oluyor.

"Derim kayış gibi sert," dedi Zach Fren, "tam bir harhariyas' derisi, yine de bu lanet hayvanlar buna hiç aldırıyorlar."

Gerçek şu ki, develerin derisi bile çenекle-
rinin ısırıklarına karşı koyacak kadar kalın de-
gil. Bir anda üzerimize üşüştükleri için yere
uzanamıyoruz. Onlardan kurtulmak için gü-
neş ışığına çıkmak gerekiyor, sığağa fazla da-
yanamıyorlar. Bu da bir sıkıntının yerini bir
başkasının alması anlamına geliyor.

Aramızda bu karıncalardan en az zarar

1) Bir tür köpekbalığı. (Ç.N.)

Çinli görüyor. Acaba bu can sıkıcı ısırıklar onu uyuşukluk halinden çıkartmakta yetersiz mi kalıyorlar, bir insan bu kadar tembel olabilir mi? Bunu bilemiyorum, ancak her birimiz yarı kudurmuş bir halde çırpınarak yer değiştirirken, kirpiotu demetlerinin gölgesine serilen ayrıcalıklı Gin Ghi, sanki bu zararlı yaratıklar onun sarı derisine saygı gösteriyorlarmışçasına hiç kıılmıdamadan rahat rahat uyuyor.

Zaten efendisi Jos Meritt de en az onun kadar sakin görünüyor. Uzun bedeni bu saldırganlara ısırılacak geniş bir alan sunsa da, pek şikayet etmiyor. Otomatik ve düzenli bir şekilde kalkan kolları derisinin üzerine düştüğünde binlerce karıncayı eziyor ve tüm bu ısırıklardan bağışık olan uşağına dönerek şunları söylemekle yetiniyor:

"Bu Çinliler doğanın ayrıcalık tanıdığı yaratıklar. Gin Ghi?..."

"Efendi Jos?"

"Derilerimizi mi değiştirsek?..."

"Memnuniyetle," diye yanıtladı Çinli, "aynı zamanda konumlarımızı da."

"İyi!.. Oh!.. Çok iyi! Ancak bu değiştirme işlemini gerçekleştirmek için önce birimizin derisinin yüzülmesi gerekecek, ve işe siz-

den başlayacağız...”

“Bu konuyu daha uygun bir zamanda konuşuruz,” diye yanıtladı Gin Ghi.

Sonra onun şiirsel diliyle söylersek beşinci zamana, yani kervanın hareket saatine dek uykuya daldı.

10 Aralık. –Bu işkence Tom Marix’in hareket işaretini vermesiyle sona eriyor. Ne mutlu ki karıncaların aklına develerin bacaklarına tırmanmak gelmiyor. Yaya olarak ilerleyen adamlarımıza gelince, onların henüz bu dayanılmaz böceklerden tam anlamıyla kurtuldukları söylenemez.

Bunun dışında, en az onlar kadar rahatsız edici bir başka tür düşman da yakamızı bırakmıyor; bunlar Avustralya’nın en korkunç afetlerinden biri olan sivrisinekler. Özellikle yağmur mevsiminde onların ısırıklarına maruz kalan hayvanlar sanki salgın bir hastalığın etkisindeymişler gibi güçten düşüyor, zayıflıyor, hatta elden bir şey gelmeyince ölüyorlar.

Ve yine de yağmur mevsiminde olabilmek için neler vermezdik? Gerçekten de, Avustralya’da aralık ayının neden olduğu susuzluğun sıkıntılarının yanında bu karınca ve sivrisinek saldırılarının lafı mı olur? Susuzluk bir süre

sonra zihinsel yeteneklerin, fiziksel güçlerin kaybolmasına yol açıyor. İşte, varillerimizin dibi görünmeye başladı! Son rastladığımız dere de doldurduğumuz fıçılarn içinde bulunan ve sıcakın ve sarsıntuların etkisiyle içilmez hale gelen sular susuzluğumuzu gidermeye yetmiyor. Yakında halimiz Kızıldeniz'deki buharlı gemilerde çalışırken kazanlarının başında kendilerinden geçen Arap ateşçilere benzeyecek.

Daha da kötüsü, hızlı adımlarla ilerlemelerine alışık olduğumuz develerimiz zorlukla yürümeye başladılar. Boyunları, zemininde en küçük bir engebe ya da iniş çıkış bulunmayan uzun ve geniş ovayı çevreleyen ufka doğru uzanıyor. Engin stepler her zamanki gibi çorak kirpiotlarıyla kaplı. Görünürde ne bir ağaç, ne bir kuyu, ne bir su kaynağının varlığını işaret eden bir belirti var.

16 Aralık. –Bugünkü iki etap boyunca kervanımız ancak dokuz millik bir yolu katedebildi. Zaten birkaç gündür yürüyüş tempomuzun bir hayli düştüğünün farkındayım. En güçlülerini seçmemize rağmen, özellikle yük taşıyan develerimiz ağır adımlarla ilerliyorlar.

Adamlarının mola işareti verilmeden aniden durmaları Tom Marix'i öfkeliendiriyor. Yük develerine yaklaşıarak kırbacını şaklatması bu dayanıklı hayvanların derisinde büyük bir etki yaratmıyor.

Bu durum karşısında Jos Meritt hiç kaybetmediği soğukkanlılığıyla şu sözleri ediyordu.

"İyi! ... Oh! ... Çok iyi, Bay Marix! Ancak size şunu tavsiye etmem gerekir ki, vurulması gereken hayvanlar değil, onların sürücüleridir."

Ve hiç kuşku yok ki, araya girmeseydim Tom Marix bu öğüdü seve seve yerine getirecekti. Adamlarımızın çektikleri sıkıntıyı onlara kötü davranarak daha da arttırmamaya özen gösterelim. İçlerinden bazıları yaşadıklarına dayanamayarak firar edebilir. Tom Marix'in verdiği tüm güvencelere rağmen, özellikle muhafız birliğinin siyahlarının böyle bir düşünceye kapılmalarından korkuyorum.

17-27 Aralık. –Yolculuk aynı koşullar altında sürüyor.

Haftanın ilk günlerinde, oldukça serin esen rüzgarın etkisiyle hava değişti. Kuzeyden gelen birkaç bulut yuvarlak kıvrımlarla çevrelenmişti. Bir kıvılcımın patlatmaya yeteceği iri

bombalara benziyorlardı.

O gün –ayın yirmi üçünde –kıvılcımın çakmasıyla gökyüzünü şimşekler kapladı. Yıldırımın seyrek aralıklarla duyulan kulakları sağır edici gürültüsü dağlık bölgelerde olduğu gibi yansımaların etkisiyle uzayıp gitmiyor. Aynı zamanda zincirinden boşanmışçasına şiddetli esen rüzgar, develerin üzerinde durmamıza izin vermiyor. Aşağı inerek kumların üzerine uzanmamız gerekti; Zach Fren, Godfrey, Tom Marix ve Len Burker kibitkamızı boraların azgınlığına karşı zaptetmekte büyük güçlük çektiler. Böyle sert bir havada kirpiotu demetleri arasına çadır kurma fikri hayal gibi geliyor. Bir anda tüm malzemeler parçalanıp etrafa saçılarak kullanılmayacak hale gelebilir.

“Bu bir şey değil,” dedi Zach Fren ellerini ovuşturarak, “yakında fırtına kopacak.”

“Su verecekse, yaşasın fırtına!” diye haykırdı Godfrey.

Godfrey haklı: Hepimizin dileği bu... Ancak yağmur yağacak mı?... Tek sorun bu.

Evet, tek sorun bu, çünkü sağanak bir yağmur çölün bize sunduğu bir nimet olacaktı. Ama ne yazık ki hava o denli kuruydu ki –bu durum gökgürültüsünün kısılgından da an-

laşılıyordu— bulutlardaki su yağmura dönüşmeden buhar halinde kalabilirdi. Ve yine de kulakları sağır eden gökgürültülerinin ve şimşeklerin eşlik edeceği daha şiddetli bir fırtınanın geleceğini söylemek güçtü.

O sırada Avustralyalı yerlilerin gökyüzünde meydana gelen değişiklikler karşısındaki tutumlarını gözlemlene fırsatı buldum. Yıldırım çarpmasından korkmuyorlar, gökgürlemesinden ürkmüyorlar. Gerçekten de muhafız birliğinin zencileri bu olaylar sırasında sevinç çığlıkları atıyorlardı. Gökyüzünün elektrikle yüklenmesinin ardından alevler içindeki göğün yükseklerindeki bulutların yırtılmasıyla ortaya çıkan bu akışkan maddeyle karşılaştıklarında tüm canlıların hissettikleri duyguların zerresini bile yaşamıyorlardı.

Kuşkusuz ki bu ilkel yaratıkların sinir sistemleri çok duyarlı değildi. Belki de bu fırtınanın beraberinde getireceği yağmuru selamlıyorlardı. Ve gerçekten bu bekleyiş Tantal'ın tüm acımasızlığıyla uyguladığı işkencelere benziyordu.

"Bayan Dolly... Bayan Dolly..." diye seslendi Godfrey, "başımızın üzerinde, tertemiz, saf bir su var! İşte bulutları yaran şimşekler,

ama bir damla yağmur dahi yağmıyor!"

"Biraz sabret, çocuğum," diye yanıtladım, "umudumuzu kaybetmeyelim..."

"Gerçekten de," dedi Zach Fren, "bulutlar kalınlaşarak alçalıyorlar. Ah! Rüzgar olmasaydı, tüm bu karmaşa şelaleye dönüşerek üzerimize boşalacaktı!"

Doğrusu, kasırganın bulut yığınlarını tek bir damla su dahi bırakmadan güneye sürüklemesinden korkulabilirdi.

Öğleden sonra üçe doğru, kuzey ufkunun açılmasıyla fırtınanın bitmek üzere olduğu anlaşıldı. Bu korkunç bir hayal kırıklığı olacaktı!

"İyi! .. Oh! .. Çok iyi!"

Jos Meritt'in alışıldık tekerlemesi hiçbir zaman bu kadar yerine oturmamıştı. İngiliz'imiz göğe doğru açtığı ellerinin birkaç iri damlayla ıslandığını fark etti.

Kısa bir süre sonra sağanağa dönüşen yağmurdan korunmak için üzerimize kauçuk giysilerimizi geçirmemiz gerekti. Sonra, hiç vakit kaybetmeden elimizdeki tüm kapları bu bereketli yağmurla dolmaları için kumların üzerine yerleştirdik. Hatta çamaşırlar, kumaşlar, bezler bile yere açıldı, yeterince yağmur suyu emdiklerinde sıkılacaklar ve elde edilen su

hayvanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanılacaktı.

Zaten develer, kirpiotu demetleri arasında büyük bir hızla oluşan su birikintilerinden yararlanarak günlerdir çektikleri susuzluklarını giderdiler. Ova geniş bir bataklığa dönüşme tehdidi altındaydı. Herkese yetecek kadar su vardı. Ancak ilk başta bu duruma çok sevinmiş olsak da, kurumuş toprakların yağmuru sünger gibi emeyeğini ve ufukta yeniden belircek olan güneşin suyu son damlasına dek buharlaştıracağını unutmamamız gerekiyor.

Sonunda bize günlerce yetecek miktardaki suyu depolamıştık. Böylece fizik ve moral anlamda gulenmiş bir ekip ve ayaklarını yere sağlam basan develerle günlük yryşlerimize devam etme olanağına kavuşmuştuk. Fııllar ağızlarına kadar dolmuş durumdalar. Su geçirmeyen ne varsa hepsi kap olarak kullanıldı. Develere gelince, doğanın onlara bahşettiği ve belli bir süre için susuzluğa dayanmalarını sağlayan keselerini suyla doldurmayı ihmal etmediler. şaşırarak öğrendiğimize göre, bu keseler yaklaşık on beş galon¹ su alıyormuş.

1) Bir galon dört buçuk litre olduğuna göre, altımiş yedi buuklitre. (J.V.)

Ne yazık ki, kıtanın su ihtiyacını karşılayan bu yağmurlara yaz sıcaklığının etkisini fazlasıyla hissettirdiği bu aylarda nadir olarak rastlanıyor. Bu nedenle gelecek günler için bu bereketli sağanaklara bel bağlamak tedbirsizliğini göstermemek gerekiyor. Susuzluktan kavranan dere yatakları üç saat süren yağmurun sularını kısa zamanda emip bitirecekler. Bu suyu daha elverişli koşullar altında uzun süre mahafaza edecek olan kuyulara ulaşmak bizi çok mutlu edecek. Dileyelim ki bu fırtına yerel olmayıp etkisini yüzlerce millik bir alanda göstermiş olsun.

29 Aralık. – Yeni bir gelişme yaşanmadan, Albay Warburton'un güzergahını yakından izleyerek Liebig Tepesi'nden yüz kırk mil uzakta bulunan Waterloo-Spring'e ulaştık. Tom Marix ve Godfrey'in haritayı inceledikten sonra belirttiklerine göre, yüz yirmi altıncı boy-lam derecesi boyunca güneyden kuzeye uzanarak komşu bölgelerle Batı Avustralya'yı birbirlerinden ayıran dik sınırı aşmış bulunuyoruz.

BİRKAÇ NOT DAHA

Ne bir kasabaya ne de bir köye benzeyen Waterloo-Spring'de, terk edilmiş birkaç yerli kulübesinden başka bir şey yoktu. Göçebe yerliler burada akarsuların canlanmasını sağlayan yağmurların bol olduğu mevsimde kalıyorlardı. Waterloo kendisine eklenen "spring" nitelemesini hiçbir şekilde hak etmiyordu. Topraktan dışarı sızan en ufak bir su kaynağı dahi yoktu, Sahra'da ağaçlarla gölgelenmiş, akarsularla sulanmış serin vahalarla karşılaşılsa da, Avustralya çöllerinde bunları hayal etmek boşunaydı.

İşte Bayan Branican'ın bazı bölümlerini daha aktaracağımız günlüğüne yazdıkları bunlardı. Bu notlar kısa ve özlü betimlemelerle, bölgeyi ve orada yolculuk etmeyi göze alan yurekli gezginleri bekleyen tehlikelerin korkunçluğunu anlatıyorlardı. Yine bu notlardan

yararlanarak, yazarının bitmek bilmez enerjisini, büyük özveriler pahasına da olsa hedefine ulaşmak için gösterdiği kararlılığı anlamak mümkündür.

30 Aralık. –Waterloo-Spring’de kırk sekiz saat kalmamız gerekiyor. Fitz-Roy Irmağı’nın aktığı vadiyle aramızdaki mesafeyi düşündükçe, bu gecikmeler beni çok rahatsız ediyor. Ve Indas kabilesini bu vadinin ötesinde de aramak gerekmeyeceğini kim iddia edebilir? Harry Felton’un onu terk ettiği günden beri zavallı John’umun başına neler gelmiş olabilir?... Yerliler arkadaşının firarının acısını ondan çıkarmış olabilirler mi?... Bunları aklımdan çıkarmam lazım... Yoksa bu düşünce beni öldürecek!

Zach Fren beni rahatlatmaya çalışıyor.

“Kaptan John ve Harry Felton bunca yıldır ellerinde tutsaklarsa, Indas’ların bundan bir çıkarları olması gerek. Harry Felton bundan size söz etmişti, bayan. Kaptanın değerli bir beyaz şef olduğunu anlayan bu yerliler, onu kendisine layık bir fidye karşılığında serbest bırakacakları günü bekliyor olmalılar. Bana göre, arkadaşının firarı Kaptan John’un durumunu kötüleştirmemiştir.”

Tanrı'dan söylediklerinin doğru olmasını diliyorum!

31 Aralık. –Bugün 1890 yılı sona eriyor. Franklin'in San-Diego Limanı'ndan ayrılması-nın üzerinden on beş yıl geçti... On beş yıl!... Oysa kervanımızın Adelaide'dan yola çıkma-sından bu yana yalnızca dört ay beş gün geç-ti! Bizim için çölde başlayan bu yıl bakalım neler getirecek?

1 Ocak. –Yol arkadaşlarım yeni yılla ilgili iyi dileklerini sunmayı ihmal etmediler. Sevgi-li Jane'im beni büyük bir içtenlikle kucakladı-ğında, onu uzun süre kollarımın arasında tut-tum. Zach Fren ve Tom Marix elimi sıkamak istediler. Bu iki dostun benimle ölüme kadar gideceklerini biliyorum. Adamlarımızın tama-mı etrafıma toplanarak yeni yılını kutladılar. Tamamı diyorum ancak hoşnutsuzluklarını her fırsatta belli eden zenciler orada değildiler. Tom Marix'in onlara sözünü geçirmekte bir hayli zorlandığı anlaşıyor.

Len Burker her zamanki sogukluğuyla se-ferimizin başarsına olan inancını dile getirdi. Hedefimizi gerçekleştireceğimizden hiç kuş-kusu yok. Yine de Fitz-Roy istikametine yö-nelmekle doğru yapıp yapmadığımız konu-

sunda tereddütleri var. Ona göre Indas'lar sıklıkla Queensland'e komşu bölgelerde, yani kıtanın doğusunda görülüyorlar. Harry Felton'un kaptanını bıraktığı bölgeye gittiğimiz doğru, diyor... Ancak kabilenin hala orada olduğunu kim garanti edebilir?... vs.

Tüm bunları, gözlerini kaçırarak konuşan kişilerin güven vermeyen ses tonlarıyla söyledi.

Ancak özellikle Godfrey'in yaklaşımı beni derinden etkiledi. Kirpiotu demetleri arasında yetişen yabani çiçeklerden hazırladığı buketi bana uzatırken öyle sevgi dolu sözler söyledi ki gözlerim yaşlarla doldu. Godfrey'imi kucakladığımda öpücüklerime büyük bir içtenlikle karşılık verdi... Neden aklıma küçük Wat'ımın da onun yaşında olacağı, onun gibi iyi olacağı geliyor?...

Jane de yanıımızdaydı... Godfrey'in karşısında öyle heyecanlandı, rengi öyle soldu ki, bir an düşüp bayılacağını sandım. Ancak kendini toplaması uzun sürmedi, ve kocası onu götürürken yardım etmeye cesaret edemedim.

O gün akşam dörtte yeniden yola koyulduk. Hava kapalı olduğundan sıcaklık biraz daha katlanılır bir düzeydeydi. Yorgunlukları-

rı atmış olan binek ve yük develeri öyle hızlı adımlarla ilerliyorlardı ki, yayaların onlara yetişebilmesi için gemlerini çekmek gerekiyordu.

15 Ocak. –Birkaç gün boyunca bu hızlı yürüyüş temposunu koruduk. İki üç kere daha sağanığın boşaldığına tanık olduk. Susuzluk çekmedik, su depolarımızı yeniden doldurduk. Bir çöl yolculuğunda en ciddi ve aynı zamanda en ürkütücü sorun su ihtiyacını karşılayamamaktır. Bu sorun zihnimizi fazlasıyla yoruyordu. Gerçekten de izlediğimiz güzergah üzerinde kuyularla nadir olarak karşılaşıyordu. Albay Warburton, Tasmanya kıyısında sona eren yolculuğu sırasında buna tanık olmuştu.

Artık yalnızca kendi erzaklarımızla yetiniyoruz. Bu hüzünlü ve ıssız bölgeleri terk etmiş gibi görünen av hayvanlarına bel bağlayamayız. Arada bir, uzun uçuşlardan sonra kanatları onları taşıyamayacak kadar yorulduğunda kirpiotu demetleri arasına konan güvercin sürüleri görülüyor. Ancak onlara yaklaşabilmek mümkün değil. Yine de aylar boyunca yetecek yiyeceğimiz var, bu konuda içim rahat. Zach Fren konservelerin, un, çay ve kahvenin dağı-

tımının düzenli bir şekilde yapılması konusunda çok titiz davranıyor. Biz de aynı kaderi paylaşıyoruz. Kimseye ayrıcalık gösterilmiyor. Muhafız birliğinin zencilerinin onlardan daha iyi koşullarda yolculuk ettüğimizden yakınmaya hakları yok.

Sağda solda yolunu şaşırmış birkaç serçe uçuşuyor; ancak onları avlama zahmetine değmez.

Binlerce beyaz karınca molalarını zehir etmeye devam ediyorlar. Sivrisineklere gelince, bölge bizi rahatsız etmeleri için oldukça kuru. Tom Marix onlarla daha nemli topraklarda karşılaşacağımızı söylüyor. Olsun, suya kavuşacaksak, onların ısırıklarına maruz kalmaya razıyız.

23 Ocak günü, Waterloo'dan doksan mil ötedeki Mary Spring'e vardık.

Bu bölgede cılız ağaç öbekleri var. Bunlar kurumuş toprağın tüm nemini emen okalip-tüsler.

"Yaprakları susuzluktan kurumuş diller gibi sarkıyor," dedi Godfrey.

Ve bu yerinde bir benzetmeydi.

Bu atılğan ve kararlı çocuğun yaşının verdiği canlılığı hiç kaybetmediğini görüyorum.

Sağlığı hiç bozulmadı, doğrusu bundan korkuyordum, çünkü ergenliğe geçiş döneminde. Ya beni altüst eden bu inanılmaz benzerliğe ne demeli?... Gözlerini bana çevirdiğinde aynı bakışları, konuştuğunda aynı vurguları yakalıyorum. .. Olayları anlatışı, düşüncelerini ifade etme tarzı bana zavallı John'umu hatırlatıyor!

Bir gün Len Burkер'a bu özelliklerinden söz ettim.

"Ama hayır, Dolly," diye yanıtladı, "bu bir yanılsama. İtiraf edeyim ki, bu benzerlik beni hiç etkilemedi. Bana göre bu hayal gücünüzün bir ürünü. Eğer ona gösterdiğiniz ilginin nedeni buysa, pek de önemli değil..."

"Hayır, Len," diye karşılık verdim, "Godfrey'e karşı büyük bir sevgi beslememin nedeni, onun da benim gibi John'u bulmak ve kurtarmak için nasıl yanıp tutuştuğunu görmemdir. Onu yanımda götürmem için bana yalvardı ve o kadar ısrarlı davrandı ki, kabul etmek zorunda kaldım. Ayrıca o, Wat-House'da yetişen öksüz çocuklarımdan biri... Godfrey'i küçük Wat'ımın kardeşi gibi görüyorum..."

"Biliyorum... biliyorum Dolly," diye yanıtladı Len Burkер, "ve size bir ölçüde hak veri-

yorum. Dilerim duygularınızın manutınıza üstün gelmesiyle pişman olacağınız bir davranışta bulunmazsınız."

"Böyle şeyler duymak istemiyorum, Len Burkler," diye sertçe karşılık verdim. "Bu tür değerdendirmeler beni yaralıyor. Godfrey'le ne alıp veremediğiniz var?..."

"Oh! Hiçbir şey... şu âna dek hiçbir şey. Ama, kim bilebilir ki... Belki ileride, ona gösterdiğiniz bu yakınlığı suistimal edebilir... Sokakta bulunmuş bir çocuk... nereden geldiğini... kim olduğunu... damarlarında hangi kanın dolaştığını kimse bilmiyor..."

"Söyleyeyim, bu yürekli ve onurlu insanların kanı!" diye haykırdım. "Brisbane'da şefleri, yol arkadaşları tarafından çok sevilirdi ve kaptanın bana söylediğine göre hiçbir zaman azar işitmesini gerektirecek bir davranışta bulunmamıştı! Zach Fren de onu benim gibi takdir ediyor! Söyler misiniz, Len Burkler, bu çocuğu neden sevmiyorsunuz?..."

"Dolly, onu sevip sevmemem pek de önemli değil.. Dostluğuma gelince, onu ilk gördüğüm kimselere veremem, ben yalnızca John'u yerlilerin elinden kurtarmayı düşünüyorum..."

Len Burker bu sözlerle bana ders verdiğini sanıyorsa yanıliyordu. Bu çocuk için kocamı unutacak değilim; ayrıca Godfrey'in gücünü benimkiyle birleştireceğini düşünmek beni mutlu ediyor. John'un da bu gencin geleceği için yaptığım planları onaylayacağından emim.

Bu görüşmeyi Jane'e aktardığımda, zavallı kadın hiç yanıt vermeden başını öne eğdi.

Onun üstüne fazla gitmemeliyim. Jane kocasını haksız duruma düşürmek istemiyor. Bu tavrını anlıyorum; bu onun görevi.

29 Ocak. –Tom Marix'in White-Lake olduğunu tahmin ettiği küçük bir gölün kıyısına ulaştık. Yatağını buharlaşan suyunun yerine bir tuz tabakasının kapladığına bakılırsa bu ismi hak ettiği söylenebilir¹. Bu da bir zamanlar Avustralya'yı iki büyük adaya ayıran içdenizin kalıntılarından biri olmalı.

Zach Fren tuz ikmalı yaptı; onun yerine içme suyunu tercih ederdik.

Çevrede çok miktarda fındıkfaresi var, saldırlarına hazırlıklı olmamız gerek. Bu hayvanlar önlerine çıkan her şeyi kemirecek kadar açgözlüler.

1) White Lake: Beyaz Göl. (Ç.N.)

Zaten bu hayvanların tiksiniyecek bir yanı olmadığını düşünen zenciler, yakaladıkları bir düzine fareyi kızartarak bu iğrenç etle kendilerine ziyafet çektiler. Onların durumuna düşmemek için yiyeceklerimizi oldukça tedbirli bir şekilde tüketmeliyiz!

İşte şimdi Büyük Kum Çölü'nün sınırındayız.

Son yirmi mil boyunca, bölge yavaş yavaş değişmeye başladı. Cılız kirpiotları giderek seyrekleşiyor. Toprak oldukça yetingen olan bu bitkiyi besleyemeyecek kadar çorak mı? Kızıl kum tepelikleriyle dalgalanan ve dere yataklarının izine rastlanmayan bu uçsuz bucaksız ovayı kim görse bunun doğru olduğuna inanırdı.

Bu duruma bakılarak, güneşin kavurduğu topraklara kış mevsiminde bile yağmur yağmadığı varsayılabilirdi. Bu içler acısı çoraklık, bu endişe verici kuraklık karşısında her birimiz hüzünlü düşüncelere dalmaktan kendimizi alıkoyamadık. Tom Marix bu ıssız çölleri bana haritada gösterdi: Bu bölge, Giles ve Gibson'un geçtikleri yol üzerinde olsa da beyaz bırakılmıştı. Albay Warburton'un kuzeye doğru izlediği güzergah ise, kuyuları ararken

yaptığı gidiş dönüşlerle, yolculuk sırasında yaşanan belirsizlikleri net bir şekilde gösteriyordu. Bir yanda hastalık ve açlıktan güçleri kalmamış adamları, bir yanda bitmiş tükenmiş hayvanları, ölmek üzere olan oğlu... Onun yolundan gidecek olanların yolculuk notlarını okumaması daha yerinde olurdu... Ama ben okudum ve hâlâ okuyorum... Korkuya kapılacak değilim... Bu kaşifin Avustralya kıtasının bilinmeyen bölgelerini keşfetmek için göze aldıklarını ben de John'u bulmak için göze alacağım... Hayatımın tek amacı orada, ve ona ulaşacağım!

3 Şubat. –Beş günden beri tempomuzu düşürmek zorunda kaldık. Kaybedilen onca zaman bana büyük acı veriyor. Arazinin engebeleri yüzünden geciken kervanımız düz bir hat üzerinde ilerleyemiyor. Oldukça inişli çıkışlı olan zemin, bazen çok dik yamaçlara tırmanmamızı gerektiriyor. Yol birçok yerde develerimizin üstünden geçemediği için içlerine dalmak zorunda kaldığı kumullarla kesiliyor. Bunların dışında, boyları yüz ayağa ulaşan ve başlangıç ve bitiş noktaları arasında altı yedi yüz ayaklık bir mesafe bulunan kum tepeleriyle karşılaşılıyor. Yayalar bu kumun içine

gömüldüklerinde, yolculuk daha da zahmetli bir hal alıyor.

Bu kavurucu sıcaklara katlanmak çok zor. Güneşin ışınlarını ne büyük bir yakıcılıkla yolladığını kafalarda canlandırabilmek mümkün değil. Sanki bedeninizin binlerce noktasına isabet eden alevden oklar gönderiyor.

Kibitkamızın altındayken bile bu zahmetlere katlandığımız düşünülürse, yol arkadaşlarımızın sabah ve akşam yürüyüşlerinde ne büyük sıkıntılar çektikleri anlaşılabilir! Ne kadar güçlü olursa olsun, bu yorgunlukların Zach'len'i yıprattığı belli oluyor; ancak varlığını benimkine adayan bu fedakar dost, her zamanki iyi niyetiyle hiç şikayet etmiyor.

Yoksunluklara dayanma gücü imrenilecek boyutlara varan Jos Meritt bu sıkıntıları sogukkanlı bir cesaretle karşılıyor. Daha dayanıksız olan Gin Ghi ise yakınmalarıyla efendisinin yüreğini sızlatmayı başaramıyor. Ve kendisine, bunca sıkıntıya bir şapka için nasıl katlandığı sorulduğunda:

"İyi!... Oh!... Çok iyi!" diye yanıtlıyor. "Ama aynı zamanda bulunmaz bir şapka!..."

"Eski bir soytarı şapkası!" diye mınıldanıyor Zach Fren omuzlarını silkerek.

“Tam bir paçavra,” diye ekliyor Gin Ghi, “ahmakların bile takmak istemeyecekleri türden!”

Gündüz sekiz ile dört arasında bir adım bile atmak mümkün değil. Mola zamanı geldiğinde, nerede olunursa olunsun duruluyor, iki üç çadır kurulduktan sonra, muhafız birliğinin beyaz ve siyahları develerin gölgesine uzanıyorlar. Asıl ürkütücü olan, yakında suyun tükenecek olması. Kurumuş kuyularla karşılaşsak ne yapacağımızı bilemiyorum. Endişesini gizlemeye çalışsa da, Tom Marix’in fazlasıyla sıkıntılı olduğu anlaşılıyor. Yapıyı doğru değil, benden hiçbir şeyi saklamaması gerekir. Her şeyi dinlemeye hazırım, ne söylerse söylesin benim kararlılığımı etkileyemez.

14 Şubat. –Akıp giden on bir gün boyunca yalnızca iki saat yağmur yağdı. İnsanlar susuzluklarını giderirken, develer de su ikmali yaptılarsa da, varillerimizi ancak doldurabildik. Su kaynaklarının kurumuş olduğu Emily-Spring’e ulaştık. Hayvanlarımız oldukça bitkin görünüyorlar. Jos Meritt, devesini yürütmek için hangi yolu deneyeceğini bilemiyor. Onu kamçılama dan duygularına hitap etmeye çalışıyor:

"Haydi, zavallı devem, acı çekiyor olsan da dertli değilsin!"

Zavallı deve bu nüansı anlamışa benzemi-yordu.

Her zamankinden daha endişeli bir şekilde yeniden yola koyuluyoruz.

İki deve hastalandı. Yola devam edemeyecek gibi görünüyorlar. Yük devesinin taşıdığı yiyecekler, muhafız birliğinden bir beyazın boşalttığı deveye yüklendi.

Tom Marix'in bindiği erkek devenin şu ana dek gücünden hiçbir şey kaybetmemesinden dolayı kendimizi şanslı sayabiliriz. Onun yoklugunda diğerleriyle, özellikle de dişi develerle başa çıkmak mümkün olmayacak.

Hastalanan bu zavallı hayvanların yaşamlarına son vermek gerek. Onları aç ve susuz bir şekilde can çekişerek ölüme terk etmektense, bir kurşunla öldürmek daha insani bir davranış olacak.

Kervan uzaklaşarak bir kum tepesinin çevresini dolaşırken iki mermi sesi yankılanıyor. .. Tom Marix'in bize yetişmesiyle, yolculuk devam ediyor.

İki adamımızın sağlığının bozulması beni ciddi şekilde endişelendiriyor. Ateşleri yüksel-

di, onlara ecza çantamızda bol bulunan kinin sülfat veriliyor. Ancak susuzluktan kavruluyorlar. Su stokumuz tükendi ve yakınlarda bir kuyu bulunduğuna dair hiçbir belirti yok. Hastalar yol arkadaşlarının çektiği develerin sırtına yatırıldı. Onları develer gibi orada bırakamayız. Tedavileri için elimizden geleni yapıyoruz, bu bizim görevimiz ve onu yerine getirirken hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacağız... Ancak bu acımasız hararet onları yavaş yavaş tüketip bitiriyor...

Çöl yaşamına alışkın olan Tom Marix, bölge jandarmasındaki yol arkadaşlarının sağlık sorunlarını tedavi etmek konusundaki deneyimlerine rağmen, bu durum karşısında ne yapacağını bilemiyor... Su... Su!... Topraktan ümit kesildiği için bu talebimizi bulutlara iletiyoruz.

Bu yorgunluklara ve aşırı sıcaklara en kolay katlananlar muhafız birliğinin zencileri.

Yine de, bu zor koşullardan fazla etkilenmemelerine rağmen, hoşnutsuzlukları her geçen gün artıyor. Tom Marix onları yatıştırmak için boşuna çaba harcıyor. En azılılar molalarda bir köşeye çekilip tartışıyorlar, yakın zamanda patlayacak olan bir isyanın belirtileri

görülyor.

Ayın yirmi birinde, susuzluktan ölmek üzere oldukları gerekçesiyle, toplu halde kuzeybatı istikametinde yola devam etmeyeceklerini bildirdiler. Ne yazık ki bu gerekçeyi ciddiye almak gerekiyor. On iki saatten beri varillerimizde bir damla su yok. Alkollü içeceklerle yetinmeye çalışıyoruz, ancak doğrudan beyni etkiledikleri için olumsuz etkiler yaratıyorlar.

Kararlarında ısrarlı olan yerlilere bizzat müdahale etmek zorunda kaldım. Onlara, bu koşullar altında yola devam etmemenin çektikleri sıkıntılara çözüm getirmeyeceğini anlatmak gerekiyordu.

"Zaten," diye yanıtladı içlerinden biri, "biz de geriye dönmek niyetindeyiz."

"Geriye mi?... Ama nereye kadar?..."

"Mary Spring'e."

"Mary Spring'de su yoksa," diye karşılık verdi yerli, "biraz yukarıda, Wilson Tepesi'nin yakınlarındaki Sturt-Creek'te var."

Tom Marix'e bakıyorum. Açtığı Büyük Kum Çölü haritasında bölgeyi inceliyoruz. Gerçekten de Mary-Spring'in kuzeyinde, tamamıyla kurumamış olabilecek geniş bir akar-

su var. Ancak yerli bu derenin varlığını nasıl öğrenmiş olabilir ki? Kendisine bu soruyu yönelttiğimde, bir süre tereddüt ettikten sonra, bu dereden Bay Burker'ın söz ettiğini açıkladı. Hatta Sturt-Creek'e gitmeyi onlara kendisi önermişti.

Len Burker'ın kafilenin bir bölümünü doguya yönlendirmek için kışkırtmak gibi bir tedbirsizlikte –tedbirsizlik değilse nedir?– bulunması canımı çok sıktı. Bu durum yalnızca gecikmelere yol açmayacak, aynı zamanda Fitz-Roy Irmağı'na doğru uzanan güzergahımızı da değiştirmemizi gerektirecekti.

Bu konuyu ona açtım.

"Ne bekliyordunuz ki Dolly," diye yanıtladı. "Kuyuların bulunmadığı bir yolu izlemekte ısrar etmektense, biraz zaman kaybederek su ikmali yaptıktan sonra yola devam etmek daha iyidir."

"Ne olursa olsun, Bay Burker," dedi sert bir ifadeyle Zach Fren, "bu düşüncenizi yerlilere değil, Bayan Branican'a iletmeniz gerekirdi."

"Ayrıca yerlilerle ilişki kurma tarzınız onlara söz geçirmeme engel oluyor," diye ekledi Tom Marix, "şefleri siz misiniz Bay Burker, yoksa ben mi?..."

"Bu saptamalarınızı yersiz buluyorum, Tom Marix!" diye karşılık verdi Len Burkер.

"Yersiz ya da değil, davranışlarınız onları haklı çıkanyor bayım, ve bu kervanın kurallarına uymak zorundasınız!"

"Burada Bayan Branican dışında kimseden emir alacak değilim..."

"Tamam, Len Burkер," diye yanıtladım. "Bundan böyle, eleştireceğiniz bir husus varsa, onu başkalarına değil bana iletin."

"Bayan Dolly," dedi Godfrey, "kervanın önünden gidip kuyuları araştırmamı ister misiniz?..."

"Susuz kuyuları!" diye mırıldandı omuzlarını silkerek uzaklaşan Len Burkер.

Bu tartışma sırasında yanımda bulunan Jane'in ne kadar zor durumda kaldığı yüzünden anlaşılıyor. Kocasının ekibin uyumunu bozacak davranışları olumsuz sonuçlara yol açabilir. Zencileri geri dönmek konusundaki inatlarından vazgeçirmek için Tom Marix'in yanında bulunmam gerekti. Kolay olmasa da sonunda yerlileri ikna etmeyi başardık. Bununla birlikte, kırk sekiz saat içinde bir kuyuya rastlayamazsak, Sturt-Creek'e ulaşmak için Mary Spring'e geri döneceklerini bildirdiler.

23 Şubat. –İki gün boyunca tarif edilmez sıkıntılar yaşadık. Hasta arkadaşlarımızın durumu daha da kötüleşti. Üç devemiz daha başları kuma uzanmış, böğürleri şişmiş ve hareket edemeyecek bir halde ölüme yenik düştüler. Bunlardan ikisi binek, biri yük devesiydi. Bu durumda muhafız birliğinden dört beyaz daha develerin üzerinde bulunanlar için bile oldukça yorucu olan bu yolculuğa yaya olarak devam etmek zorunda kaldılar.

Bu Büyük Kum Çölü'nde tek bir insana dahi rastlamak mümkün değildi! Bize kuyuların durumuyla ilgili bilgi verecek tek bir Avustralyalı yoktu! Kervanımız Albay Warburton'un izlediği güzergahtan uzaklaşmıştı, çünkü albay su ikmalini yapmadan böyle uzun mesafeleri aşmak girişiminde bulunmuyordu. Karşılaştığı yarı kurumuş kuyular, sıklıkla yoğun, sıcak, içilemez halde bulunan bir su içeriyorlardı. Ancak biz bu suyla yetinmeye razıyız.

Nihayet bugün, sabah etabının sonunda Godfrey'in kervanının biraz uzağında keşfettiği kuyu sayesinde su ihtiyacımızı karşılayabildik.

Yirmi üçü sabahı erken saatlerden itibaren kervanın birkaç mil önündeki bölgeyi araştı-

ran bu yürekli çocuğun, iki saat sonra tüm hızıyla geriye döndüğünü fark ettik.

"Bir kuyu!... Bir kuyu!" diye bağırıyordu, sesini işitebileceğimiz en uzak noktadan.

Küçük dünyamız bu haykırışla canlandı. Develer bacakları üzerinde doğruldu. Sanki Godfrey'in devesi onları durumdan haberdar ederek şöyle seslenmişti:

"Su... Su!"

Bir saat sonra kervan, kuyuyu gölgeleyen kurumuş dallarla kaplı bir ağaç öbeğinin altında durdu. Ne mutlu ki bunlar suyu son damlasına kadar emecek olan okaliptsler değil, zamlk ağaçlarıydı!

Ancak Avustralya kıtasında nadir rastlanan kuyuların suları kalabalık bir insan grubu tarafından hızla tketilebilirdi. Suyu yeterli olmadığı için, kum tabakalarının altındaki kaynakları da kullanmak gerekiyordu. İnsan eliyle yapılmamış olan bu kuyular, kış yağmurlarını sırasında dolan doğal çukurlardan başka bir şey değil. Suyun beş altı ayak derinde bulunması, güneş ışınlarından korunarak uzun yaz sıcakları sırasında bile buharlaşmadan kalmasını sağlıyor.

Bazen ağaç öbekleriyle evrelenmeyen bu

su depoları, çok yakınlarından geçilse bile fark edilemiyor. Bu nedenle, Albay Warburton'un da notlarında önemle tavsiye ettiği gibi bölgeyi özenle araştırmak gerekiyor. Biz de bu öğüdü dikkate alarak yol alıyoruz.

Godfrey bu kez iyi bir iş başarmıştı. Sabahın on birinde kenarında konakladığımız kuyu, hayvanlarımızın su ihtiyacını karşılamak ve varillerimizi tamamiyle doldurmak için gerekenden fazla suyla doluydu. Kumlar tarafından süzüldüğü için oldukça berrak görünen bu su, yüksek bir kum tepesinin eteğinde bulunması sayesinde güneş ışınlarını doğrudan almamasından dolayı serinliğini korumuştur.

Hepimiz bir tür sarnıcı andıran bu kuyudan su çekerek serinlemenin zevkini yaşadık. Hatta rahatsızlanmamaları için yol arkadaşlarımızı suyu yavaş yavaş içmeleri konusunda uyarmak zorunda kaldık.

Özellikle uzun süre susuzluğun sıkıntısını çektikten sonra suyun canlandırıcı etkilerini tasvir edebilmek kolay değil. İyileşmenin belirtileri anında görülürken, en halsizler bile ayağa kalkıyor, güçleri de cesaretleriyle birlikte geri geliyor. Bu canlanmaktan da öte, yenden doğmaya benziyor.

Bayan Branican

Ertesi sabah dörtte, Marry Spring'e yaklaşık olarak yüz doksan mil mesafede bulunan Joanna Spring'e en kısa yoldan ulaşmak için kuzeybatı istikametine yönelerek yola koyulduk.....

Bayan Branican'ın günlüğünden alınan bu notlar, onun bir an için bile olsa kararlılığını kaybetmediğini göstermek için yeterli olacaktır. Şimdi, ileride kestirilmesi mümkün olmayan, tehlikeli sonuçlara yol açabilecek onca gelişmeye gebe olan bu yolculuğun öyküsüne devam edelim.

BELİRTİLER VE GELİŞMELER

Bayan Branican'ın günlüğünün son satırlarında da belirtildiği gibi, kafiledekilerin cesareti ve güvenleri geri gelmişti. Yiyecek hiçbir zaman eksik olmamıştı ve aylarca yetecek kadar stokları vardı. Yolculuğun bazı bölümlerinde susuz kalmıştı; ancak Godfrey'in keşfettiği kuyu ihtiyacı fazlasıyla karşılamıştı. Şimdi yeniden kararlı bir şekilde yola çıkılıyordu.

Yine de, ağacın ve gölgenin bulunmadığı bu bitmek bilmez ovalarda kavurucu sıcaklara katlanmak, bu bunaltıcı havayı solumak gerekliliği vardı. Ve Avustralya kökenli olmayan yolcular arasında bu sıcakları zarar görmeden atlatanların sayısı fazla değildi. Yerlilerin dayanabildiği koşullara yabancılar katlanamıyordu. Bunun için, bu öldürücü iklimin kasıp kavurduğu topraklarda yetişmiş olmak gere-

kiyordu.

Bölgeye her zamanki gibi simetrik iniş çıkışlı kum tepelikleri ve kızıl kumlar hakimdi. Güneş ışınlarının kızıl renginin etkisini yoğunlaştırdıkları zemin hiç durmadan gözleri yakıyordu. Kumlar o kadar sıcaktı ki, beyazların çıplak ayakla yürümeleri mümkün değildi. Zencilere gelince, sertleşmiş derileri sayesinde hiç zarar görmeden ilerliyorlar ve kendilerine çok doğal gelen bu durumu bir yakınma fırsatı olarak değerlendirmiyorlardı. Ancak yine de yakıyorlardı; kötü niyetleri giderek daha belirgin bir şekilde ortaya çıkıyordu. Tom Marix göçebe kabilelerin saldırılarına karşı birliğini eksiksiz bir şekilde bir arada tutma zorunluluğunda olmasaydı, hizmetindeki yerlileri kovması için Bayan Branican'a ricada bulunmak konusunda tereddüt etmeyecekti.

Zaten, Tom Marix böyle bir yolculuğun getireceği sıkıntıların artmakta olduğunu görüyor ve kendi kendine yaşanan bunca yorgunluğun, göze alınan onca tehlikenin boş bir hayal uğruna olduğunu söylediğinde, bu düşüncelerinin dışardan hissedilmemesi için kendine güçlkle hakim oluyordu. Yalnız, Zach Fren onun yaşadığı kararsızlığı hissediyor ve

bu güvensizliğinden dolayı ona kızılıyordu.

"Doğrusu Tom," dedi bir gün, "sizin cesaretinizi kaybedecek biri olduğunuzu hiç düşünmemiştim!"

"Cesaretini kaybetmek mi?... Yanılıyorsunuz Zach, görevimi sonuna kadar yerine getirene dek cesaretim hiç kaybolmayacak. Korktuğum şey bu çölleri aşmak değil, onları aşıktan sonra başarılı olamadan geriye dönmek."

"Yani Tom, Harry Felton'un firarından sonra Kaptan John'un ölmüş olabileceğini mi düşünüyorsunuz?"

"Hiçbir şey bilmiyorum Zach ve siz de benden fazlasını bilmiyorsunuz."

"Hayır, biliyorum. Tıpkı dümeni iskele yönünde çevrilen bir geminin sancak tarafına yatıgını bildiğim gibi!"

"Siz de Bayan Branican ya da Godfrey gibi konuşuyorsunuz ve umutlarınızı kesin doğrularmış gibi kabul ediyorsunuz. Haklı çıkmanızı dilerim. Ancak Kaptan John hâlâ yaşıyor ve İndas'ların elinde bulunuyorsa, bu İndas'ları nerede bulmalı?"

"Neredelerse orada, Tom, ve daha altı ay bu çölleri arşınlamamız gerekse de oraya varacağız. Rüzgar karşıdan esiyorsa, onu arkadan

alarak ilerlemek lazım...”

“Denizde öyle Zach, hele hangi limana gittiğini biliyorsan. Ama bu çölün ortasında nereye gittiğimizi bilmiyoruz ki.”

“Bunu umudumuzu kaybederek öğrene-meyiz.”

“Umudumu kaybetmiyorum, Zach.”

“Kaybediyorsunuz Tom ve daha da önem-lisi bu durum yakında çevrenizdekiler tarafın-dan fark edilecek. Kaygılarını gizleyemeyen kaptan kötü bir kaptandır ve mürettebatını da ümitsizliğe sürükler. Yüz ifadenize dikkat edin, Tom, hiçbir şeyin karanından döndüre-meyeceği Bayan Branican için değil, birliği-mizdeki beyazlar için dikkat edin! Zencilerle ortak hareket etmeye karar verirlerse...”

“Onlardan da kendim kadar eminim...”

“Ben de sizden eminim, Tom! Direklerimiz yerindeyken bayrağımızı indirmekten söz et-meyelim!”

“Söz eden kim? Tabii Len Burker’ın dışın-da.”

“Oh! Tom, kumandan olsaydım, o adamı prangaya vurup çoktan zindana tıkmıştım! Ama kendine dikkat etsin, gözümü ondan ayırmıyorum!”

Zach Fren, Len Burker'i izlemekte haklıydı. Bir ayaklanma çıkarsa, bunun tek sorumlusu o olacaktı. Tom Marix'in güvenebileceğini sandığı zencileri isyana teşvik ediyordu. Bu, seferin başarısını engelleyecek nedenlerden biriydi. Ancak, Tom Marix'in Indas'ları bulmak ve Kaptan John'u kurtarmak konusundaki umutsuzluğu da bu nedenlerden biri olarak sayılamaz mıydı?

Bununla birlikte, kervanın Fitz-Roy Irmağı'na yönelerek boş bir hayalin peşinde koştuğu söylenemese de, Indas'ların Tasmanya topraklarından ayrılmalarını gerektirecek bazı koşulların ortaya çıkabileceği düşünülebilirdi. Olasılıklardan biri savaştı. Nüfusları iki yüz elli, üç yüz arasında değişen bu kabileler arasında barışın hakim olduğu dönemlere pek sık rastlanmazdı. Tarihsel kökenlere dayanan nefretler, kan dökmeyi gerektiren rekabetlerin doğal sonucu olan savaşlar bu yamyamlar için av anlamına geliyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, düşman yalnızca düşman değil, aynı zamanda avdı da. Yenen, yenileni yiyordu. Bu çatışmalar, kovalamacalar, yer değiştirmeler bazen yerlilerin çok uzaklara gitmesine neden oluyordu. Bu durumda, Indas'ların top-

raklarından ayrılıp ayrılmadıklarını öğrenmekte yarar vardı ve bunun için de kuzeybatıdan gelen bir Avustralyalıyla karşılaşmak gerekiyordu.

Zaten Tom Marix'in de, Bayan Branican'ın tavsiyelerine ve hatta emirlerine rağmen kendisine sürekli olarak eşlik eden ve sık sık kervanın birkaç mil önünden giden Godfrey ile birlikte çabalarını yoğunlaştırdığı konu buydu. Genç miço kuyu aramaya gitmediği zamanlar, birkaç yerliye rastlamak umuduyla çevreyi araştırıyordu; ancak şu âna kadar çabaları sonuçsuz kalmıştı.

Bölge ıssızdı. Gerçekten de, ne kadar dayanıklı olunursa olsun, hangi insan yaşamsal gereksinimlerini karşılayamayacağı bu çöllerde kendini tehlikeye atardı ki? Çok gerekli hallerde, telgraf hattının çevresindeki bölgeleri aşmak göze alınabilirdi, ve o topraklarda bile ne gibi sıkıntılar yaşandığı hâlâ belleklerdeydi.

Nihayet 9 Mart sabahı dokuz buçuğa doğru, yakın bir mesafeden iki sözcükten oluşan şu çılgının yankılandığı duyuldu: cooeeh!

"Yerliler mi?..." diye sordu Dolly.

"Evet, bayan, birbirleriyle böyle haberleşir-

ler.”

“Onlara ulaşmaya çalışalım,” diye karşılık verdi Zach Fren.

Kervan yüz adım kadar ilerlediğinde, Godfrey kum tepeleri arasında iki yerlinin bulunduğunu bildirdi. Onları yakalamak kolay değildi, çünkü Avustralyalılar beyazları çok uzaktan gördüklerinde bile hemen ortadan kayboluyorlardı. İki yerli, kızıl renkli, yüksek bir kum tepesinin arkasındaki kirpiotu demetleri arasına gizlenmeye çalışıyorlardı. Ancak muhafız birliği üyeleri çevrelerini kuşatmayı başararak, onları Bayan Branican'ın yanına getirdiler.

Baba elli, oğlu ise yirmi yaşlarındaydı. Birlikte posta hizmetleri verilen Woods Gölü istasyonuna gidiyorlardı. Çeşitli giysilerden oluşan hediyelerin ve özellikle birkaç yaprak tütünün kendilerine sunulmasıyla keyifleri yerine gelen yerliler, Tom Marix tarafından sorulacak soruları yanıtlamaya hazırıldılar. Bu yanıtlar Bayan Branican, Godfrey, Zach Fren ve yol arkadaşları için anında tercüme ediliyorlardı.

Avustralyalılar, kimseyi fazla ilgilendirmese de önce nereye gittiklerini anlattılar. Ancak

Tom Marix onlara herkesin dikkatle yanıtını beklediği soruyu sordu: Nereden geliyorlardı?

"Uzaktan, çok uzaktan geliyoruz," diye yanıtladı baba, kuzeybatı istikametini göstererek.

"Kıyıdan mı?..."

"Hayır. .. iç bölgelerden."

"Tasmanya'dan mı?"

"Evet... Fitz-Roy Irmağı'ndan."

Bilindiği gibi, kervan da bu ırmağa doğru ilerliyordu.

"Hangi kabiledensiniz?" diye sordu Tom Marix.

"Gursi kabilesinden."

"Göçebe misiniz?..."

Yerli, Tom Marix'in söylediğini anlamamışa benziyordu.

"Bu, sürekli olarak yer değiştiren, bir köyde oturmayan bir kabile mi?..."

"Gursi köyünde oturuyoruz," diye yanıtladı oldukça zeki görünen oğlu.

"Bu köy Fitz-Roy'a yakın mı?..."

"Evet, denize döküldüğü noktadan o n gün uzakta."

Fitz-Roy Nehri Kral Körfezi'nde denize açılıyordu, burası 1883'te Dolly Hope'un ikinci

seferinin nihayetlendiği noktaydı. Genç adamın sözünü ettiği on günlük yol, Gursi köyünün kıyından yüz mil kadar uzakta bulunduğunu gösteriyordu.

Batı Avustralya'nın büyük ölçekli haritasında, doğduğu noktadan Tasmanya'nın ıssız bölgelerine dek iki yüz elli millik bir yol kateden Fitz-Roy İrmağı'nı inceleyen Godfrey bu sonuca ulaşmıştı.

"İndas'ları tanıyor musunuz?" diye sordu Tom Marix yerlilere.

Bu ismi duyan baba ve oğulun gözleri öfkeyle parladı.

"Hiç kuşku yok ki, İndas'lar ve Gursi'ler birbirleriyle savaş halinde olan iki düşman kabile," diye Bayan Branican'a görüşünü belirtti Tom Marix.

"Büyük bir olasılıkla Gursi'ler İndas'ların şu an nerede olduklarını biliyorlar. Onlara bunu sorun Tom Marix ve mümkün olduğunca kesin bir yanıt almaya çalışın. Belki de bu yanıt araştırmalarımızın başarıyla sonuçlanması sağlayacak."

Tom Marix sorusunu sorduğunda, daha yaşlı olan yerli hiç tereddüt etmeden İndas'ların Fitz-Roy'un üst bölgelerinde olduklarını

söyledi.

"Gursi'lerin köyünden ne kadar uzakta-
lar?" diye sordu Tom Marix.

"Güneşin doğuşu istikametinde yirmi gün
kadar," diye yanıtladı genç olanı.

Harita üzerinde yapılan incelemeler, In-
das'ların kampının, kervanın şu an bulundu-
ğu noktadan iki yüz seksen mil uzakta oldu-
ğunu gösteriyordu. Bu bilgiler Harry Fel-
ton'un dedikleriyle uyuşuyordu.

"Kabileniz," diye devam etti Tom Marix,
"Indas'larla sık sık savaşır mı?"

"Her zaman!" diye yanıtladı oğlu.

Vurguları ve mimikleri, yamyamların bir-
birlerine karşı duydukları kinin şiddetini yan-
sıtıyordu.

"Ve onları izlemeye devam edeceğiz," diye
ekledi dişleri içgüdüsel arzularla takırdayan
babası, "ve beyaz şef onlara akıl veremeyecek
duruma geldiğinde, sonları gelecek."

Tom Marix'in bu yanıtı tercüme etmesiyle,
Bayan Branican ve yol arkadaşlarının neler
hissettikleri tahmin edilebilir. Onca yıldır In-
das'ların tutsağı olan bu beyaz şefin Kaptan
John olmadığından şüphe edilebilir miydi?

Ve Dolly'nin ısrarı üzerine, Tom Marix iki

yerliyi soru yağmuruna tuttu. Bu beyaz şef hakkında kesin bilgilere sahip değildiler. Yine de, üç ay önceki son savaş sırasında hâlâ Indas'ların elinde olduğundan haberdardılar.

"Ve o olmasa," diye haykırdı genç Avusturalyalı,. "Indas'ların kadınlardan farkı kalmayacak!"

Bu son cümlede yerlilerin durumu abartmış olması pek de önemli değildi. Onlar sayesinde bilinmesi gereken her şey öğrenilmişti. John Branican ve Indas'lar en fazla üç yüz mil kuzeybatıda bulunuyorlardı... Fitz-Roy kıyılarında onlara ulaşmak gerekiyordu.

Yola çıkma hazırlıklarının başladığı sırada, Jos Meritt Bayan Branican'ın yeni hediyelerle uğurlamak üzere olduğu iki yerlinin yanına yaklaştı ve Tom Marix'ten onlara, Gursi ve Indas kabilelerinin şeflerinin taktıkları tören şapkalarıyla ilgili bir soru yöneltmesini rica etti.

Yanıtlarını beklerken Jos Meritt'in kalbi, az önceki soruşturmada Bayan Branican'ın yaşadığınıninkine benzer bir heyecanla çarpıyordu.

Şimdi sevinme sırası ona gelmişti. Kuzeybatı kabilelerinde yabancı ülkelerden gelen şapkaların yaygın olarak kullanıldığını öğre-

nen saygıdeğer koleksiyoncunun dudaklarından, "İyi!... Oh!... Çok iyi!"ler dökülmeye başladı. Avustralyalı şellerin önemli törenlerde şapka takması bir gelenek haline gelmişti.

"Biliyor musunuz Bayan Branican?" dedi Jos Meritt, "Kaptan John'u bulmak çok iyi!... Ancak dünyanın beş kıtasında araştırdığım bu şapkayı ele geçirmem daha da iyi..."

"Orası muhakkak!" diye yanıtladı Bayan Branican.

Ne de olsa, bu kaçık yol arkadaşının monomanisine alışmıştı.

"Duydunuz mu, Gin Ghi?" diye seslendi uşağına dönerek.

"Duydum efendi Jos," diye yanıtladı Çinli. "Ve bu şapkayı bulduğumuzda..."

"Liverpool'a geri döneceğiz ve orada Gin Ghi yapacağınız tek iş, kırmızı ipekten elbiseniz içinde, sarı ipekten bir macoual'e bürünmüş bir halde, başınızı süsleyen şık bir siyah başlığı meraklılara tanıtmak olacak. Mutluy musunuz?..."

"Tıpkı Jade tavşanı batıya indiğinde, sert bir rüzgar altında serpilmeye çalışan haitang çiçeği gibi," diye yanıtladı şair ruhlu Gin Ghi.

Yine de efendisinin söylediği gibi yedi düğ-

meli mandarin olarak atanmanın mutluluğunu yaşayacağına pek inanmayan Gin Ghi kafasını sallıyordu.

Tom Marix ile dillerini bildiği iki yerlinin görüşmesine katılan Len Burker söze karışmamış, Kaptan John hakkında hiç soru sormamıştı. Yalnızca Indas'lar ile ilgili ayrıntıları hafızasına kazıyarak sessizce dinlemişti. Haritada kabilenin şu an bulunduğu Fitz-Roy Nehri'nin yukarı bölümünü inceliyor, kervanın oraya ulaşmak için Tasmanya topraklarında katedeceği mesafeyi ve bu yolu almak için gerekecek zamanı hesaplıyordu.

Aslında herhangi bir engelle karşılaşılmazsa, bu birkaç haftalık bir yoldu. Develere bir şey olmadıkça, yol yorgunluğunun, kavurucu sıcakların yaratacağı sıkıntıların üstesinden gelinebilirdi. Bu bilgilerin kesinliğinin herkesin cesaretini artıracaklarını anlayan Len Burker büyük bir öfkeye kapıldı. Dolly'nin beraberinde getirdiği fidye sayesinde, Kaptan John Indas'ların elinden kurtarılacak özgürlüğüne kavuşacaktı. Bunu kabul etmesi mümkün değildi!

Jane, bu olasılıklar zincirini düşünen Len Burker'ın alnının kırıştığını, gözlerinin kan-

landığını ve kafasında canlandığı iğrenç planların yüz ifadesine nasıl yansıdığını fark ediyordu. Yakın bir felaketin önsezisiyle korkuya kapıldı ve kocası gözlerini ona diktiginde bayılacak gibi oldu.

Bahtsız kadın, Bayan Branican'ın servetini ele geçirmek için her suçu işlemeyi göze alacak olan bu adamın aklından geçenleri anlamıştı. Gerçekten de Len Burkler, John ve Dolly'nin birleşmesinin gelecekteki tüm planlarını altüst edeceğini biliyordu. Er ya da geç Godfrey'in durumunu öğreneceklerdi. Konuşmasına engel olamazsa, bu sır bir gün karısının ağzından kaçacaktı, yine de Bayan Branican'ın ölümünden sonra mirasını elde edebilmesi için Jane'in yaşaması lazımdı.

Bu durumda Jane ve Dolly'yi birbirlerinden ayırmak, sonra da John Branican'ı ortadan kaldırmak için, kervandan önce Indas'lara ulaşmak gerekiyordu.

Len Burkler gibi kararlı ve vicdansız bir adam için bu planı gerçekleştirebilmek çok da zor değildi, zaten onun işini kolaylaştıracak koşulların ortaya çıkması da gecikmeyecekti.

Akşam dörtte Tom Marix'in hareket emri ni vermesiyle, her zamanki yürüyüş düzeniyle

yola koyulundu. Geçmişte yaşanan sıkıntılar unutuluyordu. Dolly'yi canlı tutan enerjisi yol arkadaşlarına da yayılmıştı. Hedefe yaklaşıyordu... Seferin başanyla sonuçlanacağından kimse kuşku duymuyordu... Zenciler bile daha istekli davranarak kurallara uyuyorlardı ve belki de kendilerini ihanete ve ayaklanmaya teşvik eden Len Burker orada olmasaydı, Tom Marix son ana kadar onların desteğine güvenebilecekti.

Oldukça hızlı ilerleyen kervan, Albay Warbourton'un izlediğı güzergaha yaklaşmıştı. Bununla birlikte ısının daha da artmasıyla geceler bile katlanılmaz hale geliyordu. Tek bir ağalığa dahi rastlanılmayan bu ovada, gölgelik bulabilmek için yüksek kum tepelerinin kenarına sığınmak gerekiyordu ve güneş ışınlarının dikeyliğinden dolayı bu gölgenin etkisi de sınırlı kalıyordu.

Yine de, Oglak dönencesinden daha alçak enlem derecelerinde bulunan, yani sıcak iklim kuşağının hakim olduğı bu bölgede, insanlar için en büyük sıkıntı kaynağı sıcakın aşırılığı değildi. Burada asıl ciddi sorun susuzluktu. Her gün kuyuların araştırılması gerekiyor, bu durum dolambaçlı yollara sapılarak güzergah-

tan uzaklaşılmasına neden oluyordu. Bu işi çoğunlukla her zaman göreve hazır olan Godfrey ve enerjisi bitmek bilmeyen Tom Marix üstleniyorlardı. Onların uzaklaştığını gören Bayan Branican'ın yüreği sıkışıyordu. Ancak yılın bu döneminde çok nadir rastlanan fırtınalara umut bağlamamak lazımdı. Bir ufuktan diğerine dek uzanan pırıl pırıl gökyüzünde tek bir bulut parçası dahi yoktu. Su ihtiyacını topraktan karşılamaktan başka çare yoktu.

Tom Marix ve Godfrey bir kuyu keşfettilerinde, kervan o istikamete yöneliyor, develelerin adımları sıklaştırılarak, susuzluğun kılıcı altında acele ediliyordu. Ancak oraya varıldığında, sıklıkla farelerin cirit attığı bir oyukta bulunan çamurlu suyla karşılaşılıyordu. Beyazlar ve zenciler bu suyla yetinseler de, Dolly, Jane, Godfrey, Zach Fren ve Len Burker tedbirli davranarak Tom Marix'in kuyuyu temizlemesini bekliyorlardı. Yüzeydeki çamur tabakasının sıyrılması ve kumların kazılmasıyla daha temiz bir su elde edilebiliyordu. O zaman susuzluklarını gideriyorlardı, ardından sıra bir dahaki kuyuya dek idare edilmesi gereken fıçıların doldurulmasına geliyordu.

Yolculuk sekiz gün boyunca –10 Mart’tan 17 Mart’a kadar– yeni bir gelişme yaşanmadan bu koşullar altında devam etti, ancak yorgunlukların artması, uzun süre bu şekilde yol alınmasının mümkün olmadığını gösteriyordu. İki hastanın durumu iyiye gitmiyordu, aksine hızla ölüme gittiklerine dair belirtiler vardı. Beş devesini kaybetmiş olan Tom Marix, taşıma işlemleri için yeni düzenlemeler yapmak zorundaydı.

Muhafız birliğinin şefinin kaygıları giderek artıyordu. Belli etmemeye çalışsa da, Bayan Branican’ın ondan aşağı kalır yanı yoktu. Yine de yolculuk sırasında ve molalarda sarsılmaz bir güvenle desteklenen olağanüstü bir cesaret sergiliyordu.

Ve bu arkası kesilmeyen gecikmelere maruz kalmadan bu yolculuğu bir an önce tamamlamak için ne fedakarlıklara katlanmazdı ki?

Bir gün Tom Marix’e, neden yerlilerin verdiği bilgilere göre İndas’ların kamp kurdukları Fitz-Roy Nehri’nin yukarı bölümlerine doğru dümdüz ilerlemediklerini sordu.

“Bunu ben de düşündüm Bayan Branican,” diye yanıtladı Tom Marix, “ancak su sorunu

elimi kolumu baglıyor. Joanna-Spring yolunda Albay Warburton'un sözünü ettiği kuyularla karşılaşabiliriz."

"Kuzey bölgelerinde kuyu yok mu?" diye sordu Dolly.

"Belki de, ancak bundan kesin olarak emin değilim. Zaten şu an için bu kuyuların kurumuş olma olasılığını kabul etmek lazım, oysa batı istikametini izlediğimizde, Albay Warburton'un da kıyısında konakladığı Okaover Nehri'ne ulaşabileceğiz. Ve Fitz-Roy Vadisi'ne yönelmeden önce bu nehirden su ihtiyacımızı karşılayabileceğiz."

"Tamam o zaman, Tom Marix," diye yanıtladı Bayan Branican, "madem öyle gerekiyor, Joanna-Spring'e doğru ilerleyelim."

Yolculuğun bu etabında, kabile o âna dek yaşanmamış sıkıntılara katlanmak zorunda kaldı. Daha yaz mevsiminin üçüncü ayında olunmasına rağmen, sıcaklık gölgede kırk dereceye ulaşıyordu ve bu gölge de gecenin gölgesinden başka bir şey değildi. Gerçekten de gökyüzünün yüksek bölmelerinde bir bulut, ya da ovanın yüzeyinde bir ağaç aramak boşunaydı. Kervan bogucu bir ortamda yoluna devam ediyordu. Kuyular su ihtiyacını karşıla-

maya yetmiyordu. Her etapta yaklaşık on mil katediliyor, yayalar güçlükle yürüyorlardı. Kendileri de g  ten d  m   olmalarına rağmen, Dolly, Jane ve Harriett iki hastayı tedavi etmeye çalışıyorlar, ancak çabalarının kar ılı ını alamıyorlardı. Mola verilmesi, havanın biraz olsun serinlemesini beklerken uzun süre dinlenilmesi gerekiyordu... Ancak bunların hiçbiri mümkün değildi.

17 Mart günü öğleden sonra, iki yük devesi daha kaybedildi, bunlardan birisi Indas'lara götürülen hediyeleri taşıyordu. Tom Marix yüklerini iki binek devesine aktarmak zorunda kaldı, bu durumda iki beyaz daha yola ya-ya olarak devam etmeliydi. Bu iki yürekli adam hiç yakınmadılar, tek bir söz bile etmeden yolculuklarını daha da zahmetli hale getirecek bu yeni durumu kabullendiler. Hiç durmadan şikayet eden ve Tom Marix'i canından bezdiren zencilerin, erzakları ya maladıktan sonra kervanı terk etmeyi deneyeceklerinden endi elenmemek mümkün müydü?...

Nihayet, 19 Mart akşamı, suları kumların altı ayak altında bulunan bir kuyunun yanında mola verildi. Joanna-Spring'e be  mil kalmasına rağmen, yola devam etmek mümkün

değildi.

Hava öyle ağırdı ki, büyük bir fırtından çık-mışçasına ciğerleri yakıyordu. Açık mavi bir renk olan bulutsuz gök, bazı Akdeniz ülkele-rinde karayel patlamasından önce görüldüğü gibi tuhaf ve ürkütücü bir hal almıştı.

Gökyüzünü inceleyen Tom Marix'in kaygı-lı ifadesi, Zach Fren'in gözünden kaçmadı.

"Sanırım bir şeylerin yolunda gitmediğini hissediyorsunuz?..."

"Evet, Zach," diye yanıtladı Tom Marix, "Afrika çöllerini altüst edenlere benzer bir samyeli bekliyorum."

"Daha iyi ya... Rüzgar hiç kuşkusuz yağ-muru da getirir," diye görüşünü belirtti Zach Fren.

"Hayır, Zach, daha ürkütücü bir kuraklık getirecek ve Orta Avustralya'da bu rüzgann neler yapacak güçte olduğu bilinmiyor!"

Oldukça deneyimli bir kişinin belirttiği bu görüşler, Bayan Branican ve arkadaşlarında derin kaygılar uyandırmıştı.

Denizcilerin deyimiyle yakın bir "gök pat-laması" için gerekli önlemler alındı. Ovanın kumlu tepelerinin ortasında çadırlar kurulma-mıştı, bu sıcak gecelerde buna gerek yoktu.

Herkes fıçılardaki sularla hararetini giderdikten sonra, Tom Marix'in dağıttığı yiyecekleri aldı. Aç kalmak kimsenin pek fazla umurunda değildi. Gerekli olan şey serin havaydı, mide bu konuda akciğerler kadar sıkıntı çekmiyordu. Birkaç saatlik uyku bu zavallılara birkaç lokma yiyecekten daha iyi gelecekti. Ancak, neredeyse yoğunluğunun azaldığı zannedilebilecek böylesine boğucu bir havada uyumak mümkün müydü?

Geceyansına kadar her şey normaldi. Tom Marix, Zach Fren ve Godfrey kuzey ufkunu gözlemek için sırayla nöbet tutuyorlardı. Bu ufuk uğursuz bir ısıltıyla parlıyordu. Güneşle aynı zamanda batmış olan ay, batıdaki kum tepelerinin ardında kaybolmuştu. Yüzlerce yıldız, dünyanın Güney Kutbu'nda parlıyan Güneyhaçı'nın etrafında ışıldıyordu.

Saat üçe doğru, gökyüzündeki bu ışık selinin silinmesiyle, ovayı bir ufuktan diğerine uzanan bir karanlık kapladı. "Kalkın!... Kalkın!..." diye haykırdı Tom Marix.

"Neler oluyor?" diye sordu, hemen ayağa fırlayan Bayan Branican.

Yanında bulunan Jane, Harriett, Godfrey ve Zach Fren bu kör karanlıkta birbirlerini se-

çebilmeye çalışıyorlardı. Yere uzanmış olan develer, korkuyla kafalarını kaldırıırken boğuk sesler çıkarıyorlardı.

"Ama ne oluyor?" diye tekrar sordu Bayan Branican.

"Samyeli!" diye yanıtladı Tom Marix.

Bunlar duyulan son sözler oldu. Gökyüzünü öyle bir uğultu kaplamıştı ki, kulaklar da tıpkı bu karanlığın ortasında solgun bir ışık dahi seçemeyen gözler gibi, tek bir ses dahi algılayamıyorlardı.

Bu, Tom Marix'in de belirtmiş olduğu gibi, Avustralya çöllerinin altını üstüne getiren ve aniden patlayan kasırgalardan biri olan samyeliydi. Güneyden gelen ve yalnızca kumlardan değil, sıcaklığın kavurduğu topraklardan havalanan küllerden oluşan iri bir bulut, ovanın üzerine doğru alçalıyordu.

Konaklama alanının çevresindeki kum tepelerinin deniz çalkantıları gibi hareketlenerek, su serpintileri şeklinde olmasa da ince toz bulutları halinde dağılması, kimsenin birbirini görüp duyamadığı, iç daraltıcı bir karmaşaya yol açıyordu. Ovanın, zemini tarayan bu boranın etkisiyle dümdüz olacağı söylenebilirdi. Eğer çadırlar kurulmuş olsaydı, onlardan

geriye tek bir parça dahi kalmayacaktı.

Herkes çarpışan mermileri andırıncasına üzerlerinden geçen bu hava ve kum selini hissediyordu. Bu korkunç fırtınanın kervanı kuzeye doğru sürüklemesi halinde, Dolly'den ayrılmak istemeyen Godfrey onu iki eliyle sımsıkı tutuyordu.

Gerçekten de korktukları başlarına geldi, samyelinin gücüne karşı koymak olanaksızdı.

Kum tepelerini dağıtıp zeminin dümdüz olmasını sağlayarak bölgenin görünümünü değiştiren bir saatlik fırtına boyunca, Bayan Branican ve iki hasta da dahil olmak üzere yol arkadaşları kah yeniden düşmek için ayağa kalkarak, kah burgaların ortasında saman sapı gibi yuvarlanarak dört beş mil srklenmişlerdi. Birbirlerini göremiyor, duyamıyor ve kaybolma tehlikesi altında bulunuyorlardı. Nihayet son pus tabakaları da kaybolup havanın güneş ışınlarıyla aydınlandığı sırada, Joanna-Spring yakınlarındaki Okaover-Creek'in kıyılarına ulaşmış durumdaydılar.

Hepsi ağnlara yanıt veriyorlar mıydı... Hepsi mi?... Hayır.

Bayan Branican, Harriett, Godfrey, Jos Merritt, Gin Ghi, Zach Fren, Tom Marix ile hiz-

metindeki beyazlar ve dört binek devesi oradaydılar. Ancak zenciler ve erzaklar ile Kaptan John'un fidyelerini taşıyan deve ortadan kaybolmuştu!...

Ve Dolly Jane'e seslendiğinde, Jane yanıt vermedi.

Len ve Jane Burker da orada değillerdi.

SON GAYRETLER

Zencilerin, binek ve yük develerinin ortadan kayboluşu, Bayan Branican ve ona sadık kalanları umutsuz bir duruma düşürmüştü.

İlk önce Zach Fren'in ağzından çıkan ihanet sözcüğünü, Godfrey de tekrarladı. Ekibin bir bölümünün sırra kadem bastığı koşullar dikkate alındığında, bu sözcüğün haklı bir şekilde kullanıldığı çok açıktı. Len Burker'in yerliler üzerindeki güçlü etkisinden haberdar olan Tom Marix de bu görüşe katılıyordu.

Bunca ikiyüzlülüğü, bunca alçaklığı içine sindiremeyen Dolly, hâlâ buna inanmak istemiyordu.

"Leñ Burker da tıpkı bizim gibi sürüklenmiş olamaz mı?..."

"Evet, zenciler ve yiyeceklerimizi taşıyan develerle birlikte mi?..." diye yanıtladı Zach Fren.

"Ya zavallı Jane'im!" diye mınıldandı Dolly.
"Hiç farkedemediğimden yanımdan ayrılmış!"

"Len Burkner onun bile yanınızda kalmasını istememiş, bayan," dedi Zach Fren. "Sefil yaratık!..."

"Sefil yaratık mı?... İyi! .. Oh!... Çok iyi!" diye ekledi Jos Meritt. "Bütün bunlar bir ihanet değilse, o tarihi şapkayı hiçbir zaman bulamamaya razıyım..."

Sonra Çinli'ye döndü:

"Bu konuyla ilgili ne düşünüyorsunuz, Gin Ghi?"

"Ai ya, efendi Jos! Hiç konforlu olmayan bu topraklara ayak basmamalıydım, bu bin kere, on bin kere daha hayırlı olurdu."

"Belki de!" diye karşılık verdi Jos Meritt.

İhanetin belirtileri o kadar açık bir şekilde ortadaydı ki, Bayan Branican da sonunda bu gerçeği kabul etmek zorunda kaldı.

"Ama bana neden ihanet etti ki?" diye sordu kendi kendine. "Len Burkner'a ne yaptım ki?... Geçmişini unutmadım mı?... Zavallı karısına ve ona akrabalarım gibi davranmadım mı? Ve bunlara karşılık o, bizi erzsaksız bırakarak terk ediyor, üstelik John'un özgürlüğünün bedelini de çalarak!... Ama neden?"

Kimse Len Burkер'in sırrını bilmiyordu ve bu yüzden kimse Bayan Branican'ın sorularını yanıtlıyamadı. Yalnızca Jane kocasının iğrenç planlarından haberdardı, ancak o da orada değildi.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Len Burkер uzun zamandır ayrıntılarını hesapladığı ve başarı şansı oldukça yüksek bir planı uygulamaya koymuştu. Yüksek bir ücret teklif etmesi sayesinde zencileri yanına çekmesi zor olmamıştı. Fırtınanın en şiddetli anında, iki yerli çılgınlık duyulmayan Jane'i sürüklerlerken, diğerleri çevreye dağılan develeri kuzeye doğru götürmüşlerdi.

Toz çevrintileriyle daha da yoğunlaşan karanlığın ortasında kimse neler olup bittiğini anlayamamıştı ve Len Burkер ve suç ortakları gün doğmadan önce Joanna-Spring'in birkaç mil doğusuna varmışlardı.

Jane artık Dolly'den ayrıldığına göre, Len Burkер'in, vicdanının sesini dinleyerek Godfrey'in doğumu ile ilgili bilgileri açıklamasından kaygılanmasına neden kalmamıştı. Zaten yiyecekten ve develerden yoksun kalan Bayan Branican ve yol arkadaşlarının Büyük Kum Çölü'nün sıkıntılarına uzun süre katlanama-

yacakları ortadaydı.

Gerçekten de, Joanna-Spring'de bulunan kervanın Fitz-Roy'a ulaşması için üç yüz mil-lik bir yolu katetmesi gerekiyordu. Tom Marix bu uzun yolculuk sırasında ekibinin ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaktı?

Okaover-Creek, Witt topraklarının haliçlerinden birinden Hint Okyanusu'na dökülen Grey Irmağı'nın önemli kollarından biriydi.

Tom Marix, aşırı sıcakların sularını kurutmadığı bu nehrin kıyısında, Albay Warburton'un büyük bir coşku seli içinde övgüler düzdüğü gölgelikler ve manzaralarla karşılaş-tı.

Kum tepeleri ve kirpiotlarıyla kaplı bitmek bilmez ovalardan sonra yeşilliklere ve akarsu-lara kavuşmak mutluluk veren bir değişiklik-ti. Ancak, bu noktaya varan Albay Warbur-ton'un hedefini gerçekleştirmesi için yalnızca dereyi izleyerek kıyıdaki Rockbonne yerleşim merkezine ulaşması yeterli olduysa da, Bayan Branican için aynı şey söz konusu değildi. Tam tersine, Okaover'ı Fitz-Roy Nehri'nden ayıran çorak bölgeleri aşarken durumu daha da zorlaşacaktı.

Alice Spring'den kırk üç yolcuyla ayrılan

kervan şu an itibariyle yirmi iki kişiden oluşuyordu. Bunlar Dolly, Harriett, Zach Fren, Tom Marix, Godfrey, Jos Meritt, Gin Ghi ve ikisi ciddi biçimde hasta olan on beş kişilik muhafız birliği üyeleri idi. Binek hayvanı olarak yalnızca dört deve vardı, aralarında sürüye önderlik eden ve kibitkayı taşıyanların da bulunduğu yirmi deve Len Burker tarafından götürülmüştü. Jos Meritt'in özelliklerini takdirle andığı hayvan da aynı kaderi paylaşmış, bu durum İngiliz'i de uşağı gibi yaya olarak ilerlemek zorunda bırakmıştı. Yiyeceklere gelince, dişi develerden birinin düşürdüğü bir sandığın içindeki birkaç kutu konserve dışında başka bir şey kalmamıştı. Ne un, ne kahve, ne çay, ne şeker, ne tuz. Alkollü içecekler ve ecza çantası da ortada yoktu, bu durumda Dolly alev alev yanan iki hastayı nasıl tedavi edecekti? Bu durum, hiçbir kaynağın bulunmadığı çorak bölgenin ortasında tam bir yoksunluk anlamına geliyordu.

Bayan Branican, şafağın ilk ışıklarıyla birlikte ekibini bir araya topladı. İnsanüstü enerjisinden hiçbir şey kaybetmemiş olan bu yiğit kadın, yüreklendirici sözleriyle yol arkadaşlarını canlandırmayı başardı. Onlara hedefin

çok yakın olduğunu söylüyordu.

Yola devam edildi, ancak koşullar o kadar ağırlaşmıştı ki, içlerinden en inançlısı bile yolculuğun başıyla sona ereceğinden umutlu değildi. Geriye kalan dört deve den ikisi, Albay Warburton'un güzergahı üzerinde sık sık rastladığı ıssız istasyonlardan birisi olan Joanna-Spring'de bırakılmayan iki hastaya ayrılmıştı. Ancak bu zavallıların, onları kıyıda ki bir yerleşim merkezine gönderme olanaklarına kavuşulacak olan Fitz-Roy'a kadar dayanacak güçleri var mıydı? .. Orası şüpheliydi, ve Bayan Branican'ın yüreği, bu iki yeni kurbanın da Franklin kazasında kaybolanlara ekleneceği düşüncesiyle sıkışıyordu.

Yine de Dolly projelerinden vazgeçmeyecekti! Hayır! Araştırmalarını ertelemeyecekti! Tek başına kalsa dahi, hiçbir şey onu görevini yerine getirmekten alıkoyamayacaktı!

Sıgık yatağı Joanna-Spring'in bir mil yukarısına dek aşıl an Okaover-Creek'in sağ kıyısından ayrılan kervan kuzeydoğuya yöneldi. Tom Marix bu yönü izleyerek, Fitz-Roy'un Kral Körfezi'ne yönelmeden önce çizdiği eğrinin en yakın noktasına ulaşmayı hedefliyordu.

Sıcaklık daha katlanılabilir bir hale gelmiş-

ti. Dolly'nin develerden birini binek hayvanı olarak kabul etmesi için Tom Marix ve Zach Fren'in uzun ısrarları gerekmişti. Godfrey ve Zach Fren hızlı adımlarla ilerlemeyi sürdürürlerken, uzun bacakları bir çift leyleğinki kadar sert olan Jos Meritt de onlardan aşağı kalmıyordu. Bayan Branican kendisine devesine binmesini önerdiğinde, bunu kabul etmeyecek şunları söylüyordu:

"İyi!... Oh!... Çok iyi! Bir İngiliz, bir İngiliz gibi davranmalıdır bayan, ancak bir Çinliye gelince, bu teklifi Gin Ghi'ye sunmanızda bir sakınca görmüyorum... Yalnızca, onun kabul etmesini yasaklayacağım."

Böylece Gin Ghi, Çinlilerin hayran olduğu çiçek gemilerinin şehri Sou-Tcheou'nun tatlı hayallerini kurarak, hiç şikayet etmeden yola yaya olarak devam etti.

Dördüncü deveye, önden gitmeleri gerektiğinde Tom Marix ya da Godfrey biniyordu. Okaover-Creek'te depolanan su tükenmekte gecikmeyecekti ve o zaman kuyu sorunu daha ciddi bir şekilde gündeme gelecekti.

Derenin kıyısından ayrıldıktan sonra, ufukun derinliklerine dek uzanan kum tepeleriyle kaplı hafif iniş çıkışlı bir ovayı izleyerek ku-

zeye yönelindi. Kirpiotu demetlerine daha sık rastlanırken, sonbaharın gelişiyle sararmış çeşitli ağaçcıklar bölgenin tekdüze görüntüsüne biraz olsun canlılık katıyorlardı. Belki de şanslarının yaver gitmesiyle birkaç av hayvanıyla karşılaşabilirlerdi. Ne mutlu ki silahlarını yollarından hiç ayırmayan Tom Marix, Godfrey, ve Zach Fren tüfeklerini ve tabancalarını Len Burker'a kaptırmamışlardı ve gerekli durumlarda onları ustaca kullanmayı ihmal etmeyeceklerdi. Doğrusu, az sayıdaki cephaneliği tedbirli bir şekilde kullanmak gerekiyordu.

Birkaç gün boyunca, sabah ve akşamüzzerleri gerçekleştirilen iki etapla yola devam edildi. Bu bölgedeki derelerin yatakları, susuzluktan rengi solmuş otların arasındaki kavrulmuş çakıllarla kaplıydı. Kumda en ufak bir nem belirtisi bile yoktu. Bu durumda yeni kuyular keşfetmek, hem de Tom Marix'in elinde fıçı kalmadığı için bu işi yirmi dört saatte bir yapmak gerekiyordu.

Böylece Godfrey, iz üzerinde olduğunu hisseder hissetmez kervandan uzaklaşarak çevreyi araştırmaya devam ediyordu.

"Çocuğum," diye tavsiyede bulunuyordu Bayan Branican, "tedbirsizlik etme!.. Kendini

tehlikeye atma..."

"Sizin ve Kaptan John'un iyiliği söz konusuysa kendimi tehlikeye atmamın ne önemi var!"

Özverisi ve ona rehberlik eden içgüdüsü sayesinde, keşfedilen kuyulara ulaşmak için bazen kuzey ya da güney istikametine doğru millerce yol katetmek durumunda kalınıyordu.

Tasmania topraklarının Okaover-Creek ile Fitz-Roy Irmağı arasında kalan bu bölümünde, susuzluğun verdiği sıkıntılar tam olarak ortadan kalkmadıysa da, daha katlanılabilir bir hale gelmişti. Şimdi yorgunlukların asıl kaynağı, taşıma araçlarının ve birkaç kutu konserveden ibaret olan yiyeceklerin yetersizliği idi. Çay, kahve ve özellikle muhafızların tiryakisi olduğu tütünün yokluğu, bir bardak acımtırak suya birkaç damla alkol ekleyebilmenin olanaksızlığı yolculuğu çekilmez hale getiriyor, en güçlüleri bile iki saatlik bir yürüyüşten sonra bitkin düşüyordu.

Dahası, kendilerine ne bir fidan, ne de yenebilir bir yaprak sunmayan bu çalılığın ortasında hayvanlar güçlkle yiyecek bulabiliyorlardı. Besleyici reçinesi kıtlık dönemlerinde

yerliler tarafından büyük ragbet gören cûce akasyalara hiç rastlanmıyordu. Çevrede kirpi-otu demetleriyle iç içe geçmiş cılız mimozaların dikenlerinden başka bir şey yoktu. Başları eğilmiş, iki büküm olmuş develer güçlkle yürüyorlardı ve dizlerinin üzerine çöktüklerinde onları ayağa kaldırabilmek için büyük çabalar harcanıyordu.

25 Mart günü öğleden sonra Tom Marix, Godfrey ve Zach Fren, üzerlerinde sürüler halinde uçuşan vahşi güvercinler sayesinde taze et ihtiyacını karşıladılar. Oldukça ürkek olan ve kondukları mimoza demetlerinden süratle havalanan bu kuşlara yaklaşmak zor olsa da, birkaç tanesini vurmaya başardılar. Ancak bu et, aç midelerce lezzetli bir av eti olarak takdir edilecek kadar mükemmel değildi. Kuşları kuru köklerin tutuşturulmasıyla elde edilen ateşte kızartmakla yetiniliyordu, böylece iki gün boyunca Tom Marix konservelerden tasarruf yapma fırsatı bulmuştu.

Ancak insanların beslenmesi için yeterli olan bu yiyecek, hayvanların doymasını sağlamıyordu. Nitekim 26 Mart sabahı, hastaları taşıyan develerden biri yere yığıldı. Yola devam edecek durumda olmadığı için onu orada

bırakmak gerekti.

Kafasına bir kurşun sıkarak ızdırabına son vermek görevi yine Tom Marix'e düştü. Sonra, yoksunluklardan dolayı bir hayli zayıflamış olmasına rağmen, birkaç günlük yiyecek gereksinimini karşılayacak olan bu hayvanın derisini yüzmeye koyuldu.

Devenin vücudunun tüm bölümlerinden yararlanabileceğini bilen Tom Marix, geriye kalan son kapta kaydattığı kemiklerden ve deriden, aç midelere iyi gelen bir çorba hazırladı. Uygun bir şekilde pişirilen beyin, dil ve yanaklardan da doyurucu bir yemek yapıldı. Hayvanın eti ve vücudunun en lezzetli bölümü olan ayakları da, dilimlenip güneşte kurutulduktan sonra konserve olarak saklandı. Tuzun bulunmaması can sıkıcıydı, çünkü tuzlanmış et daha uzun süre muhafaza edilebiliyordu.

Yolculuk bu koşullar altında günde birkaç mil yol alınarak sürüyordu. Ne yazık ki, gösterilen tüm gayretlere rağmen, ilaç yokluğundan dolayı hastaların durumu kötüye gidiyordu. Bayan Branican'ın büyük çabalarla ulaşmaya çalıştığı hedefe, sıkıntıların bir ölçüde hafifleyeceği Fitz-Roy Irmağı'na herkes vara-

mayacaktı.

Gerçekten de 28 ve 29 Mart günlerinde, uzun süren yorgunlukların sonunda iki beyaz ölüme yenik düştüler. Adelaide'lı olan bu iki adamdan biri yirmi beş, diğeri ise kırk yaşlarındaydı, ölüm onları Avustralya çöllerinin ortasında bulmuştu.

Bu iki zavallı insanın ölümüyle, yolculuğun ilk kayıplarının verilmesi tüm kafilayı derinden etkilemişti. Zaten, Len Burker'ın ihane-tinden beri, hayvanların bile yaşayamadığı bu ıssız bölgelerde mahsur kalarak aynı kadere ortak olmamışlar mıydı?

Tom Marix kendisine şu sözleri söylediğinde, Zach Fren onu nasıl yanıtlamalıydı?

"Bir kişiyi kurtarmak için iki kişiyi kaybettik, bundan sonra ölecekleri saymıyorum!..."

Bayan Branican bu kez acısını gizleyemedi, herkes onunla aynı duyguları paylaşıyordu. İklim koşullarının kısa süre sonra toz haline getireceği küçük bir haçla işaretlenen mezarların başında dua edilmesinin ardından, kervan yoluna devam etti.

Geriye kalan üç deve en çok yorulanların taşınması amacıyla kullanılacak, böylece kafil-le adımlarını onlara uydurmak zorunda kal-

mayacaktı. Bayan Branican develerden birinin kendisine tahsis edilmesini reddetmişti. Bu bölgelerde bilgi alınacak tek bir yerliye dahi rastlanmamasından dolayı, bazen Godfrey, bazen de Tom Marix bu hayvanları kullanarak kuyulan araştırıyorlardı. Bölgenin ıssızlığı, kabilelerin Tasmanya topraklarının kuzeydoğusuna doğru çekildiklerini gösteriyordu. Bu koşullarda, Indas'lara ulaşabilmek için Fitz-Roy Vadisi'nin derinliklerine uzanmak gerekecekti –bu oldukça can sıkıcı bir durumdu, çünkü yolculuk birkaç yüz mil daha uzayabilecekti.

Nisanın ilk günü, Tom Marix konserve stokunun bitmek üzere olduğunu fark etti. Bu durumda üç deveden birini feda etme zorunluluğu doğuyordu. Bu etin birkaç günlük yiyecek ihtiyacını karşılamasıyla, en fazla on etap uzaklıkta olan Fitz-Roy'a kadar idare edilecekti.

Başka çare kalmaması üzerine, hayvanların içinde en yorgun olanı seçilerek vuruldu. Derisi yüzölüp güneşte kurutulmasının ardından, uzun süre pişirildiğinde oldukça besleyici özelliklere sahip olan dilimler halinde doğrandı. Hayvanın diğer organlarına gelince,

kalbi ve karaciğerleri de dahil olmak üzere hepsi titizlikle ayrılarak konserve halinde saklandı. Bu arada, Godfrey birkaç çift güvercin avlamayı başarsa da, yirmi kişinin karnını doyurması söz konusu olduğunda bu etin yetersiz kalacağı kestirilebilirdi. Ayrıca Tom Marix akasyaların ova yüzeyinde yeniden belirmeye başladıklarını fark etmişti, ateşte kızartıldıktan sonra çekirdeklerini yemiş olarak kullanmak mümkündü.

Evet! Artık Fitz-Roy Vadisi'ni ulaşarak bu lanet çöllerde boşuna bir çabayla aranan kaynaklara kavuşmanın zamanı gelmişti. Birkaç günlük bir gecikme, bu zavallı insanların son gücünü de tüketebilirdi.

5 Nisan günü, konserveler ve deve eti de dahil olmak üzere tüm yiyecek stoku tükenmiş, Bayan Branican ve yol arkadaşları açlıklarını gidermek için akasya tanelerini yemek zorunda kalmışlardı.

Gerçekten de, Tom Marix hâlâ sağ kalmayı başaran son iki deveyi de feda edip etmemenin kararsızlığını yaşıyor, hâlâ katedilmesi gereken yolu düşündükçe bir sonuca varamıyordu. Yine de kimsenin on beş saattir ağzına tek bir lokma koymadığı dikkate alınırsa, hava

kararmadan önce bu işi halletmesi gerekecekti.

Ancak mola verilmesinden kısa bir süre sonra, adamlardan biri bağırarak yanına koştu:

"Tom Marix, Tom Marix... İki deve yere yığıldı."

"Onları kaldırmaya çalışın."

"Bu imkansız."

"O zaman hiç beklemeden onları vurun..."

"Vurmak mı?..." diye karşılık verdi adam
"Zaten ölecekler, tabii şu ana kadar ölmedilerse!"

"Ölmedilerse mi!" diye haykırdı Tom Marix.

Ve kolunu ümitsiz bir ifadeyle sallamaktan kendini alamadı, çünkü öldükten sonra bu hayvanların eti yenilmez hale geliyordu.

Tom Marix Bayan Branican, Zach Fren, Godfrey ve Jos Meritt ile olay yerine gitti.

Yere serilmiş olan develer, kasılmış bacakları, salyalar saçan ağızları ve hızla inip kalkan göğüsleriyle çırpınıyorlardı. Ölecekleri belliydi, ancak bu doğal bir ölüm değildi.

"Başlarına ne gelmiş olabilir?" diye sordu Dolly. "Bu durum yorgunluktan kaynaklana-

maz..."

"Hayır," diye yanıtladı Tom Marix, "korkarım bu zararlı bir otun etkisi!"

"İyi!... Oh!... Çok iyi! Bunun ne olduğunu biliyorum!" diye araya girdi Jos Meritt. "Bu durumla daha önceleri doğuda, Queensland'de de karşılaştım! Bu develer zehirlenmişler..."

"Zehirlenmişler mi?..." diye tekrarladı Dolly.

"Evet," dedi Tom Marix, "bu, zehrin etkisi!"

"Madem ki yiyecek hiçbir şeyimiz kalmadı," diye devam etti Jos Meritt, "yapılacak tek şey yamyamları örnek almak olacak... Açlıktan ölmekten iyidir!... Ne dersiniz?... Her ülkenin kendine özgü alışkanlıkları var, en iyisi onlara uyum sağlamak!"

Centilmen bu sözleri öyle garip bir ifadeyle söylüyordu ki, açlıktan büyümüş gözlerini, her zamankinden daha sıksa bedenini görenler şaka yapmadığını düşünerek korkuya kapılabilirlerdi.

İki deve kısa süre sonra öldüler. Jos Meritt'in de belirttiği bu zehirlenme, Batı Avustralya ovalarında nadir bulunan bir zehirli ısır-

gan türünden kaynaklanıyordu: Bu, ahuduya benzer meyveleri olan ve yaprakları dikenlerle kaplı "moroides laportea" bitkisiydi. Yalnızca onlara dokunmak bile, uzun süren büyük acılara yol açıyordu. Meyvesine gelince, panzehir olarak aynı topraklarda yetişen "colocasia macrorrhiza" özütü kullanılmazsa ölüme neden oluyordu.

Hayvanları zararlı maddelere dokunmaktan alıkoyan içgüdü bu kez işe yaramamış ve bu ısırganları yeme ihtiyaçlarını bastıramayan iki deve korkunç acılar çekerek ölmüşlerdi.

Sonraki iki günün nasıl geçtiğini ne Bayan Branican, ne de yol arkadaşları hatırlayamıyorlardı. Bitki zehirinin güçlü etkisiyle henüz bir saat geçmeden kokuşmaya başlayan hayvanların cesetlerini orada bırakmak gerekmişti. Kervan Fitz-Roy istikametine doğru ilerlemeye devam ederek, vadiyi çevreleyen arazinin yükseltilerini keşfetmeye çalışıyordu... Hepsi oraya varabilecekler miydi?... Hayır, ve şimdiden içlerinden bazıları, bu korkunç işkenceden kurtulmak için oracıkta öldürülmelerini istiyorlardı.

Bayan Branican her biriyle tek tek ilgilenerek onları canlandırmaya çalışıyordu... Son

bir çaba harcamaları için yalvarıyor, hedefin çok uzak olmadığını söylüyordu... Birkaç millik yürüyüşten sonra her şey yoluna girecekti.. Ancak bu zavallıları gayrete getirmek mümkün değildi!

8 Nisan akşamı, kimse kendinde kamp kuracak gücü bulamıyordu. Yürümeye dermanları kalmayan bu bahtsızlar, tozlu yapraklarını yiyebilmek için kirpiotu demetleri arasında sürünüyorlardı. Konuşamıyorlar, daha ileriye gidemiyorlardı.. Bu son molada hiçbiri yığıldığı yerden kalkamıyordu.

Bayan Branican kararlılığını sürdürüyordu. Yanında diz çökmüş olan Godfrey onu sevgi dolu bakışlarla sarmalıyor, annesine kendisini ölüme terk etmemesi için yalvaran bir çocuk gibi, "Anne!... anne!..." diye inliyordu.

Ve arkadaşlarının ortasında ayakta duran Dolly gözleriyle ufku tanyor, sanki Kaptan John ona yardıma gelecekmiş gibi haykırıyordu:

"John!... John!..."

INDAS YERLİLERİ ARASINDA

Erkek, kadın ve çocuk olmak üzere yüzlerce yerliden oluşan Indas kabilesi, o sıralarda Fitz-Roy'un denize döküldüğü noktadan yüz kırk mil içeride bulunuyordu. Bu yerliler, nehrin yukarı bölümlerinin suladığı Tasmanya topraklarından geliyorlardı. Birkaç günden beri, göçebe yaşamları onları, kervanın, insanın dayanma sınırlarını zorlayan bir yoksunluklar zincirinin ardından son molasını verdiği bölgenin yirmi beş mil ötesine sürüklemişti.

Kaptan John ve yardımcısı, dokuz yıl boyunca bu yerlilerin elinde tutsak kalmışlardı. Gelişecek olaylar sayesinde, Harry Felton'un ölüm döşeğinde anlattığı öyküyü tamamlayarak, yaşamlarının akışını değiştirmek mümkünü.

Anımsanacağı gibi, 1875 ve 1881 yılları

arasında Franklin mürettebatı, Avustralya kıtasının kuzeybatısında kemer oluşturarak uzanan York-Sund'ın iki yüz mil açığındaki bir Hint Okyanusu adası olan Browse'da barınmıştı. İki tayfanın fırtınada boğulmasından sonra on iki kazazede, sürüklenen bir kayığın kıyıya vurmasına dek ülkelerine geri dönme olanağını bulamadan altı yıl bu adada yaşamışlardı.

Bu kayıktan yararlanmak isteyen Kaptan John, onu Avustralya kıyılarına ulaşabilecek şekilde hazırladıktan sonra, birkaç hafta yetecek kadar yiyecekle doldurdu. Ancak kayığın yalnızca yedi kişiyi alabilecek büyüklükte olmasından dolayı, Kaptan John ve Harry Felton beş arkadaşlarını kendileri için gönderilecek gemi gelene dek Browse Adası'nda bırakmak zorunda kaldılar. Bu bahtsızların kurtarılmayı beklerken ne büyük sıkıntılar çekerek ölüme yenik düştüklerinden ve Dolly Hope'un 1883'teki ikinci seferi sırasında, Kaptan Ellis'in cesetleri hangi koşullar altında bulunduğu daha önce söz edilmişti.

Hint Denizi'nin çalkantılı sularının aşıldığı tehlikeli bir yolculuktan sonra, kayak Leveque Burnu'nda kıyıya ulaşmış, hatta Fitz-Roy'un

denize açıldığı körfeze girmeyi başarmıştı. Ancak Kaptan John'un talihi yaver gitmemiş ve dört arkadaşını kaybettiği bir çatışma sırasında yerlilere esir düşmüştü.

Indas kabilesinden olan bu yerliler, Kaptan John, Harry Felton ve katliamdan sağ kurtulan son tayfayı iç bölgelere götürmüşlerdi. Yıralı olan bu tayfanın birkaç hafta sonra ölmesiyle, Franklin kazasından John Branican ve Harry Felton'dan başka sağ kurtulan kimse kalmamıştı.

İlk günler onlar için oldukça sıkıntılı geçmişti. Önceden de belirtildiği gibi, Indas'lar da Kuzey Avustralya'nın göçebe ya da yerleşik tüm kabileleri gibi vahşi ve kan dökücüler. Bitmek bilmez kabile savaşlarında ele geçirdikleri tutsakları acımasızca öldürdükten sonra parçalayıp yiyorlardı. Vahşi hayvanları andıran bu yerlilerin, yamyamlık dışında kökleşmiş bir gelenekleri yoktu.

Kaptan John ve Harry Felton'u da aynı sonun beklediği düşünülemez miydi? Bunu koşullar belirleyecekti.

İç ve kıyı bölgelerdeki yerliler arasında savaşın neden olan kinlerin kuşaktan kuşağa yayıldığı bilinen bir gerçektir. Yerliler, yerleşik

köylere saldırıp her şeyi yakıp yıkıyor ve tut-saklarıyla kanınlarını doyuruyorlardı. Göçebe-ler için de aynı şey geçerliydi, onlar da kamp-ları hedef alıyorlardı, zaferin ardından her za-man ürkütücü insan yeme sahneleri yaşı-nyordu. Bu katliamlar, Anglosaksonların bazı durumlarda barbarlığa varan kıyımlarına ekle-nerek, kaçınılmaz bir şekilde Avustralya yerli-lerini yok edecekti. Avcılık sporunun heyec-anlarını tatmin etmek için siyahların avlan-masını, yerlileri "gunyos" olarak adlandırılan ağaç gövdelerinde yaşamak zorunda bırakan geniş orman yangınlarını barbarlıktan başka bir sözcükle açıklamak mümkün müdür? Hat-ta Anglosaksonlar işi yerlileri toplu halde ze-hirlemeye kadar vardırmışlardı. Sömürgeci-lerden birinin kaleminden dökülen şu cümle burada anılmayı hak ediyor: "Otlaklarımda karşıma çıkan tüm yerli erkekleri vuruyorum, çünkü onlar hayvanlarımı katlediyor; tüm yerli kadınları vuruyorum, çünkü onlar hay-vanlarımı katledecek olanları dünyaya getir-iyorlar; tüm yerli çocukları vuruyorum, çünkü bir gün hayvanlarımı katledecekler!"

Bu katliamları yaşayan Avustralyalı yerli-le-rin, cellatlarına karşı kuşaktan kuşağa aktarı-

lan büyük bir nefret besledikleri anlaşılabilir-
di. Elllerine düşen beyazların acımasızca katle-
dilmekten kurtulduklarını görmek çok nadir
yaşanan bir olaydı. Franklin kazazedelerinin
de aynı sonu paylaşmamalarını gerektirecek
bir neden yoktu.

Tutsak düştükten kısa bir süre sonra ölme-
seydi, büyük bir olasılıkla tayfanın başına da
aynı şey gelecekti. Ancak, kıyı kolonlarıyla
ilişki halinde bulunan kabile reisi Willi, Kap-
tan John ve Harry Felton'un önemli kişiler ol-
duklarını ve onlar sayesinde bir taşla iki kuş
vuracağını öğrenmişti. Bir savaşçı olarak, ra-
kip kabilelerle girdiği çatışmalarda onların bil-
gi ve deneyimlerinden yararlanabilir, bir tüc-
car olarak tutsakların özgürlükleri karşılığın-
da yüklü bir fidye alabilirdi. Her iki bakımdan
da bu onun için kârlı bir işti. Böylece katledil-
mekten kurtulmuş olsalar da, Indas'lar tara-
fından aralıksız bir şekilde gözetim altında tutul-
mak onları canlarından bezdiriyordu. Bu ko-
şullar altında iki üç kez hayatlarını tehlikeye
atarak kaçmayı denedilerse de, başarılı olama-
mışlardı.

Zamanla, sık yaşanan kabile çatışmaları sı-
rasında, en azından tavsiyelerde bulunarak

duruma müdahale etmek zorunda kalmışlardı. Bu değerli katkılardan büyük yararlar gören Willi, bundan böyle zaferlerin art arda geleceğini düşünüyordu. Gerçekten de iki beyazın verdiği destek sayesinde Indas'lar, Batı Avustralya topraklarını kateden kabilelerin en güçlülerinden biri haline gelmişlerdi.

Kuzeybatı Avustralya kabilelerinin kökenleri, Avustralya ve Papua Yeni Gine yerlilerinin karışımına dayanıyordu. Indas'ların da soydaşları gibi uzun ve lüleli saçları vardı; tenleri daha güçlü bir ırktan geldikleri anlaşılan güney bölgesi yerlilerinden daha açıktı; bir metre on üç santim ile bir metre otuz santim arasında değişen boyları da onlara göre daha mütevazıydı. Erkekler kadınlara oranla daha güçlüydü; biraz çökük alınları, etnologlara göre zeka belirtisi olan çıkıntılı kaş kemerlerinin üzerini kaplıyordu; koyu renkli iris tabakasının çevrelediği gözbebekleri alev alev yanıyordu; koyu kahverengi saçları Afrika zencilerinininki kadar kıvrıkcık değildi, bununla birlikte doğa, biraz hacimli olan kafalarının içine beyinlerini yerleştirirken pek de cömert davranmamıştı. Onlara "zenci" dense de, renkleri Nubiens'ler kadar siyah değildi; derilerinin

rengini tam olarak tarif edebilmek için "çikolatamsı" sözcüğünü kullanmak daha yerinde olacaktı.

Avustralyalı zenciler koku alma özellikleri açısından en değerli av köpekleriyle karşılaştırılabilirdi. Toprağı, otları, çalıları koklayarak, insanların ve hayvanların izlerini sürebiliyorlardı. Kulakları da aynı derecede hassastı, yuvalarının dibinde çalışan kanıncaların seslerini bile algılayabiliyorlardı. Bu yerlileri turmanıcılar kategorisine yerleştirmeye gelince, "kamin" adını verdikleri esnek kayışlar ve tutunmaya elverişli ayak parmakları sayesinde, en yüksek ve en kaygan zamlık ağaçlarının tepelerine bile çıkmakta hiç zorluk çekmedikleri dikkate alınırsa, bu sınıflandırma oldukça yerinde olur.

Daha önce Finke Irmağı kıyılarında yaşayan yerlilerden söz ederken değinildiği gibi, Avustralyalı kadın çabuk yaşlanıyor ve daha kırkına gelmeden ölüyordu. Queensland'in bazı bölgelerinde ise erkeklerin on yıl daha fazla yaşamak gibi bir avantajları vardı. En ağır işleri üstlenen bu bahtsız kadınlar, acımasız efendilerinin boyunduruğu altında köle gibi çalışıyorlardı; yükleri, aletleri, silahları taşımak, kabilenin yiyecek ihtiyacını karşılamak

için kertenkele, solucan ve yılan yakalamak yerine getirmek zorunda oldukları görevler arasındaydı. Ancak burada asıl sözü edilmesi gereken, onların çocuklarına büyük bir şefkatle yaklaşmalarıydı, babalar bu durumdan pek memnun değildiler, çünkü çocuk, annenin göçebe yaşamın getirdiği sorumlulukların üstesinden gelmesine engel olabiliyordu. Hatta bazı bölgelerde zencilerin, çocuklarını emzirememeleri için kadınları memelerini kesmeye zorladıkları görülmüştü. Ve daha da kötüsü, yamyamlığın doruk noktasına vardığı bazı kabilelerde, korkunç bir gelenegin etkisiyle, kıtlık zamanlarında çocukların yenildigine de rastlanıyordu.

Insan olarak anılmayı pek de hak etmeyen Avustralyalı zencilerin yaşamları tek bir konu üzerine odaklanmıştı. Dillerinden hiç düşürmedikleri "Ammeri! .. Ammeri!..." sözcüğü, açlık anlamına geliyordu. Bu vahşilerin en sık yaptıkları hareket, elleriyle boş karınlarına vurmaktı. Av hayvanının, meyve ve sebzenin bulunmadığı bu topraklarda, fırsat doğduğunda gündüz ya da gecenin herhangi bir saatinde yemek yenilebilirdi, ancak karınlarını doyururken bile, bir sonraki ve belki de çok

uzun sürecek açlık dönemi akıllarından hiç çıkmıyordu. Ve gerçekten de, doğanın kıtalarının yüzeyine serpiştirdiği insanlar arasında en sefil yaşamı süren bu yerliler neyle beslenebilirlerdi ki? Mönülerinde kızgın külde pişirdikleri, mayasız buğdaydan yapılan "damper" adlı iri galetadan, tepesinde arı kovanı bulunan ağacı yıkmak pahasına toplanan baldan, dikkatli bir işlemle zehirinden arındırdıkları palmiye meyvelerinin ezilmesiyle elde ettikleri beyaz bir bulamaç olan "kadjerah"tan, toprağın altında bulunan ve sıcaklığın etkisiyle çatlayan ormantavuğu yumurtalarından, yuvalarını dalların ucuna kuran Avustralya'ya özgü güvercinlerden ve nihayet akasya dalları arasından ya da çalılıkların zeminini kaplayan çürümüş toprakların altından topladıkları kınkanatlı larvalarından başka bir şey yoktu.

İşte günün her saatinde verilen bu yaşam kavgası, yamyamlığın ürkütücü gerçekliğini açıklamaya yetiyordu. Bu durum, yapısal bir kıyıcılıktan değil, doğanın açlıktan kıvranan zenciyi en tabii ihtiyacını karşılaması için bu yola itmesinden kaynaklanıyordu.

Murray Nehri'nin aşağı yakasında ve kuzey bölgelerinde yaşayan kabilelerin, kanınlarını

doyurmak için çocuklarını yemek gibi bir alışkanlıkları vardı; hatta anneye, bu insan ziyafetlerine sunduğu her çocuk için bir parmak kemigi veriliyordu. Daha ürkütücü bir ayrıntı da, yiyecek bir şey bulamayan annenin doğurduğu bebeği yemesiydi; ve gezginler, bu bahtsızların bu iğrençlikten sıradan bir olaymış gibi söz ettiklerini duymuşlardı!

Bununla birlikte, Avustralyalıları yamyamlığa iten tek neden açlık değildi. Tüyler ürperten bir doğallıkla talgoro, yani konuşan et olarak adlandırdıkları insan etine karşı özel bir ilgileri vardı. Bu arzularını tatmin etmek için kendi kabilelerindeki yerlilerden yararlanmıyorlarsa da, sık sık insan avına çıkıyorlardı. Bu sonu gelmeyen savaşların tek amacı, en az konserve et kadar lezzetli olan taze insan eti elde etmektir. Doktor Carl Lumholtz, kuzeydoğu bölgelerine yaptığı tehlikeli bir yolculuğun anılarında, emrindeki yerlilerin hiç durmadan yemekten söz ettiklerini aktarıyordu: "Avustralyalı için insan etinin yeri başkadır". Ayrıca, fazla tuzlu buldukları için hoşlarına gitmeyen beyaz insan etine pek rağbet etmiyorlardı.

Bu kabileleri birbirlerini yok etmeye yönel-

ten bir başka neden de, Avustralyalıların aşırı derecede saf olmalarıydı. Avustralya'nın en cazibeli kuşunun kırlarda ve dağlık bölgelerdeki boğazlarda yankılanan melankolik ötüşünü, kötü ruh "kwin'gan"ın sesi zannederek paniğe kapılıyorlardı. Bununla birlikte, kötü ve üstün bir gücün varlığına inanıyorlarsa da, en yetkin seyyahların bildirdiklerine göre, hiçbir zaman dua etmiyorlardı, dini ibadetlerini yerine getirdikleri bir tapınağın izine rastlanmamıştı.

Aslında oldukça batıl inançlıydılar ve düşmanlarının kendilerini büyü yoluyla öldürecekleri korkusuyla, önce davranarak onları yok etmeye çalışıyorlardı.

Bu arada Avustralyalıların ölümlere saygılı olduklarını belirtmek gerekir. Cesedin toprakla doğrudan temasına izin vermeyerek, onu yaprak ya da ağaç kabuğundan şeritlerle sarmalıyorlar ve bazı kabilelerde görüldüğü gibi ayakta gömmek alışkanlığında değillerse, ayaklarını doğuya vererek defnediyorlardı. Şefin mezarı, kapısı doğuya bakan bir kulübede bulunuyordu. Daha uygarlaşmış yerliler arasında, öldükten sonra beyaz adamlar olarak yeniden doğulacağı gibi ilginç bir inanış yay-

gındı ve Carl Lumholtz'un gözlemlerine göre, yerli dilinde ruh ve beyaz adam aynı anlama geliyordu. Bir diğer batıl inanç da, tam tersine bir ruhgöçünü yansıtıyordu, buna göre hayvanlar daha önceleri insan olarak varolmuşlardı.

İşte Avustralya kıtasının yok olmaya yüz tutmuş kabilelerinin yaşam biçimleri böyledi. John Branican ve Harry Felton'un tutsak düştüğü Indas'lar da bu kabilelerden biriydi.

Tayfanın ölümünden sonra John Branican ve Harry Felton, Indas'ların orta ve kuzeybatı bölgelerine yaptıkları bitmek bilmeyen yolculuklara eşlik etmek zorunda kalmışlardı. Düşman kabilelere saldırdığında, ya da onların saldırılarına uğradığında tutsaklarının öğütlerini dikkate alan Willi, bu tavsiyeler sayesinde rakiplerine karşı tartışılmaz bir üstünlük sağlıyordu. Kral Körfezi'nden Van Diemen Körfezi'ne, Fitz-Roy Vadisi'nden Victoria Vadisi'ne ve Alexandra Ovaları'na dek yüzlerce mil katediliyor, iki denizci, Tasmanya ve Arnheim topraklarının Batı Kum Çölü'nün doğusunda kalan ve haritalarda boş bırakılan bu bilinmeyen bölgelerinde durmaksızın yolculuk ediyorlardı.

Bu ardı arkası kesilmeyen yolculuklar onlar için oldukça yorucu geçse de, yerliler aynı sıkıntılardan etkilenmişe benzemiyorlardı. Yaşamlarında zaman ve mekan kavramlarına yer yoktu. Gerçekten de, beş altı ay sürecek bir işi iki üç gün içinde tamamlayabileceklerini söylüyorlar, kaç yaşında olduklarını ya da saatin kaç olduğunu bilmiyorlardı. Avustralyalı, tıpkı ülkesinin bazı hayvanları gibi, canlılar piramidinin özel bir basamağına yerleştirilmeyi hak ediyordu.

İşte John Branican ve Harry Felton'un uyum sağlamak zorunda oldukları koşullar böyleydi. Günlük yürüyüşlerin yorgunluğuna, bazen yetersiz ama her zaman iğrenç olan bu yiyeceklere alışmaları gerekiyordu. Bunlara eklenmesi gereken bir başka sıkıntıysa, savaşlarda ele geçirilen yüzlerce esirin bu yamamlar tarafından yenişi sırasında ortaya çıkan ürkütücü görüntülere katlanmaktı.

Kaptan John ve Harry Felton'un niyeti, bu şekilde uyumlu davranarak üzerlerindeki gözetimi azaltmak ve fırsat doğduğunda ortadan kaybolmaktı. Bununla birlikte kuzeybatı çöllerinde gerçekleşecek bir kaçış girişimi, Franklin'in ikinci kaptanının başına gelen fe-

laketlerden de anlaşılacağı gibi, kötü bir şekilde sonuçlanabilirdi. Zaten iki tutsak öyle sıkı bir denetim altında tutuluyorlardı ki, kaçma olanağı çok nadir doguyordu. Dokuz yıl boyunca John ve arkadaşı yalnızca bir kere kaçma fırsatı bulmuşlardı –bu olay, Bayan Branican'ın Avustralya'ya düzenlediği seferden bir yıl önce gerçekleşmişti.

O sıralarda Indas'lar, iç bölge kabileleriyle uzun süren savaşıardan sonra, Alexandra topraklarının güneybatısındaki Amede Gölü'nün kıyısında kamp kurmuşlardı. Kitanın bu orta bölgelerinde nadiren konaklıyorlardı. Overland-Telegraph-Line'in yalnızca üç yüz mil uzakta olduğunu bilen Kaptan John ve Harry Felton bu uygun fırsatı değerlendirmeye karar vermişler, bir hayli düşündükten sonra ayrı ayrı kaçmayı uygun görmüşlerdi. Harry Felton başında nöbet bekleyen yerliyi atlattıktan sonra, arkadaşıyla buluşacağı noktadaki yerini almıştı. Ne yazık ki Willi'nin son çatışmada aldığı bir yarayı tedavi etmesi için yanına çağırıldığı Kaptan John randevuya gelememiş, birkaç gün boyunca onu bekleyen Harry Felton, iç ya da kıyı bölgelerindeki bir kasabaya ulaşarak kaptanını kurtarmak için bir sefer dü-

zenlemek düşüncesiyle güneydoğuya doğru yönelmişti. Ancak dört ay boyunca öyle yorgunluklara, yoksunluklara katlanması gerekmişti ki, Yeni Güney Galler'in Ulakarara bölgesindeki Paru Nehri'nin kıyılarına vardığında neredeyse ölmek üzereydi. Oradan haftalar boyunca can çekişeceği Sydney hastanesine götürülmüş, Bayan Branican'a Kaptan John ile ilgili bilgileri verdikten sonra ölmüştü.

Ümitsizliğe kapılmaması için moralini yüksek tutması gereken John'a, yol arkadaşından ayrılmak çok ağır gelmişti. Şimdi gözünde tüten ülkesinden, San Diego'dan, orada bıraktığı değerli insanlardan, yürekli kansından, uzaklarda büyüyen ve belki de kendisini hiç tanımayacak olan oğlu Wat'tan, M. William Andrew'dan ve tüm dostlarından kime söz edecekti?... Dokuz yıldan beri Indas'ların esiriydi, özgürlüğüne kavuşması için daha kaç yıl beklemesi gerekecekti? Bununla birlikte, bir kıyı şehrine ulaşmayı başarırca, Harry Felton'un kendisini kurtarmak için elinden geleni yapacağı düşüncesiyle umudunu kaybetmiyordu...

Tutsaklığının ilk dönemlerinde dilbilgisinin tutarlılığı, terimlerinin kesinliği, deyimle-

rinin zarıflığıyla Avustralya yerlilerinin bir dönemler belli bir uygarlık seviyesinde yaşadıklarını gösteren yerli dilini öğrenmiş olan John, Willi'ye sık sık onları serbest bırakır ve Queensland ya da Güney Avustralya'ya gitmelerine izin verirse, istediği fidyeyi ödeyebilme fırsatı bulacaklarından söz ediyordu. Ancak oldukça kuşkucu bir yapıya sahip olan Willi, bu konuya olumlu yaklaşmamıştı. Fidyeye gelirse özgürlüklerine kavuşacaklardı. Herkesi kendisi gibi bilen Willi, sözlerine güvenmeyi asla kabul etmemişti.

Bu tutumundan da anlaşılacağı gibi, Harry Felton'un kaçışıyla büyük öfkeye kapılan Willi, Kaptan John'a karşı daha sert davranmaya başlamıştı. Molalarda ve yürüyüş sırasında gruptan ayrılması yasaklanmış, yanına onu sürekli olarak gözetim altında tutan bir yerli verilmişti.

Aylar geçmiş, Kaptan John yol arkadaşından hiçbir haber alamamıştı. Harry Felton'un yolda öldüğünü kabul etmek mi lazımdı? Queensland ya da Adelaide'a ulaşmış olsaydı, şimdiye kadar bir sefer düzenlemiş olması gerekmez miydi?

1891 yılının ilk aylarında –yani Avustralya

yazının başladığı dönemde— kabile, Willi'nin sıcak mevsimi geçirmeye alışkın olduğu ve yeterli kaynakların bulunduğu Fitz-Roy vadisine geri dönmüştü.

Indas'lar nisan ayının ilk günlerinde hala oradaydılar, kampları, küçük bir kolun nehir-den ayrılarak kuzey ovalarına doğru indiği bir kıvrımda bulunuyordu.

Kabilenin bu bölgede kamp kurduğu günden beri, kıyının bir hayli yakın olduğunu bilen Kaptan John, fırsat bulursa oraya ulaşmayı planlıyordu. Oraya varırsa, Albay Warburton'un yolculuğunun sona erdiği daha güneydeki yerleşim merkezlerinden birine sığınması mümkün olacaktı.

John, ölümü pahasına da olsa her şeyi göze alarak, bu iğrenç yaşantıya son vermeye karar vermişti.

Ne yazık ki yerlilerin planlarındaki ani bir değişiklik, umutlarının suya düşmesine yetmişti. Nisan ayının on beşinden itibaren, Willi kampı ırmağın daha yüksek bölümlerine taşımaya hazırlanmaya başlamıştı.

Neler olup bitiyordu? Kabilenin her zaman konakladığı bu bölgeden ayrılmasının gerekçesi neydi?

Kaptan John zor da olsa bunu öğrenmeyi başarmıştı: Kabilenin nehrin daha doğu bölgelerine çekilmesinin nedeni, siyah muhafızların Fitz-Roy'un aşağı bölümlerinde görmüş olmasıydı.

Anımsanacağı gibi Tom Marix, Harry Felton'dan Kaptan John ile ilgili bilgilerin alınmasının ardından, siyah muhafızlar birliğinin kuzeybatı topraklarını araştırmak üzere bölgeye gönderildiğini belirtmişti.

Yerlilerin ismini duyduklarında kaçacak delik aradıkları bu birlik, peşine düştüğü suçluları araştırırken inanılmayacak derecede titiz davranıyordu. Tüfek, kılıç ve tabancalarla donanmış, otuz beyaz ve seksen siyah atlıdan oluşan siyah muhafızlar birliği, bir çavuş ve "mani" olarak adlandırılan bir yüzbaşı tarafından yönetiliyordu. "Yerel muhafızlar" olarak da anılan bu müfreze, muhtelif zamanlarda denetlediği bölgelerin sakinlerinin güvenliğini sağlıyordu. Yerlilere uyguladığı baskı yöntemleri bazı çevrelerce insan hakları ihlali olarak değerlendirilse de, kimilerine göre bu baskılar kamu güvenliği için gerekliydi. Oldukça aktif bir şekilde görev yapan birlik, bir bölgeden diğerine inanılmaz bir süratle ulaşıyordu. Gö-

ebe kabileler onlarla karşılaşmayı göze alamıyordı, şte bu yüzden, yakınlarda olduklarını ğrenen Willi, Fitz-Roy'un yukarı bölümlerine doğru çekilmeye hazırlanıyordu.

Ancak Indas'ları tehdit eden bu karşılaşma, Kaptan John'un kurtuluşunu sağlayabilirdi. Bu birliğin timlerinden birine ulaşabilseydi, özgürlüğüne kavuşması ve ülkesine geri dönebilmesi şten bile değildi. Belki de kampın toplanması sırasında, kendisini gözaltında tutan yerliyi atlabilecekti.

Tutsağının aklından geçenleri tahmin eden Willi'nin talimatı zerine, 20 Nisan sabahı John'un kulübesinin kapısı her zamanki saatinde ağılmamıştı. Kulübenin önünde nöbet bekleyen yerli sorularına hiçbir yanıt vermemiş, Willi'nin yanına götürülme talebi reddedilmişti.

Neler olup bitiyordu? Indas'lar kamp alanını bir an önce terk etmek için hazırlıklarını hızlandırmışlar mıydı? Bu mümkündü, John kulübenin etrafındaki hareketliliği hissediyordu. Willi ona yalnızca biraz yiyecek göndermekle yetinmişti.

Aradan iki gün geçmesine rağmen durumda hiçbir değişiklik yoktu. Tutsak aynı şekilde

sıkı bir gözetim altındaydı. Ancak, ayın yirmi ikisini yirmi üçüne bağlayan gece çevredeki gürültüler kesilmişti, sanki Indas'lar Fitz-Roy'daki kampı tamamıyla terk etmişlerdi.

Şafak sökerken kulübenin kapısı aniden açıldı.

Beyaz bir adam Kaptan John'un karşısında duruyordu.

Bu Len Burker'dan başkası değildi.

LEN BURKER'IN OYUNU

Len Burker'ın Bayan Branican ve yol arkadaşlarını terk ettiği 23 Mart sabahından bu yana otuz iki gün geçmişti. Samyelinin yarattığı büyük karmaşa ona planlarını gerçekleştirme fırsatı sağlamıştı. Jane'i, muhafız birliğindeki zencileri ve aralarında Kaptan John'un fidyelerini taşıyanların da bulunduğu en sağlam develeri yanına alarak yoluna devam etmişti.

Len Burker, Indas'ların bulunduğu Fitz-Roy Vadisi'ne ulaşmak için Dolly'ye göre daha avantajlı bir konumdaydı. Zaten göçebe yaşamı sırasında, dillerini ve alışkanlıklarını bildiği yerlilerle sıkı ilişkiler kurmuştu. Yanındaki hediyelerin Willi'nin hoşuna gideceği kesindi. Kaptan John'u eline geçirdiğinde ise...

Jane, Dolly ve arkadaşlarını çölün ortasında bırakmaması için kocasına çok yalvarmış, ona bunun Godfrey'in doğumuyla başlayan

suç zincirinin yeni bir halkası olacağını hatırlatarak, bu iğrenç tavrını bağışlatmak için ana oğlu kavuşturmasını ve Kaptan John'u arama çalışmalarına yeniden katılarak gücünü Dolly'ninkiyle birleştirmesini önermişti.

Ancak çabaları boşunaydı. Len Burker'ı yolumdan döndürmek kimsenin elinde değildi. Birkaç gün sonra hedefine ulaşacaktı. Dolly ve Godfrey'in yoksunluklara dayanamayarak ölmelerinin ardından, John Branican'ın da ortadan kaybolmasıyla, Edward Starter'ın serveti Jane'in yani kendisinin olacak ve milyonlarca doları nasıl harcayacağını elbette iyi bilecekti!

Bu sefil yaratıktan daha iyisi beklenemezdi. Karısına tehditler savurarak bir daha ağzını açmamasını söyledi. Zaten Jane de, Dolly'nin mirasına kavuşabilmek için kendisine ihtiyacı olmasaydı onu çoktan terk edeceğini, belki de daha kötüsünü yapacağını biliyordu. Kaçmayı deneyerek kervana ulaşmak istese de, bunu tek başına gerçekleştirmesi mümkün değildi. Zaten iki zenci yanından hiç ayrılmıyorlardı.

Len Burker'ın yolculuğu sırasında yaşanan olayların üstünde durmaya gerek yok. Develerden erzaklara kadar hiçbir şeyi eksik değil-

di. Adelaide'dan yola çıkılmasından beri iklim koşullarından beyazlara göre çok daha az etkilenen adamlarıyla, uzun etaplar halinde ilerleyerek Fitz-Roy'a yaklaşıyordu.

On yedi gün sonra, 8 Nisan'da yani, Bayan Branican ve arkadaşlarının bitkin bir halde son molalarını verdikleri gün, Len Burkер nehrin sol kıyısına varmıştı.

Bu noktada birkaç yerliye rastlayan Len Burkер, onlardan Indas'ların o an için nerede bulundukları hakkında bilgi aldı. Kabilenin vadinin batısına doğru çekilmekte olduğunu öğrenince, Willi'ye ulaşmak için nehrin aşağı bölgelerine inmeye karar verdi.

Yolculuk oldukça elverişli koşullarda devam ediyordu. Ne kadar alçak enlem derecelerinde bulunulursa bulunulsun, yılın bu döneminde Kuzey Avustralya'da sıcağın etkisi giderek azalıyordu. Bayan Branican'ın kervanı Fitz-Roy'a ulaşabilseydi, sıkıntılar sona erecek ve John ile Dolly'yi birbirlerinden ayıran seksen beş millik yolun birkaç günde alınmasıyla Indas'ların kampına varılacaktı.

Len Burkер kampa yalnızca iki üç günlük bir yol kaldığından emin olduğunda, durmaya karar verdi. Jane'i de beraberinde götürme-

si, onun Kaptan John'a her şeyi açıklaması gibi bir riski barındırıyordu ki, bunu göze alamazdı. Nehrin sol kıyısında mola verilmesinin ardından, tüm yalvarmalarına rağmen zavallı kadını iki zencinin gözetiminde orada bırakarak, beraberindeki adamları ve Indas'lara götürülen hediyeleri taşıyan develeriyle yola devam etti.

20 Nisan günü Len Burkер, siyah muhafızların on mil aşağıda görülmesiyle paniğe kapılmış bir halde bulunan Indas'lara ulaştı. Willi, Kuzey Avustralya'daki Arnheim topraklarının yukarı bölgelerine sığınmak için kamçı terk etmek üzereydi.

O sırada Willi, Kaptan John'un kaçmasını engellemek amacıyla, onu bir kulübeye kapatmıştı. Bu sebepten dolayı John, Len Burkер ile kabile reisi arasında geçen konuşmalardan haberdar değildi.

Len Burkер, daha önceleri de sık sık karşılaştığı bu kabilenin reisini tanıyordu. Kaptan John'un iadesi konusundaki pazarlıklarda hiçbir sorun yaşanmadı.

Willi fidye karşılığında tutsağını serbest bırakma konusuna olumlu yaklaşıyordu. Len Burkер'ın getirdiği kumaşlar, biblocuklar ve

özellikle tütün balyaları gözlerini kamaştır-mıştı. Yine de malını metheden deneyimli bir tüccarın tavrıyla, onca yıldır kabilesiyle yaşa-yan ve değerli hizmetler veren Kaptan John gi-bi önemli bir kişiden ayrılmaktan üzüntü duyduğunu eklemeyi ihmal etmemişti. Zaten kaptanın Amerikalı olduğundan ve onu kur-tarmak amacıyla bir sefer düzenlendiğinden haberdardı. Len Burker bu seferi kendisinin yönettiğini belirterek onu doğrulamıştı. Sonra Willi'nin nehrin aşağı yakasındaki siyah mu-hafızların varlığından kaygılandığını öğrendi-ğinde, bu durumdan pazarlığı bir an önce so-na erdirmek için yararlandı. Kaptan John'un özgürlüğüne kavuştuğundan ve Indas'lardan ayrılmalardan sonra neler olup biteceğinden kimsenin haberi olmaması gerekiyordu. Adamları konuşmazsa, Kaptan John'un orta-dan kayboluşu hakkında ona karşı en ufak bir suçlama dahi getirilemezdi, zaten o da zenci-lerin konuşmaması için gerekli önlemleri ala-caktı.

Willi'nin hediyeleri kabul etmesiyle, 22 Nisan günü pazarlıklar sona ermişti. Aynı ak-şam Indas'lar kamp alanını terk ederek, Fitz-Roy'un yukarı bölgelerine doğru ilerlemeye

başlamışlardı.

İşte Len Burkер ne yapmış etmiş sonunda hedefine ulaşmıştı, şimdi bu durumdan nasıl yararlanacağı görülecekti.

23 Nisan sabahı kulübenin kapısı açıldığında, Kaptan John'un karşısında Len Burkер vardı.

Franklin'in San Diego Limanı'ndan ayrılmasının üzerinden on altı yıl geçmişti. John onu hatırlamadı, ancak onun eski görünümünden neredeyse hiçbir şey kaybetmediğini fark eden Len Burkер hayretler içinde kaldı. Elbette ki yaşlanmıştı şimdi kırk beş yaşındaydı, ancak tutsak olarak geçirdiği onca yıldan sonra hâlâ yüz hatlarındaki canlılığı, bakışındaki hiç sönmeyen parlaklığı koruyordu, saçları ağarmış olsa da en az eskisi kadar güldü. Güçlü bedenine bakılarak, fırar girişiminde başarılı olsaydı, Avustralya çöllerinin sıkıntılarına Harry Felton'dan daha kolay katlanabileceği söylenebilirdi.

Len Burkер'ı fark eden Kaptan John önce geriledi. Indas'ların eline düştüğü günden beri ilk kez bir beyazla karşılaşılıyor, ilk kez bir yabancıyla konuşmaya hazırlanıyordu.

"Kimsiniz?" diye sordu.

"Amerikalıyım, San Diego'dan."

"San Diego'dan mı?"

"Evet, ben Len Burkler."

"Siz!"

Kaptan John Len Burkler'a doğru atılarak ellerini tuttu, sonra ona sarıldı... Nasıl olurdu?... Bu adam Len Burkler mıydı?... Hayır!... Bu olanaksızdı... Yalnızca bir yanılsamaydı... John yanlış duymuştu... Bir halüsinasyonun etkisi altındaydı... Len Burkler... Jane'in kocası...

Ve o anda, geçmişte Len Burkler'a duyduğu güvensizlik, ona karşı beslediği antipati Kaptan John'un aklından hiç geçmiyordu.

"Len Burkler," diye tekrarladı.

"Ta kendisi, John."

"Burada... Bu topraklarda!... Ah!... Siz de, Len... Siz de esir düştünüz..."

Len Burkler'ın Indas'ların kampında bulunması başka nasıl açıklanabilirdi ki?

"Hayır," diye aceleyle karşılık verdi Len Burkler. "Hayır John, yalnızca kabile reisiyle görüşüp sizi özgürlüğünüze kavuşturmak için buradayım..."

"Beni özgürlüğüme kavuşturmak mı?"

Kaptan John kendine hakim olabilmek için

büyük çaba harcadı, aklını kaybetmek üzere olduğuna inanıyordu.

Nihayet kendini biraz topladıktan sonra dışarıya çıkmayı düşündü... Ancak buna cesaret edemedi... Len Burkер ona özgür olduğunu söylemişti!... Bu doğru muydu?... Ya Wil-li?... Ya Indas'lar?...

"Konuşun Len, konuşun!" dedi, göğsünün yerinden fırlamasını engellemeye çalışırcasına kollarını kavuşturarak.

Len Burkер, uygulamaya koyduğu plana göre olayların yalnızca bir bölümünü nakletmeye ve seferin sorumluluğunu yalnızca kendisinin üstlendiğinden söz etmeye hazırlanırken, John heyecandan titreyen bir sesle haykırdı:

"Ya Dolly? Dolly!"

"Yaşıyor, John."

"Ya Wat... Yavrum?"

"Her ikisi de yaşıyorlar... Ve şu an San Diego'dalar."

"Karım... Oğlum!..." diye mırıldandı göz yaşlarına boğulan John. Sonra ekledi:

"Şimdi anlatabilirsiniz... Len... Sizi dinlemeye hazırım!"

Ve hâlâ onun yüzüne bakabilecek kadar

pişkin olan Len Burker anlatmaya başladı:

"John, birkaç yıl önce, kimsenin Franklin'in batığına dair bir şüphesinin kalmadığı sıralarda, kanım ve ben San Diego'yu ve Amerika'yı terk etmek zorunda kaldık. Önemli ticari bağlantılar kurduğum Sydney'ye gelerek bir şirket kurdum. San Diego'dan ayrıldıktan sonra, Jane ve Dolly sık sık mektuplaştılar, birbirlerine nasıl bağlı olduklarını ve ne zamanın, ne de aralarındaki mesafenin onların sevgisini azaltamayacağını bilirsiniz."

"Evet... Biliyorum!" diye yanıtladı John. "Dolly ve Jane birbirlerine çok bağlıydılar, ayrılık onlara çok zor gelmiş olmalı!"

"Çok zordu, John," diye devam etti Len Burker. "Ancak birkaç yıl sonra bu ayrılığın sona ereceği gün yaklaşmıştı. Yaklaşık on bir ay önce San Diego'ya dönmek üzere yolculuk hazırlıklarımızı tamamlıyorduk ki, yeni bir haber bizi geri dönüş planlarımızı ertelemek zorunda bıraktı. O sıralar Franklin'in nerede batmış olduğu ve kazadan sağ kurtulan tek kişinin Avustralya kabilelerinden birinin elinde tutsak olarak bulunduğu öğrenilmişti, ve o kişi de sizdiniz, John..."

"Ama bu haber nasıl yayılmış olabilir ki?..."

Yoksa Harry Felton mu?..."

"Evet, bu bilgileri Harry Felton ulaştırmıştı. Yolculuğunun sonlarına doğru arkadaşınız Queensland'in güneyindeki Parru kıyılarında bulunarak Sydney'ye getirilmişti..."

"Harry... yürekli dostum!" diye haykırdı Kaptan John. "Ah! Beni unutmayacağını biliyordum! ... Sydney'ye varır varmaz bir sefer düzenlemiş olmalı..."

"Ne yazık ki hayır," diye yanıtladı Len Burker, " ektiği eziyetlere dayanamayarak öldü!"

" ld  m !" diye tekrarladı John. "Tanrım... Harry Felton ölmüş olamaz!"

Ve gözleri yeniden yaşlarla doldu.

"Ancak," diye devam etti Len Burker, " lmeden önce, Browse Adası'nın sığ kayalıklarında parçalanan Franklin'in batışından sonra gelişen olayları, kıtanın batısına nasıl ulaştığınızı anlattı... Başucunda ben vardım... Her şeyi onun ağzından dinledim! ... Sonra, isminizi söylerken gözlerini son kez yumdu..."

"Harry!... Zavallı dostum!..." diye mırıldandı John. Bir daha göremeyeceği sadık dostunun ölümüne yol açan korkunç sıkıntılarını düşünüyordu.

"On beş yıldan beri hiçbir haber alınama-

yan Franklin ile ilgili bu bilgiler büyük yankılar uyandırdı. Hele sizin sağ olduğunuzun öğrenilmesi büyük bir heyecan dalgasının yayılmasına neden oldu... Harry Felton birkaç ay önce, tutsak bulunduğunuz kuzey kabilesinin kampından firar etmişti... Hemen Dolly'ye bir telgraf yollayarak, sizi Indas'ların elinden kurtarmak için yola çıkacağımı bildirdim, zaten Harry Felton'un da belirttiği gibi, yerlilerin tek amacı fidye elde etmektir. Kervanımın hazırlıklarını tamamladıktan sonra Jane ile birlikte Sydney'den ayrıldık. İşte Tanrı'nın da yardımıyla, yedi ay sonra, Fitz-Roy'daki Indas kampına ulaşmış bulunuyoruz ...”

“Teşekkürler, Len, teşekkürler!” diye haykırdı Kaptan John. “Benim için yaptıklarını zı...”

“Siz de benim için yapardınız,” diye yanıtladı Len Burkler.

“Elbette!... Ya karınız, Len, onca sıkıntıya meydan okuyan yürekli karınız nerede?”

“İki adamımla birlikte üç günlük mesafede bulunuyor,” diye yanıtladı Len Burkler.

“Yani onu görebileceğim...”

“Evet, John. Yerlilerin küçük kervanımızı nasıl karşılayacaklarından emin olamadığım

için onu yanımda getirmedim..."

"Ama buraya tek başınıza mı geldiniz?" diye sordu Kaptan John.

"Hayır, on iki zenciden oluşan bir birlik bana eşlik ediyor. Bu vadiye ulaşalı iki gün oldu..."

"İki gün mü?"

"Evet, pazarlık sırasında güç dengesini sağlayabilmek için onlara ihtiyacım vardı. Willi sizin öneminizi.. daha doğrusu değerinizi biliyordu... Fidyeye karşılığında sizi serbest bırakması için uzun süre pazarlık etmem gerekti..."

"O zaman şimdi özgür müyüm?"

"En az benim kadar..."

"Peki ya yerliler?..."

"Şefleriyle birlikte gittiler, kampta bizden başka kimse yok."

"Gittiler mi?..." diye haykırdı John.

"Kendi gözlerinizle görün!"

Kaptan John hızla kulübeden dışarı çıktı.

O anda nehrin kıyısında Len Burker'in adamlarından başka kimse yoktu: Indas'lar gitmişlerdi.

Len Burker'in öyküsünde, doğruların yanında yalanların da bulunduğu ortadaydı. Bayan Branican'ın hastalığından, Edward Star-

ter'in ölümüyle kendisine kalan mirastan hiç söz etmememişti. Ayrıca, Dolly Hope tarafından 1879 ve 1882 yıllarında, Filipin Denizlerinde ve Torres Boğazı'nda gerçekleştirilen araştırmaya yolculuklarından, Bayan Branican ile ölüm döşegindeki Harry Felton arasında geçen konuşmalardan bahsetmemişti. Hele şimdi Büyük Kum Çölü'nde terk edilmiş bir halde bulunan o yürekli kadının düzenlemiş olduğu sefer öyküsünden hiç söz etmemişti. Her şeyi kendisi ayarlamış, hayatını tehlikeye atarak Kaptan John'u kurtarmaya gelmişti!

John bu öykünün doğruluğundan nasıl şüphe edebilirdi ki? Onca tehlikeyi göze alarak kendisini özgürlüğüne ve karısına, çocuğuna kavuşturan bu adama minnetle teşekkür etmekten başka seçeneği var mıydı?

Zaten yaptığı da buydu, ancak kaptanın insanlığını kaybetmiş birinin dahi yüreğine işleyecek kadar dokunaklı sözleri karşısında Len Barker'in vicdanı hiç sızlamamıştı, hiçbir şey onu canice planlarını uygulamaktan alıkoyamayacaktı. Şimdi John onu Jane'in bulunduğu kampa kadar izleyecekti... Bu konuda tereddüt etmesi için hiçbir neden yoktu... Ve Len Barker bu yolculuk sırasında, aleyhinde ta-

nıklık yapabilecek olan zencilere hissettirmeden, kaptanı ortadan kaldırma fırsatını bulacaktı...

Kaptan John'un bir an önce hareket edilmesi konusunda sabırsızlanması üzerine, aynı gün yola çıkmaya karar verildi. En büyük arzusu, karısının sadık arkadaşı Jane'i yeniden görmek ve onunla karısı, çocuğu, M. William Andrew ve San Diego'daki tüm dostları hakkında sohbet etmektir.

Kafile, 23 Nisan günü öğleden sonra yola koyuldu.

Len Burker'ın birkaç günlük yiyeceği vardı. Fitz-Roy Nehri yolculuk boyunca küçük kervanın su ihtiyacını karşılayacaktı. John'un ve Len Burker'ın bindiği develer, gerekli hallerde önden gitmelerini sağlayacaktı. Bu da Len Burker'ın işini kolaylaştıracaktı... Kaptan John'un kampa ulaşmaması gerekiyordu... ve ulaşamayacaktı.

Len Burker akşam sekizde, geceyi geçirmek amacıyla nehrin sol kıyısında kamp kurulması talimatını verdi. Henüz kervanın önünden giderek planını gerçekleştirmenin zamanı gelmemişti, bu bölgelerde hala tehlikelerle karşılaşmak mümkündü.

Ertesi gün yola iki etap halinde devam edilmiş, arada iki saatlik bir mola verilmişti. Fitz-Roy Nehri'ni izlemek her zaman kolay olmuyordu, girintili çıkıntılı kıyıları çoğunlukla iç içe geçmiş okalıptüs ve zambak ağaçlarıyla kaplıydı, bunları aşabilmek için uzun ve dolambaçlı yolları katetmek gerekiyordu.

Gün oldukça yorucu geçmişti, zenciler yemekten sonra uykuya çekildiler.

Birkaç dakika sonra Kaptan John da derin bir uykuya gömüldü.

Belki henüz uyumamış olan Len Burkler bu fırsattan yararlanabilirdi. John'u öldürüp, cesedini yirmi adım ötedeki nehre fırlatması için tüm koşullar elverişli gibi görünüyordu. Ertesi sabah yola çıkarken Kaptan John'u arama çalışmaları sonuç vermeyecekti...

Sabahın ikisinde sessizce doğrulan Len Burkler, elindeki hançeriyle sürünerek kurbanına doğru ilerledi, tam darbeyi indireceği anda John uyandı.

"Bana seslendiğinizi sandım!" dedi Len Burkler.

"Hayır, sevgili dostum," diye yanıtladı John. "Rüyamda sevgili Dolly'mi ve çocuğumuzu görüyordum!"

Sabah altıda Kaptan John ve Len Burker, Fitz-Roy boyunca yollarına devam ettiler.

Akşam kampa varılacağını hesaplayan Len Burker, öğle molası sırasında bu işi bitirmek için John'a önden gitmeyi önerdi.

Bir an önce Jane'in yanına ulaşarak, onunla Len Burker'la olduğundan daha sıcak bir şekilde sohbet etmek isteyen John bu teklifi kabul etti.

Yola birlikte devam etmeye hazırlanırlarken, zencilerden biri birkaç yüz adım ötede dikkatli bir şekilde ilerleyen bir beyazın varlığına dikkati çekti.

Len Burker bir çığlık attı...

Godfrey'i tanıdı.

SON KONAKLAMA

Kaptan John farkında olmadan, bir tür içgüdüyle, hızla bu gence doğru ilerliyordu.

Len Burkner, ayakları yere çivilenmişçesine donup kalmıştı.

Dolly ve John'un oğulları Godfrey karşındaydı! Ancak Bayan Branican'ın kervanı çölün ortasında yok olup gitmemiş miydi? Godfrey, bu sefilin ortada bıraktığı kervandan sağ kurtulan tek kişi değilse, hepsi birkaç mil ötede... birkaç yüz adım ötede olmalıydılar.

Ne olursa olsun, bu beklenmedik karşılaşma Len Burkner'in tüm planlarını altüst edebildi. Genç miço konuşursa, bu seferi Dolly'nin düzenlediğini, kocasını kurtarmak için Avustralya çöllerinde onca tehlikeyi, onca yorgunluğu göze aldığını söyleyecek, Dolly'nin biraz ileride olduğu ortaya çıkacaktı...

Ve gerçekten de durum böyleydi.

Len Burker'in ihanetinden sonra, 23 Mart sabahı kervan yeniden kuzeybatı istikametinde yoluna devam etmişti. 8 Nisan günü ise, bilindiği gibi açlıktan erimiş, susuzluktan kavrulmuş olan bu zavallılar yarı ölü bir halde yere yığılmışlardı.

Kendisini ayakta tutan olağanüstü bir güç sayesinde, yol arkadaşlarına su kaynaklarına kavuşacakları bu nehre ulaşabilmek için son bir çaba harcamaları gerektiğini söyleyerek onları canlandırmaya çalışan Bayan Branican'ın bu sözleri hiçbir karşılık bulmamıştı. Her biri ölü gibi tepkisizdi, Godfrey bile bilincini kaybetmişti.

Ancak kafilenin temel direği olan Dolly, arkadaşlarının yapamadığını yapmıştı. Kuzeybatıya doğru ilerlemeleri gerektiğini Tom Marix ve Zach Fren'in güçsüz kollarıyla yaptıklarını işaretlerden anlayarak yoluna devam etmişti.

Batıya doğru göz alabildiğince uzanan ova da erzaklardan ve develerden yoksun bir halde bulunan bu gözüpek kadın ne yapabileceğini ümit ediyordu? Fitz-Roy'a ulaşarak, kıyıdaki beyazların ya da göçebe kabilelerin des-

teğini almayı mı düşünüyordu? Bunu kendisi de bilmiyordu, ancak bu şekilde üç günde yirmi mil yol almıştı. Bununla birlikte bacaklarında hiç derman kalmamış, sonunda o da bir daha kalkmamak üzere yere yığılmıştı. Hızır gibi yetişen bir kol onu sarsmasaydı, birkaç saat içinde ölmüş olacaktı.

O sırada siyah muhafızlar Büyük Kum Çölü sınırında denetleme yapıyorlardı. Otuz kişiyi Fitz-Roy kıyısında bırakan şefleri Mani, altmış adamıyla birlikte bu bölgeyi araştırma-ya gelmişti.

Bayan Branican'ı sarsan kol onunkiydi. Kendine geldikten sonra, siyah muhafızları yol arkadaşlarının yanına götürdü. Mani ve adamları, yirmi dört saat daha gecikilmesi halinde sağ bulunamayacak olan bu zavallıların canlandırmayı başardılar.

Mani'yle Queensland bölgesinde daha önce de karşılaşmış olan Tom Marix, ona Adelaide'dan yola çıktıkları günden beri olup bitenleri anlattı. Bayan Branican yönetimindeki bir kervanın Kaptan John'u bulmak amacıyla yola çıktığını bilen bu subay, kuzeybatı bölgelelerini araştırmakla görevlendirilmiş ve Tanrı'nın da yardımıyla Dolly'ye ulaşmayı başarmıştı.

Tom Marix konuyu Indas'lara getirdiğinde, Mani bu kabilenin en az altmış mil ötede, Fitz-Roy kıyılarında konakladığını bildirdi.

Mani'nin daha önceleri Queensland'deki bushranger çetelerine katıldığı dönemde de izini sürdüğü Len Burker'in oyununu bozmak için, hiç zaman kaybetmemek gerekiyordu. Len Burker ondan kuşkulanmak için hiçbir gerekçesi bulunmayan Kaptan John'u yerlilerin elinden almayı başarırrsa, bir daha onların izine rastlamak mümkün olmayabilirdi.

Bayan Branican, yiyeceklerini yol arkadaşlarıyla paylaşan ve onlara atlarını veren Mani ve adamlarına güvenebilirdi. Aynı akşam yola çıkan kabile, 21 Nisan günü öğleden sonra, yükseltileri on yedinci paralel seviyesinde beliren vadinin sınırına vardı.

Bu noktada Mani, Fitz-Roy kıyılarını denetlemek üzere bıraktığı adamlarıyla karşılaştı. Onlardan öğrendiğine göre, Indas'lar nehrin yüz mil yukarısında kamp kurmuşlardı. Bayan Branican, değiş tokuş amacıyla kullanılacak olan hediyelerden yoksun da olsa, bir an evvel onlara ulaşmak istiyordu. Zaten Tom Marix, Zach Fren, Godfrey, Jos Meritt ve arkadaşlarının da desteğini alan Mani, müfrezesiy-

le birlikte Kaptan John'u kurtarmak için kaba kuvvete başvurmaktan kaçınmayacaktı. Ancak vadi aşılp yerlilerin kamp kurdukları bölgeye gelinince, konaklama alanının çoktan terk edilmiş olduğu anlaşıldı. Mani'nin onları izini sürmeye karar vermesiyle, 25 Nisan günü, kervanın yarım mil önünden giden Godfrey, karşısında aniden Kaptan John'u bulmuştu.

Bu arada kendini toparlamayı başaran Len Burker, hiç konuşmadan Godfrey'e bakıyor, genç miçonun söyleyeceklerini dinlemeye hazır gibi görünüyordu.

Godfrey onu fark etmemişti. Gözlerini kaptandan ayıramıyordu. Onu daha önce hiç görmemiş de olsa, Bayan Branican'ın kendisine vermiş olduğu resim sayesinde yüz hatlarını tanıyordu. Hiç kuşku yoktu... Bu adam Kaptan John'du.

Diğer yandan, John da aynı heyecanla ona bakıyordu. Bu gencin kim olduğunu tahmin edemese de, gözleriyle onu baştan aşağı süzüyor, elini ona doğru uzatırken, sesi oğluna seslenirmişçesine titriyordu.

Godfrey kollarına doğru atılırken haykırdı:
"Kaptan John!"

"Evet... Benim!" diye yanıtladı Kaptan John. "Ama... sen çocuğum... sen kimsin? Nereden geliyorsun? Adımı nereden biliyorsun?"

Godfrey yanıt veremedi. Len Burkер'ı fark edince rengi solmuş, bu sefilin varlığı karşısında tiksintisini gizleyememişti:

"Len Burkер!" diye haykırdı.

Bu beklenmedik karşılaşmanın sonuçlarını değerlendiren Len Burkер, aslında bu durum karşısında sevincini gizleyememişti. Rastlantıların en inanılmazı baba ile oğlu aynı anda kendisine teslim etmişti. Hem John'u hem de Godfrey'i bir araya getiren bu mutlu tesadüften yararlanmamak olur muydu? Hemen zencilere dönerek onları yakalamalarını işaret etti...

"Len Burkер!" diye tekrarladı Godfrey.

"Evet, yavrum," diye yanıtladı John. "Bu Len Burkер... beni o kurtardı..."

"Kurtardı mı?" diye haykırdı Godfrey. "Hayır, Kaptan John, hayır, Len Burkер sizi kurtarmadı! O sizi yok etmek istiyor, Bayan Branican'ın fidyesini çalarak bizi çölün ortasında bıraktı..."

Bu ismi duyan John, Godfrey'in elini kavrayarak haykırdı:

"Dolly mi? Dolly mi?"

"Evet... Kaptan John, karınız... çok yakında burada olacak..."

"Dolly mi?..." diye tekrarladı John.

"Bu çocuk delirmiş!..." dedi, Godfrey'e yaklaşan Len Burkner.

"Evet... Delirmiş..." diye mırıldandı Kaptan John. "Zavalı çocuk delirmiş!"

"Len Burkner," diye devam etti, öfkeyle titreyen Godfrey, "siz bir hainsiniz... siz bir katilsiniz! Ve bu katilin burada olmasının nedeni, Kaptan John, Bayan Branican ve arkadaşlarını yüzüstü bıraktıktan sonra sizi ortadan kaldırmak istemesidir..."

"Dolly! Dolly!" diye haykırdı Kaptan John. "Hayır... Sen deli değilsin yavrum! Sana inanıyorum... sana inanıyorum! Gel! Gel yanıma!"

Len Burkner ve adamları, belindeki silahı çekerek zencilerden birini göğsünden vuran Godfrey'in ve John'un üzerine atıldılar. İkisini de yakalayarak nehre doğru sürüklediler.

Ne mutlu ki silahın patlaması duyulmuştu. Birkaç yüz adım aşağıdan duyulan bağırılardan, Mani ve adamlarının, Tom Marix ve arkadaşlarının, Bayan Branican, Zach Fren, Jos Meritt ve Gin Ghi'nin hızla o yana doğru gel-

dikleri anlaşıyordu.

Len Burker ve zencilerin karşı koyacak güçleri yoktu ve bir an sonra John, Dolly'nin kolları arasındaydı.

Len Burker oyunu kaybetmişti. Yakalanırsa kimseden merhamet dileyecek durumda değildi, beraberindeki zencilerle nehrin yukarı bölümlerine doğru kaçtı.

Mani, Zach Fren, Tom Marix, Jos Meritt ve on kadar muhafız peşlerine düştüler.

Dolly ve John'un yaşadıkları heyecanı, yüreklerinden taşan duyguları tasvir etmek kolay değildi! Godfrey'i de aralarına alarak kucaklaşıp öpüşürlerken gözyaşları birbirine karşıyordu.

Ancak, bir anda onca sıkıntının başaramadığını bu coşku seli başarmış, bilincini kaybeden Dolly yere yığılmıştı.

Yanında diz çöken Godfrey, onu kendine getirmeye çalışan Harriett'e yardım etti. John'un haberi olmasa da, diğerleri Dolly'nin bir kez acılara dayanamayarak aklını yitirdiğini biliyorlardı. .. Bu kez de, tam tersi bir aşırı duygulanımın etkisiyle aynı şey olacak mıydı?

"Dolly! Dolly!" diye tekrarlıyordu John.

Ve Bayan Branican'ın ellerini ellerinin ara-

sına alan Godfrey haykırıyordu:

"Annem... Anneciğim!"

Kendine gelen Dolly, John'un elini tuttu, gözleri mutlulukla parlayan kaptan, kollarını Godfrey'e doğru açarak şunları söylüyordu:

"Gel... Wat! Gel, oğlum!"

Ancak Dolly, Godfrey'in oğlu olduğuna inanmasına izin veremezdi...

"Hayır, John," dedi, "Hayır... Godfrey bizim oğlumuz değil! Zavallı küçük Wat'ımız senin yola çıkışından kısa bir süre sonra öldü!"

"Öldü mü?" diye haykırdı John. Yine de gözlerini Godfrey'den ayıramıyordu.

Dolly bundan on altı yıl önce başlarına gelen felaketi anlatmaya hazırlanıyordu ki, Mani ve yol arkadaşlarının gittikleri yönden bir silah sesi geldi.

Adalet yerini bulmuş muydu, yoksa bu da Len Burker'in suç dosyasına eklenecek yeni bir cinayet miydi?

Birazdan hepsi birlikte Fitz-Roy kıyısına döndüler. İki muhafız beraberlerinde aldığı ağır yaranın etkisiyle kanlar içinde kalmış bir kadını getiriyorlardı.

Bu kadın Jane'den başkası değildi.

Olay şöyle gelişmişti.

Hızla uzaklaşmasına rağmen, kendisini birkaç yüz adım geriden izleyen takipçilerini atlatamayan Len Burker, biraz ileride Jane'i görerek durmuştu.

Bir gün önce başındaki nöbetçilerden kurtulmayı başarmış olan bu talihsiz kadın, Fitz-Roy Irmağı boyunca hangi yöne gittiğini bilmeden ilerliyordu ve ilk silah sesi duyulduğunda, John ile Godfrey'in bir çeyrek mil yakınında bulunuyordu. Hızla patlama sesinin geldiği noktaya doğru koşarken, aynı yönden gelen kocasıyla karşılaşmıştı.

Dolly'ye ulaşırsa Godfrey'in doğumuyla ilgili her şeyi açıklayacağını düşünen Len Burker, onu kollarından yakalayarak sürüklemek istemiş, ancak direndiğini görünce bıçağını saplayarak onu orada bırakmıştı.

O anda yankılanan bir tüfek sesinin ardından, bu kez içerdiği anlamın hakkını veren şu sözler duyulmuştu:

"İyi!...Oh!...Çok iyi!"

Bu, sakince nişan aldığı Len Burker'ı Fitz-Roy'un sularına gönderen Jos Meritt'ten başkası değildi.

Centilmenin mermisi tam yüreğine isabet

eden bu sefilin işi bitmişti.

Tom Marix hemen hâlâ güçlkle de olsa soluk alabilen Jane'e yöneldi. Zavallı kadını taşıyan iki muhafız, onu Bayan Branican'ın yanına getirdiler.

Kanlar içinde kalmış olan Jane'i gördüğünde yürekleri parçalayan bir çığlık atan Dolly, hemen yan ölü haldeki dostunun üzerine eğilerek, yüreginin hâlâ çarpıp çarpmadığını anlamaya, ağzından çıkacak tek bir soluğu yakalamaya çalıştı. Ancak Jane'in yarası çok ağırdı, hançer ciğerlerini parçalamıştı.

"Jane... Jane!..." diye haykırdı Dolly.

Tüm yaşamı boyunca kendisine sevgiyle yaklaşan tek kişinin sesini duyan Jane, gözlerini açtıktan sonra Dolly'ye gülümseyerek mırıldandı:

"Dolly! Sevgili Dolly!"

Aniden bakışları canlandı. Kaptan John'u fark etmişti.

"John... Siz... John!" dedi neredeyse fısıltıyı andıran bir sesle.

"Evet, Jane," diye yanıtladı kaptan, "benim... Dolly beni kurtarmayı başardı..."

"John... John burada!" diye mırıldandı Jane.

"Evet, Jane'im, yanımızda! Artık bizi hiç terk etmeyecek... Onu San Diego'ya birlikte götüreceğiz..."

Jane onu dinlemiyordu... Gözleri birini arar gibiydi... Dudaklarından şu sözcükler döküldü:

"Godfrey! Godfrey!"

Ve zaten çektiği acının etkisiyle kınışmış olan yüz çizgilerinde, derin bir sıkıntının izleri belirdi.

Bayan Branican Godfrey'i yanına çağırdı.

"O! O... Nihayet!" diye haykırdı son bir çabayla doğrulmaya çalışan Jane.

Sonra, Dolly'nin elini tutarak devam etti:

"Yaklaş Dolly... Yaklaş..." dedi, "John ile birlikte söyleyeceklerimi iyi dinleyin!"

Her ikisi de tek bir sözcüğü dahi kaçırmamak için ona doğru eğildiler.

"John, Dolly," dedi, "Godfrey... Godfrey sizin çocuğunuz..."

"Çocuğumuz mu?" diye mırıldandı Dolly.

Bu sözlerle yüreği yerinden oynamış, rengi en az can çekişen dostu kadar solmuştu.

"Oğlumuz öldü!" dedi John.

"Evet," diye karşılık verdi Jane, "San Diego Körfezi'nde kaybettiğimiz küçük Wat..."

Ancak bir çocuğunuz daha oldu ve bu çocuk Godfrey!"

Jane, ölüm hiçkınıklarıyla yanda kesilen birkaç cümleyle, Kaptan John'un hareketinden sonra gelişen olayları, bilincini kaybetmiş olan Dolly'nin Prospect-House'da Godfrey'i dünyaya getirdiğini, Len Burkert'in talimatıyla sokağa bırakılan küçük yavrunun yoldan geçenler tarafından bulunarak kimsesizler yurduna verildiğini, daha sonra da o sıralarda kurulan Wat-House'a alınarak orada yetiştirildiğini anlatabilmişti.

Ardından ekledi:

"Her şeyi zamanında itiraf edecek gücü bulamadığım için beni bağışlayın!"

"Bağışlanmaya ihtiyacın yok, Jane... Sen ki bize çocuğumuzu geri verdin..."

"Evet... Sizin çocuğunuz!" diye haykırdı Jane. "Tanrı şahidimdir ki... John, Dolly, sizi temin ederim ki Godfrey sizin çocuğunuz!"

Ve her ikisinin de Godfrey'e sarıldıklarını gören Jane, son nefesiyle sönümlenen mutlu bir gülümsemeyle onlara baktı.

SONUÇ

Avustralya kıtasında gerçekleştirilen bu maceralı yolculuğun hangi gelişmelerle devam ettiğinin ve geliş yolundakilerden oldukça farklı koşullar altında Adelaide Limanı'na sona erdiğinin üzerinde fazla durmanın gereği yok.

Öncelikle tartışılan konu şu olmuştu: Fitz-Roy Nehri boyunca ilerleyerek, aralarında Rockbonne'un da bulunduğu kıyı yerleşim merkezlerinden birine mi, yoksa York-Sund'daki Prens-Frederik Limanı'na mı yönelmek gerekiyordu? Ancak bu kıyılara bir gemi gönderilmesi uzun zaman alacaktı, bunun üzerine aynı yolu kullanarak geri dönmeye karar verildi. Zaten kendilerine eşlik eden Manni'nin tedbirli davranması sayesinde yiyecek sıkıntısı yaşamayacak olan kervan, Len Burker'dan geri alınan yük ve binek develeriyle

yoluna rahatça devam edecekti.

Yola çıkılmadan önce Jane, bir grup zambak ağacının dibine kazılan bir mezara defnedildi. Gömütünün başında diz çöken Dolly, bu bahtsız kadının ruhu için dua etti.

25 Nisan günü, Kaptan John, karısı ve arkadaşları, kendilerine Overland-Telegraph-Line'in en yakın istasyonuna kadar eşlik edecek olan Mani'yle birlikte Fitz-Roy'daki kamptan ayrıldılar.

Hepsi o kadar mutluydular ki, yol yorgunluklarını bile hissetmiyorlardı, büyük bir sevinç yaşayan Zach Fren, Tom Marix'e sık sık şunları söylüyordu:

"Ne dersin, Tom, sonunda kaptanı kurtardık!"

"Evet, Zach, ama bunu nasıl başardık?"

"Tanrı'nın tam zamanındaki müdahalesi sayesinde, Tom, her zaman Tanrı'ya güvenmek gerek!..."

Bununla birlikte Jos Meritt biraz sıkıntılı görünüyordu. Bayan Branican Kaptan John'u bulmuş olsa da, bu ünlü koleksiyoncu uğrunda onca eziyete ve fedakarlığa katlandığı şapkaya ulaşamamıştı. Buraya kadar gelip, belki de o tarihi şapkayla başını süsleyen Willi ile

görüşmemek büyük bir talihsizlik! Yine de, Mani'den Avrupa şapkalarının henüz kuzey-batı kabileleri arasında moda olmadığını öğrenerek biraz olsun teselli bulmuştu. Bu durumda, hayallerini Kuzey Avustralya topraklarında gerçekleştiremeyecekti. Buna karşılık, Zach Fren'in de belirttiği gibi, Branican ailesini "iğrenç Len Burker'dan" kurtaran o usta atışı yapan kişi olmakla gurur duyabilirdi.

Dönüş yolu oldukça hızlı bir şekilde katediliyordu. Kuyuların yoğun sonbahar sağanaklarıyla ağızlarına kadar dolu olmaları sayesinde susuzluk çekilmiyor, sıcaklık daha katlanılabilir derecelerde seyrediyordu. Zaten Mani'nin tavsiyesi üzerine, telgraf hattının her bakımdan donanımlı istasyonlarına kestirmeden gidiliyordu. Telgraf sayesinde kısa süre içinde tüm dünya, Bayan Branican'ın tehlikeli yolculuğunun başarıyla sonuçlandığını öğren-di.

Kaptan John, Dolly ve yol arkadaşları Wo-od Deresi yakınlarında, Overland-Telegraph-Line istasyonlarından birine ulaştılar. Orada John ve Dolly'den izin isteyen Mani ve adamları, kaptandan Adelaide'a varır varmaz kendilerine hediye gönderme sözü alarak, en içten

minnet duygularıyla uğurlandılar.

Alexandra topraklarını kateden kervan yedi haftalık bir yolculuktan sonra, Alice Spring istasyonunda mola verdi.

Orada Tom Marix, istasyon şefi Bay Flint'e emanet edilen malzemeleri, öküzleri, arabaları, buggy'leri ve yolculuğun bundan sonraki bölümlerinde binilecek olan atları geri aldı.

Böylece kervan, 3 Temmuz günü Farina-Town istasyonuna ve ertesi gün de Adelaide garına ulaştı.

Kaptan John ve yürekli karısı, büyük bir coşkuyla karşılandılar! Bütün şehir onları selamlamak için bir araya gelmişti ve Kaptan John'un karısı ve oğluyla birlikte King-William-Street Oteli'nin balkonunda görülmesiyle, tezahüratların şiddeti o boyutlara ulaşmıştı ki, Gin Ghi bu seslerin Çin İmparatorluğu'nun öbür ucundan bile duyulmuş olması gerektiğini iddia ediyordu.

Adelaide'da uzun süre kalınmadı. John ve Dolly Branican bir an önce San Diego'ya dönerek dostlarıyla buluşmak ve varlıklarıyla eski mutlu günlerine kavuşacak olan Prospect-House'a ulaşmak istiyorlardı. O zaman, cömertçe ödüllendirilen ve hizmetleri asla unutulmaya-

cak olan Tom Marix ve adamlarıyla vedalaşıldı.

Sadık uşağıyla birlikte Avustralya'dan ayrılmaya karar veren bu çılgın Jos Meritt de hafızalardan silinmeyecekti.

Ama şapkası burada da yoksa, nerede olabilirdi ki?

Nerede mi? Elbette ki, hak ettiği tüm saygının gereği olarak muhafaza edildiği bir sarayda. Evet! Yanlış iz peşinde koşan Jos Meritt, bu şapkayı elde edebilmek için dünyanın beş kıtasını boşuna dolaşmıştı. Altı ay sonra, Majesteleri'nin 1845'te Kral Louis-Philippe'i ziyareti sırasında giydiği bu şapkanın Windsor Şatosu'nda bulunduğu öğreniliyordu. Parisli bir modacının başyapıtı olan böyle değerli bir şapkanın, yaşamının son günlerini Avustralyalı bir vahşinin kıvrıcık kafasında tammalayacağını düşünebilmek için ancak bir kaçık olmak gerekirdi.

Bu durumda Jos Meritt, Gin Ghi'nin sevinçle karşıladığı kararını açıklayarak yolculuklarına son verdi. Liverpool'a geri dönen bu ünlü ıvır zıvır meraklısı, dünyanın en değerli şapkasını koleksiyonuna katamamanın üzüntüsünü yaşıyordu.

Abraham-Lincoln gemisine binen John, Dolly ve Godfrey Branican, Zach Fren ve Harriett ile Adelaide'dan ayrıldıktan üç hafta sonra San Diego'ya vardılar.

M. William Andrew ve Kaptan Ellis, Kaptan John'a yeniden kavuşmaktan ve onun kişiliğinde en hayırlı evlatlarından birini selamlamaktan gurur duyan bu bereketli şehrin sakinlerinin ortasında, onları karşılamak için bekliyorlardı.